

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1998-1999

10 maart 1999

MAATSCHAPPELIJKE BELEIDSNOTA

BIJZONDERE JEUGDZORG

BIJLAGEN

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : mevrouw Trees Merckx-Van Goey.

Vaste leden :

mevrouw Sonja Becq, de heer Jan Béghin, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, de heren Marc Olivier, Bart Vandendriessche ;

mevrouw Yolande Avontroodt, mevrouw Patricia Ceysens, de heer Etienne De Groot ;

de heer Peter De Ridder, mevrouw Kathy Lindekens, de heer Guy Swennen ;

de heren Wilfried Aers, Felix Strackx ;

de heer Etienne Van Vaerenbergh ;

mevrouw Ria Van Den Heuvel.

Plaatsvervangers :

de heren Leo Cannaerts, Johan De Roo, mevrouw Veerle Heeren, mevrouw Kathleen Helsen, mevrouw Riet Van Cleuvenbergen ;

de heer Jacques Devolder, mevrouw Marleen Vanderpoorten, mevrouw Sonja Van Lindt ;

de heren Fred Dielens, Johnny Goos, Jacky Maes ;

de heren Frank Creyelman, Karim Van Overmeire ;

de heer Herman Lauwers ;

de heer Jos Stassen.

Expert door de commissie aangewezen :

de heer Eric Berx.

INHOUD

Blz.

1. Discussienota bijzondere jeugdzorg – Inventaris op basis van bevraging van directe actoren, Eric BERX, in opdracht van het Vlaams Parlement, november 1998 5
2. Verslag van de rondetafelgesprekken op 3, 7, 9 en 10 december 1998 41
3. Krachtlijnen voor een toekomstig beleid inzake bijzondere jeugdzorg – Ontwerp van maatschappelijke beleidsnota, uitgebracht door de Commissie ad hoc Bijzondere Jeugdzorg, 17 februari 1999 131
4. Verslag van het rondetafelgesprek op 25 februari 1999 : terugkoppeling over het Ontwerp van maatschappelijke beleidsnota 143
5. Kostprijsraming aanbevelingen Commissie ad hoc Bijzondere Jeugdzorg Vlaams Parlement – Simulatie door het kabinet van de heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn 177

DISCUSSIONOTA BIJZONDERE JEUGDZORG

Inventaris op basis van bevraging van directe actoren

In opdracht van het Vlaams Parlement

Eric Berx

november 1998

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
Inleiding	7
Schriftelijke bevraging en selecte steekproef	7
De verwerking van de enquête	8
Good practice	9
1. Bijzondere jeugdzorg en preventie	10
1.1. De inhoud van de preventie	10
1.1.1. Preventie en hulpverlening	10
1.1.2. Preventie en bijzondere thema's	11
1.1.2.1. Risicogezinnen en opvoedingsondersteuning	11
1.1.2.2. Het risico op schoolse uitval bij jongeren	11
1.1.2.3. Risico's van druggebruik bij jongeren	12
1.1.2.4. Risico's van jeugddelinquentie	12
1.1.3. Preventie en algemeen beleid	13
1.1.3.1. Gezinsbeleid en preventie	13
1.1.3.2. Onderwijsbeleid en preventie	14
1.1.3.3. Jeugdwerkbeleid, jeugdbeleid en preventie	14
1.1.3.4. De media	14
1.1.3.5. Woonbeleid en preventie	15
1.2. De organisatie van de preventie	15
2. Bijzondere jeugdzorg en hulpverlening	16
2.1 Bijzondere jeugdzorg en omschrijving van de doelgroep	16
2.1.1 Kenmerken van de cliëntenpopulatie in de bijzondere jeugdzorg	16
2.1.2 POS en MOF	17
2.1.3 Bijzondere jeugdzorg of andere sectoren	18
2.2 De verwijzing en de bijzondere jeugdzorg	19
2.2.1 De verwijzingsstructuur	19
2.2.2 Beslissingsprocedure	20
2.2.3 De verwijzingspraktijk	21
2.3 De inhoud van het hulpverleningsaanbod in de bijzondere jeugdzorg	21
2.3.1 Spanningsveld tussen vrijwilligheid en gedwongenheid	21
2.3.2 Positie van de cliënt	22
2.3.3 De differentiatie van hulpverleningsvormen	23
2.3.4 Subsidiariteit	25
2.3.5 Flexibiliteit van het hulpverleningsaanbod	25
2.4 De organisatie van de hulpverlening	26
2.4.1 De bijzondere jeugdzorg en andere hulpverleningssectoren	26
2.4.2 Kwantiteit van het hulpverleningsaanbod	27
2.4.3 Subsidiëringsregels	28
2.4.4 Arbeidsvoorwaarden	29
Bijlagen	31

Inleiding

Het Vlaams Parlement richtte een Commissie ad hoc Bijzondere Jeugdzorg op met als bevoegdheid de opstelling van een maatschappelijke beleidsnota over bijzondere jeugdzorg.

In een eerste fase werd op basis van een schriftelijke bevraging van directe actoren in de sector bijzondere jeugdzorg en in belendende sectoren deze discussietekst opgesteld.

In een tweede fase worden op basis van deze discussietekst thematische rondetafelgesprekken georganiseerd met nader te bepalen indirecte en directe actoren. De conclusies daaruit moeten resulteren in een maatschappelijke beleidsnota die uiteindelijk in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement zal worden besproken.

Schriftelijke bevraging en selecte steekproef

De Commissie ad hoc heeft er expliciet voor geopteerd om deze discussienota te laten redigeren op basis van een schriftelijke en open bevraging van directe of uitvoerende actoren.

Hiervoor werd een steekproef samengesteld van 100 ondervraagden. Omwille van de beperkte verwerkingsperiode van een maand werd dit als maximaal aantal ingeschat. Strikt wetenschappelijke representativiteit kon hierdoor niet worden gerealiseerd, temeer omdat de Commissie ad hoc besloot de bevraging doelbewust te verruimen naar alle relevante belendende sectoren.

De helft van de ondervraagden is gesitueerd binnen de bijzondere jeugdzorg, met name bij de voorzieningen en diensten en bij actoren inzake de verwijzing : comités voor bijzondere jeugdzorg, bemiddelingscommissies, sociale diensten bij de jeugdrechtbank, parketmagistraten, en jeugdrechters.

De andere helft is verdeeld over aanverwante sectoren : directe gebruikers, kansarmoedeorganisaties, kinder- en jeugdpsychiatrische diensten, diensten voor geestelijke gezondheidszorg, centra kind en gezin en welzijnzorg, centra voor algemeen welzijnswerk, vertrouwenscentra kindermishandeling, specifieke centra uit de gehandicaptensector, scholen, PMS (psycho-medisch sociaal centrum) en MST (medisch schooltoezicht), jongerenwerkingen en straathoekwerk voor maatschappelijke kwetsbare doelgroepen, huis van arrest, gemeenten, OCMW en politie.

In deze steekproef worden alle ondervraagden opgevat als belangrijke exponenten van wat er leeft aan probleemdefiniëring en visieontwikkeling inzake de brede thematiek bijzondere jeugdzorg.

Hiervoor gebeurde de selectie van de steekproef volgens een participatieve methode. Aan diverse intermediaire organisaties, verenigingen, administraties werden ruime suggesties opgevraagd ; vervolgens besliste de commissie op basis van zelf ingebrachte expertise. De verwachte bijdrage tot een diversiteit van invalshoeken, geargumenteerde probleemstellingen en vernieuwende oplossingsvoorstellen inzake de thematiek van de bijzondere jeugdzorg was hierbij het belangrijkste criterium.

De bevraging werd schriftelijk georganiseerd aan de hand van een open vragenlijst. De Commissie ad hoc opteerde er uitdrukkelijk voor om niet te vertrekken van een vastomlijnd of bestaand concept of van welomschreven knelpunten. Integendeel, aan de directe actoren werd in open vragen gevraagd naar hun ervaringen, opinies en suggesties in verband met de twee domeinen van de huidige bijzondere jeugdzorg, met name de hulpverlening en de preventie. Telkens werd gevraagd naar inhoudelijke zowel als organisatorische knelpunten, verwachte toekomstontwikkelingen en oplossingsvoorstellen met betrekking tot de preventie en de hulpverlening op het vlak van problematische opvoedingssituaties (POS¹) of als misdrijf omschreven feiten (MOF¹) gepleegd door jongeren. De vragen werden hierdoor wel opgesteld rond de meest

¹ Verder in de tekst worden de afkortingen POS (Problematische Opvoedingssituatie) en MOF (als Misdrijf Omschreven Feiten) gebruikt.

centrale begrippen in de huidige bijzondere jeugdzorg. Ze werden als volgt toegelicht voor de ondervraagde actoren uit de belendende sectoren :

- Van een POS spreekt men als de ontplooiingskansen van een minderjarige op affectief, moreel, intellectueel of op sociaal gebied ernstig in het gedrang komen. In dat geval gaat het om complexe situaties, veelvuldige moeilijkheden of opeenvolgende of langdurende conflicten.
- Bij jongeren spreekt men enkel van MOF omdat ze volgens de wet op de jeugdbescherming strikt juridisch geen misdrijven kunnen plegen.
- In het algemeen wordt met preventie bedoeld dat individuele hulpvragen dienen te worden voorkomen door toestanden weg te werken die een negatieve impact hebben op de ontplooiingskansen van minderjarigen. In het bijzonder wordt ook het geheel van activiteiten bedoeld waardoor escalatie van problemen of doorstroming naar meer ingrijpende vormen van interventie kan worden verhinderd of afgeremd.

De verwerking van de enquête

In totaal werden 84 vragenlijsten ingestuurd. Gezien de praktische werkdruk bij directe actoren, de omvang van de thematiek, de procedure van open vragen en de beperkte antwoordtijd is dit een bijzonder goede respons.

Het merendeel van de ondervraagden gaf aan dat de vragenlijst onderwerp van bespreking was binnen de organisatie. Sommigen verwezen ook naar voorafgaandelijk extern overleg voor de invulling van de vragenlijst.

De respons is nagenoeg maximaal in de hulpverleningssectoren, is lager vooral bij de actoren uit lokale openbare besturen of diensten en de onderwijssector, en ontbreekt bij de eindredactie van de discussienota voorlopig nog bij wat betreft het vertrouwenscentrum kindermishandeling en het huis van arrest. Bij telefonische navraag werd nagenoeg steeds een te hoge werkdruk ingeroepen als reden.

De antwoorden geven de Commissie ad hoc een breed, zeer gevarieerd en verschillend geargumentiseerd palet van probleemstellingen en oplossingsvoorstellen. Samen met de soms bijgevoegde nota's, werktekst of artikels blijven ze ter beschikking van de Commissie en kunnen ze nog een bijkomende betekenis krijgen voor de vervolgfase met de hoorzittingen.

Bij de verwerking werd als volgt te werk gegaan : op basis van de lezing van de eerste tien antwoorden werd een voorlopig rubriceringsschema ontworpen. De antwoorden werden geanalyseerd volgens deze rubrieken ; de rubrieken konden hierdoor nog worden aangepast. Vervolgens werden de antwoorden per sector of groep van actoren verwerkt volgens dit rubriceringsschema. Hierdoor was vergelijking nadien nog mogelijk. De verwerkte antwoorden per sector of groep van actoren werden tot slot gesynthetiseerd in deze discussienota.

Omwille van de finaliteit van deze discussienota wordt uiteraard gefocust op de diverse probleemervaringen, opinies en suggesties van de respondenten uit de enquête. Visies worden in deze discussienota vooral opgenomen omwille van hun frequentie of omdat ze voorkomen overheen verschillende sectoren. Soms worden echter ook eerder uitzonderlijke opinies of suggesties opgenomen omdat ze hetzij een nieuwe kijk aanbrengen of omwille van de coherente argumentatie, waardoor ze een supplementaire waarde toevoegen aan de discussie.

Probleemstellingen en suggesties worden in deze discussienota gegroepeerd, maar ook naast elkaar gezet, zonder noodzakelijk tegenstellingen te willen wegwerken. Hierdoor kan ook niet de coherentie van een duidelijke conceptnota verwacht worden. De Commissie opteerde trouwens uitdrukkelijk om zich te baseren op de ervaringen, opinies en suggesties van de directe actoren. In de praktijk is deze coherentie trouwens op tal van thema's veel minder aanwezig, zo blijkt uit de antwoorden. Zodoende is deze discussienota wel letterlijk te begrijpen als een uitnodiging tot verder debat tijdens de rondetafelgesprekken.

Bovendien nog dit : bij de redactie is zo veel mogelijk ook aansluiting gezocht bij het taalgebruik van de ondervraagden. Sommige passages of uitdrukkingen zullen voor buitenstaanders nogal sectorspecifiek overkomen. Soms leidt dit tot verwarring van begrippen. Andere keren lijken suggesties erg vaag. Dit bleek meer nog het geval te zijn bij het thema preventie dan bij het thema hulpverlening. Deze vaagheid werd niet systematisch weggewerkt in de discussienota en deze vaststelling kan als dusdanig onderwerp zijn van verdere discussie.

Good practice

Focussen op probleemstellingen, toekomstverwachtingen inzake inhoudelijke en organisatorische problemen met betrekking tot de hulpverlening en de preventie van POS of MOF, en vragen naar beleidsgerichte suggesties riskeert natuurlijk voorbij te gaan aan alle bemoedigende praktijken en positieve evoluties in en rondom de sector bijzondere jeugdzorg. In de praktijk ontstaat nochtans de indruk van een bijzonder dynamisch werkveld, waarvan we hier maar zeer schematisch de good practices aanstippen :

- De professionaliteit en de groeiende deskundigheid van het personeel dankzij opleiding, vorming, supervisie blijft gekoppeld aan inzet, een groot engagement en idealisme.
- Waar plaatselijke samenwerking en overleg tot stand kwam wordt dit als zeer positief beoordeeld. Dit geldt zowel voor werkvormspecifieke, intersectoriële, regionale of plaatselijke samenwerking ten gevolge van de lokalisering van het welzijnsbeleid (SIF, jeugdwerk,...).
- De ontwikkeling naar gedifferentieerde werkvormen en het werken met handelingsplannen wordt positief bevonden. Sectoroverstijgende projecten, de bestaande MOF-projecten in de bijzondere jeugdzorg en de innovatie van experimenten en projecten in de bijzondere jeugdzorg krijgen waardering, evenals de gestegen flexibiliteit in sommige werkvormen. Vanuit bepaalde sectoren wordt uitdrukkelijk waardering geuit voor de draagkracht en de aanklappende werking van sommige voorzieningen of diensten.
- De grotere gezinsgeoriënteerdheid van de hulpverlening en de toegenomen aandacht voor kinderrechten wordt algemeen als stap in de goede richting geëvalueerd.
- De knowhow inzake preventiemethodiek, de ontwikkeling van een waaier van verschillende preventieprojecten en de netwerkvorming wordt ook door de andere sectoren zeer gewaardeerd. De basisprincipes van de gecoördineerde decreten blijven als leidraad onderschreven en de invoering van het kwaliteitsdecreet welzijnsvoorzieningen roept positieve verwachtingen op.

Deze lijst is verre van volledig, maar in functie van deze discussienota moet hiervan enige abstractie gemaakt worden.

De aanwezigheid van deze good practices in de bijzondere jeugdzorg vormt wel als het ware de latente voedingsbodem om met onbezwaard gemoed de discussie aan te vatten overheen de actuele knelpunten om het debat te oriënteren naar te verwachten ontwikkelingen en toekomstige beleidsopties.

In deze discussienota wordt eerst de preventie van POS en MOF behandeld. Er wordt ingegaan op de inhoud van de preventie zoals die door de geselecteerde actoren wordt geformuleerd, met name : hulpverlening als preventie, preventie inzake bijzondere thema's, en preventie en algemeen beleid. Vervolgens wordt ook ingegaan op de organisatie van de preventie.

In een tweede deel wordt de hulpverlening in het kader van POS en MOF behandeld. Achtereenvolgens komen problematieken en suggesties aan bod inzake : de doelgroep en de populatie, de verwijzingstructuur en -procedure, het hulpverleningsaanbod en de organisatie van de hulpverlening.

1. Bijzondere jeugdzorg en preventie

1.1. De inhoud van de preventie

De actoren werd gevraagd naar hun ervaringen, opinies en suggesties inzake de preventie van POS en MOF. De inhoudelijke problematieken die hierna worden weergegeven kunnen worden opgevat als de belangrijkste factoren die in de antwoorden naar voor kwamen als redenen, oorzaken van het ontstaan of van de verdere escalatie van POS en MOF bij jongeren.

1.1.1. Preventie en hulpverlening

Actoren in de hulpverlening, zowel binnen als buiten de bijzondere jeugdzorg benoemen kwaliteitsvolle hulpverlening ook als een vorm van preventie. Veelal wordt hulpverlening dan gezien als middel om verdere escalatie van hulpvragen en problemen te voorkomen.

Justitiële verwijzers en de voorzieningen in de sector bijzondere jeugdzorg wijzen erop dat lange wachtlijsten vooral in de ambulante werkvormen een kwantitatief probleem uitmaken. Overbezetting van de hulpverlening heeft als gevolg dat niet tijdig en niet naar de meest aangepaste of effectieve hulpvorm kan verwezen worden. Hierdoor riskeren POS te verergeren.

Andere actoren uit voorzieningen van de bijzondere jeugdzorg situeren ook alle initiatieven gericht op de verbetering van het eigen hulpverleningsaanbod, de zogenaamde draagkrachtvergroting ten opzichte van het cliënteel als vorm van preventie. Gebrekkige flexibiliteit van de regelgeving zowel binnen de bijzondere jeugdzorg als met andere hulpverleningssectoren wordt meermaals als reden gegeven voor te weinig vraaggestuurde of te rigide hulpverlening. Discontinuïteit en uitval uit de hulpverlening die hiervan het gevolg zijn vergroten de POS eveneens.

Een tekort in hulpverleningsaanbod vanuit de eerstelijnszorg vergroot de doorstroming naar POS situaties in de bijzondere jeugdzorg. Door actoren uit de meeste sectoren wordt dit als een kwantitatief probleem geduid. Door sommige actoren uit de sector bijzondere jeugdzorg wordt dit ook ervaren als afwenteling. Sommige actoren uit de sector algemeen welzijnswerk wijzen op onvoldoende preventiegerichte registratie en signalering vanuit de sector bijzondere jeugdzorg naar de eerstelijnsvoorzieningen. Algemeen vermeld worden vooral diverse vormen van opvoedingsondersteuning en crisishulpverlening die onvoldoende aanwezig zijn in de eerste lijn.

De opdeling van hulpverlening in sectoren en departementen met verschillende regelgeving bemoeilijkt de afstemming op de hulpvraag van cliënteel en verhindert voldoende transparantie voor adequaat bereik door cliënteel of voor verwijzing vanuit diverse sectoren.

Actoren voornamelijk uit de geestelijke gezondheidszorg, de gehandicaptensector en ook sommige justitiële actoren vernoemen ook het gebrek aan vroegtijdige detectie en multidisciplinaire screening en verwijzing van gedrags- en emotionele problemen als knelpunt voor preventie.

Sommige actoren uit verschillende sectoren concluderen dat de preventie klaarblijkelijk te kort schiet ten gevolge een gebrek aan middelen, mankracht en coördinatie. Vanuit een toenemende druk op de hulpverlening wordt gepleit voor meer aandacht voor preventie.

Andere actoren vooral uit de bijzondere jeugdzorg spreken in dit verband van de potentieel scherpe maatschappelijke signaalwaarde van de hulpverlening. Opgemerkt wordt dat de vertaling naar de overheid onvoldoende is uitgebouwd en nog bemoeilijkt wordt door de negatieve beeldvorming van de sector bijzondere jeugdzorg in de media.

Suggesties :

- De uitbouw van een kwantitatief voldoende hulpverleningsaanbod in de bijzondere jeugdzorg en voorzien in flexibilisering van de regelgeving in functie van betere afstemming op de hulpvraag.
- Voorzien in methodische ondersteuning in functie van draagkrachtverhoging van de hulpverleningsvormen.
- Dringende uitbouw van de eerstelijns hulpverlening, vooral op het vlak van opvoedingsondersteuning en diverse vormen van crisishulp.
- De maatschappelijke signaalwaarde van de bijzondere jeugdzorg operationaliseren.
- Afstemming en coördinatie van de jeugdhulpverlening overheen de huidige sectoren in functie van een overzichtelijke structuur, transparantie en bereikbaarheid voor potentieel cliënteel en diverse verwijzers.

1.1.2. Preventie en bijzondere thema's**1.1.2.1. Risicogezinnen en opvoedingsondersteuning**

Justitiële actoren en hulpverleningsactoren vooral uit de bijzondere jeugdzorg en de sector kind en gezin en gehandicaptenzorg formuleren preventieve thema's in verband met gezinnen die problemen hebben en stellen met hun ouderlijke opvoedende taken. Dit wordt geuit in diverse communicatieve, relationele en gedragsproblemen. Dit kunnen evenzoveel aanmeldingsredenen worden voor hulpverlening.

Maatschappelijke veranderingen in de gezinsstructuur – echtscheiding, nieuw samengestelde gezinnen, alleenstaande moeder – bemoeilijken volgens diverse actoren deze opvoedingstaken. Volgens andere actoren leidt dit in zijn extreme vorm tot een grotere groep van jongeren die opgroeien in gebroken contexten.

Specifieke problemen worden geformuleerd inzake de opvoedingsproblematiek bij migrantengezinnen, meer bepaald ten gevolge van conflicten tussen verwesterde jongeren en hun migrantenouders.

Volgens antwoorden van actoren uit de armoedebeweging zijn POS grotendeels het gevolg van de armoede en de sociale uitsluiting van sommige gezinnen.

Suggesties :

- Uitbreiding van projecten voor opvoedingsondersteuning voor specifieke risico doelgroepen en voor specifieke crisissituaties. Activeren van de OCMW opdracht en valideren van initiatieven van kind en gezin.
- Ontwikkeling van netwerken en methodieken om met opvoedingsondersteuning daadwerkelijk de beoogde doelgroep te kunnen bereiken.
- Gerichte vorming en opleiding van professionelen in de cultuur van de uitgesloten groepen en kansarmoede ; inzichten in de zogenaamde "missing link" vergroten.

1.1.2.2. Het risico op schoolse uitval bij jongeren

Schoolse problemen worden door de meeste actoren uit de diverse sectoren als thema voor preventie vermeld.

Diverse actoren geven verschillende invullingen van deze schoolproblemen. Gesproken wordt van schoolmoeheid van jongeren, het niet aangepast zijn van het schoolse aanbod aan specifieke groepen van jongeren, spijbelproblematiek, schooldropouts.

Kortom, jongeren die uit de schoolse boot vallen of er riskeren uit te vallen worden aanzien als een risicogroep. Een negatieve schoolloopbaan beïnvloedt immers het maatschappelijke perspectief van jongeren in het algemeen en tewerkstellingskansen in het bijzonder negatief, zo wordt gesteld.

Suggesties :

- Onderwijsvoorrangsbeleid en zorgverbreding van het onderwijs opvoeren in functie van specifieke risico doelgroepen.
- Intensivering van de samenwerking tussen bijzondere jeugdzorg, jeugdhulpverlening in het algemeen en onderwijsinstellingen met als doel uitval en schooldegradatie van risicojongeren te verminderen of te verhinderen.
- Systematische opvolging van spijbelproblematiek zowel naar jongeren als naar de ouders.
- Het mogelijk maken van alternatieve leerprojecten voor schoolmoë jongeren.
- Vorming, opleiding en selectie van leerkrachten in functie van het schoolwerk met risicojongeren. Vorming inzake de problematiek van kansarmoede en interculturele mechanismen en vaardigheden.
- Kosteloosheid van leerplichtonderwijs invoeren voor specifieke kansarme gezinnen.

1.1.2.3. Risico's van druggebruik bij jongeren

Tal van actoren uit de voorzieningen bijzondere jeugdzorg, sociale diensten, algemeen welzijnswerk, justitiële actoren en de onderwijssector voorzien blijvende preventieproblemen inzake druggebruik bij jongeren. Sommigen situeren drugproblemen vooral bij kwetsbare jongerengroepen die erin dreigen verstrikt te raken. Anderen wijzen op de toenemende en winstgevendende invloed van de illegale drugeconomie.

Suggestie :

- Uitvoering van programma's die sociale vaardigheden en de persoonlijke weerbaarheid van groepen van risicojongeren doen vergroten.

1.1.2.4. Risico's van jeugddelinquentie

Tal van actoren zowel binnen als buiten de sector bijzondere jeugdzorg stellen een preventieprobleem inzake duidelijke en snelle afhandeling van jongeren die delicten plegen.

Recidive zou kunnen verminderd worden, de escalatie van MOF situaties zou kunnen worden ingeperkt door een duidelijke, van de strikte hulpverlening gescheiden, afhandeling.

Verwacht wordt dat door een duidelijk gescheiden afhandeling van het jeugddelict de jeugdhulpverlening als dusdanig en los van de sanctionering een ondubbelzinnige positie krijgt en geloofwaardiger wordt bij het cliënteel.

Suggestie :

- De verdere ontwikkeling van zogenoemde alternatieve afhandelingvormen. Vernoemd worden vooral vereffening en herstellbemiddeling, dader-slachtofferbemiddeling, gemeenschapsdienst en opvoedkundige leerprojecten.
- Overleg en afstemming terzake tussen het departement Welzijn en het departement Justitie. Sommige justitiële actoren pleiten bovendien voor de uitbreiding van alternatieve afhandelingswijzen op politieel niveau, met name vanuit sociale diensten of jeugdbrigades van de politie.
- Het gebrek aan wetenschappelijke evaluatieonderzoeken over de effecten van preventieprojecten wordt door verschillende actoren als algemeen knelpunt naar voren geschoven.

1.1.3. Preventie en algemeen beleid

Actoren uit sectoren van het algemeen welzijnswerk, cliëntenorganisaties, jeugdwerkingen, actoren uit de armoedebeweging en sommige actoren uit de bijzondere jeugdzorg vermelden verscheidene inhoudelijke preventieproblemen die verband houden met een algemeen beleid.

1.1.3.1. Gezinsbeleid en preventie

De gezinsstructuur is in verandering. Echtscheidingen, diversiteit van samenstelling van het gezin maakt de opvoedingsrol van ouders complexer.

Daarnaast wordt vermeld dat de maatschappelijke verwachtingen hoog gespannen zijn. Wenselijk comfort, bijvoorbeeld, kan maar door twee verdieners gegenereerd worden en opvoeden wordt maatschappelijk als evidentie aanzien, zonder dat opvoedingsnormen nog zo duidelijk zijn. Als gevolg hiervan neemt het risico op maatschappelijke kwetsing van gezinnen, die uitvallen en niet aan deze maatschappelijke normen kunnen voldoen, in het algemeen toe.

Suggesties :

- Voorzien in een ruim aanbod van echtscheidingsbemiddeling, eventueel verplichten van echtscheidingsbemiddeling in functie van de rechten van de kinderen.
- Garanderen van alle ouderrechten en invoeren en garanderen van de gebruikersrechten.
- Globaal voorzien in diverse vormen van opvoedingsondersteuning als basisvoorziening ten aanzien van alle ouders.
- Vindplaats- en doelgroepgerichte organisatie van deze opvoedingsondersteuning.
- Activering van de maatschappelijke rol van het OCMW terzake, niet enkel financieel.
- Inzet van de sector Kind en Gezin valideren.
- Verzekeren van het grondrecht op inkomen voor ouders en jongeren in de bestaansonzekerheid.
- Verhoging van de minima van het bestaansminimum. Versoepeling van vervangingsuitkeringen voor jongeren.

1.1.3.2. Onderwijsbeleid en preventie

Tal van actoren uit verschillende sectoren vermelden dat het onderwijs te veel gericht is op cognitieve prestaties en te weinig op communicatieve, relationele of sociale capaciteitsvergroting of aanleren van respect bij jongeren in het algemeen.

Bovendien wordt er meermaals op gewezen dat de leerplichtverlenging maar voor alle jongeren een beter maatschappelijk perspectief kan bieden indien ook het deeltijds onderwijs kwalitatief wordt uitgebouwd en aangevuld met de garantie van werkaanbod voor jongeren.

Suggesties :

- Opleiding en bijscholing van leerkrachten oriënteren naar vergroten van relationele, communicatieve vaardigheden, inclusief het leren omgaan met probleemgedrag van jongeren en toename van inzichten in interculturele processen en cultuur van kansarmoede. Overdracht van vaardigheden en inzichten naar alle leerlingen.
- Invoering van de centra voor leerlingenbegeleiding in functie van een maximale zorgverbreding in het onderwijs en als brug naar het welzijnswerk of de hulpverlening.
- Herwaardering van het deeltijds onderwijs en voorzien in werkgarantie voor de overige dagen. Opstapen naar een vernieuwend, niet repressief tewerkstellingsbeleid voor jongeren.

1.1.3.3. Jeugdwerkbeleid, jeugdbeleid en preventie

Actoren uit verschillende sectoren stellen dat de niet georganiseerde vrije tijd consumptiegericht wordt ingevuld, gecommmercialiseerd wordt en dus geldverslindend is.

Het jeugdwerk daarentegen is volgens diverse actoren onvoldoende kwantitatief uitgebouwd en is onvoldoende toegankelijk voor alle jongeren.

Bovendien wordt gesteld dat geen of onvoldoende reële participatiemodellen werden ontwikkeld in voor jongeren belangrijke levensdomeinen : gezin, school, onderwijs, tewerkstelling en vrijetijd.

Suggesties :

- Verder uitbouw van algemeen jeugdwerk en jeugdwerk voor specifieke doelgroepen. Toegankelijkheid van het aanbod van het jeugdwerk voor alle jongeren vergroten.
- Verdere implementatie van rechten van kinderen en jongeren. Opzetten van een actief jongerenparticipatiebeleid op alle niveaus.
- Ontwikkeling van een algemeen jeugdbeleid in overleg met sectoren als onderwijs, jeugdwerk, jeugd-welzijnswerk, bijzondere jeugdzorg, justitie.

1.1.3.4. De media

Door enkele actoren wordt bij de media een gebrekkige positieve aandacht voor jongeren vastgesteld. De media worden ervaren als eerder gericht op het probleemgedrag van jongeren. Zo wordt door sommige ac-

toren ervaren dat migrantenjongeren in de media worden gelijkgeschakeld met probleemveroorzakers. De media zouden ook het experimenteergedrag bij jongeren overproblematiseren.

Andere actoren wijzen de media met de vinger voor een overdaad aan geweld en het exploiteren van conflicten.

1.1.3.5. Woonbeleid en preventie

Sommige actoren stellen dat het sociale weefsel in sommige buurten en in bepaalde woonomgevingen is uiteengevallen. Bepaalde buurten en stadsdelen worden derhalve aanzien als kweekplaatsen van POS. Ouders, jongeren zijn aangewezen op een private woonmarkt met lage kwaliteit. Jongeren missen er de aansluiting op een positief maatschappelijk perspectief.

Suggesties :

- Het stadsvernieuwingsbeleid en het beleid van sociale vernieuwing in buurten verder zetten.
- Activeren van lokale besturen. Aanwending van het Sociaal impulsfonds.

1.2. De organisatie van de preventie

Eén vaststelling inzake de organisatie van de preventie keert dominant terug bij vele actoren uit alle sectoren. De preventie wordt ervaren als bijzonder versnipperd en met een groot gebrek aan systematische samenwerking en afstemming tussen verschillende sectoren en niveaus, bijvoorbeeld : gemeentelijk niveau, algemeen welzijnswerk, bijzondere jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg, werkingen kansarme jeugd.

Verschillende actoren merken op dat een grondige coaching vanuit een ondersteuningsstructuur ontbreekt in afzonderlijke sectoren ten gevolge van gebrek aan mankracht en middelen.

Bovendien is er geen sprake van coördinatie van de preventie overheen de verschillende welzijnssectoren.

Het gebrek aan gecoördineerde welzijnspreventie heeft volgens sommige actoren twee gevolgen. Met name dat preventie ten gevolge van de manifeste aanwezigheid van federale preventieprojecten nog meer zal worden ingevuld vanuit veiligheidsmotieven.

Volgens andere actoren worden door de niet gecoördineerde welzijnspreventie ook kansen gemist om systematisch in overleg te kunnen gaan met de onderwijssector. Dit terwijl onderwijs vanuit preventief oogpunt door vele actoren in de hulpverlening wordt geproblematiseerd.

Daarentegen stellen enkele actoren uit het onderwijs zelf overleg op het niveau van de departementen onderwijs en welzijn voor, teneinde de overvraag van soms vergelijkbare preventieprojecten vanuit welzijnssectoren aan onderwijs beter te plannen.

Het comité voor bijzondere jeugdzorg is de enige actor in deze sector die ook een preventieve, meer bepaald een algemeen preventieve opdracht heeft die decretaal bepaald is. Niettemin is de focus waarop deze algemene preventieopdracht is gericht verschillend bij de actoren uit de comités. Sommige actoren positioneren zich bij de structurele en offensieve of radicale preventie. Hun acties zijn niet probleem- of specifiek doelgroepgericht, bijvoorbeeld projecten inzake de implementatie van kinderrechten. Andere actoren uit de comités werken probleemgericht vanuit een specifieke doelgroep, bijvoorbeeld rond spijbelen en schooluitval.

Samenwerkingsrelaties die worden opgebouwd vanuit de preventiewerking van het comité, of die worden aangegaan vanuit andere sectoren worden uiteraard bepaald door de focus waarop de eigen preventie is gericht.

Suggesties :

- Oprichting van een interdepartementale unit of één Vlaamse dienst voor welzijnspreventie. Van hieruit verwacht men een operationalisering van het concept preventie in de praktijk. Voor de theoretische conceptualisering wordt bij herhaling verwezen naar de studie en adviezen van Walgrave L., Melis B. en Goris P. : Algemene preventie in Vlaanderen : op zoek naar orde in de chaos, Poging tot situering van de verschillende sectoren in het veld van algemene preventie inzake welzijns- en integratieproblemen van jongeren, K.U.Leuven, 1996.
- Gepleit wordt verder voor een duidelijke sturing, coaching en vorming van preventiewerkers.
- Preventieprojecten moeten bovendien wetenschappelijk worden geëvalueerd op hun effecten en op het proces hoe de doelgroep kon worden bereikt.
- Duidelijke positionering van de preventiewerking van de comités voor bijzondere jeugdzorg binnen het globaal welzijnspreventieconcept : ofwel algemene structuurgerichte preventie ofwel preventie die meer aansluit bij de hulpverlening en die zich richt op een specifieke doelgroep van jongeren.
- Tal van andere actoren in de bijzondere jeugdzorg bepleiten een preventiewerking die meer aansluit bij de specifieke doelgroep van POS en MOF in de hulpverlening. Hierdoor zou de maatschappelijke signaalwaarde van bijzondere jeugdzorg effectiever kunnen worden uitgebouwd. Actoren uit de armoedebeweging en van cliëntenorganisaties pleiten ook voor de mogelijkheid van individuele preventie en case-management door de comités voor bijzondere jeugdzorg.
- Opzetten van structurele en regionale samenwerkingsverbanden vertrekkend vanuit een duidelijke positionering van het comité voor bijzondere jeugdzorg binnen een globaal welzijnsconcept.
- Regionaal inhoudelijke afstemming tussen verschillende welzijnspreventieactoren, maar ondersteund door een overkoepelende Vlaamse preventiedienst.

2. Bijzondere jeugdzorg en hulpverlening

2.1 Bijzondere jeugdzorg en omschrijving van de doelgroep.

2.1.1 Kenmerken van de cliëntenpopulatie in de bijzondere jeugdzorg

De diverse actoren binnen zowel als buiten de sector bijzondere jeugdzorg werd gevraagd naar de meest actuele en meest prangende hulpverleningsproblematieken met betrekking tot de cliëntenpopulatie.

Het is niet de bedoeling hier een exhaustieve beschrijving van cliëntenkenmerken te geven. Wel is dit de opsomming van die cliëntenproblematieken die de hulpverlening op dit ogenblik zelf voor de meeste problemen stelt en waarvan diverse actoren verwachten dat dit ook in de toekomst zal voortduren of verscherpen :

- Jongeren met een problematisch thuisperspectief, kinderen uit gezinnen met relationele problemen en interfamiliaal geweld, kinderen in of uit vechtscheidingen, ouders met opvoedingsproblemen en peda-

gogische onmacht, verwenningsproblematiek en dagritmestoornissen, kindermisbruik en kindermishandeling, oudermishandeling ;

- Jongeren met schoolproblemen, vergevorderd schoolverzuim, schooldropouts ; Jongeren die ernstige problemen stellen op school maar elke vrijwillige hulp afhouden ;
- Kinderen en jongeren met complexe gedrags- en emotionele problemen of (rand)psychiatrische stoornissen, kinderen met hechtingsstoornissen ;
- Jongeren met risicohoudend druggebruik, jongeren en hun ouders die verslaafd zijn, jongeren die drugs dealen ;
- Tweede en derde generatie kinderen van migrantenouders met de opvoedingsconflicten tussen ouders en verwesterde kinderen ;
- Kinderen en jongeren met verregaande normovertredingen, brutaliserend gedrag, grenzeloosheid bij kinderen, jongerenprostitutie, jonge daders van diverse vormen van agressie en geweld ;
- Kinderen van illegalen, vluchtelingen, zigeunerkinderen ;
- Multiprobleem jongeren en gezinnen met intergenerationele problematiek ; kinderen van gezinnen in chronische bestaansonzekerheid en met beperkte opvoedingsdraagkracht ;
- Een specifieke probleemgroep zijn jongeren die tal van verschillende private en gemeenschapsinstellingsplaatsingen doorlopen en die telkens recidiveren ;

De toekomstverwachting van diverse actoren in zowel de sector bijzondere jeugdzorg als bij aanpalende sectoren wijst er bovendien op dat de opvoedings- of hulpverleningsproblemen van deze cliëntenpopulatie toeneemt, complexer wordt en ook verhardt. Met name de gedrags- en emotionele problemen, (rand)psychiatrische problemen worden als complexer ervaren. Een toename wordt vooral vastgesteld van jongeren met schoolproblemen en jongeren met problematisch druggebruik. Verregaande normovertredingen op jongere leeftijd en gebruik van meer geweld op kinderen en door jongeren geven tevens een beeld van verharding van de problematiek.

Suggesties :

- Actoren uit de sector bijzondere jeugdzorg en vooral voorzieningen wijzen op stigmatisering en risico's op stigmatisering van de cliëntenpopulatie. Probleemgedrag van jongeren, zo wordt daarentegen voorgesteld, zou niet of minder geconnoteerd moeten worden met schuld, maar gezien als (maatschappelijk) signaalgedrag, waarbij zowel jongeren als ouders meer recht hebben op hulp bij problemen die ze zich niet alleen zien beantwoorden.
- Bovendien wordt gepleit voor permanente registratie van populatiegegevens zowel binnen de sector bijzondere jeugdzorg als overheen sectoren. Voor zowel de overheid als de sector(en) is een rol weggelegd voor de ontwikkeling van systematisch en globaal behoefteonderzoek of voor de ontwikkeling van een geëigend steunpunt voor de kwalitatieve uitvoering van en ondersteuning bij onder andere populatieonderzoek.

2.1.2 POS en MOF

Hulpverlening in de bijzondere jeugdzorg kan maar worden ingesteld hetzij naar aanleiding van POS, hetzij naar aanleiding van MOF door minderjarigen. Decretaal valt de doelgroep van de jeugdzorg samen met POS en MOF-situaties.

Van een POS spreekt men als de ontplooiingskansen van een minderjarige op affectief, moreel, intellectueel of op sociaal gebied ernstig in het gedrang komen. Desgevallend gaat het om complexe situaties, veelvuldige moeilijkheden of opeenvolgende of langdurende conflicten.

De operationalisering van deze begrippen is niet eenduidig.

Alle bovenstaande probleemkenmerken van de cliëntenpopulatie bijvoorbeeld worden in verschillende samenstelling en gradatie geplaatst onder het concept POS of MOF.

Sommige actoren expliciteren een eigen specifieke invulling van POS.

- Een voorziening bijvoorbeeld definieert POS als een combinatie van problemen op vier hoofdgebieden : sociaal-economisch, relationeel-communicatief, ouderwelzijn en schoolproblematiek. Een magistraat stelt dat schoolproblemen, druggebruik, vandalisme en kleine diefstallen uitgesproken signalen van POS zijn.
- Een POS bij de jeugdrechtbank wordt dan weer als een zwaardere problematiek ingeschat, die een langere en gedwongen looptijd van de hulpverlening vergt.
- Actoren uit het algemeen welzijnswerk stellen vast dat POS steeds zwaarder wordt ingeschat, waardoor minder ernstige problematieken worden doorgeschoven naar andere sectoren.
- Sommige actoren van aanpalende sectoren herdefiniëren een POS als bijvoorbeeld situaties van kind in nood of als problematische hulpverleningsituaties.

Nagenoeg alle actoren binnen de bijzondere jeugdzorg vinden de grens inzake probleemkenmerken tussen POS en MOF in praktijk arbitrair, of resultaat van toeval en tijd. Diensten voor pleegzorg wijzen erop dat ook het onderscheid tussen POS en niet-POS in pleegzorg vaak arbitrair is.

Ook actoren uit de sector geestelijke gezondheidszorg stellen geen diagnostisch verschil vast tussen MOF en POS.

Een jongere in een POS kan ook delicten plegen, terwijl een jongere in de bijstand wegens MOF, ook in een POS kan leven.

Suggesties :

- Toch pleiten tal van actoren vooral binnen zowel als buiten de bijzondere jeugdzorg voor een duidelijker onderscheid tussen POS en MOF.
- Dit onderscheid wordt niet zozeer verantwoord vanuit te onderscheiden probleemkenmerken van de cliëntenpopulatie, maar wel in functie van een duidelijker en andersoortige afhandeling tussen POS en MOF.
- Andere actoren, vooral de doorverwijzers, pleiten voor een ruimere interpretatie van POS.

2.1.3 Bijzondere jeugdzorg of andere sectoren

Specifieke problemen stellen zich inzake jongeren met psychisch-emotionele problemen die ook ernstige gedragsproblemen vertonen, soms in combinatie met mentale handicap.

Omwille van extreem probleemgedrag worden deze jongeren van de ene sector naar de andere verschoven zonder effectieve hulp. Deze jongeren komen, zo wordt door actoren uit deze sectoren vastgesteld, afwisselend terecht in de schemerzone tussen kinderpsychiatrie, gehandicaptenzorg en bijzondere jeugdzorg, zon-

der evenwel effectief geholpen te worden. Op de leeftijd van 18 jaar schuiven deze ‘nieuwe meerderjarigen’ verder naar het algemeen welzijnswerk.

Actoren uit de sector kinderpsychiatrie citeren hoge percentages van psychiatrische stoornissen bij het cliënteel van de jeugdrechtbank. Psychiatrische problematieken staan in wisselwerking met POS en MOF.

Suggesties :

- Onderzoek naar zogenoemde residu-jongeren in de bijzondere jeugdzorg.
- Systematische screening door een multidisciplinair en psychiatrisch geschoold team van alle MOF- en ernstige POS-situaties.
- Demystificatie van het beroepsgeheim van psychiaters en alle hulpverleners in functie van goede dossiervorming met betrekking tot de doelgroep.

2.2 De verwijzing en de bijzondere jeugdzorg

2.2.1 De verwijzingsstructuur

Het comité voor bijzondere jeugdzorg is de toegangspoort tot vrijwillige hulpverlening in de bijzondere jeugdzorg.

Een centraal spanningsveld ligt er tussen een beleid dat zich richt op duidelijk vrijwillige hulpverlening in POS en de uitgesproken verwachting dat het comité sneller en accurater zou moeten interveniëren. Gesteld wordt dat non-interventie vanuit een verkeerd begrepen subsidiariteitsprincipe problematieken doet aanslepen en verergeren.

Deze verwachting naar een meer actieve interventie door het comité voor bijzondere jeugdzorg leeft bij justitiële actoren, maar ook bij hulpverleningsactoren en actoren uit de onderwijssector.

De invulling van hoe deze interventie er dan moet uitzien is divers. Enerzijds wordt gepleit voor een vluigere doorverwijzing naar de bemiddelingscommissie. Anderzijds wordt geopteerd voor drempelverlaging van de interventie van het comité tot diverse vormen van (bijzondere) opvoedingsbijstand, of voor een snellere en aanklappende jeugdhulpverlening.

De verbijzondering van het comité als toegangspoort tot de sector van de jeugdzorg wordt herhaaldelijk in vraag gesteld.

De bemiddelingscommissie is in de huidige verwijzingsstructuur de filter tussen vrijwillige hulpverlening en gedwongen hulpverlening in POS.

Actoren uit de bemiddelingscommissie stellen dat deze filter het aantal gedwongen maatregelen niet heeft doen afnemen. Samen met andere actoren wordt erkend dat de bemiddelingscommissie eerder verdragend werkt in situaties waar hulpverlening noodzakelijk is, of waarbij jongeren maar recht op hulp verkrijgen via een gedwongen maatregel, en dus zonder het akkoord van alle andere partijen.

Vooraf justitiële actoren stellen problemen bij het vrijwilligersstatuut van bemiddelaars, bij discretionaire beslissingen en bij de niet permanente bereikbaarheid.

Suggesties :

- Instellen van gestructureerd overleg tussen openbaar ministerie, jeugdrechtbank, comité voor bijzondere jeugdzorg. Hierdoor zouden regionale knelpunten kunnen besproken worden en de uitwisseling van gegevens versoepeld worden.
- Voorzieningen in de bijzondere jeugdzorg, aanpalende sectoren in de hulpverlening en ook sommige verwijzers stellen eerder een multidisciplinair en multisectorieel centrum voor screening en diagnostiek voor per regio. Dit centrum zou ook instaan voor de dispatching of verwijzing naar verschillende sectoren en werkvormen en kan voorloper zijn van een meer geïntegreerd zorgaanbod over de huidige sectoren heen.
- Andere actoren bepleiten het behoud van de huidige toegangspoort van het comité voor bijzondere jeugdzorg, maar met een haalbare caseload, multidisciplinair samengesteld, en met een aangepast personeelsmanagement inzake coaching, deskundigheidsbevordering, bereikbaarheid.
- Vooral justitiële actoren pleiten voor afschaffing of omvorming van de bemiddelingscommissie tot een regionaal instrument van klachtrecht en verhaalmogelijkheid ten behoeve van het cliënteel van de bijzondere jeugdzorg.
- Cliëntenorganisaties en actoren uit de armoedebeweging bepleiten de revalorisering van de bemiddelingscommissie als daadwerkelijke bewaker van de vrijwillige hulpverlening. Ofwel staan ze een uitgesproken scheiding tussen vrijwillige hulp en de jeugdrechtbank voor. De jeugdrechtbank zou dan bevoegd blijven voor MOF en voor juridisch omschreven gedragingen die maatschappelijk onaanvaardbaar zijn als mishandeling en verwaarlozing.

2.2.2 Beslissingsprocedure

De maatregel bij hoogdringendheid wordt door justitiële actoren en de sociale diensten bij jeugdrechtbank herhaaldelijk en omwille van verscheidene redenen als onwerkbaar ervaren. Beslissingen moeten gebeuren zonder advies van een sociale dienst.

Wanneer vrijwilligheid niet kan lukken of oneigenlijk is, bijvoorbeeld bij kindermishandeling, dient nog de carrousel jeugdrechtbank – comité voor bijzondere jeugdzorg – bemiddelingscommissie – jeugdrechtbank doorlopen te worden. Inmiddels moet de cliënt bij herhaling zijn verhaal doen.

Procedureregels bij wijziging en vooral verlenging van maatregelen werken vertragend, zijn ook kunstmatig en duur voor het cliënteel. Actoren uit sociale diensten klagen de gebrekkige belangstelling van de advocatuur voor jeugdzaken aan.

Cliëntenorganisaties en actoren uit de armoedebeweging stellen daarentegen vast dat bijstand in de procedure door vertrouwenspersonen of een steunfiguur niet mogelijk is.

Bij verwijzing naar een hulpverleningsvorm ligt het zwaartepunt van advisering bij de individuele consultant. Consultants zelf signaleren het als gemis dat advisering niet gebeurt vanuit een multidisciplinair team. Andere actoren merken op dat screening niet vlug, onvoldoende systematisch en in elk geval niet interdisciplinair gebeurt.

Cliëntenorganisaties stellen dat onder andere de hoge caseload bij sociale diensten leidt tot een meer autoritaire attitude en beperkte bereikbaarheid van de consultant voor de cliënt.

Dit geeft als resultaat dat verwijzing naar een bepaalde werkvorm en naar een bepaalde sector voor heel wat jongeren eerder met toevalligheden te maken heeft dan met een gestandaardiseerde indicatiestelling.

Het gevolg van oneigenlijke verwijzingen is voor deze voorzieningen en het personeel extra werk voor een minder effect. Voor jongeren en hun gezin betekent het vaak ineffectieve hulp.

Suggesties :

- Afschaffing van de maatregel bij hoogdringendheid, de zogenaamde "45-dagen regel" op het niveau van de jeugdrechtbank. Voornamelijk de justitiële actoren stellen voor dit te vervangen door rechtstreekse toegang van het openbaar ministerie naar de jeugdrechtbank voor situaties van mishandeling, gekoppeld aan de organisatie van weekendpermanentie door het comité voor bijzondere jeugdzorg voor dringende vrijwillige hulpverlening.
- Betere opleiding van advocaten in jeugdzaken en invoering van kosteloze rechtshulp in POS situaties.
- Voorzien in multidisciplinaire screening, diagnostiek en verwijzing.

2.2.3 De verwijzingspraktijk

Verwijzing gebeurt eerder aanbodgericht ten gevolge van overbezetting van voorzieningen of diensten of ten gevolge van gebrek aan de geschikte voorziening. Tot deze vaststelling besluiten actoren uit nagenoeg alle sectoren.

Voorzieningen spreken in dit geval van oneigenlijke verwijzingen. Hiermee worden bedoeld de verwijzingen die te laat gebeuren of plaats hebben omdat elders en in een meer geschikte werkvorm geen ruimte is.

Een algemene bemerking wordt gemaakt bij opmerkelijke verschillen in verwijzingspraktijk tussen verwijzende instanties onderling en tussen individuele consultants of magistraten onderling.

Verwijzers zelf schrijven dit toe aan een gebrek aan algemene visie en het gebrek aan multidisciplinair teamwerk.

Suggestie :

- Een vraaggestuurde verwijzingspraktijk vooronderstelt de dringende ontwikkeling van een voldoende gedifferentieerd en vooral kwantitatief voldoende aanwezig hulpverleningsaanbod.
- Invoering van een caseload norm voor verwijzers, met name een beperking van het maximaal aantal cliënten per consultant.

2.3 De inhoud van het hulpverleningsaanbod in de bijzondere jeugdzorg**2.3.1 Spanningsveld tussen vrijwilligheid en gedwongenheid**

Diverse actoren binnen de bijzondere jeugdzorg zien de onvoldoende scheiding tussen vrijwillige en gedwongen hulp, tussen vrijwillige POS, gedwongen POS en MOF als problematisch.

Voorzieningen begeleiden in de praktijk veelal cliënteel met een verschillend juridisch statuut. Dit creëert vaak onwerkbaarheid omdat setting, werkwijzen en benadering in praktijk identiek zijn.

Vrijwilligheid betekent volgens verschillende actoren uit de bijzondere jeugdzorg, volgens hen in tegenstelling met het algemeen welzijnswerk, geen vrijblijvendheid gezien het gevraagde engagement, afspraken, doelstellingen.

Grenzen van vrijwilligheid worden door verwijzers individueel verschillend geïnterpreteerd.

Sommige consultants stellen vast dat de maatschappelijke druk, of de verwachting van justitiële actoren groot is om POS vlugger te verschuiven naar gedwongen interventie via de bemiddelingscommissie. Justitiële actoren melden dan weer dat bij ernstige POS zonder hulpvraag of akkoord te lang wordt gewacht met interveniëren tot problemen te ver geëscaleerd zijn.

Het merendeel van verwijzers en voorzieningen in de bijzondere jeugdzorg vinden gedwongen hulpverlening nochtans geen anomalie. Bij mishandeling bijvoorbeeld wordt gesteld dat duidelijk opgelegde hulp meer voordelen kent dan verdoken vrijwillige hulp die wordt aanvaard om de jeugdrechtbank te vermijden. Gedwongen hulp geeft desgevallend meer recht op bescherming van de jongere en plaatst daders meer voor hun verantwoordelijkheid.

Het probleem van melding wordt herhaaldelijk gesteld in termen van beroepsgeheim, in termen van vertrouwensrelatie, maar ook in termen van afwentelen van verantwoordelijkheid ten nadele van het kind als slachtoffer.

Een ander probleempunt is de onmogelijkheid van vrijwillige crisisopvang na ontvluchting thuis indien de ouders niet akkoord zijn.

Suggesties :

- Hulpverlening moet principieel vrijwillig zijn. Echte gezinsondersteuning kan niet met de stok achter de deur. Voor de hantering van de spanning tussen vrijwillige hulp en de wenselijkheid tot verandering worden verschillende voorstellen geformuleerd.
- Enerzijds zou door de inschakeling van ervaringsdeskundigen voor de aansluiting met kansarme gezinnen worden gezorgd. Voor migranten wordt voorgesteld het ondersteuningsteam migranten in te schakelen of meer beroep te doen op migranten begeleiders.
- Anderzijds wordt gepleit voor de ontwikkeling van innoverende en aanklampende hulpverleningsmethodieken ten aanzien van weerbarstig cliënteel. Dit zou door wetenschappelijk onderzoek ondersteund en nadien geïmplementeerd moeten worden.
- Voor de toekomst pleiten actoren binnen zowel als buiten de sector bijzondere jeugdzorg voor een duidelijke opsplitsing tussen hulpverlening en gedwongen (herstelgerichte) sanctie. Het juridische kader hiervoor ontbreekt op dit ogenblik.
Verwacht wordt dat hierdoor ook minder wantrouwen zal bestaan ten aanzien van de hulpverlening. Tegelijk zouden combinatiemogelijkheden voorzien moeten worden.

2.3.2 Positie van de cliënt

Actoren uit aanpalende sectoren als geestelijke gezondheidszorg, algemeen welzijnswerk, de armoedebeweging en cliëntenorganisaties vinden dat jongeren, kinderen en ouders nog steeds veel te weinig betrokken worden in de bijzondere jeugdzorg. Dit als gevolg van de mentaliteit of een gebrekkige methodiek. Vooral bij uithuisplaatsing kan dit voor betrokkenen traumatisch zijn.

Ook de actoren uit de voorzieningen voor bijzondere jeugdzorg signaleren dat de transparantie naar ouders en jongeren nog tekort schiet of teveel verschilt tussen diensten onderling.

De externe rechtspositie (rechtsbijstand, duur maatregelen) is juridisch wel verbeterd, maar stelt in de praktijk problemen : moeilijke communicatie met pro deo-advocaten, kostprijs, geen mogelijkheid tot inschakeling van een vertrouwenspersoon.

De interne rechtspositie moet versterkt worden (reglement, klachtregeling, bereikbaarheid van consulent, steunfiguren, participatie).

De aansluiting tussen kansarmen en de hulpverlening blijft een probleem op vele terreinen. Hier is sprake van de zogenaamde "missing link".

Overbezetting van de sector bijzondere jeugdzorg, gebrekkige transparantie van de wirwar van jeugdhulpverlening geeft een gebrekkige toegang tot gepaste en dus effectieve hulpverlening. Dit resulteert voor het cliënteel in toeval in plaats van controle op de hulpverleningskeuze en leidt soms tot shopgedrag.

Hulpverleningsvormen kennen bijvoorbeeld vele namen en sectoren : thuisbegeleiding in de bijzondere jeugdzorg, thuisbegeleiding vanuit een Centrum Kind en Gezin of vanuit een Centrum voor Integrale Gezinsondersteuning, thuisbegeleiding vanuit een OCMW, thuisbegeleiding vanuit een vluchthuis,...

De procedure van de hoogdringende maatregel is cliëntonvriendelijk bij ernstige POS-situatie : carrousel jeugdrechtbank-comité voor bijzondere jeugdzorg-bemiddelingscommissie-openbaar ministerie-jeugdrechtbank, cliënteel moet verhaal telkens opnieuw doen.

Door actoren uit de diensten voor pleegzorg wordt opgemerkt dat de positie van het kind teveel overvleugeld wordt door de positie van de ouders bij beslissingen ; bovendien is er geen regeling voor de structurele positie van pleegouders.

Suggesties :

- Verdere invoering van kinder- en cliëntenrechten in de jeugdhulpverlening.
- Klachtenrecht en verhaalmogelijkheden uitbouwen. De ondersteuning ervan door het opzetten van gesubsidieerde experimenten.
- Inschakeling van ervaringsdeskundigen uit de armoedebeweging in voorzieningen bijzondere jeugdzorg.
- Voldoende en een voor (potentieel) cliënteel duidelijke informatieverspreiding over het hulpaanbod, contactadressen, bereikbaarheid, klachtmogelijkheden.

2.3.3 De differentiatie van hulpverleningsvormen

De differentiatie van werkvormen en methoden in de bijzondere jeugdzorg wordt algemeen wel positief bevonden, maar verder als ruim onvoldoende voor specifieke cliëntengroepen en voor bepaalde werkvormen en methodieken.

De bevindingen inzake onvoldoende differentiatie van het hulpverleningsaanbod blijken opvallend gelijklopend en complementair te zijn bij actoren uit voorzieningen van de sector bijzondere jeugdzorg, bij aanpalende hulpverleningssectoren en bij verwijzers.

De cliëntengroepen waarvoor het nu aan doelgroepspecifieke werkvormen ontbreekt zijn :

- kinderen van illegalen, illegale minderjarigen en zigeunerkinderen ;
- werkvormen specifiek voor MOF-jongeren ;
- drugverslaafde jongeren ;
- migranten (-meisjes).

De werkvormen waarbij het meest frequent voor verdere differentiatie wordt gepleit zijn :

- de ontwikkeling van crisishulpverlening voor jongeren, binnen of buiten de bijzondere jeugdzorg ;
- alle ambulante en semi-ambulante werkvormen in de bijzondere jeugdzorg, alhoewel wordt vermeld dat dit voornamelijk een kwantitatief probleem is ; vormen van opvoedingsondersteuning en begeleidingsprogramma's voor kinderen en ouders tegelijk.
- verdere differentiatie in de pleegzorg : steungezinnen, gezinnen voor moeilijke doelgroepen, tijdelijke opvang ; voorzien in gezinsbegeleiding en eventueel ook individuele begeleiding van het kind.
- de verdere ontwikkeling van specifieke projecten voor ontheming of ervaringsleerprojecten.
- de ontwikkeling van alternatieve en herstelgerichte afdoeningsvormen voor jongeren die delicten plegen : vereffening, pedagogische leerprojecten, gemeenschapsdienst.
- meer differentiatie van residentiële werkvormen, vooral specifieke kleinschalige residentiële werkvormen voor de moeilijkste jongeren, met structurele samenwerking met de gemeenschapsinstellingen en die voor specifieke problematieken liaisonfuncties aangaan met aanpalende hulpverleningssectoren.

Justitiële verwijzers en de betrokken sector zelf pleiten verder nog voor :

- de ontwikkeling van doelgroep-specifieke afdelingen in de gemeenschapsinstellingen. Probleem-specifieke afdelingen met een langere behandelingstermijn. Scheiding tussen MOF en POS, alhoewel heel wat actoren ook de vraag stellen of POS wel thuishoort in een gesloten gemeenschapsinstelling.
- oprichting van een half-open gemeenschapsinstelling voor meisjes.
- gesloten psychiatrische settings.

Meer algemeen methodische vooruitgang over verschillende werkvormen heen zou volgens actoren binnen en buiten de sector bijzondere jeugdzorg vooral moeten ontwikkeld worden op de volgende domeinen :

- methodieken die meer aansluiting doen vinden bij migrantencliënteel. Meer inschakeling van een ondersteuningsteam migranten en oprichting van ondersteuningsteams in andere regio's, op de eerste plaats in de regio Brussel. Aanstelling van migrantenpersoneel.
- methodieken die meer aansluiting doen vinden bij kansarmen, multi-probleem of maatschappelijk kwetsbare gezinnen. Inschakeling van ervaringsdeskundigen.
- methodieken die jongeren met uitgesproken schoolproblemen terug doen aansluiten bij de leerplicht. De ontwikkeling van aangepaste, geïndividualiseerde leerprogramma's en huisonderwijs als alternatief voor schoolgaan.
- methodische ontwikkelingen op het vlak van de nazorg. Systematisch overwegen van thuisbegeleiding in het kader van nazorg.

Suggesties :

- Aan alle innovatieve methodieken of werkvormen zou wetenschappelijk verantwoord effectonderzoek gekoppeld moeten worden. Effecten moeten niet enkel onderzocht worden in functie van doelmatigheid, maar ook in functie van de kwaliteit van de relatie met het cliënteel.
- Oprichting van een permanent steunpunt, een wetenschappelijke ondersteuningsstructuur voor effectiviteitsonderzoek, methodiekontwikkeling en implementatie in de sector van de jeugdhulpverlening.

2.3.4 Subsidiariteit

Nagenoeg alle actoren merken op dat door overbezetting en wachtlijsten in de sector bijzondere jeugdzorg van subsidiariteit in het hulpverleningsaanbod geen sprake kan zijn. De overbezetting is trouwens ook voor andere sectoren algemeen, zo wordt gesteld. De hulpverlening is hierdoor in de praktijk teveel aanbodgericht en te weinig vraaggestuurd.

Het subsidiariteitsprincipe in de hulpverlening leidt volgens diverse actoren, verwijzers en voorzieningen, tot non-interventie of terughoudendheid : zo lang mogelijk problemen voor zich uit schuiven of afwentelen op andere sectoren of pistes die doodlopen. Hierdoor ontstaan risico's op verzwarend en verzieking van de problematiek. Bovendien kan een te late interventie of plaatsing nog meer traumatisch zijn.

Pleegzorg wordt bijvoorbeeld als een zeer interventionistische maatregel voorgesteld. Diensten voor pleegzorg schrijven dit toe aan de verplichte domiciliëring in tegenstelling tot residentiële plaatsing. Voor ouders heeft dit psychologische en effectieve gevolgen inzake belasting, sociale zekerheid, kinderbijslag.

Subsidiariteit leidt tot de praktijk dat eerst de lichte interventies of maatregelen worden uitgeput, in plaats van de meest effectieve. Bij ernstige POS kan een korte eventueel gedwongen plaatsing als eerste maatregel vaak het meest effectief zijn, zo wordt gesteld door justitiële actoren en sociale diensten.

Zogenaemde cascadehulpverlening beginnend met eerst de lichtste vormen van hulp riskeert het cliënteel bij ernstige POS bovendien begeleidingsmoe te maken. Actoren uit de armoedebeweging pleiten dan ook systematisch voor intensieve thuisbegeleiding in combinatie met de andere werkvormen om de terugkeer naar thuis haalbaar te maken.

De gemeenschapsinstellingen voor bijzondere jeugdbijstand kregen in het voorzieningenaanbod een specifieke subsidiaire rol toebedeeld. Door de evolutie naar een zeer versnelde doorstroming en dus door het gebrek aan een minimale behandelingstermijn, stellen ze vast dat deze rol bijzonder bemoeilijkt wordt. Gevolg hiervan zijn de vele mislukkingen en terugkeer van jongeren naar de gemeenschapsinstelling.

Suggesties :

- Wijziging van het subsidiariteitsprincipe in de hulpverlening en vervangen door het principe van de meest effectieve hulp : zo snel mogelijk, zo intensief mogelijk, zo kort mogelijk.
- Voorwaarde hiervoor is de ontwikkeling van sectoroverstijgende netwerkbegeleiding, die ook kwantitatief voldoende is uitgebouwd.

2.3.5 Flexibiliteit van het hulpverleningsaanbod

Het hulpverleningsaanbod in de bijzondere jeugdzorg is in de huidige praktijk eerder aanbodgericht dan vraaggestuurd. Opgemerkt wordt dat het ook ontbreekt aan permanente screening van veranderende problematieken of nieuwe hulpverleningsvragen. Hierdoor wordt ook onvoldoende en zeker niet systematisch vernieuwing in het aanbod ontwikkeld.

Flexibel inspelen op wijzigende hulpverleningsvragen of op vastgelopen probleemsituaties bij individuele cliënten kan niet of nauwelijks. Actoren uit de voorzieningen bijzondere jeugdzorg geven in dit verband tal van voorbeelden : voortdurend wisselen tussen voorziening en familiale context, tussentijdse individuele projecten zijn niet of zeer beperkt mogelijk. De mogelijkheid om bij acute problemen van zware overlast in de leefgroep een zeer tijdelijk extern verblijf – de zogenaamde time out – te organiseren ontbreekt. Hierdoor kan de begeleiding wel worden voortgezet en moet de jongere niet worden doorgezonden. Thuisbegeleiding kan niet gecontinueerd wanneer kinderen afwisselend bij ouder en grootouder verblijven. Begeleid zelfstandig wonen kan niet gecontinueerd worden bij verlies van woonst en tijdelijke thuisloosheid. Ambu-

lant werk is niet te combineren met tijdelijke residentiële terugval. Observatie of oriëntatie zijn voor de centra aan strikte en verschillende termijnen gebonden. Pleegzorgbegeleiding moet ophouden wanneer het kind ook tijdelijk naar grootouder verhuist, of nood heeft aan dagbehandeling bijvoorbeeld.

Voorzieningen vermelden twee redenen waarom een meer flexibele en vraaggerichte trajecthulpverlening niet realiseerbaar is : met name een rigide regelgeving per afzonderlijke werkvorm in de bijzondere jeugdzorg enerzijds en anderzijds de afbakening tussen de verschillende hulpverleningssectoren.

Suggesties :

- Ontwikkeling van een permanente ondersteuningsstructuur, een steunpunt voor screening van nieuwe hulpverleningsvragen en voor de ontwikkeling, effectevaluatie en implementatie van innoverend hulpverleningsaanbod.
- Opstellen van een verruimde regelgeving waarbij per voorziening of per werkvorm wordt voorzien in een basispakket en in een pakket overige hulpverleningsfuncties die binnen marges kunnen worden ingevuld afhankelijk van wijzigende individuele hulpvragen. Nieuwe hulpverleningsbehoeften kunnen projectmatig beantwoord worden en regionaal worden afgestemd.

2.4 De organisatie van de hulpverlening

2.4.1 De bijzondere jeugdzorg en andere hulpverleningssectoren

Kenmerken en hulpverleningsbehoeften van een groot deel van de cliëntenpopulatie van de bijzondere jeugdzorg zijn gelijklopend met die van het cliënteel in andere hulpverleningssectoren, met name de geestelijke gezondheidszorg en in sommige werkvormen van de gehandicaptenzorg.

Althans deze gemeenschappelijke cliëntenpopulatie is geen verantwoording voor de huidige strikte opdeling in verschillende sectoren. Actoren uit deze sectoren merken ook dat er geen gedeelde zorg is over deze jongeren in de grijze zone tussen de sectoren. Verantwoordelijkheid wordt eerder naar elkaar afgewenteld. Samenwerking, zo wordt gesteld, is eerder resultaat van persoonlijke initiatieven.

De verkokering van de zogenaamd aanpalende sectoren in de jeugdhulpverlening is verankerd op verscheidene terreinen. Sectoren als bijzondere jeugdzorg, Kind en Gezin, gehandicaptenzorg, algemeen welzijnswerk, geestelijke gezondheidszorg vallen bijvoorbeeld onder de bevoegdheid van verschillende departementen en ministeries. Subsidierregels zijn behoorlijk verschillend ook voor vergelijkbare functies, de drempels en toegangspoorten zijn verschillend, en bovendien zijn deze sectoren ook verzuild. Actoren uit diensten voor pleegzorg, bijvoorbeeld, illustreren de opsplitsing van deze werkvorm over de sectoren Kind en Gezin, gehandicaptenzorg en bijzondere jeugdzorg als nefast voor een duidelijke beeldvorming. Het is in de hulpverlening vaak inefficiënt en weinig transparant zowel voor cliënteel als voor potentiële pleegouders.

Actoren uit verschillende sectoren noemen deze verkokerde organisatie van de jeugdhulpverlening afwisselend een lappendeken, een wirwar met weinig transparantie, geldverspillend, faciliterend om problemen af te wentelen op de andere sectoren en met een nefaste invloed op het effect van hulpverlening. Bij gebrek aan structureel overleg ontbreekt ook afgestemde specialisatie.

Zo kunnen ook soortgelijke, tijdelijke initiatieven in verschillende sectoren ontstaan zonder enige vorm van coördinatie.

Suggesties :*Op korte termijn :*

- Versterking van de eerstelijnsdiensten in het algemeen, en voor Brussel in het bijzonder, om de toestroom naar de bijzondere jeugdzorg af te dammen.
- Opzet en coördinatie van de jeugdcrisishulp over alle sectoren heen.
- Bij sectorspecifieke veranderingen noodzakelijk rekening houden met de effecten op aanpalende sectoren. Bijvoorbeeld bij wijzigingen bij Kind en Gezin of de sector van de geestelijke gezondheidszorg moet men zich rekenschap geven van de effecten bij de bijzondere jeugdzorg.
- Voorzien van een structurele stem, een vaste vertegenwoordiger van de bijzondere jeugdzorg in andere sectoren.
- Afsluiten van conventies tussen sectoren, bijvoorbeeld tussen de sector geestelijke gezondheidszorg en de bijzondere jeugdzorg in verband met diagnostisch onderzoek, specifieke behandelingen, coaching, voorrangsbeleid, motiveringsplicht bij niet opname, enzovoort.
- Voorbereiding van intersectorieel overleg op het niveau van de Gezins- en Welzijnsraad.
- Duidelijke scheiding van de jeugdhulpverlening met justitiële afhandeling van MOF en andere duidelijk juridisch omschreven maatschappelijk niet tolereerbare situaties als mishandeling en verwaarlozing. Overleg tussen de departementen van justitie en welzijn.

Op middellange termijn :

- Regionale overlegstructuur over alle sectoren van jeugdhulpverlening heen opleggen, financiële en reglementaire stimulansen bieden, op voldoende lange termijn verschillende organisatieculturen naar elkaar laten toegroeien, aansturen op een functioneel zorgcircuit voor jeugdhulpverlening.
- Structurele samenwerking op departementsniveau, minstens tussen de sectoren geestelijke gezondheidszorg, gehandicaptenzorg, bijzondere jeugdzorg, Kind en Gezin.
- Overwegen om een decreet jeugdhulpverlening op te stellen met een duidelijk en omvattend gezicht, vanuit een geïntegreerde visie op jeugdzorg, met een afgestemde en flexibele regelgeving, met een efficiënt organigram waarbinnen de opvoedingsbijstand zijn plaats heeft. In geen geval mag dit tot een verkapte besparing leiden, waarin individuele werkers geviserd worden.
- Een andere denkpiste, die voor een gedeelte door actoren uit voorzieningen bijzondere jeugdzorg wordt vooropgesteld is : behoud van de sector jeugdzorg, gekoppeld aan de regionale coördinatie van alle opvoedingsondersteunende diensten en structuren zoals scheidingsbemiddeling, algemeen welzijnswerk, OCMW, centrum voor leerlingenbegeleiding, geestelijke gezondheidszorg en jeugdpsychiatrie, Kind en Gezin, kinderopvang, onderwijs, jeugdpolitie, bijzondere jeugdzorg,...

2.4.2 Kwantiteit van het hulpverleningsaanbod

Er heerst eensgezindheid over de vaststelling dat het jeugdhulpverleningsaanbod in het algemeen onvoldoende kwantitatief is uitgebouwd.

Alle actoren in de sector van de bijzondere jeugdzorg stellen dat het programmatiegetal te rigide is vastgesteld. Het houdt onvoldoende rekening met wijzigende behoeften. Bovendien staat hierop nog externe druk door hogere drempels bij aanpalende sectoren en het feit dat ook in de eerste- en tweedelijnsdiensten wachtlijsten bestaan.

Ook actoren uit aanpalende sectoren stellen vast dat hierdoor de verwijzingsmogelijkheden kwantitatief te beperkt zijn, te laat gebeuren ten gevolge van wachtlijsten, of oneigenlijk gebeuren omdat de meest gepaste werkvormen niet voorhanden of volzet zijn.

Als gevolg van het programmatiebeleid kon opbouw van ambulante werkvormen in de bijzondere jeugdzorg enkel mits gewogen afbouw van residentiële werkvormen.

Alle hulpverleningssectoren en verwijzers beklemtonen bovendien dat verwijzing van en hulpverlening aan de moeilijkste jongeren extra wordt bemoeilijkt. Overbezetting en overbevraging van residentiële werkvormen geeft tendensen tot profileren en afwenteling van de moeilijkste doelgroep zowel binnen als tussen sectoren.

Diverse actoren in de bijzondere jeugdzorg formuleren nog bijkomende negatieve effecten van de spanning tussen overbevraging en de niet beschikbaarheid van voldoende hulpverleningsvormen :

- ondermijning van het gezag van magistraten, die niet gepast kunnen interveniëren ;
- een tendens tot opnemen van hulpverlening door consultants die geconfronteerd worden met ernstige POS ;
- wachtlijsten bij voorzieningen, te haastig en intensief werk voor begeleiders in diensten en voorzieningen zonder voldoende maatschappelijke erkenning, met risico's op burn out.

Suggesties :

- Uitbouw van eerste- en tweedelijns hulpverlening ; drempelverlaging in andere sectoren.
- Opbouw van ambulante werkvormen in de bijzondere jeugdzorg of in alle sectoren ; niet toegeven aan druk tot opbouw residenties.
- Geen verdere afbouw van residentiële voorzieningen. In bepaalde regio's een plus-plus operatie doorvoeren, zowel de opbouw van ambulante, semi-ambulante als residentiële voorzieningen en diensten.
- Voorzien in werkvormen voor de moeilijkst te begeleiden jongeren.
- De programmatie baseren op wetenschappelijk gefundeerd behoefteonderzoek.
- Flexibilisering en regionalisering van de programmatie van het jeugdhulpverleningsaanbod : regionale screening van behoeften in overleg tussen de verschillende actoren, verwijzers en voorzieningen, in de bijzondere jeugdzorg en tussen de sectoren voor jeugdhulpverlening onderling.
- Ordening en planning in functie van behoeften van cliëntenpopulatie en niet in functie van subsidiërende departementen of ministeries.

2.4.3 Subsidiëringsregels

Knelpunten inzake subsidiëringsregels worden uiteraard vooral aangebracht door de voorzieningen uit de sector bijzondere jeugdzorg zelf. Bovendien werden elders in deze discussienota reeds tal van knelpunten of suggesties aangegeven die uiteraard ook effect kunnen hebben op subsidiëringsregels. We geven hiervan geen herhaling ; wel worden de meest vernoemde supplementaire knelpunten toegevoegd. Knelpunten en suggesties vallen voor het onderwerp subsidiëregeling nagenoeg samen ; suggesties worden hier niet apart vermeld.

Samen met actoren uit de gehandicaptenzorg wordt de huidige leefgroepsgrootte als problematisch ervaren ; een normering van 6 tot 8 jongeren per leefgroep, met behoud van de personeelsbezetting wordt bij herhaling bepleit.

Ook het gebrek aan subsidiëring van sectoroverstijgende geïndividualiseerde netwerkhelpverlening wordt als beperkend genoteerd.

Sommige verwijzende sociale diensten wijzen op het belang dat kleinschalige, kort bij hun cliënteel opererende diensten of voorzieningen, niet zouden mogen verdrongen worden door subsidiëring die is afgestemd op de tendens naar schaalvergroting.

Sociale diensten van comités voor bijzondere jeugdzorg en sommige diensten in de bijzondere jeugdzorg betreuren de proceduraal weinig soepele toekenning van de financiering van de zogenaamde preventieve sociale acties.

Voorzieningen en diensten in de sector bijzondere jeugdzorg vernoemen verder nog het meest frequent :

- Ongelijke subsidiëringsregels tussen K-diensten, categorie 14 voorzieningen in de gehandicaptenzorg en categorie 1 bis voorzieningen in de bijzondere jeugdzorg, terwijl de cliëntenpopulatie zeer overlappend is.
- Geen financiële tussenkomst voor gedwongen POS in Centra voor Kind en Gezin.
- Te hoge caseload in ambulante diensten en diensten voor pleegzorg.
- De gebrekkige subsidiëring van vorming en deskundigheidsbevordering van personeel ; de forfaitaire subsidiëring voor vorming, de zogenaamde 3 % regel, zou onvoldoende zijn.
- Het gebrek aan stafpersoneel in dagcentra, het niet voorzien van personeel voor thuisbegeleiding in diensten voor pleegzorg en het tekort van ondersteunende functies in voorzieningen voor de moeilijkste jongeren.
- De tijdelijkheid of jaarlijkse verlenging van projecten.
- De gebrekkige honorering van pleegouders.
- Het niet voorzien van investeringssubsidies voor infrastructuur, in tegenstelling tot andere sectoren.
- Het ontbreken van subsidiëring van alle nazorgbegeleiding bij alle werkvormen en de beperking op het gezinsgerichte werken vanuit residenties door de zogenaamde 60-dagenregel.

2.4.4 Arbeidsvoorwaarden

Maatschappelijke verwachtingen en de, eventueel sectorspecifieke, hulpverleningsverwachtingen zijn geëvolueerd terwijl de arbeidsvoorwaarden voor de diverse uitvoerders van deze hulpverlening daar niet voldoende zijn op afgestemd. Tot deze conclusie komt het merendeel van actoren, zowel verwijzers als voorzieningen in de bijzondere jeugdzorg.

Gestegen verwachtingen worden gesitueerd op verschillende terreinen : van hulpverleners wordt verwacht dat ze meer complexe en zware problematieken kunnen begeleiden, de managementsverwachtingen en ook boekhoudkundige verplichtingen liggen hoger dan voorheen, en inzake werkorganisatie wordt een grotere flexibiliteit en permanente bereikbaarheid gevraagd in functie van de continuïteit in de hulpverlening.

Hiertegenover staan arbeidsomstandigheden met een verhoogde caseload en werkdruk, op de eerste plaats, maar niet alleen bij consultants. Hierdoor is er slechts beperkt ruimte voor vorming en deskundigheidsbevordering.

Hulpverleners hebben een onduidelijke rechtspositie ; er is een deontologische onduidelijkheid inzake meldingsplicht en zwijgrecht.

Gebrekkige en beperkte salariëring van alle functies in de sector bijzondere jeugdzorg, het bestaan van nepstatuten bij voorzieningen en verwijzers, de beperkingen van gesubsidieerde opleidingsniveaus in de voorzieningen, de zogenaamde clichering in de voorzieningen, deeltijds werk wordt algemeen gepromoot maar druist in tegen verwachtingen van continuïteit in de hulpverlening.

De gebrekkige flexibiliteit van het ambtenarenstatuut ten opzichte van hulpverleningsverwachtingen zoals overwerk in de gemeenschapsinstellingen of weekendpermanentie van consulenten.

Verwijzers en voorzieningen formuleren bovendien nog specifieke loopbaanproblematieken :

- bestaande opleidingen zouden onvoldoende aangepast zijn aan de geëvolueerde verwachtingen van de hulpverlening ; het vormingsaanbod is te beperkt, onvoldoende toegepast of er is onvoldoende arbeidstijd voor beschikbaar.
- jobflexibiliteit en uitgroebanen zijn eigenlijk niet voorzien. Problemen van vergrijzing worden vooral aangehaald bij consulenten. Daartegenover wordt ingebracht dat jeugdige anciënniteit van consulenten en hulpverleners ook ineffectiviteitsproblemen geeft bij gezinscontacten.

Suggesties :

- Investeren in extra personeelsmiddelen, niet enkel in de sector van de bijzondere jeugdzorg.
- Faciliteren van jobflexibiliteit en voorzien in detacheringsmogelijkheden, sabbatperioden en uitgroebanen.
- Responsabiliseren van opleidingsinstituten voor toekomstige hulpverleners, inbouwen van specifieke modules, bijvoorbeeld inzake niet-bevoogdende hulpverleningshouding, omgaan met geweldloze weerbaarheid, de cultuur van armen, psychopathologie bij jongeren, enzovoort.
- Voorzien in permanente, deskundige en vooral voldoende bemane structuren voor externe supervisie, coaching, intervisie bij specifieke functies zoals de groep van verwijzers of hulpverleners.

BIJLAGEN DISCUSSIONOTA :

- Commissie ad hoc Bijzondere Jeugdzorg – Bevraging directe actoren (vragenlijst)
- Lijst van de respondenten

COMMISSIE AD HOC BIJZONDERE JEUGDZORG – BEVRAGING DIRECTE ACTOREN

0. Identificatiegegevens

(adresklever geadresseerde respondent)

* Gelieve eventuele fouten te corrigeren

0.1. Naam en functie van de persoon die de vragenlijst heeft ingevuld

Naam :

Functie :

0.2. Welke bronnen, personen heeft u geraadpleegd bij het invullen van deze vragenlijst ?

1. Welke zijn op dit ogenblik in uw concrete context de belangrijkste **inhoudelijke problematieken** inzake de **preventie** van problematische opvoedingssituaties en/of als misdrijf omschreven feiten ?
 - 1.1. Wilt u deze problematieken rangordenen en uitleggen waarom u dit binnen uw context een probleem vindt ?
2. Welke zijn op dit ogenblik in uw concrete context de belangrijkste **organisatorische knelpunten** inzake de **preventie** van problematische opvoedingssituaties en/of als misdrijf omschreven feiten ?
 - 2.1. Wilt u deze knelpunten rangordenen en uitleggen waarom u dit binnen uw context een probleem vindt ?
3. Welke zijn op dit ogenblik in uw concrete context de belangrijkste **inhoudelijke problematieken** inzake de **hulpverlening** in problematische opvoedingssituaties en/of naar aanleiding van als misdrijf omschreven feiten ?
 - 3.1. Wilt u deze problematieken rangordenen (het belangrijkste eerst vermelden) en uitleggen waarom u dit binnen uw context een probleem vindt ?
4. Welke zijn op dit ogenblik in uw concrete context de belangrijkste **organisatorische knelpunten** inzake de **hulpverlening** in problematische opvoedingssituaties en/of naar aanleiding van als misdrijf omschreven feiten ?
 - 4.1. Wilt u deze knelpunten rangordenen (het belangrijkste eerst vermelden) en uitleggen waarom u dit binnen uw context een probleem vindt ?
5. Wat loopt er momenteel goed in uw concrete context inzake **preventie** van problematische opvoedingssituaties en/of als misdrijf omschreven feiten ?
 - 5.1. Wilt u deze punten rangordenen en uitleggen waarom u ze voldoende bevredigend vindt ?
 - 5.2. Kunt u per punt dat u in 5.1 vermeldde aangeven welke structurele voorwaarden bijdragen tot het positieve resultaat ?
6. Wat loopt er momenteel goed in uw concrete context inzake **hulpverlening** in problematische opvoedingssituaties en/of naar aanleiding van als misdrijf omschreven feiten ?
 - 6.1. Wilt u deze punten rangordenen en uitleggen waarom u ze voldoende bevredigend vindt ?

- 6.2. Kunt u per punt dat u in 6.1. vermeldde aangeven welke structurele voorwaarden bijdragen tot het positieve resultaat ?
7. Kunt u per **inhoudelijke problematiek** die u opgeeft in vraag 1 ook (**beleidsgerichte**) **suggesties** doen om deze problematiek inzake **preventie** van problematische opvoedingssituaties en/of als misdrijf omschreven feiten op te lossen ?
- 7.1. Kunt u telkens aangeven welk positief resultaat u van uw oplossingsvoorstellen verwacht ?
8. Kunt u per **organisatorisch knelpunt** dat u opgeeft in vraag 2 ook (**beleidsgerichte**) **suggesties** doen om deze problematiek inzake **preventie** van problematische opvoedingssituaties en/of als misdrijf omschreven feiten op te lossen ?
- 8.1. Kunt u telkens aangeven welk positief resultaat u van uw oplossingsvoorstellen verwacht ?
9. Kunt u per **inhoudelijke problematiek** die u opgeeft in vraag 3 ook (**beleidsgerichte**) **suggesties** doen om deze problematiek inzake de **hulpverlening** in problematische opvoedingssituaties en/of naar aanleiding van als misdrijf omschreven feiten op te lossen ?
- 9.1. Kunt u telkens aangeven welk positief resultaat u van uw oplossingsvoorstellen verwacht ?
10. Kunt u per **organisatorisch knelpunt** dat u opgeeft in vraag 4 ook (**beleidsgerichte**) **suggesties** doen om deze problematiek inzake de **hulpverlening** in problematische opvoedingssituaties en/of naar aanleiding van als misdrijf omschreven feiten op te lossen ?
- 10.1. Kunt u telkens aangeven welk positief resultaat u van uw oplossingsvoorstellen verwacht ?
11. Verwacht u in de nabije of verdere toekomst bepaalde nieuwe of zich scherper stellende **inhoudelijke problematieken** inzake de **hulpverlening** in problematische opvoedingssituaties en/of naar aanleiding van als misdrijf omschreven feiten ?
- 11.1. Kunt u deze rangordenen en uitleggen waarom u dit verwacht ?
- 11.2. Welke (beleidsgerichte) suggesties wilt u doen ?
- 11.3. Welke resultaten verwacht u van uw oplossingsvoorstellen ?
12. Verwacht u in de nabije of verdere toekomst bepaalde nieuwe of zich scherper stellende **organisatorische knelpunten** inzake de **hulpverlening** in problematische opvoedingssituaties en/of naar aanleiding van als misdrijf omschreven feiten ?
- 12.1. Kunt u deze rangordenen en uitleggen waarom u dit verwacht ?
- 12.2. Welke (beleidsgerichte) suggesties wilt u doen ?
- 12.3. Welke resultaten verwacht u van uw oplossingsvoorstellen ?
13. Verwacht u in de nabije of verdere toekomst bepaalde nieuwe **inhoudelijke problematieken** inzake de **preventie** van problematische opvoedingssituaties en/of als misdrijf omschreven feiten in het algemeen ?
- 13.1. Kunt u deze rangordenen en uitleggen waarom u dit verwacht ?
- 13.2. Welke suggesties wilt u doen ter oplossing ?
- 13.3. Welke resultaten verwacht u van uw oplossingsvoorstellen ?

14. Verwacht u in de nabije of verdere toekomst bepaalde nieuwe **organisatorische knelpunten** inzake de **preventie** van problematische opvoedingssituaties en/of als misdrijf omschreven feiten in het algemeen ?
- 14.1. Kunt u deze rangordenen en uitleggen waarom u dit verwacht ?
- 14.2. Welke suggesties wilt u doen ter oplossing ?
- 14.3. Welke resultaten verwacht u van uw oplossingsvoorstellen ?
15. Wenst u nog andere opmerkingen of suggesties te doen ?

LIJST VAN DE RESPONDENTEN OP DE ENQUETE

I. SECTOR BIJZONDERE JEUGDZORG

I.1. BIJSTAND

I.1.1. GEMEENSCHAPSINSTELLINGEN

Gemeenschapsinstelling Bijzondere Jeugdzorg "De Zande", Ruiselede

Gemeenschapsinstelling "De Kempen", Mol

I.1.2. OCMW-VOORZIENING

Home voor Jongeren, OCMW begeleidingstehuis, Arendonk

I.1.3. PRIVATE VOORZIENINGEN EN DIENSTEN

Centrum Neerhof Turnhout vzw, Centrum Gezins en Jongerenbegeleiding, Turnhout

De Touter vzw, Berchem

Jongenstehuizen Ivo Cornelis vzw, Mechelen

De Zwaantjes Hoboken vzw, Hoboken

De Mutsaard Antwerpen vzw, Antwerpen

Begeleidingstehuis De Steiger vzw, Zutendaal

Daidalos Peer vzw, Peer

De Oever Hasselt vzw, Hasselt

Jeugdtehuis Kinrooi vzw, Kinrooi

RADAR vzw, Ternat

Jongeren centrum Cidar Kortenberg vzw, Erps-Kwerps

Jeugdoase Heverlee vzw, De Triangel, Kessel-Lo

De Wissel Leuven vzw, Leuven

Ambulant Centrum De Kerseboom vzw, Brugge

Westvlaamse Pleeggezinnendienst Roeselare vzw, Roeselare

Onze Kinderen Rumbeke vzw, Dagcentrum voor Integrale Gezinsbegeleiding, Roeselare

Nieuwland Brugge vzw, Sint-Kruis

De Zandberg Varsenare vzw, Varsenare-Jabbeke

De Steiger vzw, Lokeren

Opvang, pleeggezinnendienst Gent vzw, Gent

Dienstencentrum Hof ter Welle vzw, Beveren

Huize ten Berg Zwalm, Jeugdzorg De Brug vzw, Zwalm (St.-Maria-Latem)

I.2. VERWIJZERS

I.2.1 LEIDEND JEUGDRECHTERS

Mevrouw Brigitte Hänsch
Ondervoorzitter Rechtbank van Eerste Aanleg, leidend jeugdrechter
Jeugdrechtbank Antwerpen

De heer Stef Verhelst
Leidend jeugdrechter
Jeugdrechtbank Brugge

De heer Guy Coemans
Leidend jeugdrechter
Jeugdrechtbank Tongeren

I.2.2 PARKETMAGISTRATEN

De heer Eric Lannie
Eerste substituut-procureur des Konings, dienst jeugdbescherming
Parket Antwerpen

De heer Christian Maes
Advocaat-generaal Hof van Beroep
Parket Gent

Mevrouw Annemie Vrijens,
Eerste substituut-procureur des Konings, Jeugdzaken
Parket Leuven

Mevrouw Ingrid Nieuboer
Eerste substituut-procureur des Konings
Parket Hasselt

Mevrouw Deslypere
Eerste substituut-procureur des Konings
Parket Brugge

I.2.3 SOCIALE DIENSTEN BIJ DE JEUGDRECHTBANKEN

Sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank Antwerpen

Sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank Brussel

Sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank Dendermonde

Sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank Kortrijk

I.2.4 COMITES VOOR BIJZONDERE JEUGDZORG

Comité voor bijzondere jeugdzorg, Sint-Andries (Brugge)

Comités voor bijzondere jeugdzorg, Brussel en Halle-Vilvoorde

Comité voor bijzondere jeugdzorg, Gent

Comité voor bijzondere jeugdzorg, Hasselt

Comité voor bijzondere jeugdzorg, Turnhout

I.2.5 BEMIDDELINGSCOMMISSIES BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND

Bemiddelingscommissie bijzondere jeugdbijstand, Gent

Bemiddelingscommissie bijzondere jeugdbijstand, Ieper – Veurne

Bemiddelingscommissie bijzondere jeugdbijstand, Kessel-Lo (Leuven)

II. GEBRUIKERS EN AANVERWANTE SECTOREN

II.1 DIRECTE GEBRUIKERS

De JO-lijn, Brussel

Balans vzw, De Pinte

Kinder- en Jongerentelefoon Vlaanderen, Brussel

Oudergroep bijzondere jeugdzorg, Kortrijk

II.2 VIERDE WERELDBEWEGING

ATD-Vierde Wereld vzw, Brussel

De Cirkel vzw, Berchem

II.3 KINDER- EN JEUGDPsYCHIATRISCHE DIENSTEN

UZ Gent, Psychiatrische kliniek, Gent

Universitair Centrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie, AZ-Middelheim, Antwerpen

II.4 DIENSTEN GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG

MOB-Infosap (FDGG), Antwerpen

Antenne 3000 (VMSI), Leuven

CGG – Holstraat (VMSI), Gent

II.5 CENTRA KIND EN GEZIN

Home Prinses de Merode, Kasterlee

CKG Dennenhuis, Kapellen

CKG De Hummeltjes, Hasselt

CKG Sint Clara, Brugge

II.6 VERTROUWENARTSEN/CENTRA KINDERMISHANDELING

Vertrouwenscentrum Kindermishandeling, AZ VUB, Brussel

II.7 MPI (CATEGORIE 14) EN OBC

Mastenhof (OBC), Brasschaat

Ter Wende (OBC), Leuven

Home voor Individuele Opvoeding (MPI), Houthalen-Helchteren

Provinciaal Instituut Heynsdaele (MPI), Ronse

Pedagogisch Centrum Wagenschot (MPI), Nazareth (Eke)

II.8 SCHOLEN

Sint-Guido Instituut, Anderlecht

Haverlo Vrije School, Assebroek

Centrum Deeltijds Beroeps-Secundair Onderwijs, Oostakker

II.9 PMS, MST

Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg, Leuven

PMS 1 Gemeenschapsonderwijs Gent, Gent

II.10 JONGERENWERKINGEN

Limburgs Steunpunt Straathoekwerk, Hasselt

Jongerenwerking Rzoemie, Mechelen

II.11 CENTRA ALGEMEEN WELZIJNSWERK

PWNA (Pluralistisch Welzijnsnetwerk Antwerpen), Antwerpen

Pluralistisch Welzijnscentrum Limburg, Hasselt

CAW Welzijnscentrum, Brugge

Cadens Jac Leuven, Leuven

II.12 HUIS VAN ARREST

II.13 GEMEENTEN, OCMW, POLITIE

OCMW Veurne/Directie Zonnewende

Gemeente Kortrijk

Politie Antwerpen, Jeugdbrigade

III. Plus-respondenten

Opvoedingstelefoon – De Keerkring vzw, Beveren

CDV Aura vzw, Kortrijk

Project Alternatieve Maatregelen – Elegast vzw, Antwerpen

Oikoten vzw, Tildonk

Project crisishulp aan huis, Mechelen

Ondersteuningsteam migranten Bijzondere Jeugdzorg, Borgerhout

RONDETAfelGESPReKKEN

over de bijzondere jeugdzorg op 3, 7, 9 en 10 december 1998

VERSLAG

namens de Commissie ad hoc Bijzondere Jeugdzorg
uitgebracht door mevrouw Patricia Ceysens en mevrouw Kathy Lindekens

INHOUD

	Blz.
VERGADERING VAN DONDERDAG 3 DECEMBER 1998	48
Thema : Doelgroep en verwijzing	
Morgenvergadering	48
1. Inleiding	48
2. Inleidende uiteenzetting door de heer Jan Bosmans, Verbond van Voorzieningen voor Jeugd- en Gehandicaptenzorg (VVJG)	49
3. Inleidende uiteenzetting door de heer Louis Vermeiren, Pluralistisch Platform Jeugdzorg (PPJ)	49
4. Inleidende uiteenzetting door de heer Herbert Van Keymeulen, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand, afdelingshoofd	51
5. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Brigitte Hänsch, leidend jeugdrechter Jeugdrechtbank Antwerpen	53
6. Inleidende uiteenzetting door professor dokter Dirk Deboutte, voorzitter Vlaamse Vereniging voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie	54
7. Inleidende uiteenzetting door de heer Ludo Serrien, teamcoördinator en stafmedewerker Jeugd Steunpunt Algemeen Welzijnswerk	55
8. Inleidende uiteenzetting door de heer Ides Nicaise, ATD-Vierde Wereld	57
Middagvergadering	59
1. Debat	59
2. Slotwoord door de heer Karl Hanson, wetenschappelijk medewerker Centrum voor de Rechten van het Kind (UG)	65
VERGADERING VAN MAANDAG 7 DECEMBER 1998	66
Thema : De inhoud van het hulpverleningsaanbod	
Morgenvergadering	66
1. Inleiding	66
2. Inleidende uiteenzetting door de heer Willy Vandamme, Jongerenbegeleiding	67
3. Inleidende uiteenzetting door de heer Lucien Rahoens, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand	68
4. Inleidende uiteenzetting door de heer Yves Vandeghinste, gewezen sectorvoorzitter Federatie Pleegzorg	69
5. Inleidende uiteenzetting door de heer Marc Parmentier, algemeen directeur Project Alternatieve Maatregelen Elegast	70
6. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Heidi D'Haene, mevrouw Martine Forcez en mevrouw Annie Van Den Bogaerde, Oudergroep Bijzondere Jeugdzorg	71
7. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris	72
8. Informatieve vragenronde	74

Middagvergadering	76
1. Debat	77
2. Slotwoord door professor Jan Lauwers, departement Politieke en Sociale Wetenschappen-UIA	84
VERGADERING VAN WOENSDAG 9 DECEMBER 1998	86
Thema : De organisatie van het hulpverleningsaanbod	
Morgenvergadering	86
1. Inleiding	86
2. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Greet Leemans, Pluralistisch Platform Jeugdzorg (PPJ) ...	86
3. Inleidende uiteenzetting door de heer Lucien Rahoens, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling bijzondere jeugdbijstand	87
4. Inleidende uiteenzetting door de heer Mark Selleslach, Gemeenschappelijk Vakbondsfront Opvoedingssector	89
5. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Hilde Slembrouck, stafmedewerker Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VFSIPH)	91
6. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Rosette D'Hauwe, Balans	93
7. Beschouwing door professor Lieve Vandemeulebroecke, Afdeling Sociale Pedagogie en Gezinspedagogie, KUL	93
8. Inleidende uiteenzetting door de heer Bert Florizoone, Jongerenbegeleiding	94
Middagvergadering	96
1. Debat	96
2. Slotwoord door professor Jef Breda, Politieke en Sociale Wetenschappen, UFSIA	103
VERGADERING VAN DONDERDAG 10 DECEMBER 1998	105
Thema : Preventie	
Morgenvergadering	105
1. Inleiding	105
2. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Katrien Verhegge, stafmedewerker strategisch management, Algemene diensten Kind en Gezin	105
3. Inleidende uiteenzetting door de heer Jan Vos, Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)	106
4. Inleidende uiteenzetting door dokter Hugo Ruymbeke, Federatie Diensten Geestelijke Gezondheidszorg (FDGG)	107
5. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Ingrid Van Eetvelt, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand	109
6. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Christine Dupont, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs, afdeling Beleidsgerichte Coördinatie, coördinator Experiment Leerplichtcontrole	110

7. Inleidende uiteenzetting door de heer Fons De Neve en mevrouw Mieke Van Den Eynde, studiedienst Bond van Grote en van Jonge Gezinnen (BGJG)	112
8. Beschouwing door mevrouw Nicole Vettenburg, Afdeling Strafrecht, strafvordering en Criminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid KUL	114
Middagvergadering	115
1. Debat	115
2. Slotwoord door de heer Frans Spiesschaert, Vlaams Centrum voor het Welzijn van Kinderen en Gezinnen, Vakgroep Sociale, Culturele en Vrijtijdsagogiek (UG)	122
BIJLAGE	125
Lijst van genodigden rondetafelgesprekken	126

SPREKERSLIJST

- BLACK Linda, consulente-hoofd van dienst Sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank Antwerpen
- BOSMANS Jan, Verbond van Voorzieningen voor Jeugd- en Gehandicaptenzorg (VVJG)
- BRANTS Peter, Kinderrechtencommissariaat
- BREDA Jef, professor, Politieke en Sociale Wetenschappen, UFSIA
- BROOS Dirk, Project Crisishulp aan huis
- BRUMMANS Luc, consulent Comité voor bijzondere jeugdzorg Hasselt
- BURSENS Laurent, administrateur-generaal VFSIPH
- COKELAERE P., dokter, Overlegplatform Vlaamse Kinder- en Jeugdpsychiatrie
- CRAEYMEERSCH Mieke, Similes
- DE SCHUTTER Linda, leidend consulente-hoofd van dienst Comité voor bijzondere jeugdzorg Gent
- DE NEVE Fons, studiedienst Bond van Grote en van Jonge Gezinnen (BGJG)
- DEBOUTTE Dirk, professor, voorzitter Vlaamse Vereniging voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie
- DECKERS Cecile, Federatie Begeleid Zelfstandig Wonen
- DEPREZ Marleen, voorzitter Federatie onthaal, oriëntatie- en observatiecentra (OOOC's)
- DEWANNEMAEKER Tia, preventieconsulent Comité voor bijzondere jeugdzorg Brussel
- DUPONT Christine, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs, afdeling Beleidsgerichte Coördinatie, coördinator Experiment Leerlichtcontrole
- D'HAENE Heidi, Oudergroep Bijzondere Jeugdzorg
- D'HAUWE Rosette, Balans
- FLORIZOONE Bert, Jongerenbegeleiding
- FONTAINE Piet, ATD-Vierde Wereld
- FORCEZ Martine, Oudergroep Bijzondere Jeugdzorg
- HALLAERT Ralf, leidend consulent Sociale dienst bij de jeugdrechtbank Dendermonde
- HÄNSCH Brigitte, leidend jeugdrechter Jeugdrechtbank Antwerpen
- HANSON Karl, wetenschappelijk medewerker Centrum voor de Rechten van het Kind (UG)
- HAUMONT Gaby, voorzitter Comité voor bijzondere jeugdzorg Maaseik
- HEIRMAN Katrien, Federatie Diensten Geestelijke Gezondheidszorg
- HELLINCKX Walter, professor, Afdeling Orthopedagogiek, KUL

- HENDERICKX Karel, medewerker kabinet van minister Luc Martens
- JAMINÉ Luc, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk
- JANSSEN Jozef, Gemeenschapsinstelling De Kempen
- LAMBRECHT Patrick, Vakgroep Ontwikkelings- en Levensloopspsychologie, Faculteit Psychologie en Opvoedkunde, VUB
- LAUWERS Jan, professor, departement Politieke en Sociale Wetenschappen, UIA
- LEEMANS Greet, Pluralistisch Platform Jeugdzorg
- LITZROTH Harry, Gemeenschapsinstelling De Kempen
- MERTENS Greet, schoolarts en medewerker Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg (VWJG)
- NICAISE Ides, ATD-Vierde Wereld
- PARMENTIER Marc, algemeen directeur Project Alternatieve Maatregelen Elegast Antwerpen
- RAHOENS Lucien, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand
- RIJCKMANS Kris, De Mutsaard Antwerpen
- ROBERT Johan, Vlaams Samenwerkingsverband Dagcentra
- RUYMBEKE Hugo, dokter, Federatie Diensten Geestelijke Gezondheidszorg (FDGG)
- SAENEN Kim, Kinderen van Ouders met Psychische problemen
- SCHOUTERDEN Marcel, De Oever Hasselt
- SELLESLACH Mark, Gemeenschappelijk Vakbondsfront Opvoedingssector
- SERRIEN Ludo, teamcoördinator en stafmedewerker Jeugd, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk
- SLEECKX Tristan, consulent Sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank Hasselt
- SLEMBROUCK Hilde, stafmedewerker Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VFSIPH)
- SPIESSCHAERT Frans, wetenschappelijk medewerker Vlaams Centrum voor het Welzijn van Kinderen en Gezin, Vakgroep Sociale, Culturele en Vrijtijdsagogiek (UG)
- STAES Karel, ATD-Vierde Wereld
- STEVENS Jean, Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VFSIPH)
- VAN MOORTER Hendrik, ATD-Vierde Wereld
- VAN SEVENANT Koen, Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
- VAN PUT Wendy, Project Alternatieve Maatregelen Elegast Antwerpen

- VAN DEN BOGAERDE Annie, Oudergroep Bijzondere Jeugdzorg
- VAN KEYMEULEN Herbert, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand, afdelingshoofd
- VAN EETVELT Ingrid, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand
- VAN DEN EYNDE Mieke, studiedienst Bond van Grote en van Jonge Gezinnen (BGJG)
- VANDAMME Willy, Jongerenbegeleiding
- VANDEGHINSTE Yves, Federatie Pleegzorg
- VANDEKERCKHOVE Ankie, Kinderrechtencommissaris
- VANDEKEYBUS Mon, Oikoten
- VANDEMEULEBROECKE Lieve, professor, Afdeling Sociale Pedagogie en Gezinspedagogie, KUL
- VANDEN EYNDEN Jos, Verbond van Voorzieningen voor Jeugd- en Gehandicaptenzorg
- VANDENEDE Walter, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdelingshoofd Algemeen Welzijnsbeleid
- VANYSACKER Katelijne, aandachtsambtenaar kinderen in bijzondere leefsituaties, Kind en Gezin
- VERBIEST Paul, Onthaalcentrum De Zandberg
- VERHEGGE Katrien, stafmedewerker strategisch management, Algemene diensten Kind en Gezin
- VERHELST Marc, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, aandachtsambtenaar relatie Welzijn-Justitie
- VERMEIREN Louis, Pluralistisch Platform Jeugdzorg (PPJ)
- VERMEULEN Marc, Vlaams Samenwerkingsverband voor Dagcentra
- VETTENBURG Nicole, Afdeling Stafrecht, strafvordering en Criminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid KUL
- VOS Dirk, Kinderrechtencommissariaat
- VOS Jan, Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)
- VRIJENS Annemie, Parket Leuven
- WALSCHAP Toon, Pluralistisch Platform Jeugdzorg (PPJ)
- WESTREICH S., Faculteit Psychologie en Opleiding VUB
- WILLAERT Angèle, ATD-Vierde Wereld
- WOUTERS Anita, Opvoedingstelefoon De Keerkring

VERGADERING VAN DONDERDAG 3 DECEMBER 1998

THEMA : Doelgroep en verwijzing

MORGENVERGADERING

1. Inleiding

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Deze rondetafelgesprekken zijn een stap in de zoektocht naar duurzame oplossingen in de bijzondere jeugdzorg (BJZ). We danken de aanwezigen dat ze zich hebben vrijgemaakt voor deze discussie. We willen ons ook verontschuldigen voor onze voortvarendheid. De voorbereidingstijd voor deze rondetafel was wel zeer kort. Op zaterdag werd de discussietekst bezorgd met een spoedbestelling. We zijn ons ook bewust van de omvang van de gevraagde inzet. Beschouw dit alles als een uiting van onze gedrevenheid om goed gedocumenteerd te zijn over de sector en om de discussie rond de BJZ nog tijdens deze zitting aan het parlement voor te leggen.

Vandaag creëren we een precedent in dit parlement. Het eerste themadebat over de armoede was zeer boeiend. Het tweede, over mobiliteit, is nog niet afgerond. Dit is dan het derde themadebat.

De verwachtingen bij de commissieleden zijn hooggespannen. Ik veronderstel dat hetzelfde geldt voor de genodigden. Ook de samenleving verwacht veel van de sector en van het beleid. We hopen dat dit niet het zoveelste platform wordt, maar dat het een essentiële stap zal zijn in de totstandkoming van een zorgvuldig beleid en van een zorgvuldige decreetgeving.

We moeten ons proberen te houden aan de thematische indeling van de discussienota. De commissie heeft deze indeling gemaakt op voorstel van de expert, de heer Eric Berx. Ze is indicatief voor de beleidsnota, maar niet definitief. Vandaag zal het gaan over doelgroep en verwijzing. Eerst zal de heer Berx een korte toelichting geven over het thema van vandaag. Dan kunnen zeven actoren een reactie geven. Daarna kunnen een aantal informatieve vragen gesteld worden. Deze namiddag kan dan het debat doorgaan. Aan het einde van de discussie komt er een korte synthese vanuit de wetenschappelijke wereld.

De heer Eric Berx : Ik wil een toelichting geven bij een aantal punten die vandaag ter discussie staan.

De indeling van de discussienota is het gevolg van een keuze. Het voordeel is dat dit het debat kan structureren in thema's. In verband met doelgroep en verwijzing, zal ik, als voorzitter, een aantal elementen aanreiken.

Op bladzijde 16 en 17 van de discussienota werd, op basis van de enquête, een algemeen beeld geschetst van de problematiek van de jongeren : de problemen nemen toe, worden complexer en verharder. Het gaat over schoolproblemen, drugsproblemen, gedragsproblemen en normovertredingen op jongere leeftijd. Komt dit beeld ook overeen met de werkelijkheid ?

Het omschrijven van de doelgroep zorgt voor heel wat problemen, wat het niet altijd makkelijk maakt om door te verwijzen. Heel wat probleemgedrag moet begrepen worden als maatschappelijk signaalgedrag. Het onderscheid tussen jongeren met een problematische opvoedings situatie (POS) en als misdrijven omschreven feiten (MOF) is niet altijd duidelijk en zeker niet altijd diagnostisch te verklaren, wat het operationaliseren van deze begrippen bemoeilijkt. Voorts valt op dat veel jongeren doorheen de verschillende circuits circuleren, zo onder meer ook in de psychiatrische en de gehandicaptensector ; na hun achttiende komen ze dan in de sector van het algemeen welzijnswerk (AWW) terecht.

Een andere moeilijkheid situeert zich in het spanningsveld tussen de vrijwillige hulpverlening enerzijds en de nood aan snelle en accurate, en bijgevolg semi-gedwongen hulpverlening anderzijds. Jongeren moeten snel kunnen doorstromen via de bemiddelingscommissie. De hulpverlener moet aanklappen. De hele opvoeding moet de hulpverlening ondersteunen. Dit alles moet de hulpverlening efficiënter maken, waardoor we in een tussenfase tussen vrijwilligheid en dwang terechtkomen.

Ook de justitiële actoren wijzen er trouwens op dat soms zeer snel moet worden opgetreden. Zo zijn bij kindermisbruik en -mishandeling hoogdringende maatregelen nodig. Dit impliceert dat de toegang tot de hulpverlening eenvoudig moet zijn. De cliëntbijstand moet zo toegankelijk mogelijk zijn, bijvoorbeeld door de bereikbaarheid van jeugdadvocaten.

Het valt tot slot ook op dat heel wat verwijzingen vrij arbitrair zijn en niet gestoeld op een volwaardige, multidisciplinaire tot stand gekomen diagnose.

2. Inleidende uiteenzetting door de heer Jan Bosmans, Verbond van Voorzieningen voor Jeugd- en Gehandicaptenzorg (VVJG)

De heer Jan Bosmans : De bijzondere jeugdbijstand is, net als dit Vlaamse Parlement, een huis met vele kamers en gangen. Het is er dus niet eenvoudig om de weg te vinden. Het is onze taak om samen met de Vlaamse decreetgever op zoek te gaan naar een nieuwe, meer transparante constructie waar elke jongere waardig aan zijn trekken komt. Na tien jaar Vlaamse decreten moet de sector, met heel zijn complexe terminologie, worden geëvalueerd en herschikt, zodat we de 21ste eeuw kunnen instappen met een BJZ die degelijk is, toegankelijk, nadrukkelijk aanwezig en die tegelijk sober gebruikt wordt.

Daarvoor moeten we om te beginnen weten voor welke doelgroep we werken. Het definiëren van de doelgroep, hoe belangrijk ook, leidt niet automatisch tot de juiste aanpak. Die definitie kan worden opgesteld op basis van sociaal-demografische criteria, van klachtentypes, van diagnostische gegevens, van het hulpaanbod, of van een combinatie van al deze benaderingen. Achter het definiëren van de doelgroep kunnen trouwens motieven schuilgaan van allerlei aard – bijvoorbeeld organisatorische of financiële motieven -, zodat we kunnen stellen dat een volledig sluitende omschrijving van de doelgroep onmogelijk is. Dat houdt het gevaar in dat sommige jongeren tussen wal en schip vallen. Vast staat dat onze aanpak cliëntgericht moet zijn.

De zorg is ook afhankelijk van maatschappelijke veranderingen. De welzijnssituatie van de jongeren ontwikkelt zich op een knelpunt van maatschappelijke factoren. Opvoeding en ontwikkeling, minderjarigheid, handelingsbekwaamheid of -onbekwaamheid, onderwijs, vrije tijd en jeugdcultuur zijn belangrijke factoren.

Belangrijker dan een allesomvattende definitie van de doelgroep is een duidelijke omschrijving van de kerntaken en -functies in de jeugdzorg en van hun onderlinge samenhang. Jeugdzorg bestaat uit diverse activiteiten : algemeen jeugd welzijn, leerlingenbegeleiding, Kind en Gezin, gehandicaptenzorg, geestelijke gezondheidszorg, jeugdbijstand, jeugdpsychiatrie en jeugdsanctierecht.

Algemeen jeugd welzijn moet voor iedereen toegankelijk zijn en gebaseerd op zelfredzaamheid en een integrale benadering. Jeugdbijstand treedt pas op als de implicatie van het probleem relevant is. Hulpverlening is intensief en niet altijd vrijwillig. Ze is echter nooit vrijblijvend. De cliënt krijgt niet

altijd waar hij naar vraagt omdat de verwijzers en de jeugdrechter de uiteindelijke beslissing nemen. De hulpverleners moeten zich verantwoorden tegenover diegenen die het programma hebben opgesteld.

Het domein van het onderwijs is relevant. De meerderheid van de jongeren met wie wij werken zijn regelmatige schoolgangers ; ze gaan vooral naar het technisch en beroepsonderwijs. Ze hebben er wel diverse problemen. Het is belangrijk samen te werken, huisonderwijs te organiseren en de ouders nauwer bij het onderwijs te betrekken. De toekomstige centra voor leerlingenbegeleiding zullen daar werk van moeten maken.

Kind en Gezin behartigt de levenskansen van het kind, ondersteunt de ouders en probeert negatieve interacties te voorkomen. Dit moet gezien worden binnen de algemene zorg die aan de hele bevolking aangeboden wordt. Overheidsinmenging staat echter niet voorop. Kind en Gezin richt zich ook op moeilijke gezinnen die gezinsondersteunende hulp nodig hebben. Ook gezins- en gehandicaptenzorg is aanwezig in de BJZ.

De jeugdbijstand kan vanuit verschillende invalshoeken gelegitimeerd worden. Voor ons kan 'problematiese opvoedingssituatie' beter gedefinieerd worden vanuit een 'probleemsituatie'. Hulp kan gelegitimeerd worden vanuit het perspectief van welzijn en van justitie. De dualiteit tussen vrijwilligheid en dwang moet gerelativeerd worden.

Inzake verwijzing stellen wij drie doelen voorop. De bijzondere jeugdbijstand moet performanter en toegankelijker worden. Jongeren mogen niet langer via één kanaal naar de BJZ verwezen worden. Wij pleiten voor een multidisciplinaire aanpak. De procedure moet ook eenvoudiger en sneller verlopen, zodat de toegankelijkheid verhoogd wordt. Ten slotte willen wij dat de hulpverleners een grotere rol spelen bij de opmaak van het zorgprogramma. Hierdoor zou de jeugdrechter enkel nog moeten zorgen voor de nodige dwang. Wij zijn voorstander van het Angelsaksische model van de non-interventie van de rechter.

3. Inleidende uiteenzetting door de heer Louis Vermeiren, Pluralistisch Platform Jeugdzorg (PPJ)

De heer Louis Vermeiren : Amper vier jaar geleden heeft de sector minister Martens duidelijk ge-

maakt dat er in de eerste plaats nood is aan rust en stabiliteit.

Nu lijkt het alsof alles opnieuw op zijn kop wordt gezet. Iedereen lijkt het erover eens te zijn dat de sector opnieuw in vraag moet worden gesteld. Waarom?

Ik wil niet zeggen dat alles ideaal verloopt. We kunnen niet alles grondig oplossen, maar daar zijn redenen voor. In onze maatschappij wordt opvoeden meer en meer in vraag gesteld. We hebben niet altijd voldoende moed en middelen om te reageren.

Dit is de bron van de doelgroep : jongeren met een bijzonder gedrag die vaak door misdaad aandacht voor zichzelf vragen. De heer Vandamme zei ooit dat jongeren in de BJZ zijn als rozen in de wijngaard : als ze niet bloeien, tonen ze aan dat er iets mis is met de grond. Als jongeren in een problematische situatie zijn zoals rozen in de wijngaard, dan vrees ik dat we moeten vaststellen dat de maatschappij een moeilijke evolutie doormaakt en we voor een immense uitdaging staan. We mogen dan ook niet blind zijn voor de signaalfunctie van deze jongeren.

Door onderdelen van de bijzondere jeugdbijstand anders te organiseren lossen we de problemen niet zomaar op. De overheid moet erkennen dat er meer middelen en mogelijkheden nodig zijn om de expansie van problemen in bedwang te houden en hulpverleners een eerlijke kans te geven.

In verband met de doelgroep hebben we het ook moeilijk met het imago van de BJZ. De vraag rijst of we door het slechte imago niet zelf problemen creëren. Het ergste wat momenteel iemand kan overkomen, is terechtkomen in de bijzondere jeugdbijstand. Door de grote schuldbeladenheid gaan zowel jongeren, ouders als gezinnen in het algemeen de problemen eerder wegstoppen om niet te moeten toegeven dat men gefaald heeft. Op een kind dat ziek wordt, wordt er niet schuldbeladen gereageerd. Als men echter een ziektepatroon krijgt waarbij de opvoeding in het gedrang komt, is dat een schandaal. Dit is niet rechtvaardig. Het is niet gemakkelijk om het imago te herstellen. Als de imagoproblemen worden weggenomen, is er evenwel een serener debat mogelijk. De BJZ wordt dan niet langer als bedreigend ervaren, maar als hulpverlenend. Dit moet het uitgangspunt van het debat blijven.

De vraag rijst dan ook hoe men het imagoprobleem kan verhelpen en de doelgroep beter helpen

herstellen. De mogelijkheden tot management voor de voorzieningen zijn beperkt. Het is niet gemakkelijk om met de beschikbare middelen goede kwaliteit te bieden. Het kwaliteitsdecreet is een belangrijke aanzet, maar de vraag is waar de middelen blijven om dit te realiseren. De verdere afbouw van de residentiële capaciteit moet worden gestopt. Daardoor komen de zware probleemgevallen oneigenlijk terecht bij de zachtere werkvormen, onder meer de diensten van Kind & Gezin en het AWW. De schroom voor residentiële plaatsing, die te wijten is aan het negatieve imago van de BJZ, is nefast. Uiteraard moeten onterechte residentiële plaatsingen worden vermeden, maar deze moeten wel kunnen als het nodig is. De vraag rijst echter of dit vandaag nog kan. We moeten ook rekening houden met een verzwaring van de problemen.

Ik doe een smeekbede voor de organisatie van een behoefteonderzoek. Er worden miljoenen uitgegeven en er werken heel wat gedreven mensen in de sector, maar eigenlijk is alles afhankelijk van toevalligheden omdat er te weinig basisgegevens zijn. Op dit vlak kunnen we nog heel veel leren van de profitsector. Ik stel voor dat na de afronding van het behoefteonderzoek opnieuw een rondetafel wordt georganiseerd. Op die manier kunnen we nagaan of datgene wat we nu ontdekken, aansluit bij de behoeftescreening.

Ik wil met een zeer realistisch voorbeeld aantonen hoe schrijnend de situatie soms kan zijn. Een vrouw met een zwaar gezinsverleden leert een hardwerkende man kennen. Er komen snel kinderen, 5 op 6 jaar tijd. Vanaf het begin merken verschillende mensen dat de moeder het niet gemakkelijk heeft met de opvoeding van het eerste kind. Ze voelen aan dat het kind moeilijk evolueert, maar ondertussen is er al een tweede en zelfs een derde kind. Familiale hulpverleners houden het niet lang vol in het gezin. De man kan de miserie niet aan en verlaat het gezin. De moeder blijft alleen achter en heel wat mensen springen vrijwillig bij. Het comité voor BJZ slaagt erin om tot een akkoord te komen. De kinderen worden voorlopig geplaatst. Na vier jaar leert de vrouw een andere man kennen, die ook uit een zeer problematische situatie komt. De kinderen worden naar huis gebracht onder toezicht van de dienst thuisbegeleiding. Die merkt niet dat de kinderen worden misbruikt en verkracht. Er wordt zelfs een abortus uitgevoerd bij de twaalfjarige dochter.

Uiteindelijk loopt het kind weg en komt het misbruik aan het licht. Vader vliegt de gevangenis in en moeder blijft eens te meer alleen thuis achter. Zij ziet haar kinderen natuurlijk graag, maar kan

haar taken niet aan, of met andere woorden : zij wil haar kinderen pedagogisch opvangen maar is er niet toe bekwaam. Het weggelopen kind bevindt zich inmiddels in een medisch-pedagogische instelling, onder strikte observatie. Het is nu de beurt aan de tweede oudste om thuis weg te lopen, gevolgd door de derde. Moeder heeft inmiddels een nieuwe vriend, die net als de opgesloten vader de aanwezige dochters best leuk vindt. Als de kinderen uiteindelijk geplaatst worden, stellen zij na verloop van tijd onvermijdelijk de vraag : waarom hebben wij hier zo lang moeten op wachten ? Zij vragen niet dat de moeder wordt weggegomd, wel dat zij verlost worden van haar onvermogen hen behoorlijk op te voeden. Het drama heeft hiermee evenwel geen einde genomen : moeder heeft weer een nieuwe vriend, er zijn al kleine kinderen...

Dergelijke situaties behoeven een gespecialiseerde aanpak door professionele mensen. De sector van de BJZ staat hiervoor garant, gesteld dat hij tijdig eerlijke kansen krijgt. Het is namelijk onredelijk om onze hulp te vragen als het huis zo goed als afgebrand is en ons vervolgens daarop te beoordelen. De sector kampt met een imago probleem. Men wijst erop dat jongeren die zijn opgenomen in de residentiële jeugdzorg, zich moeten verantwoorden voor de besteding van hun zakgeld. Dit is toch juist wat alle jongeren in de eerste plaats nodig hebben : mensen die hen uit voorzorg en behoedzaamheid duidelijk maken dat ze het voor hen opnemen.

De comités voor BJZ, de bemiddelingscommissies en de sociale diensten van de jeugdrechtsbanken verwijzen jongeren naar de sector van de BJZ. Zij staan in voor de instroom. Hierbij moeten zij een hele reeks voorwaarden voor ogen houden. Hebben zij de middelen om dit te realiseren ? De meeste worden mijns inziens vervuld. Alleen in het verschaffen van een passend antwoord op deze hulpvragen loopt een en ander fout. Zo vinden wij het onethisch dat de residentiële sector wordt afgebouwd ten voordele van de preventieve. Voor sommige jongeren bestaat nochtans geen alternatief. Door de residentiële sector af te bouwen wil de regering de uitbouw van de ambulante capaciteit compenseren, zoals wordt gesteld in het regeerakkoord Bakens voor de Eenentwintigste Eeuw en de beleidsnota Werken aan Netwerken. Waarop is deze keuze gebaseerd ? Die vraag blijft onbeantwoord.

De bemiddelingscommissies moeten eerder evolueren naar een klachtenbank, een cel die instaat voor de rechten van het kind, waarvoor men daar terecht kan. De comités voor BJZ moeten meer professionele medewerkers krijgen. Zij moeten

hun sociale diensten verder uitbouwen. De sociale diensten van de jeugdrechtsbanken hebben het moeilijk : zij zijn afhankelijk van een federale opdrachtgever en moeten de antwoorden hierop vinden bij een andere overheid. De onthaal, oriëntatie- en observatiecentra (OOOC's) moeten verder uitgebouwd worden en jongeren als het kan met een op de juiste plaats doen terechtkomen.

Conclusies : doorverwijzing moet gebeuren door een aparte, neutrale en hooggespecialiseerde dienst ; het is de opdracht van de sector BJZ om gespecialiseerde hulpverlening te bieden. Een algemene professionalisering is nodig. Inzake preventie zijn taboedoorbrekende initiatieven vereist, die een evenwicht tussen de rechten van kinderen en ouders voor ogen houden. De OOOC's moeten verder worden uitgebouwd, al hoeft dit niet per se binnen de sector BJZ.

4. Inleidende uiteenzetting door de heer Herbert Van Keymeulen, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand, afdelingshoofd

De heer Herbert Van Keymeulen : De bijzondere jeugdbijstand heeft een imago probleem. De media stellen de sector in een negatief daglicht. Nochtans werd in tien jaar tijd, vanaf dat de bevoegdheid inzake jeugdbescherming aan de gemeenschappen werd overgedragen, een enorme vooruitgang geboekt, zowel inzake preventie als inzake hulpverlening. Cijfers tonen dit aan.

De juridische basis van de bijzondere jeugdbijstand wordt gevormd door drie wetteksten. Door de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd door de bijzondere wet van 8 augustus 1988, wordt de bevoegdheid inzake jeugdbescherming in ruime mate aan de gemeenschappen toegekend. Op inhoudelijk vlak zijn er nog twee andere teksten van belang. Enerzijds is er de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming waarin de problematiek van de als misdrijf omschreven feiten (MOF) wordt geregeld. Er zijn anderzijds de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, die o.m. betrekking hebben op problematische opvoedingssituaties (POS).

Intussen is er ook veel veranderd, onder meer door de ratificatie van het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties. Er gaat thans ook veel meer aandacht uit naar delinquente jongeren. Dit roept vra-

gen op. Moet er geen rekening worden gehouden met het Kinderrechtenverdrag om een eventuele nieuwe missie van de bijzondere jeugdbijstand vast te leggen? Wat moet er gebeuren ten aanzien van als misdrijf omschreven feiten (MOF) nadat er een jeugdsanctierecht tot stand komt? Dit thema wordt bijzonder actueel.

Als het huidig paradigma van de hulpverlening voor MOF wordt verlaten komen we in een gans andere context terecht die eveneens zijn invloed zal hebben op de doelgroep POS en MOF.

Wat is POS? Door de decreten werd het oude begrip "kind in gevaar" uit de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming verengd tot een nieuw begrip "minderjarige in een problematische opvoedingssituatie". Een criminologische begrip werd aldus vervangen door een orthopedagogisch begrip. Wat is echter de juiste inhoud van POS?

In 1965 werd dezelfde discussie gevoerd over de term kind in gevaar. Binnenkort zal het begrip POS echter in een ministeriële omzendbrief nader worden omschreven. Dit begrip mag trouwens niet te breed of te eng worden omschreven.

Ik twijfel er echter aan of het begrip POS volstaat om een afdoend antwoord te geven op alle mogelijke hulpvragen waarop binnen het kader van de jeugdbescherming een maatschappelijk antwoord moet worden gegeven. Bovendien veranderen de problemen waarmee we geconfronteerd worden door de aanwezigheid van bijvoorbeeld: druggebruik, niet begeleide minderjarige vluchtelingen, randpsychiatrische jongeren enz. Er zijn bovendien schemerzones tussen de verschillende welzijnssectoren, zodat sommige jongeren door de mazen van het net vallen. Men kan zich de vraag stellen of het begrip POS niet door een ander begrip moet worden vervangen.

Het begrip MOF wordt nergens in een wettekst omschreven. Het gaat over gedwongen hulpverlening en om feiten die eerst door het openbaar ministerie als misdrijf worden omschreven en uiteindelijk als zodanig door de jeugdrechtbank worden bepaald. De magistraten belast met jeugdzaken nemen hiervoor het strafrecht voor volwassenen als referentie. Juridisch maakt dit het verschil uit met POS.

Diagnostisch gezien bestaat er echter niet zoveel verschil tussen POS en MOF, vermits men er van uitgaat dat MOF dezelfde oorsprong heeft als POS. Doordat men de nadruk legt op de oorsprong en niet op het gevolg krijgt in die optiek preventie

voorrang. We stellen ons echter de vraag of men het onderscheid tussen POS en MOF moet door trekken naar de uitvoering van de hulpverlening. Dienen minderjarigen in een POS en minderjarigen die een MOF hebben gepleegd aan dezelfde soort voorzieningen te worden toegewezen?

Uit ervaringen op het terrein en uit informatie uit het buitenland blijkt dat de problemen sterk zijn toegenomen, o.m. door de afname van de mantelzorg, verwenning, druggebruik en het groeiend aantal echtscheidingen. De indruk groeit dat men de problemen niet meer aankan. We beschikken echter over onvoldoende cijfermateriaal om dit hard te maken. Sinds jaren hebben we geen gerechtelijke statistieken meer. Is het aantal diefstallen, moorden of zedendelicten door jongeren toegenomen en zo ja, in welke regio's?

We beschikken wel over enig cijfermateriaal maar niet over cliëntgegevens naar aanleiding van de hulpvraag. Welke problematieken geven aanleiding tot POS en MOF? Deze gegevens zijn nochtans belangrijk om een vraaggericht aanbod te creëren en een doeltreffend preventiebeleid te voeren. Daarom pleiten we voor een verdere informatisering van de sector.

In tegenstelling tot de andere welzijnssectoren heeft de bijzondere jeugdbijstand twee soorten toegangspoorten. Voor de vrijwillige hulpverlening is dit het comité voor bijzondere jeugdzorg. Voor de gedwongen hulpverlening is dat de jeugdrechtbank. Deze verwijzingsstructuur wordt door sommigen in vraag gesteld. Ik ben persoonlijk echter voorstander van deze toegangspoorten. De jeugdbescherming (net zoals het familierecht) is geen louter private aangelegenheid maar is van openbare orde. We moeten daarom kunnen beschikken over openbare en neutrale instanties die instaan voor de verwijzing naar de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand. Bovendien behoren deze voorzieningen niet tot de eerstelijnszorg en zijn ze een dure aangelegenheid zodat voorrang moet kunnen gegeven worden aan de zwaarste problematieken. Daarover moet een onafhankelijke instantie kunnen oordelen. Ik wil er trouwens op wijzen dat men in Nederland, waar tot voor kort geen dergelijke toegangspoorten voor de vrijwillige jeugdzorg bestonden, iets gelijkaardig werd gecreëerd (bureaus). Dit neemt niet weg dat er een grote behoefte bestaat aan multidisciplinaire teams en dat er een nijpend tekort is aan methodieken voor screening, diagnose en indicatiestelling. Indien het werkveld over de nodige methodieken kon beschikken dan zouden er meer problemen voor verwijzing worden opgelost.

De bemiddelingscommissie is de centrale spil in het beleid van de Vlaamse Gemeenschap om minderjarigen uit de justitie te houden. Een rechtstreekse vordering door het parket is bij POS niet mogelijk, tenzij via een procedure van hoogdringendheid, de zogenaamde 45-dagenprocedure. We zijn er inderdaad in geslaagd de zogenaamde dejustitialisering te realiseren. Uit de statistieken blijkt dat bijna de helft van de dossiers door de bemiddelingscommissie niet worden overgemaakt aan het parket. De vrijwillige hulpverlening is qua aantal ook belangrijker geworden dan de gedwongen hulpverlening.

Inzake dejustitialisering van de bijzondere jeugdbijstand is de doelstelling gehaald, maar daarmee zijn niet alle problemen van de baan. Ik som er enkele op. Moeten de bemiddelingscommissies niet worden geprofessionaliseerd? Dat zou echter miljoenen franken per jaar extra kosten voor de begroting van de Vlaamse Gemeenschap. De 45 dagenprocedure is ook zeer omslachtig zodat de gecoördineerde decreten op dat punt moeten aangepast worden. Door de vorderingsgronden opnieuw breed open te stellen zou de moeilijk verworven dejustitialisatie echter op de helling komen te staan.

De kwaliteit van de hulpverlening wordt aangetast door de hoge werkbelasting van de consultants en door lange wachtlijsten voor de voorzieningen. Aan het eerste knelpunt wordt momenteel een studie gewijd door de Ufsia (Prof. J. Breda) wat moet leiden tot een nieuwe personeelsplanning. Om het probleem van de wachtlijsten op te lossen wordt zowel in 1999 als in 2000 geld uitgetrokken om de ambulante en de residentiële capaciteit uit te breiden.

Een laatste knelpunt betreft de sinds de gewijzigde wet van 8 april 1965 voorziene verplichte bijstand van minderjarigen door advocaten. Dit is een goede zaak op papier, maar werkt niet zo goed in de praktijk. Bij het tot stand komen van nieuwe normen zullen we daarom steeds voor ogen moeten houden dat de uitvoering van de norm minstens even belangrijk is als de norm zelf.

5. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Brigitte Hänsch, leidend jeugdrechter Jeugdrechtbank Antwerpen

Mevrouw Brigitte Hänsch : Naar aanleiding van het recente incident waarbij een dertienjarige jongen fatale slagen toediende aan een man, laait het

debat over de aanpak van zulke jongeren weer op. Kinderen moeten worden opgesloten in gesloten instellingen, zeggen sommigen. De alternatieve maatregelen staan nog in hun kinderschoenen, zeggen anderen. Dat zijn allemaal brokstukken van voorstellen voor een efficiënte aanpak : er bestaat geen coherente kijk op dit probleem. Ook ik kan maar brokstukken aandragen.

De discussienota lijkt me een zeer goed werkstuk. En eindelijk is er dit colloquium, al komt het voor ons ook weer te vroeg, aangezien 20 jeugdrechters momenteel uitgezonden worden over de hele wereld om indrukken en ervaring op te doen. Het zou interessant geweest zijn om de resultaten daarvan in dit gesprek te betrekken. Ook is de hervorming van het strafrecht, inclusief het snelrecht, nog volop aan de gang. Er zijn nog geen bruikbare conclusies voor onze discussie van vandaag. Daarbij komt nog het probleem dat deze wetgeving grotendeels een bevoegdheid is van de federale overheid, terwijl ze door de gemeenschappen moet worden uitgevoerd. We beschikken evenmin over een goede registratie en over bruikbare statistieken.

Bij pagina 16 en 17 van de discussienota, waar het over de kenmerken van de cliëntenpopulatie gaat, wil ik aandacht vragen voor de bijzondere problemen van illegale kinderen en vluchtelingen en voor zigeunerkinderen. Moet er voor de illegalen en vluchtelingen geen apart centrum komen? En moet het probleem van de zigeunerkinderen niet internationaal worden aangepakt, aangezien zij dikwijls in opdracht van netwerken opereren?

Pagina 17 gaat over het diagnostische verschil tussen POS- en MOF-jongeren. Ik pleit voor een soepele omschrijving van beide categorieën, zodat het begrippenkader niet meteen voorbijgestreefd is. De hulpverlening moet trouwens voorop staan, zij is belangrijker dan de definities. Pagina 19 over de randpsychiatrische stoornissen doet bij mij de vraag rijzen of het geen tijd is voor een demystificatie van het beroepsgeheim van de psychiater. Ik ben het eens met het pleidooi op pagina 20 voor een breed overleg tussen het openbaar ministerie, de jeugdrechtbanken en de comités voor BJZ. Al te lang bestond er een scheiding tussen de jeugdrechtbank en de BJZ. Gelukkig komt daarin verandering, omdat ze beide kampen met hetzelfde probleem : het gebrek aan capaciteit in de instellingen.

Multidisciplinaire en -sectorale centra voor screening en diagnostiek zijn een goed idee, als ze over voldoende knowhow beschikken. Ervaring en kennis zijn belangrijk. Ik ervaar dit dagelijks met de nieuwe justitiële assistenten, die meestal nog jong

zijn. Maar ook het openbaar ministerie, de jeugdrechters en de advocaten moeten deskundigheid verwerven. Zo organiseert onze vereniging binnenkort een vormingsproject voor jeugdmagistraten waarbij advocaten ook betrokken zullen worden.

Het is droevig dat jeugdmagistraten en het openbaar ministerie vaak als de vijand beschouwd worden, terwijl ze eigenlijk de eerste verdediger van de jongeren moeten zijn. Ik moet echter toegeven dat sommige van mijn collega's vaak op een bedenkelijke manier optreden. Dit komt echter in alle sectoren van het maatschappelijke leven voor : hoe goed de organisatiestructuur ook is, uiteindelijk hangt alles af van de mensen die erin werken.

Dat de huidige bemiddelingscommissies met vrijwilligers werken is niet efficiënt en leidt tot extra vertragingen. Er stellen zich ook andere problemen. Kan het bijvoorbeeld wel dat een advocaat die pleit voor de jeugdrechtbank, ook deel uitmaakt van een bemiddelingscommissie ? De organisaties van de armen zien deze commissies als een barrière tegen justitiële hulpverlening, maar ik vraag me af wat er precies gebeurt met jongeren die in de vrijwillige hulpverlening blijven. Hoe moeten wij dit evalueren en op welk moment precies ? In het boek *Het Zwaard van Damocles* wordt gepleit voor meer vrijwillige hulpverlening, maar in een voetnoot schrijft men toch dat de jeugdrechter moet blijven bestaan, voor de ernstige gevallen zoals dat heet.

Ik zal het niet hebben over de carrousel omdat iedereen het erover eens is dat we die moeten afschaffen. Door de hoge werkdruk bij de sociale diensten speelt het toeval werkelijk een veel te grote rol in de hele procedure, zoals gesteld wordt op pagina 21 van de nota. Het toeval bepaalt bij welke persoon men terecht komt, het oordeel dat die persoon vormt, naar welke instelling men verwezen wordt, enzovoort. Dit verklaart dan ook de dwaze beslissingen die de comités en jeugdrechters vaak verplicht zijn te nemen. Op geregelde tijdstippen brengen we de minister van Justitie van deze situatie evenwel op de hoogte.

Men stelt voor een case-load norm met een maximum aantal cliënten per consulent in te voeren. Vergeet men daarbij niet dat het openbaar ministerie geen processen-verbaal waarin aangifte wordt gedaan van MOF of een POS kan negeren, en maatregelen moet treffen, zoals de jeugdrechter een beslissing moet nemen. Rechtsweigeren is immers in strijd met de Grondwet. De sociale diensten van de jeugdrechtbanken moeten versterkt worden. Ik heb ooit zelf een psycholoog betaald,

toen ik een kind moest uitleggen dat zijn ouders van plan waren hem te vermoorden. In dergelijke gevallen heeft men deskundige hulp nodig. De jeugdrechter zal altijd een rol blijven spelen, eventueel zoals in het Angelsaksische systeem. Vrijwillige hulpverleners treden trouwens ook op als een soort jeugdrechter, maar zij moeten zich niet aan procedureregels houden.

6. Inleidende uiteenzetting door professor dokter Dirk Deboutte, voorzitter Vlaamse Vereniging voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie

Professor dokter Dirk Deboutte : Ik ben van plan enkele slogans in de zaal te gooien om het debat te stimuleren. Ik ben alvast niet van plan ook maar één letter te wijzigen aan mijn uitspraken over het voorkomen van psychische stoornissen bij uw cliënten.

Psychische stoornissen tonen aan dat er iets verkeerd gaat met het kind. We moeten die beschrijving opvatten als een gebruiksaanwijzing. Dit betekent dat ook de hulpverlening gemakkelijker zal verlopen. In vergelijking met de algemene bevolking komen psychische stoornissen zeven maal meer voor onder jongeren in de BJZ. Ik kan daar niets aan doen, maar we kunnen dit cijfer niet negeren. We moeten daar de gevolgen van kennen en uitzoeken wat we eraan kunnen verhelpen.

Tien jaar geleden heb ik in Nederland onderzoek gedaan in de BJZ. Zeventig percent van de populatie heeft problemen die duidelijk invloed hebben op het dagelijks functioneren, onafhankelijk van de situatie, en die de aanleiding zijn tot ontwikkelingsstagnatie. Bij 50 percent betreft het een persistente handicap en komt het echt niet meer goed. In dit geval is het beter om het handicapmodel te volgen. Vijfentwintig tot vijftig percent volgt buitengewoon onderwijs. In de eerste drie levensjaren heeft bij 50 tot 75 percent van de kinderen de moeder psychische problemen die een duidelijke invloed hebben op het ouderlijk functioneren.

Slechts 10 percent van de kinderen vertoonden in de periode van de zwangerschap tot 3 jaar geen lichamelijke, ontwikkelings- of gedragsregulatieproblemen. Het geboortegewicht van deze kinderen ligt significant lager. Bij 40 percent van de kinderen was de zwangerschap gewenst, woonde de moeder samen met haar partner bij de geboorte, was ze bij de bevalling niet alleen en zorgde ze de eerste 3 maanden zelf voor het kind. Het gaat dus in een grote meerderheid over kinderen en jongeren met

een specifieke gebruiksaanwijzing of handicap, over ouders die op een of andere wijze gehinderd worden in, gehandicapt zijn in of niet in staat zijn tot ouderschap. Het betreft zeer vaak hulp aan kind en omgeving gedurende korte of lange tijd. Men komt er niet met een of twee interventies. Men dient continue hulp te bieden aan het kind.

De vraag rijst of de BJZ moet worden gepsychiatriseerd. Daar gaat het echter niet over, maar wel over het feit dat de zogenaamde zwakkeren recht hebben op diagnostiek. Als men de specifieke gebruiksaanwijzing kent, is het mogelijk om de beheersbaarheidsproblemen samen te tackelen. Op die manier kunnen problemen worden voorkomen. Dit betekent dat men het ook moet hebben over het recht van het kind op een interdisciplinaire psychiatrische diagnostiek. De stelling die ik verdedig is dat diagnostiek gaat over gezondheidszorg. Dit betekent dat iedereen er recht op heeft.

MOF is een opdracht voor justitie, op voorwaarde dat die aangepast wordt en de kinderen lik op stuk krijgen. Dit is een ander verhaal dan hulpverlening onder dwang. Ik ben van mening dat het een recht blijft van de kinderen om deze te weigeren, net zoals een volwassene dit kan. De vraag rijst wat te doen met kinderen die flippen en een gevaar betekenen voor de anderen. Dit is iets anders dan het hulpverleningsverhaal. Mijn stellingname is dat het zuiverder is om dit ervan los te koppelen.

Ik heb moeite met de term problematische opvoedingssituatie. Ik kan noch aan de ouders noch aan de kinderen uitleggen wat dit precies betekent. Kan men bijvoorbeeld tegen ouders zeggen dat ze hun best doen, maar niet in staat zijn om hun kind op te voeden. Ik pleit ervoor om te spreken over kinderen en jongeren in nood. Er zijn immers ook kinderen uit problematische opvoedingssituaties die het goed doen. Dit is afhankelijk van een aantal factoren, zoals de constitutie en de andere mensen in de omgeving.

Verder stoort het me dat men het maatschappelijk en juridisch niet meer aandurft om een ouderschapsbekwaamheidsonderzoek te laten uitvoeren, uiteraard met respect voor de rechten van de ouders en de kinderen. Ik vind het schandalig dat dit niet meer wordt gedaan. Als ik aan de rechtbank het advies geef om een ouderschapsbekwaamheidsonderzoek te laten uitvoeren, gebeurt dit niet. Op die manier creëert men risicosituaties. Men legt maatregelen op voor kinderen die eigenlijk voor de ouders zijn bedoeld. Doordat de posities niet duidelijk zijn, ontstaan er veel problemen. Ik kan dit moeilijk accepteren.

7. Inleidende uiteenzetting door de heer Ludo Serrien, teamcoördinator en stafmedewerker Jeugd Steunpunt AWW

De heer Ludo Serrien : Eerst en vooral ga ik dieper in op de ervaring van complexiteit en verharding. Verder behandel ik de raakvlakken tussen de doelgroepen van het AWW en de BJZ, de cliëntstromen tussen sectoren en de vraag waarom het comité voor BJZ onder sterke druk komt te staan. Ten slotte maak ik een kritische kanttekening bij de roep om een meer wetenschappelijke screening.

Deze morgen vernam ik in het nieuws dat er bij de Antwerpse politie 100 klachten zijn binnengekomen over problemen op school. Daarnaast staat ook de moord gepleegd door een dertienjarige jongen in Schaarbeek volop in de belangstelling. In de nota-Berx las ik dat men moet opletten voor stigmatisering. Dit is een terechte bekommernis. Ook in Nederland is men tot de vaststelling gekomen dat 85 percent van de jongeren het goed doet en dat men ervoor moet zorgen dat dit zo blijft. Als we de problemen niet permanent kaderen in een samenlevingsproblematiek, dreigen we inderdaad te stigmatiseren. Het komt erop aan om de signalen of problemen voortdurend terug te spelen naar de samenleving. In het geval van de 100 klachten bij de Antwerpse politie kan men concluderen dat jongeren de school niet meer als hun eigen omgeving zien.

Dit debat kan een keerpunt zijn in de discussie over het jeugdbeleid. Voor het debat moeten twee belangrijke zaken worden gesteld. Problemen moeten niet alleen aan de welzijnssector worden getoetst, maar ook aan de samenleving.

Er moet tevens meer nadruk gelegd worden op het lokale beleid, zoals dit in Nederland het geval is.

De opsomming van de doelgroepkenmerken die men in de nota-Berx vindt, is zeer herkenbaar voor het AWW. Toch gaat men er ten onrechte van uit dat het algemeen welzijnswerk uitsluitend met volwassenen bezig is. Vaak doet men aan vervolghulpverlening ten opzichte van de BJZ. Thuislozen bijvoorbeeld hebben vaak een voorgeschiedenis in die sector. Daarom is er behoefte aan dialoog. Thuislozen hebben bovendien ook kinderen en de gelijktijdige opvang van ouders en kinderen heeft zowel daar als elders een groot preventief belang. De gedetineerden die worden opgevangen door het justitieel welzijnswerk hebben eveneens kinderen. De ambulante welzijnscentra worden dan weer geconfronteerd met probleemgezinnen. De weglopers die zich bij de jongerenadviescentra aanbiede-

den, signaleren steeds vaker een ernstig problematische gezinsachtergrond. Ook de nieuwe werkvormen als straathoekwerking worden geconfronteerd met de bijzondere jeugdproblematiek. Uit deze vaststellingen kan worden afgeleid dat een nauwkeurige onderscheiding van de BJZ en het AWW op grond van doelgroepkenmerken onmogelijk is. Er zijn daarvoor te veel gemeenschappelijke punten.

De jongvolwassenen van 18 tot 25 jaar bevinden zich in een uiterst kwetsbare situatie. Sinds de verlaging van de wettelijke meerderjarigheid doet er zich een probleem voor van taak- en middelenverdeling. Het debat op beleidsniveau heeft tot nu toe tot niets geleid. Deze groep wordt onvoldoende geholpen. Toch tonen de statistische gegevens inzake werkloosheid, bestaansminima, thuislozen enzovoort, overduidelijk aan dat zich bij hen een onrustwekkende dualisering voordoet. Er is nood aan een individueel traject met naadloze overgangen.

De nota-Berx signaleert cliëntenstromen en schmerzonen tussen de sectoren. Is dit dan zo slecht? Misschien vormt dit de aanzet tot een intersectoraal beleid. Er doet zich in dit verband tegenwoordig een nieuw fenomeen voor: in de eerste lijn van het AWW bieden zich mensen aan die uit de gespecialiseerde zorgsectoren zijn gevallen, waardoor de eerstgenoemde tegelijk een soort laatstelijnsfunctie krijgt. Het is trouwens in het algemeen zo dat de toegangspoorten van de BJZ onder zware druk staan. Sinds de nieuwe decreten van de jaren negentig is er een spectaculaire toename van het aantal aanmeldingen bij de comités voor BJZ. Dit heeft verschillende oorzaken. Op de eerste plaats is het zo dat de eerstelijnsvoorzieningen nog onvoldoende als eerste buffer of filter functioneren. Het AWW heeft slechts een klein aandeel in de verwijzingen: de meeste gebeuren door de ouders, de kinderen zelf of de sleutelfiguren. Men stapt met andere woorden over de eerste lijn heen, met alle gevolgen vandien. Dit is te wijten aan de succesvolle promotiecampagnes van de comités, maar ook aan de zwakke uitbouw van de eerstelijnszorg voor kinderen en jongeren en aan de relatieve onbekendheid van het AWW, die dan zelf te danken is aan de vele beeldvervagende herstructureringen die daar hebben plaatsgevonden. Wij ondersteunen het pleidooi van Berx voor een versterking van de eerste lijn.

De nota-Berx wil meer gewicht geven aan de toegangspoorten van de BJZ door middel van een

sterke wetenschappelijke onderbouw. Men wil die aanpak zelfs veralgemenen in de hele welzijnssector. Wij hebben hierbij vragen: men mag namelijk niet vergeten dat het welzijnswerk door mensen wordt gemaakt. De voorzieningen moeten hun verantwoordelijkheid opnemen door zich vraaggericht op te stellen. Het AWW dient zich te legitimeren door aan de eisen van gebruikersgerichtheid en maatschappelijke aanvaarding te beantwoorden.

Daarom durven we vragen te stellen bij de rol van de toegangspoorten. Moeten we niet eerder zoeken naar samenwerkingsverbanden tussen de voorzieningen om het recht op hulpverlening te kunnen garanderen? Ik kan een voorbeeld geven van een gezin in een multiprobleemsituatie. Dit gezin werd vanuit het AWW begeleid met opvoedingsondersteunende maatregelen. Dan werd het gezin geconfronteerd met een interventie van de BJZ, namelijk een plaatsing. Deze maatregel viel moeilijk te rijmen met de opvoedingsondersteunende activiteiten. We kunnen een ander voorbeeld geven van een jongere die begeleid werd door het JAC. Plots ontstaat er een crisissituatie waarvoor een tijdelijke plaatsing in de BJZ een oplossing zou kunnen zijn. Het bestaan van de toegangspoorten is in een dergelijk geval echter een omweg. Ze belemmeren de samenwerking. Wij menen dat er meer mogelijkheden moeten gecreëerd worden voor samenwerking op het terrein.

Dit betekent echter niet dat er voor de overheid en voor de Comités voor BJZ geen rol zou weggelegd zijn. De Comités zouden op het regionale vlak een regisserende rol kunnen spelen. Ze kunnen de voorzieningen van het ruime jeugdwelzijnsbeleid in een regio rond de tafel brengen en ze dwingen tot afspraken over de afstemming van het aanbod. Dit is dus meer dan het minimalistische welzijnsoverleg dat door het BVR van 19 december 1997 werd toevertrouwd aan de provincies. Verder is er nood aan casemanagement voor moeilijke hulpverleningssituaties en aan algemene preventieve campagnes. De Comités voor BJZ kunnen dus ondersteunend optreden ten aanzien van de praktijk.

We stellen de functie van de toegangspoorten dus in vraag. We zijn zeker geen voorstander van een veralgemening van deze toegangspoorten. Zo kan de screening vanuit de psychiatrische invalshoek belangrijk zijn, maar de vraag moet wel van onderuit gesteld worden. Een veralgemening zou de situatie enkel nog logger maken.

8. Inleidende uiteenzetting door de heer Ides Nicaise, ATD-Vierde Wereld

De heer Ides Nicaise : Ik wil de commissie feliciteren met dit initiatief. De Vierdewereldbeweging was hiervoor vragende partij. Naar aanleiding van het Algemeen Verslag van de Armoede (AVA) werd de vraag gesteld naar een open dialoog tussen alle betrokken partijen over de problemen van de armsten met de BJZ. Het is meer dan een louter imagoprobleem. De BJZ werkt voor de armste gezinnen traumatiserend en armoedebestendigend. De laatste tien jaar is de sector erg veranderd. We wensen dat deze evolutie in het beleid verdergezet wordt met participatie van de armen zelf. Deze evolutie gaat te traag. Daarom pleiten we voor een stroomversnelling in drie richtingen : meer vrijwillige hulpverlening en een grotere nadruk op het emancipatorische karakter, een meer gezinsgerichte werking en een meer preventieve aanpak. Dit zal de rode draad zijn van onze tussenkomsten.

In principe heeft de BJZ geen doelgroep, want het is een universele dienst. Er zijn wel een aantal doelproblemen, of positiever gesteld : doelstellingen. Ik wil liever verwijzen naar een nota van de werkgroep Jeugd en Kansarmoede van de Vlaamse Intersectoriële Commissie Armoede (VICA). Die stelt dat het in de BJZ meer zou moeten gaan om het garanderen van grondrechten aan kinderen, jongeren en hun gezin.

In de praktijk gaat het weliswaar vaak over kansarme gezinnen. Dat weten we vanuit wetenschappelijke studies en vanuit onze eigen ervaring. Veel arme gezinnen komen vroeg of laat in contact met de BJZ. Zowel bij de ouders – in hun jeugd – als bij de kinderen ligt de plaatsingsgraad boven de vijftig percent. Dit zijn cijfers van het begin van de jaren negentig, maar wellicht is de situatie niet zo veel veranderd.

Armoede is vaak de oorzaak van POS. Het is ontstellend dat deze gedachte door een aantal werkers uit de sector nog steeds betwijfeld of zelfs ontkend wordt. Armoede is meer dan een acute financiële noodsituatie. Het is een extreme vorm van bestaansonzekerheid die zich op meerdere vlakken voordoet en die de draagkracht van gezinnen totaal ondermijnt. De aanmeldingsproblemen zijn gekend : onhandelbaar gedrag van de kinderen, breuken of geweld in het gezin, experimenteren met drugs, een uit de hand gelopen schoolloopbaan enz. Deze aanmeldingsproblemen hebben meestal geen direct verband met armoede. Ze kunnen bij doorsnee gezinnen vaak zonder veel problemen opgevangen worden. In arme gezinnen moet echter vaak een beroep gedaan worden op de tweede lijn

van de BJZ. Om preventief te werken moet men echter de totaalsituatie bekijken. We denken aan acute financiële nood, onregelmatige werkuren, onverzoonbaarheid tussen werk en gezin bij alleenstaande ouders, chronische ziekte van de ouders, gebrek aan woonruimte, afwezigheid van informele netwerken of culturele armoede van de ouders.

Armoede is meer dan een kluwen van problemen. Het is ook een maatschappelijke conflictsituatie. Scholen sluiten jongeren uit of laten hen verkommeren, huisvestingsmaatschappijen willen de nodige woning niet toewijzen of eerstelijns werkers weigeren elementaire hulp aan gezinnen in extreme armoede. Deze conflicten komen vaak voort uit onwetendheid, uit een autoritaire bevoogdende houding of uit een gebrek aan verantwoordelijkheid.

Preventie betekent dus dat armoede bij kinderen effectief moet bestreden worden. Allerlei instanties moeten ook beter gevormd en meer aansprakelijk gesteld worden. Arme jongeren en gezinnen moeten afdwingbare sociale grondrechten krijgen.

Een algemeen knelpunt is dat de BJZ te bevoogdend en te autoritair optreedt. De scheiding tussen gerechtelijke en sociale jeugdbijstand is onvolmaakt. De vrijwillige hulpverlening wordt besmet met het virus van de dwangmatige aanpak. En als er sprake is van dwang, is het bijzonder moeilijk voor de hulpverlener om een echte vertrouwensrelatie op te bouwen met het kansarme gezin. Uit angst voor dwang wachten de meeste gezinnen ook veel te lang om naar de vrijwillige hulpverleners te gaan, zodat de hulp meestal te laat op gang komt.

We stellen op alle niveaus vast dat de vrijwilligheid in het gedrang komt. Zo verloopt in de comités voor BJZ de dialoog tussen gezin en consulent erg moeilijk, aangezien de consulent dikwijls zowel toegangs- als doorgangs- en uitgangspoort is, maar tegelijk overbelast is en dus geen tijd heeft voor echte dialoog. Bij de bemiddelingscommissie worden vier op de vijf conflicten ingeleid door de hulpverlener, waardoor de commissie niet helemaal ten onrechte de reputatie krijgt van voorgeborchte van de jeugdrechtbank. Ook bij de jeugdrechtbank is er te weinig inspraak voor het gezin bij de herziening van de dossiers. De jeugdrechtbank onderhandelt wel met de consulent, die zich dikwijls almachtig opstelt, maar niet met steunfiguren van het gezin.

Hoe is dit te verhelpen ? Hulpverleners kunnen het vertrouwen van de gezinnen maar winnen, als die gezinnen er zeker kunnen van zijn dat nooit enige dwang zal worden gebruikt. De bevoegdhe-

den van de jeugdrechtbank moeten zeer limitatief worden opgesomd. Wij zien voor de jeugdrechtbank alleen nog een taak weggelegd voor MOF-jongeren, en in gevallen van duidelijk aanwijsbare mishandeling of bewuste verwaarlozing of in zware conflictsituaties binnen het gezin. De tweeslachtigheid van de huidige toestand, waarbij vrijwilligheid dikwijls gecamoufleerde dwang is, lijkt ons zelfs in strijd met het VN-Verdrag over de Rechten van het Kind. Sociale en gerechtelijke jeugdbijstand moeten in de toekomst strikt worden gescheiden. De bemiddelingscommissie, die nu al te dikwijls als sas tussen beide fungeert, moet de bewaker worden van de vrijwilligheid.

Een andere eis van de Vierde Wereldbeweging is de versterking van de rechtspositie van de jongere en het gezin. De stem van het gezin wordt tot nog toe veel te weinig gehoord. Wij pleiten voor een ruime en open dialoog en staan dus huiverachtig tegenover versnelde procedures – behalve in een aantal zeer bepaalde gevallen – en tegenover een multidisciplinaire screening, die ons inziens snel kan ontaarden in een vierschaar. Om de rechtspositie van de jongere en het gezin te versterken stellen we een tiental wetswijzigingen voor : het recht van het gezin om gehoord te worden bij het sociaal onderzoek voor de jeugdrechtbank ; het recht van het gezin om zelf voorstellen van maatregelen te formuleren ; het verplicht sociaal onderzoek vóór elke verlenging van een maatregel ; de precisering van de informatieplicht van de sociale diensten van jeugdrechtbank en comité ; de verplichte betrokkenheid en het akkoord van het gezin bij de opstelling, evaluatie en bijsturing van het hulpverleningsprogramma ; de beperking van de maximumduur van pleegplaatsingen tot één jaar, ook voor kinderen jonger dan 12 jaar ; het inzagerecht van de ouders in de dossiers van hun kinderen ; de erkenning van de steunfiguren in het overleg ; de erkenning en betoelaging van gezinssyndicaten ; en tot slot de maximale waarborg van de vrije keuze van een hulpverlener.

We zijn ook pleitbezorgers van het delegatieprincipe. Nu moeten alle beslissingen over bijsturing van de hulpverlening nog worden voorgelegd aan de verwijzende instantie. Dit zorgt voor omslachtigheid en wantrouwen. Daarom vragen wij dat de comités een aantal beslissingsbevoegdheden zouden delegeren aan de voorzieningen. Periodieke evaluatie en bijsturing moeten natuurlijk blijven gebeuren.

Om te besluiten verwijs ik naar wat mevrouw Hänsch al zei : structuren zijn mooi, maar ze moe-

ten door mensen op het terrein worden waargemaakt.

MIDDAGVERGADERING

1. Debat

Mevrouw Christine Dupont, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs, afdeling Beleidsgerichte Coördinatie, coördinator Experiment Leerplichtcontrole : De interventies van de heren Van Keymeulen en Serrien zijn sterk aan elkaar te linken. Zij willen beiden experimenteren met nieuwe vormen van samenwerking tussen onderwijs en welzijn. De comités voor bijzondere jeugdzorg staan in voor preventie en hulpverlening. Vele leerplichtproblemen hebben te maken met POS. De comités kunnen hun dispatchingrol samen met ons vervullen. De dispatchingrol van de comités blijft echter beperkt tot de voorzieningen van bijzondere jeugdzorg, dit is de tweedelijnszorg.

Er is een pleidooi gehouden om multidisciplinaire teams op te richten voor screening en doorverwijzing. Dit gebeurt echter al in de PMS-centra. De medewerkers hebben bij probleemgevallen dikwijls al een inzicht in de problematiek. Onze deskundigheid zou dus opzij geschoven worden, om een nieuw onderzoek uit te voeren. Dit is heel erg, want tijdsverlies kan ernstige consequenties hebben.

In de beleidsbrief van de minister is sprake van netwerken, maar vanmorgen heb ik daar niet veel over gehoord. De heer Serrien pleit voor samenwerkingsverbanden op lokaal vlak. Wij pleiten ervoor dat PMS-centra en scholen bij de discussie betrokken worden. In Genk heeft het OCMW een casemanager ter beschikking gesteld om zware problemen te helpen oplossen. Alle begeleiders, onder andere de huisarts, zitten met hem rond de tafel om de beste oplossingen of doorverwijzingen te bepalen. Indien de casemanager goed werk verricht en de samenspraak loyaal gebeurt, verbetert de hulpverlening. Netwerkvorming moet hoger op de agenda geplaatst worden en onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding moeten hierbij betrokken worden.

Professor dokter Dirk Deboutte heeft, net als ik, problemen met de term problematische opvoedingssituatie. Er is meestal al heel veel gebeurd voor de comités voor bijzondere jeugdzorg ingeschakeld worden. De situatie op schools vlak is vaak al geëscaleerd. Het probleem heeft al dergelijke proporties aangenomen dat het niet meer in de hand kan gehouden worden. We kunnen dus beter spreken van een kind of een gezin in nood. De stap naar het algemeen welzijnswerk zou sneller moeten gezet worden.

De heer Herbert Van Keymeulen : De decretale wetgever verwacht van de comités voor bijzondere jeugdzorg dat ze advies verstrekken, doorverwijzen naar andere hulpverlening of zelf een dossier openen. Ik vraag mij af of ze al deze taken nog langer moeten vervullen. Daarenboven zou de verwijzing naar de meest geschikte voorziening binnen de bijzondere jeugdzorg best gebeuren op advies van een multidisciplinair samengesteld team.

De heer Ludo Serrien : Het voorbeeld van mevrouw Dupont over het experiment van Genk sluit aan bij mijn centrale stelling. Hier werken op lokaal vlak alle actoren samen om de aansluiting tussen onderwijs en de welzijnssector te verzekeren. Maar de actoren verschillen van regio tot regio. Per regio moeten dus andere teams gevormd worden.

De heer Jan Bosmans : Wij zien multidisciplinaire teams ruimer. Er is immers ook buiten de bijzondere jeugdzorg voldoende professionaliteit. De actoren binnen de jeugdzorg moeten de globale verantwoordelijkheid krijgen op lokaal vlak. Alle actoren – en niet alleen de comités voor bijzondere jeugdzorg – moeten een toeleidingsfunctie krijgen. De comités moeten dan op lokaal vlak alles centraliseren.

De heer Jozef Janssen, gemeenschapsinstelling De Kempen : De procureur bepaalt of een bepaald misdrijf als POS of MOF geklasseerd wordt. Het heeft geen zin om dezelfde jongeren in verschillende instellingen te plaatsen. Iedereen heeft recht op multidisciplinair onderzoek. Als professor Dirk Deboutte spreekt over een onderzoek in Antwerpen waar zoveel jongeren psychische stoornissen hebben, denk ik dat daar geen multidisciplinair onderzoek gebeurd is.

In de gesloten instelling De Hutten in Mol zijn 60 tot 80 percent van de jongeren migranten. Dit lijkt een gevaarlijk thema : niemand heeft het vanmorgen aangekaart. Ik vermoed dat ouderschapsbekwaamheidsonderzoek voor deze jongeren tot verrassende resultaten zou leiden. Vaak ligt de basis van het probleem niet bij deze jongeren van de tweede generatie maar bij hun ouders. Deze mensen gaan ervan uit dat zij nog naar hun land van herkomst zullen teruggaan en weigeren zich aan te passen. Ik denk dat de problemen in Borgerhout over twintig jaar zullen opgelost zijn, zoals de problemen in Genk zijn opgelost.

Graag kreeg ik van professor Dirk Deboutte wat meer uitleg bij zijn stellingen. Heeft niet iedereen recht op een optimale omgeving en begeleiding ? Wat te denken over gesloten psychiatrische instel-

lingen ? Een onafhankelijke instantie moet bepalen wie daar opgenomen wordt.

Professor Dirk Deboutte : Ons onderzoek is wel degelijk multidisciplinair gebeurd. Wat we daarbij vaststelden over psychiatrische stoornissen, komt grotendeels overeen met de resultaten van andere onderzoeken. Ik heb op geen enkel moment beweerd dat deze probleemjongeren in de psychiatrie thuishoren, ik zeg gewoon dat het jongeren met een gebruiksaanwijzing zijn.

Mijns inziens is er voor de kinder- en jeugdpsychiatrie wel degelijk een taak weggelegd ten aanzien van jongeren met problemen. Probleem is wel dat deze sector nu al overbevraagd is in Vlaanderen : men beschikt over te weinig middelen en men werkt niet in optimale omstandigheden ; het aantal bedden is beperkt ; alle leeftijden van 0 tot 18 jaar komen er door elkaar terecht. Delinquente en ernstig gedragsgestoorde jongeren worden in de eerste plaats opgevangen door het maatschappelijk werk, maar als de kinderpsychiatrie de nek uitsteekt en zich afvraagt of ze daar een taak te vervullen heeft, moet men niet meteen op de pianist schieten.

Ik wil trouwens heel duidelijk zijn : een gedwongen psychiatrische behandeling van jongeren die strafbare feiten hebben gepleegd kan binnen het huidige wettelijke kader niet. Dat in tegenstelling tot de internering van volwassenen. Men kan dus zonder wetswijziging geen gesloten psychiatrische unit oprichten, dat heeft minister Martens onlangs in een brief nog bevestigd. Ik zeg er meteen bij dat, als een dergelijk centrum er ooit zou komen, de kinder- en jeugdpsychiatrie geen station mag worden voor jongeren die niet meer beheersbaar zijn. Als de maatschappij tegen hen moet worden beschermd, moet daarvoor naar andere wegen worden gezocht, dat is de discussie rond de jeugdgevangenissen.

Tot slot iets over multidisciplinariteit. Die lijkt me nuttig voor het opstellen van een goede diagnose en uitgebalanceerde adviezen. Maar een multidisciplinaire screening mag niet gebruikt worden als dispatching.

De heer Eric Berx : Er lijkt enige eensgezindheid te groeien over een multidisciplinaire diagnosestelling en over het feit dat die multidisciplinariteit bij de verwijzing zeer omzichtig moet worden aangevend. Bestaat er een hiërarchische verhouding tussen de verschillende disciplines ? Wat zijn de argumenten voor een al dan niet sectorspecifieke multidisciplinaire aanpak ?

De heer Marc Vermeulen, Vlaams Samenwerkingsverband voor Dagcentra : Jongeren komen uit een gezin. Over het gezin bestaat heel weinig diagnosevorming. De vertegenwoordiger van de Vierde Wereldbeweging heeft trouwens al aangeduid dat de hulpverlening de kansarme gezinnen heel moeilijk bereikt. Probleemjongeren komen in de jeugdzorg terecht, volwassenen in het welzijnswerk. Die scheiding is dikwijls moeilijk hanteerbaar, aangezien probleemjongeren ouders hebben en probleemvolwassenen kinderen. Er moet dus altijd op beide fronten worden gewerkt. Dit zijn allemaal argumenten voor meer multidisciplinariteit over alle sectoren heen.

De heer Louis Vermeiren : Kunnen we in dit verband niet overwegen om op regionaal of lokaal vlak een intersectorieel orgaan op te richten dat multidisciplinair werkt ? Voor een dergelijk orgaan zie ik drie opdrachten weggelegd. In de eerste plaats een laagdrempelige bijstand bij de opvoeding. De tweede opdracht is door scholing en bewustmaking het taboe rond opvoedingsproblemen doorbreken. De laatste opdracht is het voorkomen van POS-problemen. Deze opvoedingsondersteuningsteams moeten geen filter worden bij doorverwijzing of zelf doorverwijzen. Ze hoeven zich evenmin bezig te houden met screening en diagnose. Daarvoor zijn de OOC's verantwoordelijk. Als de situatie duidelijk is, is een extra lijdensweg niet nodig. Wanneer de sociale diensten bij de rechtbanken of de comités twijfelen, kunnen ze doorverwijzen naar de OOC's.

De heer Jan Bosmans : Toeval speelt in de hele sector een veel te grote rol. De cliënten zijn in te grote mate afhankelijk van de persoonlijke inzet van de betrokkenen. Alle actoren hebben een kerntaak te vervullen. Nu wordt de BJZ al te zeer als een filter gezien die de ergste gevallen tegenhoudt. Wij willen een open systeem waarbinnen de specifieke taken gecoördineerd worden. De verschillende actoren kunnen de indicatie bepalen. Als zij er niet uitraken, kunnen ze doorverwijzen naar een OOC. Op deze manier vermijden we dat cliënten worden doorgeschoven. Door multidisciplinariteit krijgt iedereen zijn eigen verantwoordelijkheid, wat voor meer mogelijkheden zorgt in kritieke situaties.

De heer Louis Vermeiren : Ik zie OOC's niet fungeren in de bijzondere jeugdbijstand. Los van de sociale diensten kunnen ze ook doorverwijzen naar de jeugdpsychiatrie of naar andere sectoren.

Mevrouw Marleen Deprez, voorzitter van de Federatie OOC's : Binnen de federatie pleiten wij

voor meer autonomie. OOC's zijn adviserende multidisciplinaire teams. Wij verwijzen niet door. We hebben evenwel een eigen screeningmethode. Het probleem is echter dat er onvoldoende plaatsen vrij zijn waardoor het moeilijk is om de cliënten goed door te verwijzen. Door onze specifieke opdracht kunnen wij zowel optreden in een POS- als in een MOF-situatie.

Mevrouw Christine Dupont : Wij pleiten ervoor de cliënt op het laagste niveau te begeleiden en te ondersteunen om de band met het onderwijs te bewaren. Dit is een argument voor buitensectoriële multidisciplinariteit.

De heer Jos Stassen : Iedereen pleit ervoor de OOC's een sleutelrol te laten vervullen. Pleit men dan ook niet voor een fusie met gelijksoortige diensten uit de andere sectoren ? Wat is uiteindelijk het verschil tussen een OOC en een OBC uit de gehandicaptenzorg ?

Mevrouw Marleen Deprez : De duur van het verblijf is verschillend en bovendien wordt in het ene geval alleen maar een diagnose gesteld, terwijl in het andere geval de cliënt ook behandeld wordt. Dit moet voor de cliënten vooraf duidelijk zijn.

De heer Herbert Van Keymeulen : Ik heb het vanmorgen gehad over de twee toegangspoorten tot de bijzondere jeugdbijstand en over de vraag of de CBJ's nog moeten dispatchen. In elk geval is het noodzakelijk om over een neutrale instantie te beschikken die moet beslissen over de verwijzing. Ik vind dat we voor een verwijzing naar een voorziening van de bijzondere jeugdbijstand een onderscheid moeten maken tussen advies en beslissing. Enkel een multidisciplinair samengesteld team kan een degelijk advies verstrekken. Dergelijke samengestelde teams bestaan nu niet. Wel kan beroep worden gedaan op een OOC.

Ik ben eveneens voorstander van netwerken en samenwerkingsverbanden. Maar door het bestaande lappendeken van bevoegdheden wordt dit bemoeilijkt. Op het hoogste niveau moet worden nagegaan hoe het landschap logischer kan worden ingedeeld.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Dit punt staat de volgende dagen op de agenda.

De heer Marcel Schouterden, De Oever Hasselt : Er bestaat een grote eensgezindheid dat POS een moeilijk te omschrijven begrip is. Ik pleit voor de responsabilisering van de verschillende sectoren binnen een afgebakende regio en de samensmel-

ting ervan tot de sector jeugd. Er is een samenwerking nodig rond de diverse hulpvragen van kinderen. Anders krijgt men te maken met een aantal principes die losgekoppeld worden van een totaalvisie. De situatie moet beheersbaar blijven.

De heer Tristan Sleenckx, consultant Sociale dienst jeugdrechtsbank Hasselt : Ik ga akkoord met de heer Van Keymeulen. Ik stel vast dat in heel wat multidisciplinaire teams bepaalde mensen zich terugtrekken als het over delicate zaken gaat die kunnen leiden tot een gerechtelijk dossier.

Professor Dirk Deboutte : Multifunctionaliteit en multidisciplinariteit in de BJZ betekenen niet dat alles moet worden ingezet voor elke cliënt. Essentieel is dat iemand met een hulpvraag efficiënt wordt geholpen. Ik vind het knap als een organisatie daarin slaagt. Diagnostiek is een slecht organisatie-instrument. Wij zijn als hulpverleners geneigd naar onze eigen specialiteit te verwijzen. Als bijvoorbeeld een meisje van 14 jaar in nood is en hulp vraagt, kan men haar niet laten wachten tot er iemand aanwezig is die er zagezegt meer over weet. Er is geen relatie tussen indicatiestelling en hulp. Als we eerst een diagnose willen stellen, gaan we kinderen nog meer traumatiseren : ze komen met een verhaal, dat ze na pakweg 2 maanden nog eens moeten herhalen tegenover een andere, meer bekende persoon. Ik heb dan ook bezwaren tegen diagnostiek. Ik voel wel voor geregionaliseerde multifunctionele teams met een goed management, die de continuïteit van de zorg garanderen.

De heer Ludo Serrien : Ik ga akkoord met dokter Deboutte. Het zou verkeerd zijn om te concluderen dat er een nieuwe instantie moet worden gecreëerd voor diagnostiek en de screening van problemen. Elke voorziening dient verantwoordelijk te zijn en zo multidisciplinair mogelijk te worden georganiseerd met duidelijk gedefinieerde kerntaken.

Mevrouw Cecile Deckers, Federatie Begeleid Zelfstandig Wonen : Ook ik ben het eens met dokter Deboutte. Een positieve taak van de comités voor BJZ is dat ze dossiers opvolgen waardoor ze de hulpverlening kunnen bijsturen. Het gaat om meer dan alleen een diagnose stellen. Het recht op diagnose is belangrijk, maar dit hoeft niet het geval te zijn voor elk dossier. Een snelle en efficiënte hulpverlening is primordiaal.

De heer Marcel Schouterden : De rol van de verwijzers kan er ook in bestaan om een ondersteunende taak te vervullen. De rol van consultants kan los van de dossiers worden ingevuld, maar als

een recht van ondersteuning voor ouders met problemen.

De heer Luc Brummans, consulent Comité voor bijzondere jeugdzorg Hasselt : Elke cliënt heeft recht op een multidisciplinaire benadering en diagnostiek, al was het maar vanuit het standpunt dat de zwaarste problemen op de comités voor BJZ terecht komen. Men verwacht van consultants dat ze rekening houden met onder meer de rechten van de ouders en van de kinderen. Ze moeten de situatie inschatten en bepalen welke verdere stappen moeten ondernomen worden.

De heer Marc Parmentier, Project Alternatieve Maatregelen Elegast Antwerpen : Ik wil inpikken op de heldere uiteenzetting van de heer Van Keymeulen. Gegevens zijn zeer waardevol voor adviezen voor andere sectoren en het beleid. Men praat vaak over zaken, maar de vraag rijst hoe zwaar het allemaal weegt.

De heer Van Keymeulen heeft ook de opmerking gemaakt dat men de deur niet op een kier mag zetten voor rechtstreekse doorverwijzing omdat anders een hele periode verloren gaat. De vraag is waarom men daarvoor schrik moet hebben. Het klopt dat men justitie zo weinig mogelijk moet belasten, maar in bepaalde situaties is dit nodig. Bepaalde dossiers kan men nu eenmaal niet overlaten aan individuele hulpverleners.

De heer Dirk Broos, Project Crisishulp aan huis : Wie is nu eigenlijk onze doelgroep ? Wij hebben behoefte aan duidelijke onderzoeksgegevens met betrekking tot de diverse opvangvormen. Wie komt erin terecht, wat is het resultaat ?

De heer Eric Berx : Er bestaat inderdaad nood aan registratiegegevens aangaande het cliënteel der verschillende werkvormen. Sommigen, zoals de heer Bosmans, menen dan weer dat men de doelgroep juist niet specifiek per sector hoort te omschrijven. Veeleer dient men de functies te omschrijven die ten aanzien van jongeren in het algemeen door de verschillende sectoren dienen te worden vervuld.

De heer Jan Bosmans : De registratiebehoefte bestaat, dat is waar, maar men moet vermijden dat men in een discussie over territoria belandt, die uit het oog doet verliezen dat men in de eerste plaats samen vooruit moet, op weg naar een werkelijke vernieuwing.

Mevrouw Linda De Schutter, leidend consulente-hoofd van dienst Comité voor bijzondere jeugd-

zorg Gent : De juiste omschrijving van de doelgroep is niet belangrijk. Het komt er veeleer op aan laagdrempelig te zijn en naar allen te luisteren. Wij doen dit, geven advies en verwijzen door. De resultaten en de oplossingsvoorstellen die men brengt zijn veel essentiëler dan de doelgroepafbakening. Uiteindelijk is de helft van de mensen die op ons een beroep doen en worden doorverwezen, tevreden over onze interventie.

De heer Eric Berx : Het onderscheid tussen POS en MOF wordt wel gehanteerd, al hebben de hulpverleners het er niet altijd makkelijk mee. Bovendien heeft dit onderscheid geen echte invloed op de instelling waarin de jongere terecht komt. Wat denken PPJ en VVJG daarover ?

De heer Louis Vermeiren : Wij zijn ervan overtuigd dat dezelfde organisaties zowel MOF- als POS-gevallen kunnen helpen. Twee mensen met dezelfde probleemsituatie, van wie de ene in de armen krast en de andere in een auto, moeten toch niet in een verschillend hulpverleningscircuit terecht komen ? De vraag blijft evenwel of het herstel ten aanzien van derden al dan niet in de hulpverlening dient geïntegreerd te worden.

De heer Jan Bosmans : MOF is een juridische term : ofwel gaat het om de bescherming van een ernstig bedreigd kind, ofwel om de bescherming van de maatschappij tegenover kinderen die zich als dader opstellen. POS is dan weer term uit de wereld van de hulpverlening- of het welzijn. Detentie kan natuurlijk geen beschermings- of bijstandsaangelegenheid worden.

De heer Herbert Van Keymeulen : Het Arbitragehof oordeelde er destijds over dat de jeugdbescherming een hulpverlenende finaliteit heeft. Dit ligt in de lijn van de school van het sociaal verweer die vindt dat POS en MOF twee manifestaties zijn van eenzelfde probleemsituatie. Dit heeft voor gevolg dat men voor de uitvoering van de hulpverlening institutioneel geen onderscheid heeft gemaakt tussen POS en MOF alhoewel dit in vraag kan worden gesteld. Moet er wat de uitvoering van de hulpverlening betreft geen onderscheid worden gemaakt tussen POS en MOF en wat indien er naast gedwongen hulpverlening ook een sanctierecht komt ?

Er zijn twee toegangswegen naar de jeugdrechtsbank : een lange en een korte. De lange weg loopt via het comité voor bijzondere jeugdzorg, de bemiddelingscommissie en het openbaar ministerie. De korte weg is die van de procedure wegens hoogdringendheid. We zijn de mening toegedaan

dat de toegang tot de jeugdrechtbank streng bewaakt moet blijven en dat we niet kunnen terugkeren naar de situatie van de wet van 8 april 1965. Eens dat de jeugdrechtbank echter gevat is moet men die rechtbank echter het volledige vertrouwen schenken. Het heeft geen zin dan een carrousel op gang te brengen.

De heer Karel Henderickx, medewerker kabinet van minister Luc Martens : Ik heb hier meermaals gehoord dat elke MOF-jongere een POS-situatie verbergt. Ik ben daar niet zo zeker van. Veel jongeren die nu voor een MOF geplaatst zijn, hebben inderdaad een POS-probleem, maar dat betekent niet dat dit voor elke MOF-jongere geldt. Ik wil me aansluiten bij de opmerking van professor Deboutte van deze morgen. Bij een MOF dienen we op grond van de principes van het recht een gepaste sanctie of reactie van de maatschappij te bepalen op het delict. Daarnaast stelt zich een probleem van hulpverlening : op dit vlak dient deze jongere behandeld worden zoals de andere jongeren in de BJZ. Daarbij is het belangrijk dat de beslissingen, bijvoorbeeld over de sanctie voor het delict en over gedwongen hulpverlening, niet door dezelfde instantie worden genomen.

De heer Luc Brummans : Als men sanctie en hulpverlening gescheiden probeert te houden, hoe moet dan precies de overgang gebeuren tussen vrijwillige en gedwongen hulpverlening ? Wie beslist daarover ?

De heer Karel Henderickx : Dat is net de hele discussie. Bovendien zal dat probleem alleen maar dringender worden door de nieuwe maatregelen die het federale ministerie van justitie overweegt.

De heer Eric Berx : Ik wil graag een vraag stellen aan de heer Nicaise. In een POS-situatie wordt er in principe vrijwillige hulpverlening aangeboden. Hoe kunnen we dan de POS-situatie omschrijven die een gerechtelijk optreden vergt ?

De heer Ides Nicaise : We hanteren hier twee distincties die niet volledig samenvallen. Enerzijds is er het onderscheid tussen POS en MOF, anderzijds het onderscheid tussen vrijwillige en gedwongen hulpverlening. De gerechtelijke jeugdzorg mag zich thans uitspreken over POS-situaties, en doet dat trouwens maar al te vaak. Omgekeerd claimt de sociale jeugdbijstand het recht om hulpverlening te verstrekken in MOF-situaties.

In MOF-situaties is de jeugdrechtbank terecht de bevoegde instantie. Hoe deze instantie optreedt, is een andere kwestie. Dat betekent echter niet dat

alles wat onder de definitie van POS valt, ook thuishoort in de gerechtelijke jeugdbijstand. Voor een gewone POS-situatie is vrijwillige hulpverlening aangewezen. In sommige omstandigheden, zoals misbruik, mishandeling of manifeste verwaarlozing, zijn echter dringende dwangmaatregelen noodzakelijk. Dan moet de jeugdrechtbank snel kunnen optreden. We missen dus een tussencategorie. In elk geval vragen de gezinnen duidelijkheid.

De heer Karel Henderickx : De heer Nicaise schetst het ideale beeld. Het concrete probleem is hoe de overgang moet verlopen tussen vrijwillige en gedwongen hulpverlening. Wie mag naar het parket stappen ? Waar haalt het parket zijn informatie vandaan ? Als men een strikte scheiding tussen justitie en hulpverlening accepteert, volgt de stelling dat de hulpverleners de informatie niet mogen doorgeven.

De heer Luc Brummans : De vraag is inderdaad wie het parket inlicht. Wanneer de hulpverleners van het Comité geen resultaten bereiken met de begeleiding van een gezin, kunnen ze de toestand toch niet op zijn beloop laten : soms wordt het kind misbruikt. Soms moeten ze langs de Bemiddelingscommissie het parket op de hoogte brengen. In een zuivere hulpverleningsituatie zou men de cliënt de garantie moeten kunnen geven dat het bij vrijwillige hulpverlening zal blijven. Mijn uitgangspunt is echter steeds dat ik vrijwillige hulpverlening bied, maar dat ik geen garantie kan geven dat het daarbij zal blijven.

Mevrouw Brigitte Hänsch : De leden van het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg zijn openbare ambtenaren. Hebben die niet de plicht om op dergelijke toestanden te reageren ?

De heer Karel Henderickx : Die artikelen van het Strafwetboek staan precies ter discussie. Daarom kan men ze niet hanteren als antwoord op deze problematiek.

De heer Toon Walschap, Pluralistisch Platform Jeugdzorg : Er werd hier gesproken over de brug tussen vrijwillige en gedwongen hulpverlening. In hulpverleningssituaties staan de partijen soms tegenover elkaar. Een minderjarige wil thuis weg maar zijn ouders willen niet dat de jongere vertrekt en omgekeerd. In dergelijke situaties is er een instantie nodig die een beslissing neemt.

De heer Ides Nicaise : Het voorbeeld is onduidelijk. Waarom wil de jongere weg ? Het is niet belangrijk wie de beslissing neemt, wel wat de criteria zijn en dat de gezinnen daarvan vooraf op de hoog-

te zijn. Alleen als bepaalde maatschappelijk aanvaarde normen overschreden zijn, kan men van vrijwillige hulpverlening overgaan naar gedwongen hulpverlening.

De heer Toon Walschap : Een conflict tussen een jongere en zijn ouders kan soms opgelost worden door begeleiding en bemiddeling, maar soms moet iemand uiteindelijk toch een uitspraak doen. Wat gebeurt er wanneer beide op hun standpunt blijven ?

De heer Piet Fontaine, vertegenwoordiger ATD-Vierde Wereld : Ik spreek hier als medestander van ATD en als kinderpsychiater. In dergelijke situaties moet men niet onmiddellijk een beslissing nemen. Men moet kunnen praten met ouders en kind. Als de hulpverlener geen resultaten bereikt, moet men overwegen of een andere hulpverlener of een andere vorm van hulpverlening niet meer geschikt is. Soms hebben de betrokkenen of hun omgeving daarover interessante voorstellen.

Het gaat niet enkel over mensen met problemen, maar om mensen die vaak geen gepaste hulpverlening vinden. Mensen uit de eerstelijnszorg worden geconfronteerd met gevallen die zij niet aankunnen en hebben de neiging om deze af te wentelen.

De taak van een kinderpsychiater beperkt zich ook niet tot het stellen van een diagnose. Men kan ook vaststellen of er in een bepaald geval toch enige vooruitgang geboekt is, zelfs al is dat nog ontoereikend om het leven aan te kunnen. We moeten de mensen uit de eerstelijnszorg, zoals huisartsen en maatschappelijke assistenten, vormen en begeleiden, om bepaalde situaties aan te kunnen. Zij zullen dan betere hulp kunnen bieden.

De heer Luc Brummans : Ik bedoelde niet de gevallen waar ikzelf niet direct een oplossing voor heb. Ik verwees naar de zaken waar ik verdere hulpverlening noodzakelijk vind, maar deze hulp niet aanvaard wordt. Dan kan ik naar de bemiddelingscommissie stappen.

De heer Piet Fontaine : Indien een gezin uw voorstel voor hulpverlening niet aanvaardt, kan u zoeken naar andere mogelijkheden of het gezin zelf voorstellen laten formuleren. U kan ook voorstellen vragen aan familie of steungezinnen. Op die manier geraakt u misschien wel verder.

De heer Luc Brummans : Ik ben het met u eens dat er langs alle mogelijke invalshoeken moet getracht worden om het gezin te overtuigen. Maar heel vaak komen we toch in een situatie waar de limieten be-

reikt zijn en we het dossier naar de bemiddelingscommissie moeten doorverwijzen. Zij kunnen nog altijd mijn analyse als consulent negeren en de situatie toch op zijn beloop laten.

De heer Herbert Van Keymeulen : Men moet zich in volle vertrouwen tot het comité voor bijzondere jeugdzorg kunnen wenden. Cliënten zouden niet het risico mogen lopen om via het comité en de bemiddelingscommissie uiteindelijk bij de jeugdrechtbank terecht te komen. Dit schaadt het vertrouwen in de "vrijwillige" hulpverlening. De bemiddelingscommissie kan thans bemiddelen, seponeren of doorverwijzen naar het openbaar ministerie. Dienen we bij het mislukken van een bemiddeling de overgang naar de gedwongen hulpverlening in stand te houden ?

De heer Jan Bosmans : Indien de leefbaarheid van de kinderen of ouders in gedrang komt, kan men het vertrouwen niet altijd handhaven. In de discussienota wordt in dit verband terecht gesproken over de demystificatie van het beroepsgeheim. Men maakt een onderscheid tussen medisch, gerechtelijk beroepsgeheim en het beroepsgeheim in het welzijnswerk. In het welzijnswerk is er dan nog een verschil tussen beroepsgeheim bij de ambtenaren en bij particulieren. Indien er duidelijkheid komt over de grens tussen beroepsgeheim en meldingsplicht, zal het probleem van de overgang tussen gedwongen en vrijwillige hulpverlening opgelost worden. Vertrouwen kan nooit voor 100 procent verzekerd worden, omdat men de toekomstige ontwikkelingen niet kan voorzien.

Mevrouw Christine Dupont : De mensen van het departement Onderwijs, die geconfronteerd worden met leerplichtproblemen, stellen soms met ontgoocheling vast dat mensen die doorverwezen worden, weigeren om voor de hulpverleningssessie op te dagen. Elk uitstel zorgt dat er tijd verloren gaat. Daarom is een systeem van casemanagement belangrijk. Als de comités alleen met hulpverleners uit eigen sector werken, zullen zij niet doorsturen naar het algemeen welzijnswerk. Een gesprek met de verschillende hulpverleners en de betrokkenen kan ervoor zorgen dat er gepaste hulpverlening komt. Seponeren geeft aan jongeren de boodschap dat zij alles kunnen doen, dat men niet tegemoet komt aan hun hulpvraag.

De heer Paul Verbiest, Onthaalcentrum De Zandberg : Indien we kiezen voor vrijwillige hulpverlening, moet deze hulp permanent beschikbaar zijn. De hulp moet ook snel geboden worden. We moeten rekening houden met de consequenties van vrijwillige hulpverlening.

De heer Eric Berx : Er bestaat blijkbaar een tegenstelling : men vraagt snellere en accuratere interventies om de problemen niet te laten escaleren. Aan de andere kant wordt er gepleit voor dialoog en tijdelijke oplossingen om een geschikte methode voor vrijwillige hulpverlening te vinden. Is het voorstel van mevrouw Dupont om in deze gevallen casemanagement als methode te hanteren, geen goede oplossing van deze tegenstelling ?

De heer Piet Fontaine : Dringende interventie bij een crisis is vanzelfsprekend soms nodig. Ik vind het een goed idee om een vorm van casemanagement in te voeren.

De heer Ides Nicaise : Spijbelen is vanzelfsprekend geen misdrijf. Spijbelen vraagt dat men een flexibele vorm van hulpverlening uitwerkt in dialoog met de betrokkenen en hun omgeving. Het huidige systeem is te rigide. Zoals mevrouw Dupont voorstelde, biedt casemanagement mogelijkheden.

De heer Luc Brummans : De laatste opmerkingen illustreren goed de contradictorische situatie waarin de comités moeten werken. Enerzijds moeten de comités onderhandelen met alle betrokken partners, maar anderzijds verwacht men dat wij onmiddellijk het openbaar ministerie op de hoogte brengen als sommige onaanvaardbare toestanden zich voordoen. Dat moet zelfs gebeuren als we de feiten te weten komen in het kader van een vrijwillige hulpverlening. In dat geval zouden we zelfs de procedure via het bureau en het bemiddelingscommissie moeten overslaan.

2. Slotwoord door de heer Karl Hanson, wetenschappelijk medewerker Centrum voor de Rechten van het Kind (UG)

De heer Karl Hanson : Als besluit bij het experiment Dendermonde in het begin van de jaren zeventig schreef prof. Verhellen dat de BJZ niet enkel meer een probleem was van moeilijke kinderen en gezinnen, maar vooral een probleem van visie en beleid.

Vandaag hebben velen opgemerkt dat het ons aan cijfers over jongeren in de BJZ ontbreekt. Ook gegevens over behoeften en resultaten van de hulpverlening zijn blijkbaar niet voorhanden. Verder wees onder meer mevrouw Hänsch erop dat we geen coherente zienswijze op de BJZ hebben. Terzelfdertijd echter klagen jeugdrechters over een te beperkte capaciteit in de instellingen, wordt een mogelijke reductie van residentiële hulpverlening

als onaanvaardbaar afgewezen en stellen mensen uit de sector dat ze "aanvoelen" dat de problematiek verzwaart.

Op basis van deze elementen zou ik mijn synthese reeds kunnen besluiten. Een eerste vaststelling is immers dat er dringend nood is aan een permanente, cijfermatige opvolging van de sector. Het ministerie van Justitie kondigde alvast aan in januari te zullen starten met een registratie van de jeugd-delinquentie ; ik hoop dat de Vlaamse Gemeenschap hetzelfde doet met de jongeren in de BJZ. Een tweede vaststelling is dat er ook nood is aan het verder ontwikkelen van een duidelijke visie, waaraan de toepassing van de BJZ kan worden getoetst. Of hoe de conclusies na het experiment van Dendermonde ook vandaag nog verrassend actueel blijken ...

Hierna wil ik een aantal elementen voor het ontwikkelen van een visie aanbrengen. Omdat de sector wezenlijk draait rond mensenrechten, vormen mensen- en kinderrechten dan ook een belangrijk, comprehensief en globaal kader. Zo zal het, wanneer gesignaleerd wordt dat problemen verzwaren, nodig zijn om ook te kijken naar ontwikkelingen buiten de sector van de BJZ. Tijdens de discussies werd bijvoorbeeld een aantal malen aangehaald dat ouders geen tijd meer hebben voor hun kinderen. Een oplossing voor deze problematiek ligt niet noodzakelijk binnen de BJZ zelf, maar zou bijvoorbeeld kunnen worden gevonden in de arbeidstijdregulering van de ouders. In elk geval dient een visie op de BJZ een kader te kunnen bieden om ook over bredere samenlevingsevoluties na te denken.

Vandaag werd weinig vermeld dat kinderen recht hebben op hulpverlening. Dit staat nochtans zo bepaald in het Verdrag inzake de rechten van het kind. Tot nog toe ging men nog te veel uit van de situatie van de hulpverlener. In het onderwijsrecht is eveneens deze fundamentele verschuiving in de formulering van de ecosoc-rechten te zien. Alvast in die sector kun je een verschuiving waarnemen van het recht van de onderwijsverstrekker naar het recht op onderwijs van de onderwijsgebruiker. Ook in de hulpverlening zal meer en meer met deze verschuiving moeten worden rekening gehouden : kinderen hebben immers fundamenteel recht op hulpverlening.

Deze verschuiving kan de basis vormen voor een fundamentele visie voor de BJZ. Dit recht op hulpverlening van kinderen heeft dan meteen ook betrekking op het onderscheid tussen POS en MOF, en tussen vrijwillige en gedwongen hulpverlening.

De vraag die zich stelt is hoe een mensenrecht op hulpverlening ten aanzien van kinderen dan kan worden georganiseerd. In ieder geval dient hier de OCMW-wet betrokken te worden, waar bepaald wordt dat eenieder, ook kinderen, recht heeft op maatschappelijke dienstverlening. Bovendien beschikt Vlaanderen over een rijke particuliere welzijnssector. In dit kader is dit dan ook een pleidooi voor een sterke eerstelijnszorg, lokaal georganiseerd en op maat van kinderen en jongeren. Ook het onderwijs en de nieuwe centra voor leerlingenbegeleiding, kunnen daarbij een belangrijke rol spelen. Het zou wellicht voordelig zijn in goed afgebakende regio's een aantal experimenten in die zin op te zetten, om de effecten, de haalbaarheid van een visie gebaseerd op het recht op hulpverlening van kinderen en jongeren na te gaan.

Naast het recht *op* hulpverlening, is er ook het recht *in* de hulpverlening. Eenmaal een kind in de hulpverlening is terechtgekomen, hebben kinderen en gezinnen ook recht op inspraak. Over de scheiding tussen gedwongen en vrijwillige hulpverlening is niet zo maar een pasklaar antwoord te geven. Wel zijn er een aantal suggesties geformuleerd om hierop een begin van antwoord te kunnen geven. Zo werd gesteld dat bij vrijwillige hulpverlening het beroepsgeheim goed moet worden geregeld. Ook werd gevraagd om meer duidelijke criteria op te stellen vanaf wanneer een gedwongen hulpverlening kan worden opgelegd. Meermaals werd aangehaald dat het begrip POS een moeilijk aan te wenden criterium is om dat onderscheid op te kunnen baseren. Men kan niet stellen dat voor elke POS zonder meer een gedwongen hulpverlening nodig is. Melding werd zelfs gemaakt van het recht om hulpverlening te weigeren.

Ten slotte kan ik aanhalen dat er ook een recht bestaat door de hulpverlening. De vraag moet met andere woorden ook gesteld kunnen worden wat de finaliteit is van de hulpverlening die wordt aangeboden.

VERGADERING VAN MAANDAG 7 DECEMBER 1998

THEMA : De inhoud van het hulpverleningsaanbod

MORGENVERGADERING

1. Inleiding

De heer Eric Berx, expert : Vorige week donderdag zijn reeds twee knelpunten besproken die verband houden met de inhoud van het hulpaanbod, met name de vrijwilligheid en de gedwongenheid van het hulpverleningsaanbod, en het onderscheid tussen de problematische opvoedingssituatie (POS) en het als misdadig omschreven feit (MOF) in de regelgeving. Ik ga hierop niet verder in.

Veel actoren pleiten voor het principieel vrijwillig houden van de hulpverlening en het inbrengen van ervaringsdeskundigen op het vlak van armoede en migranten om de vrijwilligheid gestalte te geven. Daarnaast wordt gepleit voor de ontwikkeling van innoverende methodieken. Ten slotte pleiten heel wat actoren voor een gedifferentieerde behandeling van jongeren in een MOF- en POS-situatie.

Men bevestigt dat de positie van de cliënt nog onvoldoende tot zijn recht komt. De externe rechtspositie wordt beter omschreven, maar in de praktijk zijn er hierover bedenkingen. Er zijn veel suggesties om de interne rechtspositie te verstevigen, onder meer wat betreft de inzage en de betrokkenheid bij de behandelingsplannen. Er is wel vooruitgang, maar er zou meer aandacht aan besteed moeten worden. Een belangrijk knelpunt is ook de transparantie van de hulpverlening, zowel voor de hulpverlener als voor de cliënt.

Over de differentiatie van het hulpverleningsaanbod wordt gezegd dat er bijzondere vooruitgang is geboekt, maar dat dit absoluut onvoldoende is op 4 terreinen. Zo ontbreken doelgroep-specifieke werkvormen voor kinderen van illegalen, illegale minderjarigen en zigeunerkinderen ; werkvormen specifiek voor MOF-jongeren ; drugverslaafde jongeren en migrantenkinderen.

De algemene vaststelling is dat de subsidiariteit niet werkt. In de praktijk leidt dit tot non-interventie en terughoudendheid waardoor de problemen dreigen te escaleren. Een ander effect is dat door de subsidiariteit het cliënteel begeleidingsmoe wordt omdat men de lichte vormen uitput in plaats van te zoeken naar de meest geschikte begeleidingsvorm.

Wat de flexibiliteit van de hulpverlening betreft wordt opgemerkt dat er door de regelgeving een zekere rigiditeit wordt ingevoerd in het aanbod. Daardoor kan men niet inspelen op het veranderende hulpverleningsvragen.

Ik besef dat deze inleiding kort is, maar ik hoop dat ik een aanzet heb gegeven voor het openen van de discussie.

2. Inleidende uiteenzetting door de heer Willy Vandamme, Jongerenbegeleiding

De heer Willy Vandamme : Ik wil mijn waardering uiten voor het initiatief van de Commissie ad hoc van het Vlaams Parlement om de Bijzondere Jeugdzorg (BJZ) te bestuderen. Daaruit blijkt dat de commissie de problemen van de sector aanvoelt.

Ik zou hier op drie punten willen ingaan : het spanningsveld tussen vrijwilligheid en gedwongen hulpverlening, de positie van de cliënt en de flexibiliteit.

Voor het spanningsveld tussen de vrijwilligheid en de gedwongen hulpverlening moeten we teruggaan naar de essentie van de jeugdzorg. De laatste tien jaar is er hierover onduidelijkheid. De comités voor BJZ positioneren zich op de lijn van de vrijwillige hulpverlening. Dit creëert verwarring met het algemeen welzijnswerk (AWW). Het decreet heeft de POS als uitgangspunt genomen. Daardoor is er verwarring ontstaan in de terminologie. De decreetgever heeft het POS omschreven als een situatie waarin de fysieke integriteit of de affectieve en sociale ontplooiingskansen van de minderjarigen in het gedrang komen door relationele problemen of door de omstandigheden waarin ze leven. De term POS werd in 1972 gelanceerd door Ter Horst, de grondlegger van dit begrip, vanuit het pedagogisch veld. Hij omschrijft de POS als een situatie waar de betrokkenen zonder deskundige hulp geen perspectief meer hebben. De betrokkenen zijn de ouders, de kinderen en de familieleden. De decreetgever heeft dit verengd tot de minderjarigen. De decreetgever focust op alle omstandigheden die de situatie van de minderjarige bedreigen. Ter Horst heeft het alleen over de opvoedkundige situatie. Ten slotte voorziet het decreet dat de samenleving kan optreden in het belang van de minderjarige. Ter Horst gaat ervan uit dat de betrokkenen de POS moeten kunnen aanbrengen. De essentie van de POS is volgens het decreet dus dat het belang van de minderjarige in het gedrang komt en dat interventie noodzakelijk is. Is dit uit-

gangspunt nog maatschappelijk gedragen ? Persoonlijk vind ik van wel. Dit moet echter duidelijker geprofileerd worden.

Nu ontstaat er verwarring omdat de comités voor BJZ zich op de positie van de vrijwilligheid plaatsen. Door dit uitgangspunt is er een continuüm ontstaan met aan de ene kant de vrijwillige hulpverlening in het AWW, in het midden de aanvaarde hulpverlening van de comités voor BJZ waar er moet onderhandeld worden, en aan het andere uiteinde de opgelegde hulpverlening of eerder de aanvaarde begeleiding door de jeugdrechtbanken. Op basis daarvan kan men de methodes beter profileren naargelang er bereidheid bestaat om iets aan het probleem te doen. We kunnen de sector niet louter profileren op basis van de zwaarte van de problemen. Het is trouwens zinloos te redetwisten over de vraag welke sector de zwaarste problemen heeft. Ik meen bovendien dat de comités ook moeten optreden wanneer er geen geschiedenis van hulpverlening is. Ten slotte menen we dat de BJZ niet enkel moet optreden vanuit een nood, maar ook om op te komen voor het belang van de minderjarige.

De positie van de cliënt wordt in de nota prima bepaald. Bij de invoering van het kwaliteitsdecreet zullen de verschillende punten hieruit wellicht gerealiseerd worden. Op verschillende plaatsen zijn een aantal werkgroepen opgestart voor ouders en begeleiders om de geboden hulpverlening kritisch te bespreken. Ik vind het noodzakelijk dat deze stap gezet wordt.

De integratie tussen jeugdwerk en jeugdzorg moet verder gaan. De integratie van jongeren in de gewone jeugdbeweging verloopt moeilijk. Ik zou iedereen uitnodigen om in dit verband initiatief te nemen. Zo hebben wij bijvoorbeeld met jongeren uit de jeugdzorg en andere jongeren een zeereisje gemaakt. Uit dit initiatief zijn een drietal groepen gestart die samen hun vrije tijd organiseren. Wij vinden dat dit verder moet gaan.

We steunen het idee van flexibiliteit en de bedingen die erbij geformuleerd werden in de nota. De overgangen, onder andere tussen residentiële opvang en thuisbegeleiding, verlopen veel te stroef. Jongeren moeten te veel intakes ondergaan. Ook in de regelgeving is flexibiliteit noodzakelijk. Wij vinden het ook noodzakelijk om een basispakket voor hulpverlening uit te werken, maar willen de suggestie geven om dit af te stemmen op andere landen in onze omgeving. Harmonisatie van de normen biedt een vergelijkingsbasis op internationaal niveau. We hebben hierover een nota geschreven en zullen u die graag bezorgen.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Wij zijn in deze nota en in andere documenten zeer geïnteresseerd. U kan ons deze ter beschikking stellen zodat wij ermee rekening kunnen houden bij het opstellen van het beleidsplan.

De heer Jan Bosmans, Verbond van Voorzieningen voor Jeugd- en Gehandicaptenzorg : De inhoud en het aanbod van de bijzondere jeugdzorg is complex. Er moet een voldoende gedifferentieerd aanbod zijn aangepast aan de eigenheid van de cliënt. Jeugdzorg bestaat uit welzijnswerk en jeugdzorg. Beiden moeten een eigen aanbod uitwerken en verantwoordelijkheid nemen. Dit moet ook bekeken worden vanuit de omliggende actoren. De omgeving van de jongere moet voorbereid worden voor de jeugdzorg. Een onderzoek van de gemeenschapsinstellingen zegt dat eerst de jeugdzorg en de omgeving geoptimaliseerd moeten worden. Pas dan zal men een zicht krijgen welke voorzieningen uitgebouwd moeten worden. Een kernelement voor een kwalitatief aanbod is dus de optimalisatie van het geheel.

Binnen de jeugdzorg moeten de basisfuncties samenwerken rond een aantal thema's zoals de diagnose en indicatiestelling, de residentiële begeleiding, de semi-residentiële en ambulante begeleiding, de pleegzorg, ondersteunende projecten en jeugdsancties. Er moet een doelgroepafbakening zijn tussen vrijwillig en gedwongen hulpverlening. De juiste omschrijving van de risicofactoren en het gedrag wordt dan ondergeschikt.

De overgang tussen vrijwillige, gedwongen aanvaarde hulpverlening en geïndiceerde hulpverlening moet een continuüm zijn. Dit veronderstelt een soepele regelgeving en aanbod. Hulpverlening is nooit louter gericht op sociale controle. Solidariteit moet het uitgangspunt zijn. Dit heeft ook te maken met een aantal keuzes die onze samenleving maakt. Het hulp op maatprincipe is belangrijk. De hulpvraag van jongeren en gezinnen moet centraal staan.

Onderlinge samenwerking veronderstelt goede regie op een aantal terreinen. Bij de opbouw en de coördinatie van het aanbod is er te veel rolverwarring en versnippering. De comités moeten in overleg treden met de voorzieningen. De consultants, die doorverwijzen, moeten zelf niet de hulp verlenen. Wij pleiten voor responsabilisering van de voorzieningen. Doorheen de doorverwijzingsprocedure zijn er veel rupturen. Dit moet een continuüm zijn. Als er opdelingen zijn moeten die duidelijk en kort zijn. Een soepele regelgeving moet

de creatieve mogelijkheden van de cliënt en de hulpverlening benadrukken.

Cliëntgerichtheid is een fundamenteel idee. Dit heeft zware implicaties voor de structuren van de jeugdzorg, niet alleen voor de toegang tot, maar ook voor de toepassing van hulpverlening. De rechten van de jongeren en de gezinnen moeten voorop staan. Niet alleen de rechtspositie van de jongeren maar ook het feitelijk recht is belangrijk.

Bij de cliëntgerichtheid is subsidiariteit en flexibiliteit belangrijk. De hulpverlener en de cliënt moeten de mogelijkheid krijgen om samen een traject te bepalen en af te leggen waarbij het continuüm voorop staat.

Om cliëntgericht te werken moet een zorgprogramma ontwikkeld worden. Er zijn een aantal voorstellen. Zorgprogramma's veronderstellen transparantie, permanente evaluatie en bijsturing. Subsidiariteit heeft in de eerste plaats te maken met efficiëntie en dan pas met opbouw.

Het aanbod moet opgebouwd worden rond drie verschillende factoren : een gedifferentieerde aanpak, samenwerking en cliëntgericht.

3. Inleidende uiteenzetting door de heer Lucien Rahoens, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand

De heer Lucien Rahoens : Mijn verhaal gaat in de eerste plaats over POS en met aanbod bedoel ik vooral het erkende aanbod.

De thematische indeling van de discussienota is pragmatisch. De thema's kunnen moeilijk gescheiden worden. Zeker niet de thema's inhoud en organisatie. Wat dan weer moeilijk los gezien kan worden van de omschrijving doelgroep en de vraag wat de BJZ nu is en morgen moet worden. Ik kan het dan ook onmogelijk hebben over het hulpverleningsaanbod zonder te reflecteren over de existentie en de finale bedoelingen van de BJZ.

De differentiatie in de BJZ is opvallend en positief. Deze trend gaat verder, maar voor sommige actoren niet sterk genoeg, want ze is te beperkt en te traag. Voor mijn reflecties is de vraag naar doelgroepspecifieke werkvormen een goede invalshoek.

Het belang van het kind behoort tot de historische existentie van de bijzondere jeugdzorg, die zo het werk van de vroegere jeugdbescherming verderzet. Een conflict rond dit belang is een wezenlijk kenmerk bij de ingang tot de BJZ. Zelfs bij een uitgesproken hulpvraag is steeds een conflict aanwezig, zij het misschien niet direct acuut. Vanuit deze existentie is de ingang afhankelijk van de beoordeling van de individuele casus en heeft het zorgaanbod zich niet georganiseerd rond de doelgroep-hulpverlening.. De vraag is of de BJZ dit moet doen. Als het antwoord positief is, neemt de BJZ een andere en nieuwe wending die duidelijk zal moeten worden omschreven in het decretale concept van de BJZ of van de bredere jeugdhulpverlening. Ook dit parlement zal deze vraag naar duidelijkheid moeten stellen. Is bv. de opvang van illegale minderjarigen een opdracht van de BJZ ? De BJZ doet dit nu al, ook al ontbreekt het haar aan middelen daartoe. Dit gebeurt echter vaak vanuit de vraag wat er zal gebeuren als de BJZ het niet doet. De hulp zal moeizaam blijven zolang er geen duidelijke uitspraken komen over hoe de hulpverlening aan specifieke (vrij nieuwe) categorieën zich moet organiseren. Zolang dergelijke uitspraken uitblijven is voor mij het debat over de vereiste middelen van secundair belang.

Het predikaat "bijzonder" in de BJZ wijst erop dat het om een aparte voorziening gaat, die pas in werking zou mogen treden wanneer "normale" voorzieningen niet-beantwoorde behoeften nalaten. Natuurlijk is dan de voorwaarde dat die normale voorzieningen bestaan. Dit is echter in het algemeen en op sommige plaatsen in het bijzondere, niet het geval. Thuisbegeleiding bijvoorbeeld, zoals de BJZ die kent, is niet beschikbaar op de eerste lijn. Ik onderschrijf de vraag vanuit de bewegingen van kansarmen naar een bereikbare en nabije gezinszorg.

Er is een grote vraag naar de ontwikkeling van nieuwe methodieken. Er zijn een aantal suggesties en één ervan is de ontwikkeling van innoverende methodieken ten aanzien van 'weerbarstig cliënteel'. Vertrekt deze suggestie niet veeleer vanuit een hulpverlening in crisis dan vanuit een cliënteel in crisis ? We schakelen volop over op het dialoog- en participatiemodel terwijl we groot zijn geworden met een bevels- en machtsmodel. We moeten onszelf voldoende krediet geven want uiteindelijk zullen niet de decreten maar wijzelf deze omschakeling realiseren. Dit alles kost veel energie en creëert onzekerheid.

Inschakelen van vertrouwenspersonen en ervaringsdeskundigen is een goed voorstel. Alleen wil

ik waarschuwen voor het installeren van een representatie die belet dat cliënten, ook de armen, zelf participeren. Ik steun de vraag naar een permanent steunpunt, onder meer voor het onderzoeken van nieuwe hulpvragen en voor methodiekontwikkeling.

Zo kom ik terecht bij de flexibiliteit van het aanbod. Als men het aanbod wezenlijk flexibeler wil maken, moet men ingrijpen op de decreten. Niet de hele sector zit wat dit betreft op dezelfde lijn. Sommige organisaties zullen niet meer in het nieuwe panorama passen, nieuwe organisaties zullen ontstaan, werkvormen zullen hun exclusiviteit verliezen en ook de subsidiëring zal een aanpassing vragen. Dit is echter geen reden om de operatie te verhinderen. Het cliëntperspectief moet hierbij de belangrijkste zorg zijn. De cliënten moeten hun rechten volledig kunnen opnemen. De hulpverlening kan geen rechter en partij zijn bij de keuzen uit een flexibel aan te wenden variabel hulpaanbod.

De decreten en de uitvoeringsbesluiten houden het principe van de subsidiariteit aan de uitvoerders voor als gedragslijn, niet als absolute voorgeschreven norm. Het gaat hierbij om vier tegenstellingen : algemeen versus bijzonder, vrijwillig versus gedwongen, ambulant versus residentieel en open versus gesloten. Geen enkele pool mag a priori een exclusieve positie krijgen. Als de toepassing in de praktijk leidt tot ongepaste beslissingen dan moet die praktijk bijgesteld worden. Het subsidiariteitsprincipe zelf moet hiervoor niet opgeofferd worden en ook niet vervangen worden door het zogenaamde principe van de meest effectieve hulp. Een goede toepassing van het subsidiariteitsprincipe waarborgt eigenlijk een effectieve hulpverlening. Het is wel juist dat we het principe van de subsidiariteit niet altijd en overal respecteren, vanwege ontbrekende of volle instellingen, wat reeds het probleem van de kwantiteit oproept, dat morgen op de agenda staat.

Het versterken van de centrale positie van de cliënt is een werk op lange termijn. In vergelijking met de oude geplogenheden, gaat de evolutie in de bijzondere jeugdzorg de goede kant op, al is het eindpunt nog niet bereikt.

4. Inleidende uiteenzetting door de heer Yves Vandeghinste, gewezen sectorvoorzitter Federatie Pleegzorg

De heer Yves Vandeghinste : Ongeveer 2500 kinderen en jongeren verblijven in pleeggezinnen in

het kader van de Bijzondere Jeugdzorg, wat gelijk is aan de residentiële capaciteit. Toch komen wij veel minder aan bod in de discussies, in de budgetten en in het wetenschappelijk onderzoek. Meteen vraag ik de commissie ad hoc in de maatschappelijke beleidsnota en de daaropvolgende resolutie dit euvel te herstellen.

De tegenstelling tussen vrijwillige en gedwongen hulpverlening wordt in de pleegzorg zowel door begeleiders, pleegouders als pleegkinderen gevoeld. Het vrijwillige karakter van de hulpverlening krijgt tegenwoordig grote aandacht. Dit is niet hetzelfde als vrijblijvendheid. Eenzijdige afbreking van de hulpverlening is onaanvaardbaar. Het belang van het kind verdient evenveel aandacht als dat van het gezin en de ouders. Beide moeten echter tegelijk duidelijk onderscheiden worden, want het gaat hier om uiteengevallen, verscheurde of onduidelijk afgegrensde gezinnen, waarin juist belangenconflicten een centrale plaats innemen. Pleegkinderen hebben recht op bestaanszekerheid. Onduidelijkheid over de duur van de plaatsing wordt als zeer negatief ervaren. In dit verband pleit de Nederlandse deskundige dr. Weterings voor een duidelijk onderscheid tussen perspectiefzoekende en perspectiefbiedende plaatsingen.

Kinderen en hun ouders moeten nog meer betrokken worden bij uithuisplaatsing. Als de ouders het gevoel hebben ouder te kunnen blijven, neemt het traumatische effect af. Pleegouders worden in dit verband veeleer steunfiguren dan vervangouders. Een degelijke gezinsgerichte werking is echter niet realiseerbaar als een begeleider, zoals nu, 36 plaatsingen moet begeleiden. De toevoeging door het raamakkoord van een begeleider per 108 plaatsingen in een pleeggezin is eveneens onaanvaardbaar laag.

Tot nog toe ging men ervan uit dat pleegzorg gelijk stond met langdurige plaatsing in een ander gezin. Stilaan groeit het besef – en dat blijkt ook uit de discussienota – dat ook andere formules mogelijk zijn. Zo zou een kind alleen in het weekeinde of op crisismomenten geplaatst kunnen worden. Ook de steungezinnen, die gezinnen in moeilijkheden ondersteunen, moeten meer aandacht krijgen: de diensten voor pleegzorg beschikken zeker over de nodige knowhow om dergelijke steungezinnen te begeleiden. Kinderen moeten in de mate van het mogelijke in gezinnen uit hun eigen familiale of sociale netwerk worden geplaatst, die dan ook als officieel pleeggezin worden erkend en begeleid. Tot slot mag ook het belang van de individuele begeleiding van het pleegkind, voor wie de plaatsing een ingrijpende gebeurtenis is, niet worden onderschat.

De discussienota pleit niet alleen voor meer differentiatie in de pleegzorg, maar wijst er ook terecht op dat pleegzorg dikwijls als zeer interventivistisch en gezinsonvriendelijk wordt ervaren. Gezinnen hebben het gevoel dat hun kind wordt afgenomen. Dat heeft niet alleen ongunstige psychologische effecten, maar ook puur materiële: omdat het geplaatste kind niet meer wordt meegerekend voor de belastingen of voor sociale uitkeringen, vermindert het inkomen van het gezin. Om al deze negatieve bijwerkingen wordt pleegzorg soms geweerd, zelfs in gevallen waarin ze de meest aangewezen oplossing is.

Het subsidiariteitsprincipe bepaalt dat men de voorkeur geeft aan de minst ingrijpende hulpverlening met een gelijkwaardig effect. Nu wil men dat principe vervangen door het principe van de meest effectieve hulp. Dat is volgens ons – en daarin treed ik de heer Rahoens bij – een onnodige ingreep. Indien men het subsidiariteitsprincipe correct zou toepassen (en dus ook kijken naar het te verwachten effect van de hulp), zou de zogenaamde cascadehulpverlening vermeden worden.

De afbakening tussen de verschillende hulpverleningssectoren als Bijzondere Jeugdzorg, Fonds voor Sociale Integratie, Kind en Gezin, is zo strikt, dat ze een flexibele hulpverlening meer dan eens in de weg staat. Ook de pleegzorg is hiervan de dupe. Om dit op te lossen suggereert de discussienota om naast het basispakket in een pakket overige hulpverleningsfuncties te voorzien. Ook vindt de nota de huidige strikte opdeling in sectoren niet houdbaar. Wij kunnen dat volmondig bijtreden.

In mijn besluit wil ik er, zonder de noodzaak aan preventie te minimaliseren, toch op wijzen dat zelfs bij de beste preventie daadwerkelijke hulpverlening altijd nodig zal blijven. En die hulpverlening moet zo mogelijk bij voorkeur in een gezinssituatie worden geboden. In Groot-Brittannië zoekt men altijd eerst naar een oplossing in de pleegzorg, vooraleer men naar residentiële hulpverlening verwijst. Vlaanderen moet zich hieraan spiegelen. Bepaalt het Verdrag van de Rechten van het Kind immers niet dat elk kind recht heeft op een gezinsleven?

5. Inleidende uiteenzetting door de heer Marc Parmentier, algemeen directeur Project Alternatieve Maatregelen Elegast

De heer Marc Parmentier: Het theoretisch concept van Elegast staat op papier en kan aan alle be-

langstellenden worden bezorgd. Ik zal mijn uitleg veeleer pragmatisch houden.

Al elf jaar is Elegast bezig met de ontwikkeling en uitvoering van alternatieve maatregelen voor probleemjongeren. In 1987 kregen we de vraag van raadsheren, jeugdrechters, consultants om zulke maatregelen in het kader van een maatschappelijke dienstverlening uit te werken, wat toen nog alternatieve of werkstraffen heette.

In de vroege jaren '90 begon geweld door jongeren, al dan niet in groep, steeds meer op te duiken in diverse Antwerpse wijken. De politie had hoe langer hoe minder vat op de situatie. Onze eigen diensten waren meer dan vol. Op die toestand kon men op twee manieren reageren. Sommigen vroegen een streng repressieve aanpak, met meer permanent geopende politiekantoren en justitie-antennes en zelfs jeugdgevangenissen. Anderen zagen meer heil in de uitwerking van preventieve maatregelen. Het begrip preventie kreeg echter een te ruime inhoud; daarenboven sorteert preventie maar effecten op langere termijn.

Ondertussen nam de druk op de ketel toe. Er werd een hulpverleningsplan jeugdcriminaliteit uitgewerkt, dat echter kampte met het probleem dat het beschikte over te weinig mogelijkheden om delinquente jongeren door te verwijzen.

Deze kleine maar substantiële schakel in de bestrijding van jeugddelinquentie ontbrak. Zowel de jeugdrechters als de consultants van het comité voor BJZ deden vaak een beroep op het Hulpverleningsplan Criminaliteit in hun strijd tegen agressie, verslavingsproblemen en ernstig probleemgedrag bij jongeren. De afgelopen 3 jaar zijn er ongeveer 1000 dossiers behandeld. Door de nieuwe mogelijkheden om door te verwijzen in het kader van de hulpverlening kan de politie opnieuw haar werk doen en functioneerde het mechanisme.

De hulpverlening en meer bepaald de BJZ hebben daarin een onmiskenbare rol te vervullen. Daar zit immers de knowhow voor deze jongeren. De evaluaties van de alternatieve maatregelen waren zeer gunstig. Er werden nieuwe methodieken voor screening en begeleiding uitgewerkt. De vaststelling is dat het vooral gaat over sociaal-pedagogische en psychologische factoren en zeer uitzonderlijk over neurobiologische factoren. Bij de behandeling worden ook de sociale context en de significante derden betrokken.

Jongeren maken explosieve ontwikkelingsperiodes door. De juiste reactie is voor hen dan ook van

groot belang. Alternatieve maatregelen worden in het gerechtelijk arrondissement van Antwerpen uitgebreid toegepast. Dit is slechts mogelijk door een intense samenwerking van alle betrokken instanties. Jongeren krijgen kansen en maken er ook gebruik van.

Het Hulpverleningsplan Jeugdcriminaliteit heeft hoge slaagkansen en verlaagt de recidive. Bovendien lijkt de omvang van de jeugdcriminaliteit gunstig te evolueren. De uitvoering van de pedagogisch afdwingbare maatregelen is momenteel nog een bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap. We vragen deze laatste om offensief structurele maatregelen te nemen. Een centrum per gerechtelijk arrondissement voor de uitvoering van de pedagogische verantwoorde maatregelen lijkt ons wenselijk. Ons plan is een succes en we hopen dat deze trend zich verder zet.

6. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Heidi D'Haene, mevrouw Martine Forcez en mevrouw Annie Van Den Bogaerde, Oudergroep Bijzondere Jeugdzorg

Mevrouw Heidi D'haene : De Vzw Jongerenbegeleiding is gestart met een oudergroep of overleggroep met ouders in de regio Kortrijk. Momenteel zijn er gelijkaardige groepen in Gent, Brugge en Ronse. De bedoeling is ouders een stem te geven. Zo hebben we hen laten participeren in een studiedag onder de titel "Jeugdgevangenissen ?" en een samenkomst belegd met het OCMW om tot een constructieve dialoog te komen.

Mevrouw Martine Forcez : Het comité voor BJZ moet spanningen en de opvoedingscapaciteiten van de ouders onderzoeken. Voor ouders is het belangrijk dat hun kinderen veilig zijn. De belangen van de kinderen staan voorop, maar er moet niet alleen aan de jongeren, maar ook aan de ouders aandacht worden besteed, onder meer door relatietherapie en budgetbegeleiding.

Ik meen dat een plaatsing aangewezen is bij delinquent gedrag of bij een pedagogische situatie die ernstige problemen vertoont. Voor de ouders is wel degelijk informatie over de werking van de instellingen en het aanbod aan hulpverlening zeer belangrijk. Ze moeten weten hoe men met hun kinderen omgaat in de instelling en ze moeten er ook altijd terecht kunnen. Het volstaat niet dat ze in de instelling op bezoek mogen komen maar geen informatie krijgen over de situatie van hun kinderen. Oriëntatiecentra en centra voor crisisopvang moe-

ten mogelijk zijn om alle mogelijkheden te bespreken en de juiste beslissingen te kunnen nemen.

Belangrijk is ook dat de ouders inzage krijgen in het dossier van hun kinderen. Jeugdrechters en consulenten zijn op zich al indrukwekkend en zeker met een indrukwekkende stapel papieren zijn ze voor vele ouders angstaanjagend. We weten niet wat men over ons denkt. Het is de taak van de consulent om de ouders goed voor te bereiden en de kinderen beter te begeleiden, wanneer het kind voor de jeugdrechter moet verschijnen. Op die manier kan de relatie tussen ouders en kinderen ook beter bewaard blijven.

In de instellingen moet een onderscheid worden gemaakt tussen jongeren die een problematische opvoedingssituatie, zoals incest of een echtscheiding, moeten verwerken en diegenen die er zitten voor misdrijven. Als men al deze jongeren in een instelling samen plaatst, ontbreken de positieve voorbeelden. Delinquente jongeren moeten buiten de instellingen worden gehouden, anders creëert men nieuwe kweekvijvers voor delinquent gedrag.

Mevrouw Annie Van Den Bogaerde : De verscheidenheid in de hulpverlening is voldoende groot, maar het aanbod van werkvormen en methodieken is ontoereikend en niet aangepast aan de hedendaagse problematiek. De hulpverlening aan ernstige delinquenten moet minder sanctiegericht en stigmatiserend en meer herstelgericht zijn. Bij drugsverslaving kunnen er geen maatregelen worden opgelegd, hoewel dit soms wel nuttig is. De aanstelling van allochtone hulpverleners zou de begeleiding van jonge migranten ten goede komen, want zo zouden de jongeren in hun eigen taal en cultuur kunnen aangesproken worden. Voor de moeilijkste jongeren zijn er kleinschalige, autonome, residentiële werkvormen nodig, opdat ze zich niet zouden opsluiten in hun agressie tegen de maatschappij. Er dient wel toezicht te zijn van een grotere organisatie. De zorg voor crisisopvang, het inschakelen van ervaringsdeskundigen en de aandacht voor nazorg kunnen we alleen toejuichen.

Het principe van de subsidiariteit blijft al te vaak dode letter : jongeren worden nog altijd gestuurd naar een instelling als er plaats is. Dit tekort aan plaatsen zorgt voor terughoudendheid bij de hulpverleners. Jongeren die te vaak van de ene dienst naar de andere worden doorverwezen, gaan soms shockgedrag vertonen of worden begeleidingsmoe.

Daarom moet de sector eenvoudiger gestructureerd worden, moeten de alternatieve hulpverleningsdiensten meer personeel krijgen. Er is zeker

nood aan duidelijke en eenvoudige informatie en aan een sectoroverschrijdend netwerk van hulpverleners.

Een flexibel aanbod van hulpverlening is noodzakelijk. Door het gebrek aan methodieken en werkvormen is die flexibiliteit onvoldoende. Dit heeft ook te maken met een weinig vlotte uurregeling, strakke regelgeving en een rigide afbakening van de sectoren.

Daarom pleiten we voor soepelere regelgeving, meer diversiteit in werkvormen en methodieken en voor de invoering van trajectbegeleiding, zodat de hulpverlening aangepast kan worden aan de eigen noden van elk gezin.

We verlangen niet dat de politici zouden rekening houden met al onze wensen. Toch willen we benadrukken dat er in deze sector met mensen gewerkt wordt en elke mens is uniek. Daarom kan er niet gewerkt worden met een strakke regelgeving.

7. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Vooraleer in te gaan op de inhoud van de nota, wil ik wijzen op een belangrijke lacune. De belangrijkste partij, de cliënt, wordt niet gehoord tijdens het afnemen van de enquête en tijdens dit debat. Het Kinderrechtencommissariaat moet een spreekbuis zijn voor kinderen en minderjarigen. Op dit ogenblik is dit echter nog niet mogelijk, want het Kinderrechtencommissariaat krijgt nu pas enige bekendheid bij jongeren en kinderen. Onze opmerkingen zijn dan ook alleen geïnspireerd door enkele contacten die we al hadden met minderjarigen en door de ervaringen van mezelf en van de andere medewerkers van het Kinderrechtencommissariaat.

Onze bedenkingen zijn geïnspireerd door het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. In deze kwestie moeten de volgende principes voorop staan. Verantwoordelijk voor de opvoeding zijn in de eerste plaats de ouders. De overheid moet volgens het verdrag hen daarbij verplicht alle mogelijke steun verlenen. De minderjarigen hebben recht op inspraak en dus ook recht op informatie. Het recht op gelijke toegang tot hulpverleningsdiensten moet gewaarborgd worden. De fundamentele mensenrechten erkend in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind worden, moeten toegepast worden.

De hamvraag is of de hulpverlening wel aansluit bij de problemen van minderjarigen. Men kan zich afvragen of we die problemen wel kennen. Het Kinderrechtencommissariaat kan zich grotendeels vinden in de stellingen van de discussienota. We stellen echter ook vast dat minderjarigen het vaak moeilijk hebben om de meest adequate hulpverleningsinstantie te vinden. AWW en de JAC's die hulpverlening met een lage drempel bieden, zijn blijkbaar toch relatief onbekend bij minderjarigen en het PMS wordt door vele minderjarigen beschouwd als een louter adviserende instantie voor school en beroep. De eerstelijnsdiensten worden door jongeren en door doorverwijzende hulpverleners vaak overgeslagen.

De BJZ kan echter pas ingrijpen wanneer de situatie al verzuurd is. Omwille van het principe van de subsidiariteit dient er dan een heel scala van hulpverlening te worden doorlopen, terwijl de minst ingrijpende hulp op dat ogenblik vaak al onvoldoende is. Om beter het hoofd te kunnen bieden aan specifieke en zware problemen moet men meer investeren in basishulpverleningsvoorzieningen, zoals steun bij opvoeding of buurtwerk. Het onderwys zou meer moeten passen bij de leefwereld van de kinderen en de jongeren. Meer in het bijzonder heeft het Comité voor de Rechten van het Kind al gesteld dat plaatsing hoe dan ook een ultieme interventie is. Eerst en vooral moeten de betrokken gezinnen steun krijgen.

Het eigen recht op hulpverlening van de minderjarige is ook belangrijk in die gevallen waar zijn of haar belang niet samenvalt met dat van het gezin of de ouders. Ouders vragen terecht dat de plaatsing in een pleeggezin herzien kan worden of aan termijnen gebonden is, maar een kind kan echter een even legitieme nood hebben aan zekerheid. Wij vragen niet alleen dat men luistert naar de wensen van het gezin maar ook naar het kind.

De toegang tot het basisaanbod zou niet categoriaal mogen zijn. Pas wanneer de problemen groeien, kan een meer specifieke hulpverlening geboden worden, maar dan wel onder bepaalde voorwaarden, zoals in het geval van een POS, een gediagnosticeerde psychische stoornis of kindermishandeling. Voor veel minderjarigen is het onderscheid tussen POS en MOF trouwens onduidelijk, want de hulpverlening kan dezelfde zijn of lijken : wat ook de aanleiding is van een plaatsing, men komt toch in dezelfde instelling terecht.

Moeten we niet gaan denken aan een andere opdeling van de hulpverlening ? In eerste instantie zou de hulpvrager de algemene hulpverlening moeten

aanspreken. Dit betekent meer geld, maar het zou wel meer in overeenstemming moeten zijn met de opdracht van het AWW of het OCMW. Dit zou kunnen zorgen voor een continuüm in de hulpverlening en de vrees kunnen wegnemen dat men niet meer uit het circuit wegraakt, wanneer men er eenmaal in zit.

Aan de andere kant een circuit voor de MOF. Wij denken dat dit beter minder verbloemd omschreven zou worden. Dit houdt dan wel een link in met het federale niveau. In deze optiek zou men ook kunnen denken aan een jeugdstrafrecht. Dit zou voor de jongeren meer duidelijkheid scheppen. Dit houdt ook stringente voorwaarden in op het gebied van de mensenrechten : vermoeden van onschuld, legaliteitsprincipe, recht op juridische bijstand, proportionaliteitsprincipe, enzovoort. Met andere woorden, het gaat om een duidelijke rechtspositie en rechtsbescherming zoals ook omschreven in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Er mag geen onduidelijke interpretatie meer zijn van begrippen als statusdelicten en als misdrijf omschreven feiten. Dergelijk strafrecht hoeft niet onmiddellijk naar repressie te verwijzen. Het strafrecht kan rekening houden met persoonlijkheidskenmerken of omstandigheden eigen aan de individuele leefsituatie. Bij jongeren zou men rekening moeten kunnen houden met factoren als leeftijd en kans op herstel en bijsturing.

Het Kinderrechtenverdrag geeft hierover nog een aantal verplichtingen mee : humane behandeling, directe toegang tot juridische bijstand, recht op hoger beroep, toepassing van internationale normen zoals uitgewerkt in de Riyad-guidelines en de Beijing-rules. Ook bij de concrete bestraffing, inclusief alternatieve straffen, dient hiermee rekening gehouden te worden. Dit is een federaal thema, dus daar gaan we niet verder op in.

Nu kan een 17-jarige, die samen met een 21-jarige een diefstal pleegt, voor geruime tijd in de jeugdbescherming terecht komen. Zijn meerderjarige mededader kan er met drie maanden voorwaardelijk vanaf komen. Hier rijzen duidelijk moeilijkheden wat betreft de rechtszekerheid van de jongeren.

Tot slot is er een dringende nood aan onderzoek : niet alleen bij de cliënten zelf – het Minoriusproject is een mooi voorbeeld – maar ook effectiviteitsonderzoek. Er moet onderzocht worden hoe de hulpverlening minder op het aanbod afgestemd kan worden en hoe interventies efficiënter kunnen verlopen. We moeten meer op zoek gaan naar modellen die werken, dan modellen die passen in de vastgelegde circuits.

8. Informatieve vragenronde

Mevrouw Yolande Avontroodt : Ik wil aan de heer Parmentier vragen wat de rol van de jeugdbrigade is bij de alternatieve maatregelen tegen jeugdcriminaliteit.

De heer Marc Parmentier : Dit kan u beter vragen aan de mensen van de jeugdbrigade. Ik weet wel dat vertegenwoordigers van de jeugdbrigade, parketmagistraten en jeugdrechters geregeld ervaringen uitwisselen. In de stad Antwerpen en in de 27 gemeenten van het arrondissement organiseren wij onze dienstverlening in samenwerking met de jeugdbrigades. Hierdoor hebben wij een zeer gedifferentieerd aanbod.

Mevrouw Yolande Avontroodt : Geldt dit model ook in andere arrondissementen ? Ik heb gehoord dat de experimentele fase voorbij is en dat de samenwerking al effecten heeft voor de vermindering van de criminaliteit. Kan u dit concreter duiden ?

Mevrouw Linda Black, consulente-hoofd van dienst Sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank Antwerpen : Bij de jeugdrechtbank in Antwerpen is dit een groot succes. Er is weinig recidive. Maar ook in ons arrondissement is er nood aan meer plaatsingsmogelijkheden.

De heer Marc Parmentier : In de jaren 1993 tot 1995 was het voor slachtoffers moeilijk om klacht in te dienen. Men wou immers geen proces-verbaal opstellen omdat men schrik had voor de cijfers. Het huidige beleid is veel opener met als gevolg dat alle misdrijven ook gemeld worden. Hoewel de cijfers dus hoog blijven, is ook de stabiliteit in de woonbuurten toegenomen.

Ook uit het onderzoek van professor Walgrave blijkt de recidive laag. Bij het afsluiten van de dossiers over jeugdcriminaliteit zijn er weinig doorverwijzingen naar andere opvangmogelijkheden. Dit bewijst dat een offensieve, positieve aanpak geen belasting voor de sector is maar de beheersbaarheid verhoogt.

Mevrouw Patricia Ceysens : Kan de heer Parmentier een aantal concrete voorbeelden van alternatieve maatregelen geven ? Begeleidt u zelf deze alternatieve straffen of verwijst u de jongeren door ?

De heer Vandeghinste heeft gezegd dat plaatsing van een kind in een pleeggezin en residentiële plaatsing voor de ouders een verschillende finan-

ciële implicatie hebben. Ook is er een verschil in zake domiciliëring. Kan hij dit verduidelijken ?

De heer Marc Parmentier : Onze dienst geeft uitvoering aan een opdracht die gegeven wordt door raadsheren, jeugdrechters en het comité voor bijzondere jeugdzorg. Wij voeren de alternatieve straffen uit. Het kan gaan over werkstraffen in organisaties van filantropische aard. Wij hebben hiervoor een 70-tal organisaties in Antwerpen aangesproken. De jongere kan ook verplicht worden om deel te nemen aan vorming. Een aantal vormingspakketten, onder meer over agressie en spijbelen, zijn goed uitgewerkt. We geven de vorming aan de minderjarigen maar werken ook met hun milieu. Als een school bijvoorbeeld maar éénmaal per maand de afwezigheden noteert, kunnen wij de schooldirectie ook betrekken bij een spijbelproject. Er is ook vereffening : de jongere moet symbolisch of letterlijk de schade herstellen. Wij zijn voorzichtig met bemiddeling tussen slachtoffers en dader omdat veel slachtoffers hier niet toe bereid zijn.

De heer Yves Vandeghinste : Als een kind in een residentiële voorziening wordt geplaatst, blijft hij bij zijn eigen ouders gedomicilieerd. Kinderen die in een pleeggezin worden geplaatst, worden bij hun pleegouders gedomicilieerd. Het gevolg daarvan is dat het kind niet langer ten laste valt van de eigen ouders waardoor die in een andere belastingschaal terecht komen. De eigen ouders zijn dus ook niet langer gezinshoofd.

Bij een residentiële plaatsing kan ook een regeling getroffen worden voor de kinderbijslag. Bij plaatsing in een pleeggezin wordt de kinderbijslag verrekend in de vergoeding die de pleegouders krijgen. Als gevolg hiervan kiezen de ouders vaak voor een andere oplossing. Deze discriminatie staat aangepaste hulp in de weg.

Er zijn nog andere negatieve gevolgen. Als de eigen ouders een sociale woning willen, moeten ze bij de aanvraag hun gezinssituatie voorleggen. Bij het vastleggen van de norm wordt enkel rekening gehouden met de kinderen die bij de ouders gedomicilieerd zijn. Dit zorgt voor problemen als het kind opnieuw bij de eigen ouders gaat wonen. Men baseert zich op formaliteiten in plaats van op de werkelijkheid.

De heer Karel Staes, ATD-Vierde Wereld : Onder wiens bevoegdheid vallen de steungezinnen en de mantelzorg ?

De heer Yves Vandeghinste : Ze helpen gezinnen met problemen. Er is nood aan preventie om plaatsingen te vermijden.

De heer Karel Staes : Maar onder wiens bevoegdheid vallen de steungezinnen en de mantelzorg ?

De heer Yves Vandeghinste : Pleegzorg zou daar bevoegdheid over moeten krijgen.

In Kind en Gezin houden vier van de zestien diensten die terzake erkend zijn, zich bezig met private plaatsing, dat is plaatsing op vraag van de eigen ouders. Maar Kind en Gezin heeft geen duidelijk antwoord op de vraag of dit effectief tot een werkvorm zal uitgebreid worden.

De voorzitter : Wat moet ik mij concreet voorstellen bij een private plaatsing ?

Mevrouw Kris Rijckmans, De Mutsaard Antwerpen : De gezinnen melden zich aan bij een dienst, die uitzoekt of het om een POS-situatie gaat. Het voorbeeld van vanmorgen is volgens mij een Kind en Gezin-plaatsing.

Mevrouw Kathy Lindekens : De heer Vandamme heeft gezegd dat ouders en begeleiders de hulpverlening evalueren. Worden de jongeren daar niet bij betrokken ?

De heer Willy Vandamme : Aanvankelijk werkten wij met werkgroepen die bestonden uit jongeren, ouders en hulpverleners. Nu werken we echter met twee soorten werkgroepen : één met jongeren en de andere met ouders en begeleiders. We hebben de nadruk gelegd op methodes als bijvoorbeeld verslaggeving. Ouders zijn zich bewust van de grote impact hiervan. We gaan dit ook doen met de jongeren. Dit is echter niet eenvoudig.

De heer Mon Vandekeybus, Oikoten : Oikoten is actief op het terrein van de vereffening tussen daders en slachtoffers. In tegenstelling tot wat de heer Parmentier zegt, heb ik niet de indruk dat slachtoffers bemiddeling niet wensen.

Waarom heeft de heer Rahoens zich beperkt tot POS-situaties in het aanbod ? Zijn er volgens hem inzake het aanbod geen verschillen tussen de twee categorieën ? Of denkt hij dat de bijzondere jeugdzorg een kleinere rol zal spelen in het nieuwe jeugdsanctierecht ?

De heer Lucien Rahoens : Dit laatste was inderdaad een reden. Bovendien maken de POS-situaties de overgrote meerderheid uit : ongeveer 80

percent. Heel deze problematiek is het gevolg van de druk op het aanbod, nadat de POS-situatie werd ingevoegd. Dat is niet evident voor de bijzondere jeugdzorg.

De heer Mon Vandekeybus : Ik vrees dat veel mensen zullen verwijzen naar het toekomstige jeugd-sanctierecht en zich daarom zullen toeleggen op de POS-situaties. Terwijl zij die in conflict zijn met de maatschappij, justitie, ouders en slachtoffers, ook in die context recht hebben op hulpverlening.

De heer Lucien Rahoens : Of de nieuwe instrumenten meer duidelijkheid zullen brengen, valt op dit moment niet te voorspellen.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De administratie werkt dus geen specifiek MOF-concept uit ?

De heer Eric Berx : Toch meen ik begrepen te hebben uit de uiteenzetting van de heer Rahoens dat de administratie bereid is terzake initiatieven te subsidiëren.

De heer Lucien Rahoens : Het is inderdaad zo dat wij de huidige situatie en de onzekerheid met betrekking tot de toekomstige ontwikkelingen inzake jeugdsanctierecht niet als alibi wensen te gebruiken om niets te doen.

De heer Herbert Van Keymeulen : De onzekerheid is inderdaad groot, zowel theoretisch als praktisch. Wie zal bijvoorbeeld de toekomstige regeling inzake jeugdsanctierecht uitvoeren ? De federale overheid of de gemeenschappen ?

Mijns inziens is het verkeerd de verschillende modellen, nl. het jeugdsanctierecht (bescherming van de maatschappij en bestraffing van de dader), de jeugdhulpverlening (de heropvoeding van de dader) en het herstelrecht (de vergoeding van het slachtoffer) uit elkaar te halen in plaats van de sterke kanten van deze modellen samen te voegen. In dit laatste geval vermijdt men een bevoegdheidsdiscussie en neemt men tegelijk afstand van een achterhaalde of-of logica.

MIDDAGVERGADERING

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter :

Vooraleer wij aan het debat beginnen, komen eerst nog twee sprekers enige toelichting verschaffen over hun organisatie : dokter P. Cokelaere van het Overlegplatform Vlaamse Kinder- en Jeugdpsychiatrie en de heer Vandekeybus van Oikoten.

Dokter P. Cokelaere, Overlegplatform Vlaamse Kinder- en Jeugdpsychiatrie : Wij houden ons bezig met de crisisopvang, de diagnostiek en de behandeling van vijf groepen jongeren : kinderen jonger dan twee jaar, kinderen van twee tot zes jaar, jongeren van zes tot twaalf jaar, jongeren van twaalf tot zestien jaar en adolescenten vanaf zestien jaar. In de ruim driehonderd zorgplaatsen van de Vlaamse centra voor kinder- en jeugdpsychiatrie passeren jaarlijks ongeveer 600 jongeren, wat ongeveer een tiende van de geschatte probleempopulatie uitmaakt.

Inzake diagnostiek zijn er de laatste tijd belangrijke ontwikkelingen. Zo is men er nu van overtuigd dat die ook ambulante kan gerealiseerd worden. In elk geval wordt er vaak te weinig en te laat gebruik van gemaakt.

De deskundige centra werken nochtans multidisciplinair en laagdrempelig. De omkadering is verbeterd van 16 tot 26 begeleiders per twintig kinderen. Er zijn niettemin blijvende structurele problemen, zoals de afwezigheid van het recht op onderwijs – hierover wordt met het departement Onderwijs weliswaar onderhandeld – en het ontbreken van de door ons gewenste ambulante en transmurale werking.

Preventie is moeilijk en lastig. Wij pleiten voor een centrale, wetenschappelijk onderbouwde, gecoördineerde en geëvalueerde aanpak, waarbij het onderscheid wordt gemaakt tussen de primaire preventie in de vorm van gezondheidspromotie en de secundaire preventie ten aanzien van doelgroepen.

Voorts moet een onderscheid gemaakt worden tussen begeleiding en hulpverlening. Terwijl het eerstgenoemde binnen het algemeen welzijnswerk valt, hoort de therapie bij de geestelijke gezondheidszorg. Die laatste is nog steeds verdeeld over de gecommunautariseerde centra voor geestelijke gezondheidszorg en de federaal gebleven kinderpsychiatrie.

Wij pleiten voor samenwerking tussen de actoren in het werkveld in de plaats van versnippering en rigiditeit. Er moet een netwerk uitgebouwd worden

van voorzieningen, die transparante en toegankelijke zorgprogramma's opbouwen ten aanzien van de doelgroepen.

Ten slotte zijn wij voorstander van de strijd tegen de begeleidingsmoeheid die het gevolg is van de bestaande wirwar van initiatieven. Een casemanager zou als vertrouwensfiguur personen moeten volgen doorheen de verschillende werkvormen.

Delinquente jongeren die geen hulpverlening accepteren behoeven dan weer een apart soort voorzieningen, waarin voor hen een toekomstperspectief kan gezocht worden. Men moet immers blijven geloven in het potentieel van elke jongere, ook al is hij door diepe en langdurige persoonlijkheidskwetsuren in de criminaliteit geraakt.

De heer Mon Vandekeybus, Oikoten : In onze ont-hemingsprojecten proberen wij probleemjongeren de taal en de gelegenheid te geven iets te bewijzen waarop ze dan trots kunnen zijn. Zo richten wij vier maand durende voettochten naar Santiago de Compostela in, waarbij telkens maximum twee jongeren samen met een begeleider voor zichzelf instaan op basis van een routeboekje ; eveneens vier maand durende werkprojecten in familiale kring in Zuid-Frankrijk, een soort tijdelijk equivalent van de gezinsverblijven, bekend van de psychiatrische instellingen in Geel ; ten slotte ook fietstochten in West-Afrika.

De oorspronkelijke basis van deze initiatieven wordt gevormd door een contract met de jeugdrechtter. Inmiddels wordt, onder invloed van de contextuele therapie en het systeemdenken, ook aandacht besteed aan de ouderwerking, waarvoor wij helaas echter over te weinig middelen beschikken.

Sinds 1987 hebben wij bovendien een zogenaamd vereffeningsproject lopen. De opzet hiervan is preventie vanaf het allereerste contact met justitie. Jongeren die dit willen, kunnen zelf hun verantwoordelijkheid opnemen door in te stemmen met onze bemiddelingspogingen tussen dader en slachtoffer.

Wij zijn er voorstander van dat dit op het niveau van het parket gebeurt, in nauw overleg tussen alle partijen, waarbij gestreefd wordt naar een door allen aanvaarde oplossing buiten de rechterlijke weg.

Bij een bemiddeling met een gunstig resultaat kan het parket alsnog beslissen of er nog een bijkomen-

de vraag is vanuit de maatschappij en dan doorverwijzen naar de jeugdrechtbank.

We hebben een vereffeningsfonds gesticht dat de jongeren de mogelijkheid biedt om het slachtoffer te betalen door te werken in een voorziening met een humanitaire doelstelling.

Het beheer van dit fonds gebeurt door alle participanten, zoals onder meer justitie, de sociale diensten, Oikoten, het welzijnswerk en de provincie Vlaams-Brabant. We denken dat de bemiddeling in een samenwerkingsverband moet worden georganiseerd en dat de BJZ daarin een plaats heeft.

1. Debat

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Een van de punten waarover we graag meer duidelijkheid zouden willen is datgene wat de heer Vandamme naar voren heeft gebracht, met name de terugkeer naar het belang van het kind. Wie is daarbij actor ? Ook de heer Bosmans heeft verwezen naar de onderhandelingen die over de hulpverlening gebeuren. Hoe wordt de hulpverlening dan ingevuld ?

De heer Willy Vandamme : We moeten de discussie aangaan of we nog achter de definitie staan van de kern van de BJZ, zoals die in het decreet is gedefinieerd. In de praktijk zijn er hierover vragen.

Hebben we maatschappelijk nog een basis om het belang van het kind en de noodzaak tot interventie te verdedigen ? Als we achter het uitgangspunt staan, moeten we verdere consequenties trekken. Ik daag de commissie ad hoc Bijzondere Jeugdzorg uit om daarop in te gaan.

De heer Herbert Van Keymeulen : We moeten opnieuw discussiëren over de kern van de zaak. Er is binnen de bijzondere jeugdbijstand veel vooruitgang geboekt maar er bestaat nog veel onduidelijkheid en onzekerheid. Er is een gebrek aan visie en er zijn twijfels omtrent de doelgroep. Wat moet er bijvoorbeeld gebeuren met niet begeleide minderjarige vluchtelingen ? Wat is de toekomst van de bijzondere jeugdbijstand ? Dit legt een zware hypothese op de veldwerkers. Wat is de positionering van de bijzondere jeugdbijstand ten aanzien van de eerstelijnszorg ? In regio's waar er geen eerstelijnszorg is, zijn de hulpverleners van de bijzondere jeugdbijstand meer geneigd om tussen te komen. Het beleid moet bepaalde keuzes maken en duidelijkheid scheppen voor de veldwerkers. Persoonlijk

ben ik de mening toegedaan dat het uitgangspunt van de bijzondere jeugdbijstand het belang van het kind moet blijven.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Het is evident dat de BJZ het belang van het kind moet behartigen. Een bijkomend aspect is dat ook de jongeren zelf moeten kunnen bepalen wat dit belang precies is.

De heer Jan Bosmans : Ik wil even ingaan op de vraag van de heer Vandamme. Vlaanderen moet zich engageren ten opzichte van de jeugdzorg, die aansluiting moet vinden bij het globale welzijnswerk. Ook moeten we ons ontdoen van de visies uit het verleden.

Belangrijker zijn evenwel de onderhandelingen. Daarin onderscheid ik drie niveaus. Het eerste niveau is het macroniveau, met name het beleid en de financiering. Het tweede of het tussenniveau is het mesoniveau, waar het gaat over datgene wat de overheid als hulpvragen wil aanvaarden en hoeveel geld men gaat vrijmaken. De specifieke taken zijn het voorstellen van een samenwerking en een samenhang, zoals coördinatie en casemanagement. Het derde niveau, het microniveau, moet het volle gewicht krijgen. Hier stellen zich de problemen en dienen er onderhandelingen te zijn tussen de hulpvrager, de verwijzer en de hulpverlener. De 3 niveaus moeten vanuit een globale visie proberen samen te werken.

De heer Karel Staes : Vanuit de situatie van de armste gezinnen worden we soms wel geconfronteerd met gezamenlijke belangen van ouders en kinderen. De zorg voor het belang van het kind moet in het verlengde liggen van het belang van het gezin. In een POS is de eerste aanblik er vaak een van concurrentie. Als men er dieper op ingaat wensen ouders en kinderen vaak hetzelfde.

De heer Johan Robert, Vlaams Samenwerkingsverband Dagcentra : Ik meen dat niet het belang van het kind maar het belang van gezin en kind in de sector centraal moet staan.

De BJZ moet zich richten naar de principes van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind.

We moeten vier verschillende niveaus onderscheiden : het kind, het gezin, de samenleving en het maatschappelijk niveau. De hulpverlening moet gebeuren op die vier verschillende niveaus. Er bestaan weinig opvoedingsondersteunende voorzieningen. De Vlaamse Gemeenschap moet zorgen

voor een aantal waarborgen op het vlak van huisvesting, gezondheidszorg, tewerkstelling en basisinkomen waardoor de gezinnen meer mogelijkheden krijgen om voor kinderen te zorgen.

De heer Willy Vandamme : De kern van de BJZ in het decreet is het belang van het kind en het recht van de gemeenschap om in te grijpen via de comités voor BJZ of via de jeugdrechtbanken. Een kenmerk van de hulpverlening is het noodzakelijk karakter. Mijn vraag is of de gemeenschap daar nog achter staat.

De focus op het gezin is een aantrekkelijk idee. Dat heeft echter een aantal consequenties. Wanneer we het noodzakelijk karakter van de hulpverlening behouden, wat legitimeert dan nog een tussenkomst in het gezin ?

De heer Frans Spiesschaert, Vlaams Centrum voor het Welzijn van Kinderen en Gezin, Vakgroep Sociale, Culturele en Vrijtijdsagogiek, UG : Ik wil ingaan op deze legitimatievraag. Nicole Vettenburg heeft aan de KUL relevant onderzoek gedaan naar het concept maatschappelijke kwetsbaarheid. Dit komt hierop neer dat sommige groepen in de samenleving veel meer kans hebben om geconfronteerd te worden met de negatieve facetten van de instellingen van de samenleving, terwijl ze minder kans hebben om te profiteren van de positieve facetten ervan. Vettenburg heeft deze vraag vooral uitgewerkt rond het onderwijs. De BJZ is echter ook een instelling. Ze moet zich afvragen of de interventies ervaren worden als een hulp, of ze een positief of een negatief aspect zijn van onze instellingen. De kritiek op de BJZ heeft hiermee te maken. Kansarmen zijn een van de prioritaire cliënten van de BJZ. We moeten ons bezinnen over de vraag naar de legitimiteit van de interventie.

De heer Johan Robert : Ik vind het raar dat de maatschappij mag interveniëren op basis van de zwakste partij. Bij kindermisbruik zou het goed zijn te interveniëren op het niveau van het gezin, zodat men de dader eruit kan halen en het kind thuis laten.

De heer Herbert Van Keymeulen : Ieder jaar wordt er op de begroting van de Vlaamse Gemeenschap zeven miljard frank voorzien voor de sector van de bijzondere jeugdbijstand. Om te weten of dit geld effectief wordt besteed is een onderzoek naar de effecten vereist. Via een longitudinaal onderzoek kan per type werkvorm worden nagegaan wat het effect is op de zelfredzaamheid bij POS en of er recidive is na MOF.

Overigens ben ik het eens met Willy Vandamme. De kern van de bijzondere jeugdbijstand is het belang van het kind en het recht om te interveniëren.

De heer Eric Berx : Als we POS bekijken los van MOF, welke legitimiteit heeft de samenleving dan nog om dwingend in te grijpen, vooral wanneer we bedenken dat de BJZ misschien niet ervaren wordt als een hulpverlening ? Deze vraag zou ik willen stellen aan de heer Bosmans.

De heer Willy Vandamme : De grond om tussen te komen bij een problematische opvoedingssituatie is de noodzaak voor hulpverlening. Deze noodzaak wordt bepaald door een comité of door opgelegde hulpverlening. Dit aspect is echter al achterhaald, POS is de situatie zoals ze beleefd wordt door de betrokkene. Er is dus een spanningsveld tussen de evolutie in theorie en in praktijk en in de wetgeving.

De heer Jan Bosmans : De basis is de onaanvaardbaarheid van de leefsituatie. De samenleving moet op basis van de waarden bepalen wat aanvaardbaar is. Als de keuze gemaakt wordt door de betrokkene, is dit een POS. De normen van de samenleving bepalen de grootte van de sector.

Mevrouw Annemie Vrijens, Parket Leuven : De interventie door de bijzondere jeugdzorg moet niet gelegitimeerd worden omdat het om een aanbod gaat. De betrokkene kan ook weigeren. Mensen weten echter dikwijls niet dat ze een aanbod mogen weigeren. Als het gaat om een MOF-situatie, wordt wel vanuit het gerecht opgetreden.

De heer Karel Staes : De onaanvaardbaarheid van de leefsituatie moet door de betrokkene – niet alleen het kind maar ook het gezin – onderschreven worden. Bij de armste gezinnen met kleine kinderen worden we vaak met POS geconfronteerd en minder met MOF. Reeds veertien jaar vragen we om de erkenning van de formules van de steungezinnen. Dit zou een ontkoppeling mogelijk maken tussen financiële en andere problemen.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove, kinderrechtencommissaris : Legitimatie maakt deel uit van de mensen- en kinderrechten. Het is inderdaad opvallend dat een bepaalde groep van de bevolking, waarvoor interventie noodzakelijk geacht wordt, niet op gelijke wijze toegang krijgt tot onder andere elementaire basisvoorzieningen als gezondheidszorg en huisvesting. Ik denk dat er minder POS zouden zijn, indien dit wel het geval zou zijn.

De heer Jos Stassen : De legitimatie ligt in het feit dat de maatschappij zich het recht toeëigent om een bepaalde bodemkoers, een minimumnorm op te stellen. Natuurlijk zal deze steeds subjectief ingevuld worden. Binnen de welzijnswereld bepaalt de visie van de hulpverlener het aanbod.

De heer Harry Litzroth, Gemeenschapsinstelling De Kempen : Tien percent van de plaatsingen in gemeenschapsinstellingen zijn POS. Het legitimatieprobleem stelt zich niet in realiteit. Vaak beseffen de ouders dat ze de kinderen niet thuis kunnen houden. Ze vluchten thuis regelmatig weg en vertonen ook op andere plaatsen moeilijk gedrag. Uiteraard moeten zij een dak boven hun hoofd krijgen en een minimum aan scholing.

De heer Toon Walschap, Pluralistisch Platform Jeugdzorg : Het belang van het kind en de noodzaak van interventie zijn volgens mij de essentie van de jeugdzorg. Onze maatschappij draagt privacy en de rechten van het gezin hoog in het vaandel, maar ook het recht op interveniëren. Het zou wel duidelijker bepaald moeten worden wie de screening doet en wanneer opgetreden wordt. De aanvaardbaarheid van de leefsituatie heeft twee facetten : pedagogisch en materieel. Als we de eerstelijnszorg beter uitbouwen, kunnen we de materiële component lostrekken uit de bijzondere jeugdzorg.

De heer Lucien Rahoens : De invalshoek van de bijzondere jeugdzorg, het belang van het kind, zal altijd subjectief beoordeeld worden. Niet de meest kansrijke gezinnen, maar de middenmoot bepalen het referentiekader. Tot voor kort creëerde deze invalshoek een duidelijk omschreven cliënteel. Nu treden meer en meer wijzigingen op. Moet de bijzondere jeugdzorg ook optreden als er geen conflict is over de hulpvraag ? Indien een minderjarige drugsverslaafde hulp zoekt en er dus geen conflict is, moet dit toegewezen worden aan de bijzondere jeugdzorg ?

De heer Herbert Van Keymeulen : In 90 percent van de gevallen is bijstand door de bijzondere jeugdbijstand niet noodzakelijk. In een aantal gevallen slagen de ouders er echter niet in een oplossing te vinden en is naast de voorzieningen de tussenkomst van een derde instantie noodzakelijk. Dit zijn de comités voor bijzondere jeugdzorg en de jeugdrechters. Zij hebben een maatschappelijke opdracht en moeten er over waken dat niet alle problematieken door de bijzondere jeugdbijstand worden opgenomen. Dit maakt meteen de bestaansreden uit van de bijzondere jeugdbijstand en het verschil met het algemeen welzijnswerk.

De heer Harry Litzroth : Wanneer jongeren geplaatst worden, moet dat in hun eigen belang gebeuren. Ik vind dat er drie redenen zijn om jongeren te plaatsen. Plaatsing garandeert hulp, beschermt de maatschappij of kan een manier zijn om de jongere te straffen. Ik stel vast dat men in een gemeenschapsinstelling vaak tussen wal en schip terecht dreigt te komen omdat veel plaatsingen van strafrechtelijke aard zijn.

Als de Vlaamse Gemeenschap deze instellingen wil behouden, dan moet ze ze ook beschouwen als instellingen waar de jongeren verder behandeld worden. Daartoe hebben deze instellingen nood aan een pedagogisch programma, onderwijs en de mogelijkheid om het gedrag van de jongeren fundamenteel te wijzigen. Dit is immers in het belang van de jongeren.

De heer Willy Vandamme : Als de BJZ de belangen van de minderjarigen behartigt, dan heb ik drie bedenkingen. Door de maatschappelijke evolutie zijn er al andere instanties begaan met het belang van de minderjarigen. Hoe verhouden al die instanties zich onderling ? Ten tweede heb ik begrepen dat er maar sprake is van een problematische opvoedingssituatie als de betrokkenen dat zo ervaren. Bovendien worden alle betrokken partijen ook effectief bij de hulp betrokken en wordt het gezin, en niet de jongeren op de voorgrond geplaatst. Als het decreet hierop verder bouwt, ontstaat er een kloof tussen het decreet en onze denkwijze. Wij denken immers in de eerste plaats aan de minderjarige en niet aan het gezin. Ten derde vind ik dat we onze kernopdrachten positiever moeten definiëren.

De heer Marc Parmentier : In een MOF-situatie is een BJZ-interventie gelegitimeerd als daar voldoende rechtsgronden toe zijn.

De heer Toon Walschap : Ik sluit mij aan bij de heer Vandamme. Alleen vind ik dat de BJZ in het belang van het kind optreedt als de interventie noodzakelijk is.

Aangaande de toegangspoort wil ik het volgende kwijt. Er is nood aan parameters voor een degelijke definitie van een POS. Daarnaast moet de POS-screening gebeuren door een multidisciplinair team. Ik pleit ervoor de sociale diensten van de jeugdrechtbanken en de comités samen te voegen.

De heer Dirk Vos : Als we ingrijpen in het belang van de minderjarige, dan moet het hele segment beschikbaar zijn.

De heer Harry Litzroth : Men spreekt nogal gemakkelijk in algemene termen over de plaatsing van minderjarigen. Er zijn echter ook jongeren die verslaafd zijn aan drugs, jongeren met zogenaamde randpsychiatrische stoornissen, asielzoekers, enzovoort. Al jaren doet men ons de belofte dat voor deze specifieke groepen een aangepaste oplossing zal worden gezocht. Die is er nog altijd niet. Voor hun oneigenlijke plaatsing moeten in afwachting voldoende middelen worden vrijgemaakt.

Dokter P. Cokelaere : Men kan niet wachten met optreden tot de betrokkene of zijn omgeving het probleem zelf inzien. Men mag niet vergeten dat we te maken kunnen hebben met een conflict tussen ongelijke partners. Veel probleemjongeren komen uit een falend gezinssysteem. In hun ontsporing spelen dus heel wat factoren mee, die niet altijd worden erkend door het gezin en dus meestal niet tijdig worden bijgestuurd. Het komt er voor de hulpverleners dus op aan om al die factoren van falen snel op te sporen, in kaart te brengen en tijdig in te grijpen.

Professor Walter Hellinckx, Afdeling Orthopedagogiek, KUL : Om te beginnen wil ik erop wijzen dat Ter Horst een andere definitie van POS-gedrag geeft dan de decreetgever, maar dat terzijde. Wezenlijker is dat Ter Horst zegt dat bij de meeste probleemjongeren en hun ouders het perspectief dusdanig verduisterd is, dat de hulpverlener eigenmachtig moet optreden. Als men de hulpvraag afwacht, gaat veel kostbare tijd verloren. Om de hulp te doen slagen, moet de initiatiefnemende hulpverlener er wel voor zorgen dat de betrokkenen na verloop van tijd zich de hulpvraag eigen maken.

De heer Eric Berx : Het is niet altijd makkelijk om op te treden bij problematische opvoedingssituaties. Wat is volgens het kinderrechtencommissariaat een grond voor een legitieme interventie ?

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : De discussie over de legitimatie van het optreden is vrij academisch. De mens in nood zoekt een oplossing en stelt dikwijls vast dat hij geen antwoord krijgt. Van de legitimatie van de hulp ligt hij niet echt wakker.

Het Kinderrechtenverdrag legt heel wat verplichtingen op die in de praktijk dikwijls moeilijk realiseerbaar zijn, alleen al door de sociale ongelijkheid tussen kinderen. Natuurlijk heeft ieder kind recht op aangepaste psychologische bijstand, maar een kind uit een lagere sociale klasse kan zich nu eenmaal geen privé-therapeut veroorloven. Er bestaat dus geen gelijke toegang tot de basisvoorzieningen, zoals door het Verdrag wordt geëist. Daaraan moet

worden gewerkt. Laat de bijzondere sector onder-tussen maar bijzonder blijven.

De heer Frans Spiesschaert : Mevrouw Vandekerckhove heeft natuurlijk gelijk, maar toch denk ik dat de vraag naar de legitimiteit niet mag worden onderschat. Zelf heb ik er geen pasklaar antwoord op. Ik stel wel vast dat de Bijzondere Jeugdzorg geen afwachtende houding aanneemt, ze klampt aan en dringt zich zelfs op.

Van de Bijzondere Jeugdzorg worden heel wat kwaliteiten verwacht ; goede bedoelingen volstaan niet om een interventie te doen slagen. Uit de praktijk heb ik geleerd dat het inlevingsvermogen van de hulpverlener een van zijn belangrijkste vaardigheden is. Hij mag niet uitsluitend vanuit zijn eigen referentiekader vertrekken, maar moet uitgaan van de vraag van de cliënt. Dit verhindert echter niet dat men actief optreedt als hulpverlener.

De heer Willy Vandamme : De hulpverlener moet inderdaad aanklampen, maar dat impliceert dat hij heel voorzichtig moet zijn. Tijdens de vergaderingen van onze oudergroep ben ik meer gevoelig geworden voor de manier waarop onze hulpverlening ervaren wordt door de betrokkenen. Zo wordt elk woord in een verslag door de betrokkenen met argusogen gelezen. Onderhandelde hulp is nog veel delicateser dan vrijwillige.

De heer Lucien Rahoens : Ik denk dat de cliënt wel degelijk de vraag stelt naar de legitimiteit van de hulp. Met welk recht intervenieert u in ons gezin, vraagt hij aan de hulpverlener. Het Kinderrechtenverdrag heeft het ook over de bescherming van kinderen. Hoe moet dat in het licht van de al dan niet opgedrongen hulp worden gezien ? Er lijkt in onze maatschappij een taboe te bestaan over de bescherming van het kind.

De heer Harry Litzroth : In de gevallen van gedwongen plaatsing hebben ook de ouders een hulpvraag : zij wensen dat hun kind niet in de criminaliteit of de gevangenis terecht komt, maar naar school gaat of een baan vindt. Jammer genoeg hebben wij niet de middelen om die vraag te beantwoorden.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Waar, hoe en door wie moet volgens de heer Vandamme de constante toetsing van de hulpverlening plaatsvinden ?

De heer Willy Vandamme : Men moet de mogelijkheid tot authentieke uitwisseling van ervaringen

scheppen door jongeren rond te tafel samen te brengen met begeleiders van wie zij ten aanzien van hun individuele geval onafhankelijk zijn. Er blijken dan heel andere gevoeligheden naar boven te komen dan het geval is in een gewone vergadering van een hulpverleningsteam. De gesprekken waarvoor ik pleit, slagen er beter in de hulpverleners gevoelig te maken voor de leefwereld van de betrokken jongeren.

De heer Karel Staes : De procedure die hier gehanteerd wordt, maakt het onmogelijk de betrokkenen, om wie het tenslotte gaat, te mobiliseren. Als gevolg hiervan, spreekt men hier voortdurend over derden. Dit werd geïllustreerd deze voormiddag, toen een ouder van geplaatste kinderen beschouwd werd als niet behorende tot de doelgroep, omdat zij te welsprekend was.

Ik herinner in dit verband aan de waarschuwing van de heer Rahoens die erop wees dat de ervaringsdeskundige dient te spreken vanuit velen en dus geen geïsoleerde profeet mag worden. De politieke besluitvorming heeft behoefte aan voortdurende inspraak van de betrokkenen. Men zoekt nog te weinig naar praktische oplossingen voor de realisering van deze eis. De reactie van de hulpverleners op het Algemeen Verslag over de Armoede is hiervan een voorbeeld : men reageerde emotioneel en zelfs geschokt op de kreten van pijn en ellende vanwege de armen, terwijl men de betrokkenen juist onbevooroordeeld tegemoet moet treden.

De heer Eric Berx : De heer Vandamme pleit ervoor de ouders bij de hulpverlening te betrekken, terwijl de heer Rahoens kanttekeningen plaatst bij de ervaringsdeskundige die in internationale en Vlaamse regelgeving misschien als deus-ex-machina wordt opgevoerd. Komt dit alles tegemoet aan uw zorgen, of is er meer nodig ?

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : De opmerking van de heer Vandamme dat praten met de ouders de hulpverlening verandert, brengt tot de vraag waarom men dan niet consequent de ingrijpende weg van het Minoriusproject kan opgaan door ook aan de jongeren te vragen hoe zij een en ander zien. Zo blijken zij bijvoorbeeld veel belang te hechten aan het briefgeheim, terwijl dat in het protocol maar een marginale plaats heeft gekregen.

Mevrouw Annie Van Den Bogaerde : Ik ben de moeder van twee in een dagcentrum geplaatste kinderen. Mijn welsprekendheid heb ik te danken aan een economische opleiding, die ik tegenwoordig vervolg met een hogere studie maatschappelijke advisering.

De heer Karel Staes : Mijn punt was dat het merkwaardig is dat men opkeek van uw goede taalbeheersing.

De heer Herbert Van Keymeulen : De cliënt moet centraal staan. Dit werd in het verleden al te vaak vergeten in de welzijnssectoren. Deze nieuwe houding geven we gestalte in de jaarlijkse doelstellingen van de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn. Enkele voorbeelden illustreren dit verder.

Ook in het kader van het Minoriusproject werden minderjarigen ondervraagd over de manier waarop ze een plaatsing beleefden en wat de knelpunten waren. Voor de verdere uitbouw van de regelgeving dient hiermee rekening te worden gehouden. Verder gebeurde de vertaling van het decreet op de kwaliteitszorg in sectorale kwaliteitseisen, in samspraak met de vierdewereldbeweging. We hebben ook aandacht voor communicatie. Jongeren weten niet altijd tot wie ze zich kunnen wenden. In dit verband werd een brochure verspreid : Jij en de jeugdrechtsbank. Een tweede brochure Jij en het comité voor bijzondere jeugdzorg is in voorbereiding. Ook de participatie van jongeren in de hulpverlening vinden we belangrijk.

De heer Johan Robert : Voor ons is de aandacht voor de jongere en het gezin als cliënt een evidentie.

De heer Frans Spiesschaert : Men mag jongeren en hun gezinnen niet tegenover elkaar plaatsen. Voorts vragen wij ons af waarom men in de bijzondere jeugdzorg jongeren niet dezelfde autonome beslissingsbekwaamheid kan verlenen als in de gezondheidszorg ? De rechtbanken erkennen dat jongeren al op 15 jaar autonoom beslissen over behandelingen. De federale wetgever wil de leeftijd voor seksuele meerderjarigheid verlagen.

De heer Eric Berx : Ik wil even terugkomen op het thema van deze morgen, namelijk het onderscheid tussen MOF en POS. Kan mevrouw Vandekerckhove haar standpunt toelichten ? Ik veronderstel dat kinderen er alle belang bij hebben dat de twee categorieën in verschillende instellingen opgevangen worden.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Opvallend is wel dat in het geval van een MOF, men wel bereid is te spreken over de verantwoordelijkheid, de afgeleide rechtspositie en de rechten en plichten van jongeren, terwijl dit op andere vlakken vergezocht heet te zijn. Het verdrag inzake de rechten van kinderen erkent de rechten van jongeren en daarom ben ik principieel geen tegenstander van een

jeugdrecht, als de jongeren in dat jeugdrecht maar genoeg waarborgen hebben. Ik pleit wel voor een algemene benadering : men mag zich niet beperken tot het strafrecht, maar moet het uitbreiden naar het burgerlijk recht en naar kwesties die betrekking hebben op de seksuele ontplooiing van jongeren.

De heer Eric Berx : Wat is het standpunt van de heren Parmentier en Vandekeybus over de suggestie om voor jongeren een vereffening- of herstelrecht in te voeren ?

De heer Mon Vandekeybus : Als men de individuele verantwoordelijkheid voor jongeren alleen in het strafrecht invoert, bestaat het risico dat de rechten van kinderen en jongeren repressief worden gebruikt en dat de structurele of maatschappelijke oorzaken van jeugddelinquentie uit het oog verloren worden. Ook in deze kwestie moet de BJZ problemen signaleren. Het probleem is echter dat er daarvoor tot nu toe geen mogelijkheden bestaan.

De heer Marc Parmentier : Tegen de invoering van de verantwoordelijkheid van de minderjarigen, bestaan op zich geen bezwaren, als ze ook voldoende rechtswaarborgen genieten. Men mag ook de verantwoordelijkheid van de maatschappij niet opzij schuiven.

Mevrouw Heidi D'haene : We hebben bij de Oudergroep BJZ aanvankelijk jongeren betrokken. Dit verliep zeer moeizaam omdat de jongeren zich niet aangesproken voelden door de thema's van de ouders. Daarom hebben we een stuurgroep met jongeren opgericht. Dit vraagt een heel andere aanpak. We zijn al een tijdje bezig en alles verloopt goed. Er heeft nog geen enkele jongere afgehaakt. Ik stel vast de jongeren in de stuurgroep meer openhartig zijn dan bijvoorbeeld tijdens een begeleidingssessie. Ik denk echter dat het nog te vroeg is om moeilijke thema's zoals strafrechtelijke verantwoordelijkheid en plaatsing te behandelen. Ik vrees dat heel wat jongeren dan zullen afhaken. Als de groep er echt klaar voor is, ben ik wel bereid om dergelijke thema's ter sprake te brengen, maar dan moet er aan de resultaten van die gesprekken ook gevolg worden gegeven.

Professor Walter Hellinckx : Ik begrijp dat men op dit ogenblik, nu men meer aandacht heeft voor het slachtoffer, denkt aan een strafrechtelijke benadering van MOF. Verwacht men van sancties ook pedagogische resultaten ? We zijn het immers allen eens dat elk MOF veroorzaakt wordt door een POS ?

De heer Harry Litzroth : Ik verwacht er pedagogisch niets van. Ik ervaar het als een contradictie dat de maatschappij leerplicht oplegt aan jongeren tot 18 jaar en tegelijk door een verlaging van de strafrechtelijke meerderjarigheid niet zou toelaten dat jongeren in een instelling worden geplaatst waar ze een behandeling kunnen krijgen en onderwijs genieten. Ik zou het jammer vinden als de klemtoon zo sterk op het strafrechtelijke aspect zou liggen dat men daardoor de doelstelling opgeeft om iets wezenlijks te veranderen aan het gedrag en de situatie van de jongeren. Ik erken wel dat een straf het gedrag van jongeren kan veranderen.

De heer Willy Vandamme : De vraag van professor Hellinckx is terecht. Er is een maatschappelijke evolutie aan de gang in de richting van het jongerenstrafrecht, weliswaar met aandacht voor rechtswaarborgen. De klemtoon ligt dus op het herstelrecht, op de aandacht voor het slachtoffer. Men vergeet het recht op begeleiding voor jonge delinquenten.

Mijn kritiek is dat het herstel de finaliteit wordt en dat de begeleiding op de tweede plaats komt. Als de wet enkel aandacht heeft voor herstel en voor sanctierecht, dan zal er de komende twintig jaar geen begeleidingsrecht meer zijn.

De heer Marc Parmentier : Inzake de pedagogische impact op de MOF-situatie wil ik signaleren dat er daarover aan de KU Leuven en aan de VUB diepgaande onderzoeken zijn gebeurd.

Er werd nagegaan hoeveel jongeren er na drie jaar nog met politionele diensten in aanraking gekomen zijn. Deze cijfers waren zeer gunstig.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Ons strafrecht is ingegeven door twee doelstellingen : retributie aan de maatschappij en werken aan opvoeding en reïntegratie. Het volwassen strafrecht vergeet die tweede poot echter vaak. In een eventueel jeugdstrafrecht moeten die twee facetten evenwichtig uitgebouwd worden, met alle garanties die in de nationale en internationale wetgeving vervat zijn. Ik ben zeker geen voorstander van repressie tout court.

De heer Frans Spiesschaert : Het aflossen van schuld is een aspect van de strafrechtelijke benadering dat ook voor jongeren positieve effecten kan hebben. Dat betekent echter niet dat deze jongeren die een misdrijf hebben begaan geen recht meer zouden hebben op hulpverlening. De Vlaamse Gemeenschap heeft de laatste jaren in dit verband een inspanning gedaan voor de volwassen de-

linquenten. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind stelt dat een straf voor jongeren een pedagogische waarde moet hebben. Ze moet leiden tot een groter respect voor de menselijke waardigheid. Volgens de Belgische wet, waar het Kinderrechtenverdrag deel van uitmaakt, kunnen we het ons niet veroorloven de vraag naar de pedagogische betekenis van de straf voor jongeren niet te stellen.

De heer Mon Vandekeybus : Het herstelrecht doet een beroep op de verantwoordelijkheid van jongeren. Dat kan participatieverhogend werken. Wanneer dit gerealiseerd wordt in samenwerking met de ouders, dan kunnen breuken geheeld worden. Maar er zijn grenzen aan dat herstelrecht : de jongeren moeten op zijn minst nog erkennen dat de schuld ten dele ook bij hen ligt. Sommige jongeren verwijten de maatschappij echter allerlei zaken, maar zien niet meer in dat ze zelf ook deel uitmaken van die maatschappij. Het is zinloos aan deze jongeren te vragen het slachtoffer te vergoeden. Eerst moeten ze ervaren dat ze als mens mogen bestaan. Binnen een onthemingsproject is dit mogelijk dank zij het contact met de natuur en de bevestiging onderweg. Pas nadat ze die ervaring hebben opgedaan, kan deze jongeren gevraagd worden weer hun verantwoordelijkheid op te nemen.

Mevrouw Annemie Vrijens : Onthemingsprojecten zijn langetermijnprojecten, die succesvol zijn bij minderjarigen die het project volledig doorlopen. Ik denk eerder aan projecten op korte termijn die werken aan het herstel voor de benadeelde. Voor de benadeelde zijn die belangrijk. Het effect voor de dader mogen we echter niet overroepen. Ze hebben enkel succes bij jongeren uit betere milieus. Voor jongeren die al veel in aanraking zijn gekomen met het gerecht ligt dat veel moeilijker. Opvoedkundige bemiddeling brengt niet veel bij, behalve dan strafbemiddeling die naast een financiële vergoeding ook een therapie of begeleiding oplegt. In elk arrondissement staan er projecten in die zin op stapel.

De heer Willy Vandamme : Ik wil graag bevestigen wat de heer Vandekeybus gezegd heeft. Herstel heeft meer effect wanneer er aandacht is voor de breuken waarmee de jongeren zelf geconfronteerd zijn in hun situatie.

Mevrouw Wendy Van Put, Project Alternatieve Maatregelen Elegast : We hebben een vormingsaanbod met een groot pedagogisch effect. Er kan ingegaan worden op achterliggende problemen. We benaderen de jongeren positief. De jongeren erva-

ren dit ook positief. Er is niet enkel aandacht voor het slachtoffer.

De heer Harry Litzroth : Ik heb de indruk dat men bij het jongerenstrafrecht enkel het aspect van herstel in een dwingend kader wil plaatsen, terwijl men het aspect van behandeling en scholing wil kaderen binnen de vrijwillige hulpverlening. Dat is een prachtig conceptueel model, maar ik vrees dat het nefast is in de praktijk. De jongeren zullen zich immers zo vlug mogelijk willen ontdoen van de strafrechtelijke interventie en ze zullen niet meer aanspreekbaar zijn voor verdere interventie. Ik moet wel toegeven dat ik hiervoor geen oplossing heb. Ingaan op een vraag om hulp is inderdaad effectiever dan hulp opleggen.

De heer Jan Bosmans : De cliëntgerichtheid van de sector staat in de kinderschoenen. De accenten die gelegd worden gaan van vrijwilligheid over participatie tot emancipatie van de cliënt. Een tweede spoor dat gevolgd wordt is de sanctionering. Het ingrijpen van de rechter, op basis van burgerlijk of strafrecht, vormt de legitimatie.

Het zou jammer zijn als we binnen de jeugdzorg zouden willen uitzuiveren op basis van het verschil tussen POS en MOF. Alleen zuivere detentie kan aan ons voorbijgaan maar alle andere vormen van hulpverlening willen we integraal aanbieden. Het heeft geen zin om aparte circuits uit te bouwen.

De heer Willy Vandamme : Het zou interessant zijn in de nieuwe wet ook een probatiesysteem te integreren, zoals dat ook geldt voor het volwassenenstrafrecht. Jongeren zouden, in overleg met hun advocaat en ouders, kunnen kiezen voor probatie. Ik zou graag te maken krijgen met jongeren die zelf kiezen voor begeleidingsprojecten. Indien ze hier niet voor kiezen, krijgen ze een sanctie, ofwel een alternatieve straf, ofwel – bij zware misdrijven – opsluiting. We moeten het jeugdstrafrechtmodel verfijnen zodat het minstens de mogelijkheden biedt van een volwassenenstrafrecht.

Mevrouw S. Westreich, faculteit Psychologie en Opleiding VUB : Ik denk dat het uitgangspunt van de rechten van het kind, waarbij kind en gezin als onafscheidelijk beschouwd worden, het beste is. Zowel POS als MOF kunnen ook een signaalfunctie hebben, zodat voldoende aandacht kan besteed worden aan preventie. Indien we voldoende middelen en energie in preventie investeren, zullen er voor de vragen van vandaag oplossingen kunnen geformuleerd worden. Ik wil pleiten voor onderzoek naar de effectiviteit van de interventie, naar de differentiële voorwaarden waaronder eerder

strafgerichte interventies effectief worden. Straf is immers enkel onder bepaalde condities effectief. We moeten deze condities bepalen.

De heer Marc Verhelst, aandachtsambtenaar relatie Welzijn-Justitie : Het is belangrijk dat de Vlaamse Gemeenschap een globale visie voor de problemen van criminaliteit, veiligheid en slachtofferzorg ontwikkelt, los van het probleem van de verschillende bevoegdheidsniveaus. Pas dan kan de rol van Justitie en onze welzijnsrol duidelijk omschreven worden.

Professor Walter Hellinckx : Het herstelrecht heeft een aantal positieve kanten. Er is hier vandaag verwezen naar de pedagogische componenten. Maar over de effecten van behandelingsmethoden weten we weinig ; overigens zijn de resultaten niet overdonderend.

Mevrouw Patricia Ceysens : De heer Bosmans had het over zuivere detentie. Bestaan er vormen van zuivere detentie ?

De heer Jan Bosmans : Neen, daar zijn we nog niet aan toe. Hiervoor moeten immers een heel aantal voorwaarden voldaan zijn. Jeugdgevangenis en repressief ingrijpen via sociale controle is niet iets voor de Vlaamse jeugdzorg.

De heer Harry Litzroth : Artikel 53, 14 dagen gevangenis, bestaat. Dit is zuivere detentie, want jongeren worden in een afzonderingsregime opgesloten.

De heer Herbert Van Keymeulen : De discussie tussen jeugdsanctierecht en jeugdhulpverlening duurt al lang. We moeten echter ook verder gestalte geven aan het begrip MOF.

Hulpverlening, sanctierecht en herstelrecht bevatten zowel waardevolle elementen als lacunes. Samen genomen dienen ze het uitgangspunt te vormen voor discussie.

De Vlaamse Gemeenschap heeft echter geen enkele beslissingsmacht over de uitvoering van het jeugdsanctierecht. Ze is wel bevoegd inzake jeugdhulpverlening. Voor de uitbouw van het jeugdsanctierecht moet de federale overheid in de nodige middelen voorzien.

De heer Marc Parmentier : Het is dus een kwestie van centen.

De heer Herbert Van Keymeulen : De bevoegdheidsverdeling tussen staat en gemeenschappen is

bepaald door het Arbitragehof en nadien bevestigd door de bijzondere wet. De Vlaamse Gemeenschap is bevoegd voor jeugdbescherming met hulpverlening als finaliteit. De federale overheid is bevoegd voor sanctierecht. Indien dit in vraag wordt gesteld, zou het kunnen dat tal van diensten, die nu ressorteren onder de Vlaamse Gemeenschap, terug moeten overgeheveld worden naar het federale niveau. Dit zal op praktische moeilijkheden stuiten.

2. Slotwoord door professor Jan Lauwers, departement Politieke en Sociale Wetenschappen-UIA

Professor Jan Lauwers : Eigenlijk ben ik geen deskundige op het vlak van de BJZ. Ik geef wel colleges over welzijnszorg en welzijnszorgbeleid. Bovendien hebben we aan de Universiteit Antwerpen de laatste jaren een aantal onderzoeken gedaan naar de hulpverleningsrelaties, onder meer bij arme gezinnen en bij jongeren. Het laatste jaar hebben we in het bijzonder de hulpverleningsrelaties in de residentiële sector BJZ bestudeerd.

De geschiedenis van de zorg leert ons dat tot 1500 werd geholpen uit liefdadigheid of dat er niet werd geholpen. Daarna ontwikkelde men een correctieperspectief. De hulpverlening werd gericht op gedragsverandering, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van een arbeidsethos en het opleggen van een werkverplichting. Sindsdien steunt de zorg veel meer op diagnose – men wil weten wat er fout zit – en ontstaat er meer differentiatie en specialisatie in de hulpverlening. Met dit correctieperspectief ontstaat een band tussen hulpverlening en controle : er is sprake van een hulpdwang, van voorwaarden die aan de hulp gekoppeld worden (bijvoorbeeld de werkverplichting bij het verlenen van een bestaansminimum), van pogingen tot disciplineren. Duitse sociologen spreken daarom wel eens over maatschappelijk werkers als de zachte controleurs die beroepsmatig bezig zijn met de (re-)integratie van hun cliënten, zij het in verschillende rollen : als begeleiders, advocaten, als portier van voorzieningen. In die relatie wordt recht op hulp gekoppeld aan de plicht tot integratie. De hulpverleners hebben daarbij de geldende waarden en normen van de samenleving in hun achterhoofd.

In ons onderzoek bij arme gezinnen en in de residentiële BJZ stellen we een belangrijk parallelisme vast. In de praktijk van de hulpverlening is er een voortdurende spanning tussen controle en binding. Controle betekent dan : sanctioneren, afspraken maken, evalueren. Binding betekent : een ver-

trouwensrelatie opbouwen of handhaven, het probleem individualiseren, zodat men de cliënt kan begrijpen. De situatie van de cliënt aanvaardt men als uitgangspunt, maar men blijft reïntegratie als doel voorop stellen en in dat perspectief gedragsverandering stimuleren, ten dele ook eisen. Deze spanning doet zich voor op meerdere niveaus. Allereerst in de concrete hulprelatie, bij de individuele begeleiding : hoever kan ik met deze cliënt gaan. Verder ook op het vlak van de instelling of de leefgroep : bv. welk drugbeleid of welk wegloopbeleid is in deze instelling haalbaar of wenselijk. Ten slotte op het niveau van een sector : welke cliënten kunnen waar opgevangen worden, wanneer is doorverwijzing nodig, met welk netwerk van voorzieningen trachten we voor iedereen het evenwicht tussen controle en binding te beheersen. Hulpverlening omvat dus altijd een controle die niet gericht is op sanctie, wel op integratie.

De laatste 20 tot 30 jaar wordt welzijn meer en meer als een recht beschouwd, waarover de hulpvrager vrij kan beschikken. Aan dat recht op welzijn wordt een cliëntenrecht en een recht op zelfbeschikking gekoppeld. Ten onrechte worden dwang en controle enerzijds en zorg en hulpverlening anderzijds van elkaar losgekoppeld.

Op basis van ons onderzoek zou ik veeleer volgende stelling willen formuleren. Er zijn maatschappelijke waarden van waaruit bepaalde situaties onaanvaardbaar zijn. In de BJZ noemen opvoeders zwakke gezinnen, conflictgezinnen en probleemgedrag van jongeren zelf als onaanvaardbaar. Deze situaties vergen allereerst een diagnose, op basis waarvan een samenleving corrigerend moet optreden. Niet om te sanctioneren, maar gericht op integratie. Het herstel van de poorten is zeer belangrijk. Elke samenleving heeft de plicht om op basis van een aantal maatschappelijke waarden te oordelen, te diagnosticeren en dwingend op te treden.

De Vlaamse overheid moet vanuit dit perspectief haar verantwoordelijkheid opnemen. Niet alleen binnen de BJZ, maar ook binnen de armenzorg en de sociale huisvesting. Als fundamentele waarden in het geding zijn, moet de overheid een dwingend reïntegratief optreden mogelijk maken. Vanuit dat perspectief is de discussie over jeugdsanctierecht en herstelrecht eigenlijk te smal : het gaat immers niet om de straf als zodanig, wel om de sanctie als pedagogisch proces, als een onderdeel van helpen. Een sanctie die los gemaakt wordt van bindende zorg, verliest veel van haar kracht. En omgekeerd : de Vlaamse overheid kan enkel pedagogisch optreden, maar ze moet dat soms wel op een dwingende manier doen.

Welke zijn de beleidsimplicaties ? De Vlaamse overheid moet allereerst kiezen voor maatschappelijke verantwoordelijkheid. Ze moet aangeven wat onaanvaardbaar is en waar dus dwingend moet worden opgetreden in functie van hulp. Ze moet een zo nodig verplichte bijzondere jeugdzorg in zijn eigenheid ondersteunen. Vervolgens moet de overheid zorgen voor meer normale jeugdzorg zodat onaanvaardbare situaties preventief vermeden worden. De werkingen voor kansarme jongeren, crisisopvang, begeleiding voor zelfstandig wonende jongeren, buurtwerking moeten versterkt worden. Ik vrees dat de decentralisatie van de 'normale' jeugdzorg geen goede zaak is. Ten slotte moet de BJZ kansen krijgen tot methodische versterking : meer methodiekontwikkeling inzake diagnostiek en begeleiding, meer methodische verantwoording van management en programmatie. Methodiek betekent dan onder meer : oplossingen ontwikkelen voor de vele spanningen tussen binding en controle, dwang en hulpverlening.

**VERGADERING VAN WOENSDAG
9 DECEMBER 1998****THEMA : De organisatie van het hulpverleningsaanbod****MORGENVERGADERING****1. Inleiding**

De heer Eric Berx : De organisatie van de BJZ in relatie tot andere sectoren is hier reeds gedeeltelijk besproken. De doelgroep is moeilijk af te bakenen. Daarom stellen heel wat betrokkenen dat de indeling in verschillende sectoren, de zogenaamde verkokering, niet te verantwoorden is. In dat verband werden heel wat suggesties gedaan. Er wordt gepleit voor intersectoraal en interdepartementaal overleg. Daarbij koestert men verwachtingen jegens de Gezins- en Welzijnsraad en de regionale overlegstructuren die moeten leiden tot functionele zorgcentra waarbij alle sectoren verbonden zijn. Men is het erover eens dat er te weinig hulpverlening is. Er zijn ook te weinig verwijzingsmogelijkheden. Door de grijze zones tussen de sectoren worden moeilijk te begeleiden jongeren afgewenteld van de ene sector naar de andere. In de tekst worden ook een aantal subsidieregels opgesomd die voor problemen kunnen zorgen.

De respondenten stellen dat de maatschappelijke verwachtingen tegenover de sector hooggespannen zijn, maar dat de voorwaarden en de middelen waarmee dit moet gerealiseerd onvoldoende zijn. Ook de arbeidsvoorwaarden zijn niet mee geëvolueerd. Er is onder meer onduidelijkheid over de meldingsplicht. Ook het ambtenarenstatuut zorgt voor problemen met de flexibiliteit. Er waren heel wat suggesties om de opleiding meer aan te passen aan de veranderende verwachtingen die men koestert tegenover de hulpverlening. Zo zouden er nieuwe technieken kunnen aangeleerd worden om niet bevoogdend om te gaan met jongeren en moet er inzicht gegeven worden in de cultuur van de armen. Er is ook nood aan meer flexibiliteit met onder meer detachering en uitgroei banen.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Deze voormiddag beginnen we dus met een aantal toelichtingen vanuit de sector. Graag hadden we ook professor Herman Baert aan het woord gelaten, maar hij heeft zich niet meer kunnen vrijmaken.

2. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Greet Leemans, Pluralistisch Platform Jeugdzorg

Mevrouw Greet Leemans : We hebben een concreet voorstel voor de organisatie van de hulpverlening in ruime zin uitgewerkt. We willen ook nog wat bedenkingen formuleren over de rol van Kind en Gezin en over het bijzondere karakter van de BJZ. Ten slotte willen we een paar reacties geven op de tekst van de heer Berx.

Vroeger spitste de zorg van ouders voor hun kinderen zich toe op het fysieke aspect. Daarbij werden ze bijgestaan door Kind en Gezin, met een drastische daling van ziekte en sterfgevallen en een algemeen verspreide kennis over hygiëne als gevolg. Wij menen dat er een even laagdrempelig hulpverlening zou moeten komen voor het psychische welzijn van kinderen en jongeren. Er is geen opvoedingsondersteuning voor jongeren tot 18 jaar van wat men de nulde lijn noemt. Daardoor ontstaat een nieuwe opvoedingscultuur, die zou leiden tot de erkenning dat opvoeden niet vanzelfsprekend is en dat hulp vragen geen schande is. Elk probleem met jongeren is immers een probleem voor de opvoeding.

Er zou een heterogene stuurgroep moeten komen, die samengesteld is uit afgevaardigden van de eerste en tweede lijn, zoals de politie, het buurtwerk en de jeugdraden. Deze zorgen voor sensibilisering en vorming. Daarnaast moet een multidisciplinair team, samengesteld door gespecialiseerde professionele veldwerkers, de individuele veldwerkers bijstaan. Die moeten van hun kant ingaan op eenvoudige hulpvragen en instaan voor de dispatching naar de eerstelijnsdiensten zoals het Vlaams Fonds, de diensten voor geestelijke gezondheidszorg. In zeer specifieke situaties moet er doorverwezen worden naar de kinderpsychiatrie of naar de hulpverlening van wat nu het Comité voor BJZ is. Volgens ons moet het OCMW instaan voor de organisatie van een dergelijke dienst Hulp aan ouders, omdat het nu reeds een deel van deze opdrachten op zich neemt.

Het huidige comité bijzondere jeugdzorg zou moeten bestaan uit een professioneel multidisciplinair samengesteld team dat moet bemiddelen tussen alle hulpverleners van de nulde en de eerste lijn, de ouders en de jongeren en vervolgens een strategie moet formuleren over de aanpak. Dit team fungeert als toegangspoort tot de sector. Als aanklappende hulp is aangewezen moet de gefusioneerde sociale dienst, ontstaan na samenvoeging van de

sociale diensten van CBJ en RBJ, door middel van verdere bemiddeling instaan voor de dispatching en de opvolging.

De jeugdrechter behandelt MOF-situaties en treedt op in juridisch duidelijk omschrijfbaar, maatschappelijk niet te tolereren situaties. Ik sluit me dus aan bij de heer Berx. Eventueel kan de jeugdrechter daarbij een beroep doen op de gefusioneerde sociale dienst. We hebben trouwens onze bedenkingen bij de zogenaamde 45-dagen-regel, die volgens ons tot nodeloze vertragingen leidt.

Specifieke doelgroepen moeten kunnen rekenen op een gespecialiseerde behandeling. De vraag rijst of de zogenaamde CKG wel thuishoren bij Kind en Gezin. Momenteel komen veel POS'ers in een CKG terecht. Is het niet aangewezen dat Kind en Gezin zich zou beperken tot de leeftijdsgroep van 0 tot 3 jaar? Moet Kind en Gezin niet complementair werken met andere sectoren? We hebben hierover geen uitgesproken standpunt maar de commissie moet met deze vragen rekening houden bij de redactie van de resolutie.

De bijzondere jeugdbijstand heeft een bijzonder cliënteel en wordt geconfronteerd met bijzondere problemen. Daarom is een aparte, gespecialiseerde benadering aangewezen. De problemen met het imago die de laatste tijd opduiken, hebben niet te maken met het bijzonder karakter van de sector. Zoals mijn collega donderdag al suggereerde is er nood aan een open en doorgedreven verbetering van de kwaliteit. Er is nood aan een hulpverlening op maat. Daartoe is coördinatie, communicatie, een voldoende aanbod van hulpverlening en goede doorverwijzing nodig. Dit vraagt een degelijk management, geen verdere afbouw van de residentiële sector en een aangepaste reactie op de verergering van de problemen. Schotten zijn een beveiligingsmechanisme voor een overmatig of oneigenlijk gebruik van het hulpverleningsaanbod. Dit is voor ons meteen ook een pleidooi van trajectbegeleiding.

Het mag geen probleem zijn dat een jongere in de bijzondere jeugdzorg terecht komt. We moeten de sector ontschuldigen. Wel hopen we dat ons voorstel tot invoering van een nulde lijn op termijn zal leiden tot meer opvoedingsbekwaamheid en dus tot een kleinere sector bijzondere jeugdzorg. We steunen de suggestie van de heer Berx dat de sector jeugdzorg moet worden behouden, maar dat er regionale coördinatie moet komen van alle opvoedingsondersteunende diensten en structuren, zoals onderwijs, jeugdpsychiatrie, echtscheidingsbemiddelaars, enzovoort.

Crisishulp moet een apart administratief statuut krijgen, zodat we werken in de crisisopvang aantrekkelijker kunnen maken. Vraag en aanbod moeten beter op elkaar worden afgestemd. Er is nood aan een evenwicht tussen de overheidsbegroting en de programmatie bijzondere jeugdbijstand op basis van registratie, behoefte-onderzoek en afstemming van vraag en aanbod.

In de subsidieregels moet de norm voor de samenstelling van de leefgroep verlaagd worden tot 6 tot 8 jongeren, met behoud van personeelsbezetting. Kleinschaligheid moet behouden blijven. Er moet iets gedaan worden aan de discriminatie van pleegzorg ten aanzien van andere werkvormen, aan een gebrekkige subsidiëring voor vorming en voor infrastructuur. Alle anomalieën op het vlak van subsidiëring moeten worden gescreend. De werkdruk en de problemen zijn verzaamd, zonder dat de arbeidsvoorwaarden werden verbeterd.

Ik dank de initiatiefnemers, de heer Berx en de commissie voor dit initiatief. Hoewel sommigen meenden op den duur het bos door de bomen niet meer te zien, is gebleken dat veel individuele verzuchtingen gemeenschappelijk zijn.

3. Inleidende uiteenzetting door de heer Lucien Rahoens, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling bijzondere jeugdbijstand

De heer Lucien Rahoens: Vooraf twee opmerkingen: ik vaar wellicht wat tegen de stroom in en suggereer een oplossing die ik niet getoetst heb binnen de administratie en het politieke beleid en die hen dan ook niet bindt.

Een sectorale indeling van de zorg leidt onvermijdelijk tot problemen. Voor zover het problemen zijn die rechtstreeks de cliënt betreffen zijn pragmatische oplossingen mogelijk, indien men het cliëntperspectief als uitgangspunt neemt. Ik heb echter de indruk dat de problemen geproblematiseerd worden.

Het is juist dat kenmerken van bepaalde cliëntsystemen van de BJZ ook terug te vinden zijn in andere sectoren. De missies van de verschillende sectoren houden echter voldoende onderscheid en specificiteit in om hun bestaan te verrechtvaardigen. Waarom pleit men dan voor het slopen van de indeling in sectoren? Wat verwacht men er van? Dat er meer efficiëntie of meer middelen zullen

komen ? Dit laatste is volgens mij een ijdele verwachting. Het is niet verwonderlijk dat er in deze tijd geproblematiseerd wordt : alle hulpverleningssectoren klagen over een tekort aan middelen. Ze bekijken elkaar argwanend : indien een bepaalde sector hulpverlening weigert, wordt verondersteld dat hij het probleem wil doorschuiven. Indien een sector nieuwe hulp verleent, krijgt hij het verwijt dat hij terrein wil veroveren.

Zowel een verregaande of volledige eenmaking als een zeer scherp profiel van het eigen terrein, zullen meer nefaste gevolgen hebben dan de huidige verdeling. Die resorteert de gekende problemen omdat de verbindingen die bestaan tussen de verschillende sectoren onvoldoende vertaald worden in verbondenheid. Het is onvoldoende overleg per decreet te verplichten of de opdracht voor coördinatie vast te leggen zonder dit verder te expliciteren. Een decreet inzake jeugdhulpverlening kan die verbondenheid organiseren, zowel aan de top van de sectoren als op het terrein. De verschillende sectoren van de hulpverlening moeten door een soort college voor jeugdhulpverlening gestuurd worden. Het decreet moet bepalen wat op dwingende wijze door dit college geregeld moet worden, zoals het zorgstrategisch beleid van de sectoren en het normeringsbeleid. De procedure moet vastgelegd worden en er moet bepaald worden welke besluiten adviserend of bindend zijn. De sectoren moeten dus in hun beleidsvoering een deel van hun autonomie opgeven. Een regionale, intersectorale overlegstructuur moet verhinderen dat er mensen uit de boot vallen of tussen sectoren blijvend voorwerp zijn van bevoegdheidsbetwisting. De regionale overlegstructuur moet beslissingsmacht hebben en de procedure moet expliciet vastliggen. De procedure moet voorzien in het expliciet formuleren van het cliëntperspectief. Afwijkingen van dit perspectief moeten gemotiveerd worden. Eventueel moet er zelfs voor de cliënt een mogelijkheid tot beroep ingevoerd worden.

Zowat alle sectoren in de hulpverlening klagen dat hun aanbod onvoldoende is. Ook de sector waarover wij ons nu buigen : de bijzondere jeugdzorg. Vooraf herhaal ik dat mij de afwezigheid van gezinsondersteunende diensten, met een integrale en intensieve zorgverlening, op de eerste lijn blijft verbazen.

De programmatie van de erkende voorzieningen van de BJZ wordt bepaald door het ministerieel besluit van 10 juli 1997. Dit besluit regelt een verantwoorde verdeling van de te erkennen capaciteit, maar dit impliceert niet dat het besluit zich uitspreekt over de behoeften in het algemeen of de

behoefte per arrondissement. De verdeling is gebeurd op wetenschappelijk verantwoorde wijze via de indicatorenmethode en leidde tot een tabel met de relatieve onderbezetting en een tweede tabel met de relatieve overbezetting. Het woord relatief wijst erop dat deze tabellen geen uitspraak doen over de behoeften maar enkel een verdeling van de te erkennen capaciteit zijn. Die verdeling is verantwoord, wat niet betekent dat verfijning zou uitgesloten zijn.

Er werd hier vaak gezegd dat het residentiële aanbod op dramatische wijze is afgebouwd. Deze uitspraken moeten echter gerelativeerd worden. Op 1 januari 1992 werd de totale programmatie bepaald op 4498. Dit betekende dat de toenmalige residentiële capaciteit met 14 procent werd afgebouwd. Men werd op dat ogenblik immers geconfronteerd met de aanhoudende onderbezetting van de residentiële capaciteit, waardoor het voortbestaan van bepaalde voorzieningen bedreigd werd. Bovendien was er toen vooral vraag naar meer personeel. De besparingen die gerealiseerd werden door de afbouw van residentiële sector werden geïnvesteerd in de aanwerving van personeel, een investering die zelfs iets hoger lag dan de bonus uit de afbouw. Die afbouw paste ook in de toenemende intentie om het aandeel van de (semi)ambulante zorg verhoudingsgewijs te verhogen. In de jaren na 1992 waren er geen significante problemen door een te klein aanbod aan residentiële opvang. Pas vanaf 1995-96 kwamen er klachten en sindsdien steeds meer. De stelling dat de actuele problemen een gevolg zijn van een onverantwoorde afbouw destijds wordt door de historiek en chronologie tegengesproken. Vanaf 1996 zocht men naar meer hulpverleningsmogelijkheden. Tegelijkertijd wou men een toename van het ambulante aanbod realiseren. Omdat we vaststelden dat een verhoudingsgewijze omzetting van residentiële naar ambulante capaciteit binnen de geplande budgetten onmogelijk was, werd een bepaald gewicht aan beide vormen van opvang toegekend en werd de capaciteit in werkelijkheid nog uitgebreid. De voorzieningen konden dan zelf beslissen om residentiële capaciteit in te leveren in ruil voor ambulante hulpverlening. Eind 1997 werd de afbouw van 87 residentiële plaatsen toegestaan. Is het deze 'spectaculaire' afbouw van 2,7% die de sector zo ontwricht als sommigen voorhouden ? Volgende cijfers verduidelijken dat dit een onjuiste conclusie is. De totale erkende residentiële capaciteit die in 1996 3190 plaatsen bedroeg, daalde naar 3103 nu. De reële bezetting nam echter toe. In de periode van 1990 tot 1998 zijn er ongeveer 1350 residentiële plaatsen verdwenen, maar de benutte residentiële capaciteit daalde slechts met 400. Merk op dat zich in de referentie-

periode onder meer het gevolg van de verlaging van de minderjarigheid voltrekt. Op 10 jaar is het totale erkende aanbod uitgedrukt in eenheden van hulpverlening gedaald met 6 procent. Al deze ontwikkelingen kunnen de huidige problemen onmogelijk verklaren.

De vraag naar een behoefteonderzoek is hier al herhaaldelijk gesteld. Als men aan een onderzoeker de opdracht geeft om een behoefteonderzoek uit te voeren, moet men wel duidelijk weten over welke behoefte het gaat. Er moet dus eerst een antwoord worden gegeven op de vraag aan welke behoefte de BJZ moet beantwoorden.

Ondertussen zijn er problemen. Gisteren had ik een gesprek met een directeur van een instelling waar 20 minderjarigen met drugsverslaving verblijven. Deze instelling wordt niet erkend of gesubsidieerd. De jongeren werden doorverwezen door de comités van de BJZ uit heel Vlaanderen. Van het RIZIV, die voor de zorg voor drugverslaafden bevoegd is, had de directeur te horen gekregen dat hij voor 2000 niet moest rekenen op een uitbreiding van de erkenning. Wat moet er met die jongeren gebeuren ?

Men kan deze problemen niet blijven voor zich uitschuiven. Er komt meer geld : 150 miljoen frank in 1999 en nog eens 100 miljoen frank in 2000. Daarnaast heeft de Vlaamse minister beslissingen genomen die aantonen dat hij de problemen ernstig neemt, ook de signalen rond het residentiële aanbod, bijvoorbeeld door een erkenning te geven aan een nieuw begeleidingstehuis in Brussel. Dit betekent niet dat we nu de weg moeten opgaan van de uitbouw van het residentiële aanbod. Ik verzet mij er tegen om het roer om te gooien. Ik pleit voor een selectief beleid. Daar waar het nodig is, in sommige arrondissementen, en voor wie het nodig is, met name voor (nieuwe) categorieën van probleemjongeren. Maar laten we er geen gedragslijn van maken.

Wat de subsidies betreft wordt vaak gezegd dat de Vlaamse Gemeenschap niet heeft geïnvesteerd in de BJZ. Ik geef enkele cijfers, de beoordeling laat ik in het midden. Tegenover de daling van de erkende hulpverlening met 6 procent staat een verhoging van de personele middelen. In 1988 bedroeg de subsidie voor salarissen 2 miljard frank, in 1998 bedraagt ze 4,9 miljard frank. Dit is grotendeels toe te schrijven aan de verhoging van de barrema's en de stijging van het maximaal te subsidiëren personeelskader. Tussen 1992 en nu is de dotatie voor de BJZ nagenoeg verdubbeld.

Het is me volstrekt onduidelijk waarom men in de discussienota stelt dat de subsidie de schaalvergroting aanmoedigt. Hetzelfde geldt voor de stelling dat een gezinsgerichte hulpverlening wordt ondermijnd door de zogenaamde 60-dagenregel. De regeling is momenteel zo dat een minderjarige ongeveer de helft van het jaar (alle weekends, feestdagen, en daarnaast 60 dagen) thuis of in een ont-haalgezin kan verblijven zonder onderbreking in de subsidiëring van de voorziening. Dat lijkt mij niet zo weinig. Met het oog op het uitvoeren van concrete reïntegratieprogramma's wordt bekeken of het niet goed zou zijn langere ononderbroken perioden van met aanwezigheid gelijkgestelde afwezigheid in de huidige regelgeving in te voegen.

4. Inleidende uiteenzetting door de heer Mark Selleslach, Gemeenschappelijk Vakbondsfront Opvoedingssector

De heer Mark Selleslach : Omdat we maar op de valreep bij de rondetafelgesprekken zijn betrokken, is de voorbereidingstijd voor mijn bijdrage nogal kort geweest.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Het is van in het begin onze bedoeling geweest om de werknemers uitvoerig aan het woord te laten. We hebben u geen enquête gestuurd zodat het klopt dat u niet vanaf de eerste ronde betrokken bent geweest. Maar ik kan u verzekeren dat ook de anderen een korte voorbereidingstijd hebben gehad.

De heer Mark Selleslach : De werknemers voelen zich betrokken bij de werkzaamheden en de doelstellingen van deze commissie ad hoc. De discussienota beschrijft voor ons een situatie die heel herkenbaar is.

We hebben de kwaliteit van de BJZ altijd hoog in ons vaandel gedragen, zowel figuurlijk als letterlijk tijdens acties. Wanneer men cijfers citeert die moeten bewijzen dat er meer geld wordt uitgetrokken voor BJZ, rijst bij ons de vraag hoe de stijging er is gekomen. Niet alleen bewijzen die verklaringen hoe erg de situatie voordien wel was, maar in feite zijn de veranderingen in het bestuur er pas gekomen nadat er acties waren gevoerd. Het zijn de werknemers die de problemen hebben gesignaleerd.

De werknemers willen zich niet louter beperken tot onderhandelingen over loon- en arbeidsvoorwaarden. We hebben altijd geweigerd om ons in deze sector te beperken tot de rol van een gewone

vakbond. Als men de werknemers niet bij hervormingen betreft, hoe kan de hulpverlening dan daadwerkelijk gerealiseerd worden? De implicaties van bepaalde maatregelen op het werk van de hulpverleners moeten vooraf worden bekeken en we stellen vast dat dit niet vanzelfsprekend is. De effecten op de werknemers komen eerder terloops aan bod, waardoor de problemen pas later opduiken.

We zijn het in grote lijnen eens met de nota van de heer Berx. We vinden de scheiding tussen de kwantiteit van de hulpverlening en de technische aspecten van de subsidiereglementering evenwel een kunstmatige opdeling. Er bestaat een rechtstreeks verband tussen kwantiteit en kwaliteit. Het is misleidend om te stellen dat het om louter technische regels gaat. Als ze ertoe leiden dat het niveau van de kwalificatie daalt, dan kan men niet stellen dat de subsidiereglementering neutraal is.

Een beperking van de kwantiteit zal onvermijdelijk gevolgen hebben. Wellicht heeft dit te maken met de bestaande kloof tussen inhoud en regelgeving, waar de techniciteit speelt. Ik hoop dat dit verandert. De gevolgen moeten onderzocht worden en blijvend geëvalueerd in een werkgroep waar de werknemers deel van uitmaken. Gezien de recente evolutie is dit niet evident.

Het wordt voor de werknemers uit deze sector steeds moeilijker om binnen de overlegstructuren te participeren. Waarom wordt er niet nagedacht over sociale begeleiding bij herstructurering? Dit gebeurt in elke sector en verhoogt de efficiëntie van de herstructurering. Alleen overgangsbepalingen zijn onvoldoende.

Ik zal niet dieper ingaan op het programmatiegetal en het ombouwbesluit. Al jaren horen we dat het programmatiegetal een gebrekkige numerus clausus is. Als het programmatiegetal geen uitspraak zou doen over de behoefte, waarom wordt het dan niet doorbroken? De cijfers beïnvloeden de bezettingsgraad. Ze zijn niet neutraal.

Bij de afleiding naar andere sectoren moet men aandacht hebben voor de arbeidsvoorwaarden die daar gelden. Zo wordt in categorie 14, wegens de personeelsstop, maar met tachtig percent van het personeelsbestand gewerkt. De programmatie van Kind en Gezin zit blokvast. De groep van plus-zesjarigen wordt uitgesloten zonder dat er een alternatief bestaat.

Een opvolgingscommissie heeft goed werk geleverd, maar met haar resultaten werd nooit iets ge-

daan. Dit steekt schril af tegen onze pleidooien over de toekomst van de hulpverlening.

Zestig uur vorming zijn lang niet meer voldoende. De tendens tot specialisatie neemt immers sterk toe. Maar ondertussen werd zelfs het betaald educatief verlof beperkt. Ik weet dat dit een federale materie is, maar de commissie mag daar niet blind voor zijn. Door al deze beperkingen zijn mensen zelfs niet meer in staat een A1-diploma te halen. Het paritair comité heeft geprobeerd gebruik te maken van de uitzonderingsmaatregelen om een aantal opleidingen als educatief verlof te laten erkennen. Maar blijkbaar is er geen schaarste op de arbeidsmarkt.

Gezien de toenemende complexiteit moet de kwalificatie worden aangepast. In 1994 heeft de zogenaamde clicheringsmaatregel toegeslagen. Sindsdien is de situatie enigszins verbeterd, maar een fundamentele oplossing is er nog niet. We werken nu met gekwalificeerde mensen maar door allerlei budgettaire beperkingen worden zij onderbetaald. Ook de federale Maribel-maatregel zorgt ervoor dat hogere kwalificaties en anciënniteit niet betaald worden.

Ik durf haast niet meer te praten over de nepstatuten omdat velen ervan uitgaan dat die voor eeuwig zullen blijven bestaan. Het kan toch niet dat bepaalde vzw's volledig steunen op DAC's. Alles zit muurvast, zodat de kansen op een oplossing verminderen.

Ik weet dat er bijkomend personeel in dienst is genomen en de situatie is verbeterd, maar dat betekent niet dat de discussie over de personeelsnormering al is afgerond. Men verwijt ons dat wij altijd maar meer personeel vragen. Ik geef toe dat men tegemoet is gekomen aan onze eis in verband met de halftijdse gezinsbegeleiders, maar dat zijn geen spectaculaire stappen. Wij willen graag het vereiste personeelsbestand laten meten.

Het personeel stelt geen looneisen. Dit betekent evenwel niet dat we niet zullen reageren op de sluipende aantasting van ons statuut. Ik heb het over de verloning voor onregelmatige prestaties of het aanslepend probleem over de vergoeding voor begeleiding tijdens vakanties. Hoe kan het dat dit probleem op vijf jaar tijd niet werd opgelost?

Wellicht kan de werkdruk niet alleen door meer personeel verlicht worden. De arbeidswetgeving is niet eens toepasbaar op onze sector.

De eisen nemen toe, de beschikbare middelen helaas niet. De jongeren en de werknemers betalen hiervoor de prijs.

Als gevolg van de professionalisering, krijgt de sector steeds meer te maken met het probleem van de loopbaanregeling. Er wordt echter meer over gepraat dan eraan gedaan wordt. Wij zijn er voorstander van de verworven deskundigheid niet te laten verloren gaan in eenvoudige brugpensioenering of uitstapregelingen. Veeleer verdient het de voorkeur een begeleide uitgroei te organiseren, waardoor iemand bijvoorbeeld coach kan worden. Het paritair comité sloot reeds een eerste eindloopbaans-CAO af, die evenwel totnogtoe zonder politiek gevolg bleef, al kost die dan geen frank meer. Wie kan dit begrijpen ?

Ten aanzien van de opdeling in sectoren en departementen, pleiten wij voor het onderscheid tussen samenwerkingsverbanden, coördinatie en overlegstructuren enerzijds – waar wij voor zijn – en structurele samenwerking anderzijds – wat ons inziens de kwaliteit zal doen dalen. Schaalvergroting komt immers vaak neer op een gecamoufleerde besparing.

Tot slot wens ik te benadrukken dat de werknemers blijvend aan het overleg willen deelnemen en er resultaten van verwachten. Zoniet zullen we op de gekende manier reageren.

5. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Hilde Slembrouck, stafmedewerker Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VFSIPH)

Mevrouw Hilde Slembrouck : Ik spreek hier in naam van de heer Bursens, administrateur-generaal van het VFSIPH, die overigens vanmiddag persoonlijk aan de conferentie zal deelnemen.

Het VFSIPH is bekend met de problemen die in de nota-Berx behandeld worden. Reeds op 26 januari 1998 bracht een werkgroep binnen het VFSIPH een eindadvies uit over het probleem van kinderen en jongeren met emotionele en gedragsstoornissen, zoals wij dit bij voorkeur noemen. Deze kinderen en jongeren worden in de Vlaams Fonds-voorzieningen voornamelijk geplaatst in de MPI's – internaat en semi-internaat – van categorie 14 en in de observatie- en behandelingscentra (OBC's).

Het advies bevat een indicatiestelling, de inventarisatie van de consequenties van de doelgroepomschrijving en de impact van een inclusief beleid en

de mogelijke preventieve acties hierrond. Het werd overgemaakt aan voogdijminister Martens, met het verzoek de inhoud ervan mee op te nemen in een globale discussie over integrale jeugdzorg, en aan de Gezins- en Welzijnsraad.

De werkgroep werd opgericht na een nota van de stafdienst van het VFSIPH, opgesteld naar aanleiding van aanvragen vanuit de door het VFSIPH erkende voorzieningen tot verhoging van de capaciteit voor karaktergestoorden. Zij werden gestaafd door attesten van de PMS-centra, die de toename van het aantal karaktergestoorden zonder verdere uitleg bevestigden. Het probleem is namelijk dat er geen betrouwbare en bruikbare gegevens bestaan met betrekking tot de prevalentie van emotionele en gedragsstoornissen, noch een behoefte-onderzoek inzake opvang hiervoor. Er bestaat bovendien een grote overlapping tussen de doelgroep van de bijzondere jeugdzorg en de populatie van internaten en semi-internaten van categorie 14 (karakterstoornissen) en OBC's, maar ook van de voorzieningen van categorie 11 (mentaal gehandicapten). Jaarlijks worden door de jeugdrechtsbanken en de comités 250 karaktergestoorde jongeren in de gehandicaptensector geplaatst, zijnde expliciete plaatsingen via de spoedprocedure. De populatie van de impliciet geplaatsten, via de gewone inschrijvingsprocedure, valt moeilijk te becijferen. Het blijkt namelijk dat heel wat van deze gevallen in de gehandicaptenzorg en zelfs in gezondheidsvoorzieningen terecht komen, wat aanleiding geeft tot een verkeerde behandeling en tevens tot een verkeerde zorgregistratie, waardoor het beleid een verkeerd beeld krijgt van de zorgbehoefte.

De risico- en protectiefactoren in de omgeving die kunnen leiden tot de ontwikkeling van psychosociale, emotionele en gedragsstoornissen zijn wetenschappelijk bekend. Men zou er een gecoördineerd preventiebeleid kunnen op bouwen. Het is geweten dat de kans op marginalisering in het algemeen groeit, vanwege de toenemende maatschappelijke dualisering. Mensen met sociaal-economische en maatschappelijke noden, ook volwassenen, komen vaak ten onrechte in het circuit van de gehandicaptenzorg terecht, bijvoorbeeld bij banenverlies voor laaggeschoolden of bij de sluiting van een opvangfunctie voor thuislozen.

Gezinnen met een verhoogd risico op marginalisering worden ook ambulante begeleid door de dienst Begeleid Wonen, die door het VFSIPH gesubsidieerd wordt. Vaak gaat het om multiprobleemgezinnen in multiprobleemsituaties. De kennis die bestaat met betrekking tot de risico- en de protectiefactoren die de ontwikkeling van een kind determi-

neren tijdens de eerste tien levensjaren zou de basis moeten vormen van een preventiebeleid dat intervenueert in de vroege jeugd. Deze aanpak moet gezinsgericht, emancipatorisch en integraal zijn.

Residentiële plaatsing van kinderen in deze context zonder iets te doen aan de ontstaansfactoren is een behandeling van de symptomen en geen integrale benadering. Als we bepaalde sectoren, onder meer Kind en Gezin, in dat verband willen valoriseren dan moeten we zorgen voor vorming van de mensen die aan huis moeten komen, in opvoedingsondersteuning op het vlak van interactie bij gedragsproblemen.

Het VFSIPH heeft een doelgroep die decretaal omschreven is. Een gehandicapte is een persoon met ernstige en langdurige beperkingen van zijn kansen tot sociale integratie tengevolge van een aantasting van zijn mentale, zintuiglijke, fysische of psychische mogelijkheden. Men neemt dus afstand van de medische omschrijving van het begrip handicap door de nadruk te leggen op de belemmeringen voor de integratie. Toch is er nog altijd sprake van een aantasting van de mogelijkheden omdat een afbakening met andere welzijnssectoren nodig is.

Niettemin zijn de verschillende sectoren als het ware communicerende vaten. Als een cliënt niet terecht kan in de meest aangewezen sector, wegens allerhande factoren zoals een globaal aanbodstekort of een tekort in de regio, dan deinst men er niet voor terug de persoon in kwestie een label van mentale of psychische handicap op te plakken.

De indicering voor een bepaalde zorgvorm gebeurt door de provinciale evaluatiecommissies, op basis van het advies en de dossiersamenstelling van multidisciplinaire teams. Voor de internaatplaatsingen van jongeren zijn dit meestal de PMS-centra. De indicering voor de overlappende doelgroep met BJZ wordt niet bepaald door de problematiek van de cliënt, maar door de kennis en de perceptie van de indiceerder van het veld, door de beschikbaarheid van het aanbod en door de relatie van bepaalde voorzieningen met de onderwijswereld. Daardoor hebben plaatsingen soms een verborgen achtergrond : men handelt niet vanuit de primaire problemen, maar wel op basis van de kansarmoede van het gezin. Die wordt dan omschreven als pedagogische onbekwaamheid van de ouders. De fundamentele oorzaak van de POS, die geleid heeft tot de plaatsing, wordt daardoor gemaskeerd. De registratie als signaalfunctie naar het beleid geeft daardoor onjuiste, of minstens onvolledige informatie.

Bij een reorganisatie van de hulpverlening dient men rekening te houden met de beleidsopties van het VFSIPH. Het zorgaanbod moet geflexibiliseerd worden, er is nood aan zorg op maat, er moet prioritair rekening worden gehouden met de gezinsondersteunende dimensie die kan gerealiseerd worden via de ambulante dienstverlening, er moet een inclusief beleid worden gevoerd, waardoor personen met een handicap zonder hinderpalen moeten kunnen participeren in alle domeinen van het maatschappelijk leven. Daarvoor zijn betere afspraken nodig met andere sectoren. De continuïteit van de dienstverlening moet worden verzekerd via samenwerkingsverbanden en netwerken.

Voor een inclusief beleid zijn er contacten geweest met Kind en Gezin en met de administratie Gezondheidszorg van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. De gehandicapten moeten in het nieuwe decreet over de geestelijke gezondheidszorg worden opgenomen als doelgroep voor de centra voor geestelijke gezondheidszorg, zodat personen met autisme, licht mentaal gehandicapten en auditief gehandicapten een betere toegang krijgen tot het reguliere aanbod. Dit aanbod gaat zich immers steeds meer uitsluitend richten op de normaal begaafden. Het VFSIPH en Kind en Gezin hebben een samenwerkingsprotocol ondertekend waardoor de diensten Begeleid Wonen en de consultatiebureaus van Kind en Gezin instaan voor de begeleiding van jonge ouders met een mentale handicap.

Onze beleidsindicaties voor de organisatie van de hulpverlening bij integrale jeugdzorg zijn : meer aandacht voor preventie, zo kort mogelijke hulpverleningscircuits, multidisciplinaire sectoroverschrijdende indicering, die onafhankelijk van de zorgaanbieders gebeurt, een handelingsgerichte diagnostiek, een hulpverlening die gericht is op de hulpvraag van de cliënt, sectoroverschrijdende en functiegerichte hulpverlening waarvoor op beleidsniveau intersectorieel overeengekomen wordt welke sector welke functie aanbiedt. Een functie is daarbij een antwoord op een hulpvraag, en gericht op een bepaald doel.

Regionale netwerken en samenwerkingsverbanden moeten sectoroverschrijdende zorg op maat kunnen leveren. De effectiviteit van de hulpverlening moet toetsbaar zijn op basis van sectoroverschrijdende criteria. Behandelingsplannen moeten samen met de cliënt worden opgesteld en bevatten de activiteiten en de maatregelen die nodig zijn om specifieke doelen te kunnen bereiken. Deze doelen moeten in verband staan met de hulpvraag. Deze plannen gaan over een vastgelegde termijn. Een

evaluatie ten aanzien van de vooropgestelde doelstellingen maakt er inherent deel van uit. Een uniforme registratie is nodig als beleidsinstrument. Bij intersectoriële netwerken rond elkaar overlappende doelgroepen laat dit toe trajecten te volgen die cliënten afleggen doorheen het hulpverleningsaanbod.

6. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Rosette D'Hauwe, Balans

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Het is onze bedoeling dat ook de gebruikers zelf het woord voeren. We kunnen hier vandaag echter geen minderjarigen aan het woord laten. Daarom hopen we dat we uit de tussenkomst van mevrouw Rosette D'Hauwe iets kunnen leren over het gezichtspunt van de minderjarige zelf.

Mevrouw Rosette D'Hauwe : In het hulpaanbod gaat het niet enkel over de verwijzers, de voorzieningen, en de werknemers, maar vooral over de gebruikers zelf. Vanuit dit standpunt wil ik een aantal bedenkingen formuleren.

Het aanbod is versnipperd. Het aantal diensten voor ouders en kinderen is haast niet te overzien. Denken we maar aan de comités voor BJZ, de CGGZ, Kind en Gezin, thuisbegeleidingszorg, jeugdpsychiatrie, pleegzorg, OCMW, sociale dienst van de jeugdrechtbank, de diensten voor revalidatie, het PMS/MST en dergelijke meer. Niet zelden interveniëren er wel vijf of zes diensten in een enkel gezin. Tussen deze diensten bestaat geen gestructureerd overleg. Soms vindt er een informeel en geïmproviseerd overleg plaats, met alle communicatiestoornissen die daarvan het gevolg kunnen zijn. Soms is er helemaal geen overleg. Sommige mensen die de cliënt al jaren kennen, worden vaak over het hoofd gezien. Denken we maar aan de onderwijzer, de schooldirecteur of het PMS. Een gebrek aan transparantie voor de gebruiker is daarvan het gevolg. Elke hulpverlener wordt een soort opzichter. De cliënt krijgt hierdoor het gevoel dat hij nog minder greep heeft op zijn eigen situatie. Begeleidingsmoeheid is niet zelden het gevolg van overbemoedigen. Vaak ontstaat hierdoor een situatie van een tegen allen, waardoor hulpverlening onmogelijk wordt. Nochtans is het meewerken aan de hulpverlening een voorwaarde voor de haalbaarheid van de doelstellingen.

Op korte termijn moet er een vaste coördinator-begeleider komen die de hele hulpverlening overziet. Op lange termijn is integratie noodzakelijk

van de verschillende hulpverleningsdiensten en moet een algemeen bureau voor jeugdzorg worden opgericht. Hierbij rijst wel het probleem van de verzuiling.

Het aanbod van ambulante en semi-ambulante voorzieningen is kwantitatief ontoereikend. Zowel de differentiatie van het hulpverleningsaanbod als het subsidiariteitsbeginsel stranden op een gebrek aan voorzieningen.

Via de Bemiddelingscommissie, die een buffer moet zijn tussen het comité BJZ en de jeugdrechtbank, moet het aantal doorverwijzingen naar jeugdrechtbanken worden beperkt. Als dat niet gebeurt is de procedure tijdverlies. Bij ernstige mishandeling en verwaarlozing vormt de bemiddelingscommissie een hinderpaal.

Ik pleit voor een volledige scheiding van vrijwillige en gerechtelijke hulpverlening. Deze laatste mag zich enkel bezighouden met MOF's en ernstige mishandeling en verwaarlozing, waardoor de jeugdhulp volledig los zou staan van sanctionering. Deze scheiding moet leiden tot meer vertrouwen bij de cliënten.

Pleegouders leveren een substantiële bijdrage tot de hulpverlening en nemen daarbij grote emotionele risico's. Ze moeten hiervoor beter vergoed worden. Nu hebben ze veel plichten, maar weinig rechten.

In de opleiding voor algemeen maatschappelijk werk moeten specifieke opleidingsonderdelen worden toegevoegd waarin de problematiek van de bijzondere jeugdzorg aan bod komt. In drie Vlaamse hogescholen staat bijzondere jeugdzorg niet op het programma, in twee andere is het vak strafrecht en jeugdbescherming opgenomen, zij het met een beperkt aantal lessen. De vorming moet bovendien de communicatieve vaardigheden van de studenten verbeteren en hen leren omgaan met complexe probleemsituaties. De gebruikers hopen te mogen rekenen op een competente aanpak, met respect voor hun autonomie.

7. Beschouwing door professor Lieve Vandemeulebroecke, Afdeling Sociale Pedagogie en Gezinspedagogie, KUL

Professor Lieve Vandemeulebroecke : We mogen de basisprincipes waarvan werd uitgegaan in de inleidende nota, zoals gezinsgericht en emancipatoirisch werken niet uit het oog verliezen.

Er was een groot verschil in de reactie van mevrouw Leemans ten opzichte van die van de heer Rahoens. De heer Rahoens pleitte ervoor om opnieuw te gaan kijken naar de rechtvaardiging van de verschillen tussen de sectoren. Dit is een top-downbenadering. Op deze manier wordt uit het oog verloren wat werd benadrukt door andere sprekers : de cliënten krijgen een versnipperd en verwarrend beeld. Ze komen bovendien vaak toevallig in de ene of de andere sector terecht.

In de discussienota wordt juist gewezen op de wenselijkheid van een organisatie van de jeugdzorg over de verschillende sectoren heen : er is nood aan een geïntegreerd aanbod. De preventieve benadering moet daarbij versterkt worden. Er is nood aan een zichtbare en gemakkelijk toegankelijke instap voor hulp- en adviesvragers. Voor bepaalde doelgroepen is toeleiding voor adviesvragen noodzakelijk. Er moeten snelle, adequate en effectieve antwoorden worden gegeven : niet meer hulp dan nodig, maar ook zo kort en intensief mogelijk. Daartoe moet worden gezocht naar de gepaste methodieken.

Het aanbod moet dynamisch zijn : het mag niet vaststaan voor een aantal jaren. Daartoe zijn studie, planning en opvolging nodig. Hoewel in de discussienota herhaaldelijk de nadruk wordt gelegd op de nood aan opvoedingsondersteuning, worden bij POS de onmiddellijke noden van de jongeren onderstreept. Hierover moet worden nagedacht. Aan de signaalfunctie van de jeugdzorg kan meer aandacht worden besteed, om de dynamiek in de hand te werken. Daartoe is bijvoorbeeld een jaarlijkse rapportering over de sectoren heen aangewezen.

Er is behoefte aan een sterkte-zwakte-analyse van de sectoren en van de opvoedingsondersteuning. In het buitenland is men jaloers op de Vlaamse vormings- en gezinsbewegingen. In Nederland zijn nieuwe initiatieven ontstaan die zich daarop hebben geïnspireerd.

Wat betreft de behoefteanalyse moeten we een analyse uitvoeren van de vraag naar ondersteuning en hulp. We moeten ook aandacht besteden aan de evolutie van de hulpbehoefte. We moeten eerst bepalen welk type vragen we zullen stellen. Is het de bedoeling om een bepaald aanbod te evalueren of om te kijken welke hulpvragen er zijn ? Kinderen uit het bijzonder lager onderwijs worden soms ongewoon opgevangen in residentiële opvang voor licht of mentaal gehandicapten. Dergelijke situaties kunnen opgespoord worden als de vraag naar de behoefte wordt gesteld. Het is misschien wel nuttig

om een steunpunt op te stellen voor de opsporing van dergelijke situaties en de stoffering van de verschillende sectoren.

In de nota wordt gepleit voor één toegangspoort voor de jeugdzorg, liefst dicht bij de betrokkenen met een oriënterende functie en in samenwerking met het plaatselijk comité voor Bijzondere Jeugdzorg. Er bestaan verschillende modellen zoals bijvoorbeeld in Nederland. Indien het gaat over verwaarloosde doelgroepen, spreekt men van het voorportaalmodel, bij problemen met samenwerking over het netwerkmodel en als er een toegangspoort moet komen voor alle bevolkingsgroepen over het loketmodel.

De regelgeving moet de flexibiliteit bevorderen. Er is ook een positieve beeldvorming nodig over de jeugd en de jeugdzorg, ook voor de mensen in het beroep. Ook over opvoeding wordt in de media vaak een negatief beeld opgehangen. Het is belangrijk dat de mensen beseffen dat ze wel bij ons terecht kunnen met vragen over hoe het moet en dat veel mensen het wel goed doen. Uit een groot onderzoek in Nederland over opvoeding blijkt dat er 10 tot 15 procent probleemgezinnen zijn. Dit aantal is dus niet gering.

In verband met de vorming en stimulering van professionelen lijkt het mij zinvol om nu en dan een sabbatsperiode in te lassen : een periode van vorming, als motivatie en beloning.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De Gezins- en Welzijnsraad zal na deze rondetafelgesprekken een aantal complementaire taken uitvoeren, onder meer de verdere interpretatie van de maatschappelijke ontwikkelingen.

8. Inleidende uiteenzetting door de heer Bert Florizoone, Jongerenbegeleiding

De heer Bert Florizoone : Ik werk al dertig jaar in de sector van de bijzondere jeugdzorg. Ik werk nu als docent jeugdbeschermingsrecht van de sociale school Kahto-Ipsoc in Kortrijk. Ik was betrokken bij de bekendmakingsacties over de comités voor Bijzondere Jeugdzorg. Ik probeer de evoluties op het terrein te volgen onder meer via de VZW Jongerenbegeleiding en ik ben een bureaulid van het lokaal comité voor Bijzondere Jeugdzorg.

De discussienota is een verdienstelijk en herkenbaar rapport dat de bekende discussieonderwerpen en pijnpunten naar voor schuift. Deze nota kan

aangevuld worden met de resultaten van de globale evaluaties naar aanleiding van het besluit van 13 juli 1994 door de afdeling Bijzondere Jeugdbijstand en door de erkenningscommissie Bijzondere Jeugdbijstand, die beide dateren van 1997. Wat de organisatie van het hulpaanbod betreft, wil ik mij beperken tot die elementen waarop ik wil repliceren of die ik wil aanvullen of bekrachtigen. Met de rest ga ik akkoord.

Er bestaan reeds heel wat initiatieven voor de versterking van de eerstelijnsdiensten. Deze zijn echter regionaal slecht gespreid, voornamelijk afgestemd op de middenklasse, er ontbreken bepaalde opvangfuncties, zijn soms slecht toegankelijk, enzovoort. Ook van de SIF-middelen zijn de kansarmen niet steeds beter geworden. Versterken houdt dus in : reorganiseren, programmeren, afstemmen op alle sociale klassen en aanvullen. Indien een comité voor Bijzondere Jeugdzorg zegt dat er een regionaal gebrek is aan bepaalde eerstelijnsdiensten en zij derhalve moeten tussenkomen, dan geven ze aan dat ze oneigenlijk cliënteel aantrekken, met andere woorden situaties die niet tot de POS behoren.

Een totale reorganisatie van alle jeugdhulpverlening via een decreet is niet wenselijk of haalbaar op korte termijn omwille van het spanningsveld generalisatie-specialisatie, de echelonnering in de eerste-, tweede- en derdelijnszorg, de belangen en de spreiding van de wettelijke bevoegdheden. Niets belet ons om reeds veranderingen in die richting door te voeren, bijvoorbeeld het opstarten van één toegangspoort voor jeugd- en gezinshulp in elke regio. Andere mogelijkheden zijn het uitwerken van verplichte vormen van regionaal overleg en coördinatie, met financiële implicaties en het creëren van een centraal dossier, met respect voor de privacy van de betrokkene. Een centrale toegangspoort is in staat om na een multidisciplinaire screening een passende toeleiding te organiseren naar de aangewezen sector en dienst.

Een doorgedreven scheiding tussen de afhandeling van de MOF's en de POS verdient verdere aandacht. Er kan echter sprake zijn van ernstige tegenindicaties. Een tehuis voor alleen MOF'ers zal maatschappelijk nog meer gestigmatiseerd worden. Maar het is onaanvaardbaar dat juridisch omschreven maatschappelijk niet tolereerbare situaties zoals mishandeling en verwaarlozing een louter justitiële weg volgen. Wanneer is er sprake van verwaarlozing ? Wat is mishandeling ? Het aantal dossiers dat door de jeugdrechtbank in de jeugdbescherming wordt behandeld, is in de loop van de

jaren '90 sterk afgenomen. Een verdere daling is zonder meer wenselijk.

Er zijn inderdaad problemen met betrekking tot de kwantiteit van het hulpverleningsaanbod in de BJZ. Het aanbod werd aangepakt via verschillende programmatieversies en dit werkt wel. De blinde vlekken zijn minder groot geworden. De ambulante mogelijkheden zijn drastisch toegenomen en de overbezette gebieden worden geleidelijk afgebouwd. Het aanbod raakt beter afgestemd op de vraag. Een drastischer ingrijpen van de overheid via programmatie lijkt me niet aangewezen, maar wel via het opvolgen van de kwaliteit.

De invoering van het kwaliteitsdecreet mag geen premisse zijn voor het terugschroeven van vormen van toezicht. De gemeenschapsinstellingen en de sociale diensten zouden minstens aan vergelijkbare criteria moeten voldoen. Men kan binnen eenzelfde sector niet werken met verschillende snelheden als het op kwaliteit aankomt. Om aan de vraag te kunnen voldoen zal men verplicht zijn om in bepaalde regio's meer te investeren. Ik hoop dat daarbij objectieve factoren bepalend zullen zijn. De roepers hebben niet altijd gelijk, noch wat de regio noch wat de werkvormen betreft. Het valt me wel op dat de comités voor BJZ in het algemeen zeer verscheiden omgaan met vraag en aanbod. De zogenaamde sociale programma's zijn vormen van sectoroverschrijdende geïndividualiseerde netwerk-hulpverlening en worden soms nauwelijks toegepast. Voor sommigen zijn de grenzen van ambulante hulp vlug bereikt. Pleeggezinplaatsing is een omstreden formule, maar wordt door sommige comités bijvoorbeeld nauwelijks in vraag gesteld.

De subsidieregeling moet neutraal zijn met betrekking tot de schaalgrootte van de voorzieningen. Een derdelijns-hulpverlening is niet gebaat met afgedwongen vormen van fusie. Initiatiefnemers die dit willen, kunnen fusies aangaan. Voor anderen is er een alternatief, met name het sluiten van samenwerkingsakkoorden. De regelgeving moet dergelijke structurele vormen mogelijk maken. Ik wil ook wijzen op de gevaren van schaalvergroting, voor monopolievorming en voor de vervreemding van de basiswerker. Dit laatste wordt onder andere gesignaleerd in Nederland, waar een gedwongen fusie-operatie heeft plaats gehad in diverse hulpverleningssectoren. Als men letterlijk een deel is van een groot geheel, wordt reële inspraak en participatie bemoeilijkt. Voor bepaalde zaken is Nederland een voorloper, maar we kunnen ook leren uit hun fouten.

Ten slotte wil ik, niet zonder enig eigenbelang, erop wijzen dat niet alle bestaande opleidingen steeds onvoldoende aangepast zijn aan de geëvolueerde verwachtingen van de hulpverlening. Het hogeschooldecreet heeft het onder meer mogelijk gemaakt dat men flexibeler kon omspringen met inhouden en didactische werkvormen. Ik denk dat dit meer en meer gebeurt. Het idee dat hogeschoolopleidingen per definitie moeten voorliggen op ontwikkelingen in het werkveld is al langer niet realistisch meer. Het basisdiploma regelt alleen maar de toegang.

MIDDAGVERGADERING

1. Debat

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De leden van de commissie hebben een aantal discussiepunten verzameld en we zullen die op het einde voorleggen. Vooraf willen we toch de mening van iedereen vragen over het voorstel van mevrouw Leemans om multidisciplinaire teams op te richten met als opdracht sensibilisering, vorming, advies, dispatching in de eerstelijnszorg en doorverwijzing naar het Vlaams Fonds, de psychiatrie en andere vormen van hulpverlening.

De heer Herbert Van Keymeulen : We stellen vast dat de sector versnipperd is. Vandaag zijn er verschillende, soms tegenstrijdige uitspraken gedaan. We staan voor de uitdaging om het landschap te hertekenen en eenheid te brengen in de verscheidenheid.

We kunnen twee wegen bewandelen. We kunnen de jeugdhulpverlening, waarvoor in de wet van 8 april 1965 een zekere eenheid was voorzien, verder opsplitsen. De versnippering werd onder meer geaccentueerd door de zaak-Dutroux waarna velen zich geroepen voelden om een taak in de jeugdhulpverlening op zich te nemen. Verdere versnippering kan tot stand komen door de omvorming van MOF in jeugdsanctierecht ; door de verdeling van POS over het algemeen welzijnswerk ; door het opnemen van preventie binnen het geheel van de algemene hulpverlening.

Een tweede weg is eenheid brengen in de versnippering zodat zowel de cliënt als de hulpverlener meer duidelijkheid krijgen in het geheel en de efficiëntie verhoogt. Het zou ook toelaten beter aan de eisen te voldoen van het Kinderrechtenverdrag.

De heer Ludo Serrien : Mevrouw Leemans heeft zeer waardevolle dingen gezegd, maar ik denk niet dat we hiervoor een nieuwe dienst moeten oprichten. Er bestaan een aantal hefboomen om de eerstelijnszorg te versterken. In de publieke sector is er de OCMW-wet. De OCMW's zijn bovendien in alle gemeenten aanwezig. Verder is er het decreet op het Algemeen Welzijnswerk dat voor de private dienstverlening de toegankelijkheid en het recht op hulpverlening garandeert. Tenslotte zijn er de diensten van Kind en Gezin.

Als we dit voorstel willen realiseren, moeten we ons eerst en vooral afvragen waarom de eerstelijnssector in gebreke blijft. Ik erken ook dat er problemen zijn wat betreft de toegankelijkheid van de

hulpverlening voor de meer kwetsbare groepen. De twee centrale functies moeten onderworpen worden aan grondig onderzoek : wat is er de facto nodig om de ouders opvoedingsondersteuning te geven en hoe kunnen de jongeren zelf de hulpverlening bereiken ?

Het is niet alleen een kwalitatief maar ook een kwantitatief probleem : er zijn te weinig middelen. Het algemeen welzijnswerk in de private sector kan deze taken niet waarmaken. We mogen deze middelen voor de eerstelijnszorg niet eisen van andere sectoren. Op die manier verlammen we het debat.

De heer Karel Henderickx : Er schort iets aan de eerstelijnszorg, maar mevrouw Leemans doet ook een voorstel over de tweede lijn. De toegangspoort moet volgens haar het comité voor Bijzondere Jeugdzorg zijn. Wat zijn haar argumenten om hiervoor te kiezen ?

De heer Koen Van Sevenant, Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten : Ik wil toch een aantal bedenkingen formuleren bij het idee om de OCMW's in te schakelen in de eerstelijnszorg. De OCMW's zijn inderdaad lokaal georganiseerd, goed bereikbaar. Ze hebben een lage drempel en zijn goed gekend, soms wel iets te veel in verband met de financiële dienstverlening. Maar er zijn wel grote lokale verschillen. De OCMW's in grote steden kunnen de lokale steunpuntfunctie wel aan maar de OCMW's in kleine steden moeten nu al te veel taken uitvoeren. Het gebeurt nu reeds dat kleine OCMW's samenwerken voor een aantal deeltaken zoals het intensief begeleiden van problematische gezinssituaties. Misschien is samenwerking ook in dit verband mogelijk.

De OCMW's kennen, via de materiële steunverlening, heel wat gezinnen met groot risico op POS. De materiële steunverlening kan een hefboom zijn bij meer algemene hulpverlening. Uit cijfers blijkt dat 120.000 personen, waarvan 40.000 minderjarigen, materiële steunverlening krijgen van een OCMW. De OCMW's helpen mensen ook bij huisvesting, tewerkstelling, administratieve moeilijkheden en relationele en gezinsproblemen. Het OCMW is dus goed geplaatst om een toegangspoort te zijn. Maar een heel aantal gezinnen, die niet geconfronteerd worden met financiële noden maar wel met POS, zullen zich niet zo gemakkelijk tot het OCMW wenden.

De OCMW's hebben reeds heel wat preventief werk verricht. Maar zij zijn nog steeds te veel gericht op materiële noden. De laatste jaren hebben

zij ook hun begeleidingsdienstverlening uitgebouwd. In de OCMW-wereld krijgt men echter hiervoor te weinig ruimte, onder andere door de mandaten van de lokale besturen, maar ook de vorming ontbreekt. De maatschappelijk werkers zijn nu al overbelast.

De OCMW's worden nu meer en meer geconfronteerd met een specifiek probleem van jeugdzorg. De 18- tot 25-jarigen, die nu door alle jeugdhulpverleningsdiensten gelost worden, proeven van hun vrijheid en berokkenen hierbij soms schade aan zichzelf en hun omgeving. Het OCMW kan hen voor een deel opvolgen via de financiële steun. De integratiecontracten zijn een mager antwoord op deze problematiek. Twintigduizend jongeren in België doen een beroep op de OCMW's en 40 procent hiervan wordt geconfronteerd met complexe en meervoudige problemen. Ik denk dat OCMW's ook voor jongeren een opdracht kunnen vervullen.

De heer Willy Vandamme : Voor we de eerstelijnszorg versterken, moeten we een aantal zaken nader bepalen. We hebben maandag de vraag gesteld wat onze opdracht precies inhoudt, maar ik vind dat de andere sectoren die hulp verlenen aan jongeren dit ook eens zouden moeten doen. Dan zouden we weten waar we precies staan en welke onze bestaansredenen zijn.

De heer Herbert Van Keymeulen : We moeten inderdaad meer overleg plegen en beter met elkaar samenwerken, maar het ontbreekt ons aan een paar premissen. Zo hebben we geen zicht op de missie van de verschillende sectoren. Misschien moeten we de decreten eens allemaal naast elkaar leggen en nagaan of er overlappingen zijn. Zijn er tegenstellingen ? Is alles gedekt ?

Ik ben geen tegenstander van programmatie op basis van behoeftes, maar misschien moeten we eens werken aan een programmatie voor de hele sector. Zo vermijden we dat de hete brij doorschoven wordt.

Mevrouw Greet Leemans : Wij maken een onderscheid tussen eerste- en nuldelijnszorg.

De heer Hendrik Van Moorter, ATD-Vierde Wereld : Vooraf wil ik mijn appreciatie voor dit initiatief uitspreken. Het is alleen jammer dat de jongeren en de gezinnen zelf niet aan bod komen.

We mogen niet uit het oog verliezen dat armen zich vaak de mindere voelen. Ze hebben nood aan een steunfiguur. We moeten hen voldoende tijd geven, niet alleen om overleg te plegen met die

steunfiguur, maar ook om de juiste woorden te vinden. Het is eveneens belangrijk de krachten van de mensen te mobiliseren en te stimuleren. Ze komen vaak uit een verbrokkeld milieu, maar in tijden van crisis zijn ze zeker bereid de nodige stappen te zetten. Via bijvoorbeeld het OCMW kan een netwerk gemaakt worden waarin de mensen elkaar steunen. In Nieuw-Zeeland kunnen de mensen zelf voorstellen doen, die achteraf meestal door de rechtbank bevestigd wordt. We moeten zo dicht mogelijk werken van de plaats waar het probleem zich voordoet.

Ik ben een groot voorstander van netoverschrijdende samenwerking. Binnen ATD-Vierde Wereld hebben wij daar positieve ervaringen mee. Bovendien moet met arme gezinnen op lange termijn gewerkt worden, wat de kans biedt een vertrouwensrelatie op te bouwen. We mogen ook niet vergeten dat elke crisis daartoe een nieuwe kans is.

De heer Jan Bosmans : We moeten differentiëren waar de oplossing werd gevonden. Iedere sector heeft zijn sterke en zwakke kanten en precies daarom gaat het steeds om een gezamenlijke inspanning waarbij iedereen zijn specifieke taak moet vervullen. Beheersing moet in samenhang gebeuren en verder worden uitgebouwd. Met uitbouwen bedoel ik geografisch uitbouwen en echelonnering. Dit laatste houdt in dat we voor meerdere lijnen moeten zorgen. We moeten die zien als opeenvolgende lagen. De toegangspoort zal zo veel effectiever worden omdat ze kan aansluiten op de best gepaste sector.

Mevrouw Gaby Haumont, voorzitter Comité voor bijzondere jeugdzorg Maaseik : Ik ben huisvrouw en actief in verschillende verenigingen en diensten, wat mij toelaat dit alles in een ruimer perspectief te plaatsen. Ik spreek namens de comités voor Bijzondere Jeugdzorg van Limburg.

Ik heb gelezen dat de toegangspoort in een veel te grote mate afhankelijk is van allerhande toevalligheden. Als men alles anders gaat organiseren, hoe gaat men dan alles op de juiste lijn plaatsen ? Het is nu al zo moeilijk.

De heer Rahoens heeft de problemen deze voor-middag geminimaliseerd. Hij mag niet vergeten dat men eigenlijk alleen maar een inventaris opmaakt van de kosten en daarbij de inspanningen uit het oog verliest die een consultant zich getroost om een andere oplossing te zoeken. Het kabinet en de administratie beschikken evenmin over gegevens. Hoe kan men zo een nieuwe visie ontwikkelen ?

Daarnaast moeten alle diensten over voldoende middelen beschikken, wat hun opdracht ook is. Consulanten moeten nu soms in abominabele omstandigheden werken. Ook de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn moet over voldoende personeel beschikken om alle diensten te begeleiden.

De heer Lucien Rahoens : Ik had het niet over de sociale diensten en de consulanten, maar wel over de problemen van het erkende aanbod en van de bijzondere jeugdzorg in het algemeen.

Ten aanzien van het voorstel van mevrouw Lee-mans, blijf ik bij mijn stelling dat men het probleem van de negatieve effecten van de opdeling in sectoren niet kan oplossen door de creatie van nieuwe structuren, waar de cliënt zich dan direct toe kan wenden. We moeten namelijk eerst de lijnen duidelijk trekken en invullen.

Mevrouw Cecile Deckers, Federatie Begeleid Zelfstandig Wonen : De politici moeten dringend het bevoegdheidsconflict tussen de OCMW's en de Vlaamse Gemeenschap oplossen. In het verleden waren er al te vaak betwistingen. Voorts wens ik de aandacht te vestigen op de nood aan middelen ten behoeve van de groep van 18 tot 25 jaar. Veertig percent van degenen die zich jaarlijks bij de OCMW's presenteren heeft te kampen met complexe problemen. Voor deze 20.000 jongeren zijn er slechts 100 begeleidingsplaatsen in het hele land. Een hele generatie blijft in de kou staan.

Mevrouw Katelijne Vanysacker, aandachtsambtenaar kinderen in bijzondere leefsituaties, Kind en Gezin : Kind en Gezin is een laagdrempelige instelling die kinderen begeleidt, zelfs al van voor de geboorte. In de eerste levensjaren bieden wij consultatiebureaus, vaccinaties en huisbezoeken door verpleegkundigen aan, evenals psycho-sociale consulten door regioverpleegkundigen. Naast deze in hoofdzaak preventieve werking, doen wij ook aan doorverwijzing van kinderen met nood aan bijkomende hulpverlening. Voorts houden wij ons bezig met kinderopvang voor kinderen tot zes, buitenschoolse opvang voor kinderen tot twaalf (in opbouw), adoptie en hulpverlening bij kindermishandeling.

In dit verband zijn in het bijzonder onze centra voor kindercare en gezinsondersteuning relevant. Kinderen tot zes jaar – dit is uitbreidbaar tot twaalf jaar – met acute problemen worden tijdelijk ambulantly, semi-residentieel of residentieel opgevangen, op initiatief van de ouders of na doorverwijzing. De aanpak is wezenlijk laagdrempelig. De ouders

blijven in elk geval geresponsabiliseerd : zij worden ondersteund in de verlichting van hun draaglast en de vergroting van hun draagkracht ten aanzien van hun opvoedingstaak.

De heer Laurent Bursens, administrateur-generaal VFSIPH : Het overleg dat plaatsvindt in het kader van deze rondetafelconferentie moet gecontinueerd worden in een multidisciplinaire interdienstencel. Een en ander moet uitmonden in een decreet dat een kader vormt voor de afstemming van het werk van de verschillende actoren, die nu door de afwezigheid daarvan machteloosheid ervaren. Een dergelijk decreet, dat door sommigen als voorbarig wordt bestempeld, moet steeds voor ogen worden gehouden. In dit verband is het kwaliteitsdecreet een lichtend voorbeeld : het biedt een tijds-kader aan voor de afstemming van de verschillende voorzieningen.

De heer Willy Vandamme : De uiteenzetting van mevrouw Vanysacker heeft mij niet duidelijk gemaakt wat de kernopdracht is van Kind en Gezin in dit verband. Wij hebben nood aan een precieze omschrijving hiervan en dit geldt ook ten aanzien van de andere actoren. Ik geef een voorbeeld : het wezen van de bijzondere jeugdzorg kan men definiëren als het opkomen voor de belangen van minderjarigen en de noodzaak van een samenlevings-interventie.

Het voorstel van mevrouw Leemans wil de hulpverlening structureren. Twee zaken lijken mij in dit verband van belang : responsabiliseren en inventariseren per regio, van de nulde tot de vierde lijn.

Mevrouw Greet Leemans : Het is niet onze eerste bedoeling nieuwe initiatieven te creëren. We stellen wel vast dat opvoeden ingewikkelder geworden is dan vijftig jaar geleden. De nadruk ligt niet langer op de fysieke, maar wel op de psychische zorg. De familiale banden zijn niet meer zo sterk als vroeger. Mensen zitten met eenvoudige opvoedingsvragen waarmee ze niet onmiddellijk ergens terecht kunnen. Als het AWW zich daartoe engageert, dan is dat voor mij geen probleem. Ik stel wel vast dat men zich in mijn streek minstens tien kilometer moet verplaatsen om een antwoord te vinden op eenvoudige opvoedingsvragen.

De aspecten sensibilisering en vorming moeten bij een dergelijk initiatief op de eerste plaats komen. Daarna komt het beantwoorden van eenvoudige opvoedingsvragen. Ten slotte moet er voor een hardnekkig probleem kunnen doorverwezen worden naar de eerste lijn of naar de tweede lijn : de kinderspsychiatrie, het VFSIPH of de BJZ. Dan

mag men wel vragen dat iemand zich tien of vijftien kilometer verplaatst.

Dit initiatief moet zeer lokaal georganiseerd zijn in wijken, er moet een systeem zijn van vaste zitdagen waardoor de hulpverleners vlot aanspreekbaar worden en er moet gebruik gemaakt worden van de bestaande structuren. Naar mijn aanvoelen is het OCMW niet hoogdrempelig. Daarover is echter nog discussie mogelijk. Men moet nagaan wat het beste lokale aangrijpingspunt is. Het kan gaan om een leegstaand lokaal naast een school of om een lokaal van Kind en Gezin. Bij Kind en Gezin geldt er echter een leeftijdsbeperking.

Inzake de toegangspoort ben ik het volledig eens met de heer Vandamme. De essentie is dat het belang van de jongere dat in het gedrang komt en dat een interventie vanuit de samenleving noodzakelijk is.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Ik stel voor dat we het nu niet zouden hebben over de kernopdracht van Kind en Gezin of van het AWW. Dit kan schriftelijk bezorgd worden.

De heer Marc Verhelst, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, aandachtsambtenaar relatie Welzijn-Justitie : Ik wil reageren op de tussenkomst van mevrouw Leemans. In de werkgroep rond de kinderrechten hebben we geprobeerd de organisatie van een kinderrechtenvrijplaats te concretiseren. Dat was niet makkelijk. Het moet een neutrale plaats zijn, het moet dichtbij het kind staan, men moet er een eenvoudig antwoord kunnen vinden op eenvoudige vragen en men moet er kunnen doorverwezen worden voor moeilijke vragen.

Wanneer men dit wil organiseren binnen het OCMW, moet men bedenken dat de mensen die er werken al een zware caseload hebben en dat het OCMW toch een bepaald imago heeft. Doorverwijzen naar het JAC gaat te ver en bovendien zijn de middelen daartoe te beperkt. Deze discussie moet verder gevoerd worden.

De heer Lucien Rahoens : Wat willen we allemaal creëren op zeer lokaal vlak ? Er is het voorstel van mevrouw Leemans en daarnaast wordt er ook gepraat over een kinderrechtenvrijplaats. Nog los van de vraag of dit allemaal betaalbaar is, vraag ik me af of dat de prioritaire acties zijn in functie van de problematiek van de BJZ, waarover we het hier hebben.

De heer Karel Henderickx : Vandaag gaat het over de organisatie van de BJZ. Voor het realiseren van opvoedingsondersteuning zijn er misschien andere mogelijkheden dan het oprichten van een nieuwe organisatie.

Volgens de heer Bursens hebben de toegangspoorten in het VFSIPH de bedoeling de oriëntatie naar bepaalde doelgroepen te bewaken en het aanbod te beperken tot het essentiële. Als het VFSIPH zich ten aanzien van deze doelgroep zeer duidelijk opstelt, dan is het de bedoeling niet meer te stigmatiseren dan noodzakelijk is.

Door een strakke opstelling tegenover de categorieën gedrags- en emotionele stoornissen willen we een signaal geven aan de samenleving dat het niet de decretale opdracht is alle problemen met betrekking tot het sociale binnen de gehandicaptenzorg te trekken.

Als de boodschap wordt verspreid in de maatschappij dat er meer residentiële opvang komt, zal de vraag nog stijgen doordat bepaalde mensen zich willen verontschuldigen voor hun gebrekkige opvoedingscapaciteiten. Er is behoefte aan doelgroepenbewaking.

De heer Louis Vermeiren : In ons voorstel pleiten we ervoor om op het lokale niveau samenwerkingsverbanden te organiseren om de opvoedingsnoden op te lossen. Daarbij kan worden vertrokken van de bestaande diensten. Het moet bijvoorbeeld mogelijk zijn dat in de ene regio bijvoorbeeld Algemeen Welzijn het initiatief neemt en in een andere locatie het OCMW. Variatie kan een rijkdom uitmaken en kan vernieuwende impulsen geven.

De heer Eric Berx : Er worden zeer verschillende standpunten geformuleerd. Volgens sommigen moet de BJZ zich beperken tot interventies bij een POS en moet de aanpak van jongeren met MOF op een andere manier geschieden, terwijl anderen er op wijzen dat aan de basis van beide situaties toch gelijke fenomenen kunnen liggen. Volgens de heer Rahoens wordt de circulatie van de populatie over verschillende sectoren overgeproblematiseerd. Anderen stellen dan weer dat afstemming mogelijk is zowel op het interdepartementale als op het lokale niveau. De vraag is hoe we de hulpverlening op de noden moeten afstemmen. Waarmee moet daarbij rekening worden gehouden ?

De heer Dirk Vos, medewerker Kinderrechtencommissariaat : Het is moeilijk om aan jongeren uit

te leggen hoe de hulpverlening in elkaar zit. Ik stel vast dat we als hulpverlener het zelf moeilijk hebben om het aan elkaar uit te leggen.

De heer Jan Bosmans : Subsidiariteit in de organisatie betekent dat men overweegt wat men waar wil organiseren. Opvang en informatie kunnen bijvoorbeeld het best lokaal gebeuren. Gemeenschapsinrichtingen kunnen daarentegen het best op landelijk niveau worden opgericht. De organisatie van jeugdzorg en jeugdbijstand kan gebeuren op het niveau van het bestuurlijke arrondissement. Planning kan gebeuren op provinciaal niveau. In deze sector bestaan trouwens verschillende mechanismen om de kosten te bewaken.

De heer Lucien Rahoens : Het probleem van de tegenstellingen tussen verschillende sectoren moet zowel boven- als onderaan worden aangepakt. Het beleid van de verschillende sectoren moet op elkaar worden afgestemd. Vandaag verneemt de ene sector de initiatieven van de andere sector vaak pas via de pers. Op lokaal niveau, eventueel op dat van het arrondissement, is overleg mogelijk, zodat de cliënt op de juiste plaats terecht komt.

De heer Willy Vandamme : Als sector moeten we in eigen hart durven kijken. Het maatschappelijke werk staat in voor vrijwillige hulpverlening en, ondanks vormen van overleg, moeten we erkennen dat de BJZ zich soms ook op het terrein van de vrijwillige hulpverlening beweegt. Volgens mij moet de BJZ zich concentreren op onderhandelde en aanvaarde hulp. Op deze manier kan een eerste selectie tot stand komen van het cliënteel waarop we ons richten. We moeten ons dan wel consequent aan die beperking houden. Ik steun het voorstel van de heer Rahoens voor overlegstructuren op landelijk en lokaal vlak.

Er is echter ook nood aan een inventaris van de jeugdhulpverlening die door de verschillende sectoren, zoals BJZ, jeugdpsychiatrie, het algemeen welzijn, enzovoort, wordt geboden. Dit moet voor alle sectoren op regionaal en op landelijk niveau gebeuren. Pas daarna kan gedacht worden aan hervormingen.

De BJZ is op dit ogenblik goed georganiseerd. Het systeem met het onderscheid tussen comité en bemiddelingscomité is de juiste werkwijze. Wel is er nog verbetering mogelijk. De comités zijn bijvoorbeeld nog niet multidisciplinair samengesteld en nog niet onderworpen aan het kwaliteitsdecreet. Toen het decreet tot stand kwam kon geen permanentie worden verzekerd voor dringende hulpverlening voor een POS. De procedure langs de recht-

bank leidt tot nodeloze vertragingen die de situatie kunnen verergeren.

De heer Ludo Serrien : De missies van de verschillende sectoren omschrijven zou inderdaad nuttig zijn. De kerntaken moeten duidelijk omschreven worden. Voor het algemeen welzijnswerk wordt de missie bepaald door het decreet. Het is niet zo simpel dat men kan stellen dat de ene sector vrijblijvend opereert en de andere niet. Zo heeft de BJZ een eigen opdracht, omdat in onze maatschappij het begrip minderjarigheid een bepaalde betekenis heeft. Bepaalde interventies van het algemeen welzijnswerk en de OCMW's zijn evenmin vrijblijvend, zoals bijvoorbeeld blijkt uit het feit dat we werken met integratiecontracten.

De voorstellen van de heren Rahoens en Bosmans zijn interessant. Per arrondissement zou inderdaad een continuüm van noodzakelijke hulpverlening, van informatieverstrekking over partiële tot integrale begeleiding, moeten verzekerd worden. Hiervoor is een instantie nodig die de verschillende sectoren bij elkaar brengt en de leemten detecteert.

De heer Herbert Van Keymeulen : De heer Berx vraagt voorstellen om te komen tot eenheid in de verscheidenheid van de hulpverlening. Ik heb het gevoel dat onze standpunten het laatste uur naar elkaar toe groeien. Iedereen is het er over eens dat overleg, samenwerking en afstemming van missies en programmaties noodzakelijk zijn. Welnu, dit zijn allemaal onderdelen van een strategisch plan. Het heeft geen zin dat elke sector een dergelijk plan afzonderlijk opstelt. Zou het niet beter zijn om te komen tot een overkoepelend strategisch plan en een overkoepelend decreet ? Dit lijkt me de enige manier om de fragmentaire aanpak tegen te gaan.

De heer Eric Berx : Kan iedereen zich vinden in dit voorstel ? Is het mogelijk om in het kader van een overkoepelend strategisch plan ook op regionaal vlak eigen accenten te leggen ?

De heer Laurent Bursens : Een decreet kan best op regionaal vlak aangevuld worden. In het kader van het VFSIPH zijn er per provincie niveauplatformen gecreëerd waarin gebruikers, verwijzers en aanbieders zetelen. Zij zijn verantwoordelijk voor de zorgbemiddeling voor individuele cliënten, voor zorgafstemming van het aanbod : zij moeten bepalen waar leemtes zijn in de zorgverlening. Hun activiteiten vormen de basis voor de centrale programmatie.

Ik begrijp dat de sector van de bijzondere jeugdzorg complexer is, omdat er meer sectoren bij be-

trokken zijn. Bij een strategische planning moeten de verschillende niveaus betrokken worden, zowel de zogenaamde nulde en eerste lijn die instaat voor opvang en preventie, het comité en de derde lijn dat zorgt voor het gespecialiseerd residentieel aanbod. Elke regio kan zijn eigen accenten leggen zonder dat dit een centraal decreet in de weg staat.

De heer Herbert Van Keymeulen : Het Vlaams Parlement toont aan hoe besluitvorming het best tot stand komt : via overleg. Er hoeft geen tegenstelling te zijn tussen de mensen die het beleid uitstippelen en de mensen die het op het terrein uitvoeren. Een strategisch plan is enkel uitvoerbaar als iedereen erachter staat.

Mevrouw Gaby Haumont : In Oost- en West-Vlaanderen zijn er 11 bestuurlijke arrondissementen. In de andere provincies slechts 9. De middelen per arrondissement zijn dezelfde. Er zou dus best een herverdeling gebeuren.

Mevrouw Mieke Craeymeersch, Similes : Ook in de geestelijke gezondheidszorg disculeren we momenteel over de organisatie van netwerken en functionele samenwerking tussen de verschillende instellingen. Het verheugt me dat dit ook in de BJZ aan de orde is. Ik wil een praktisch voorbeeld geven van het belang van intersectorale samenwerking tussen de geestelijke gezondheidszorg en de bijzondere jeugdzorg. Kinderen met een psychisch zieke ouder die opgenomen wordt in een instelling, krijgen niet voldoende aandacht, omdat hun problemen niet voldoende erkend worden en omdat de meeste aandacht naar de zieke ouder gaat. Hier is een taak weggelegd voor de BJZ. Men moet niet wachten tot het hele gezin in crisis geraakt.

Mevrouw Kim Saenen, Kinderen van Ouders met Psychische problemen : Jongeren stappen zelf pas laat naar hulpverleners. De drempel is voor velen te hoog. Veel kinderen verklaren zelf dat zij aandacht en erkenning missen. De samenwerking tussen de verschillende sectoren is dus belangrijk. Indien ouders geconfronteerd worden met psychische problemen, zou men best een familielid, de huisarts of de school vragen om aandacht te besteden aan de kinderen.

Ik vind de samenwerking tussen de verschillende hulpverleners belangrijk. Ten slotte valt het me op dat er veel wordt gesproken over de ouders, maar ik vind dat de BJZ er in de eerste plaats is voor de kinderen en niet voor de ouders.

De heer Laurent Bursens : Ik pleit ervoor om in de mate van het mogelijke een bepaald probleem in

een sector aan te pakken. De problemen met een geestelijk zieke ouder moeten in de geestelijke gezondheidszorg worden aangepakt, want het is een misvatting om één gezinslid te behandelen.

Men dient eigenlijk oog te hebben voor het hele gezin. Als twee verschillende sectoren van de hulpverlening een probleem aanpakken, creëert men communicatieproblemen.

De heer Karel Henderickx : Ik sluit me daar bij aan. In de problematiek dient men niet de persoon te bekijken, maar de hele omgeving. In Duitsland blijft het hele gezin gedurende 4 tot 6 weken in een zogenaamde nazorgkliniek. Ik geef toe dat dit in het begin veel geld kost, maar op termijn bespaart. Dit verblijf wordt betaald door de ziekteverzekering en dat betekent dat hierbij de federale overheid zou moeten worden betrokken.

Mevrouw Mieke Craeymeersch : Ik ben het niet eens met de stelling van de heer Bursens. Omwille van de vertrouwenspositie die de geestelijke gezondheidszorg heeft met de cliënt, kan men niet met het gezin samenwerken zodat dit met heel wat hulpvragen blijft zitten. Men dient ervoor te zorgen dat de sectoren op elkaar worden afgestemd. Ik pleit ervoor om kinderen van een psychisch zieke ouder niet in de geestelijke gezondheidszorg op te vangen. Dit leidt niet alleen tot een zekere stigmatisering, maar deze dienst kijkt ook met een minder open blik naar deze kinderen.

De heer Jan Bosmans : Cliëntgerichtheid is een van de belangrijkste uitgangspunten waarop alle deelnemers aan dit debat het eens zijn. De heer Van Keymeulen pleit voor een overkoepelend strategisch plan dat voor intensere samenwerking zou kunnen zorgen. Ik stel vast dat de praktijk daar nog ver vanaf staat. Er moet een andere mentaliteit gecultiveerd worden. De doelgroep omschrijven dient om argumenten te verzamelen om de dotatie te verhogen. Omdat er nu eenmaal grenzen worden getrokken tussen de leeftijden, ontstaan er verschillende organisaties met een verschillende cultuur en dat is in strijd met een cliëntgerichte hulpverlening.

De heer Ludo Serrien : Het verhaal van Kim is een perfecte illustratie van datgene wat we dagelijks meemaken in de eerstelijnszorg. Jongeren voelen zich vaak niet thuis in de diensten van andere sectoren. Ze storen zich bijvoorbeeld aan de manier van werken in de geestelijke gezondheidszorg en stappen dan bij ons binnen omdat ze vertrouwen hebben in onze diensten en omdat we een lage drempel hebben. De heer Bursens heeft gelijk dat

andere sectoren op een manier zouden moeten leren werken die meer aanvaardbaar is voor kinderen en jongeren, maar in de praktijk staan we hier nog mijlenver van af.

De heer Willy Vandamme : Ik vind het heel belangrijk dat we over onze opdracht blijven nadenken. We krijgen immers heel wat kritiek te verduren. De vraag rijst of de samenleving en dus ook de volksvertegenwoordigers nog achter onze manier van aanpak staan. Als dit zo is, dan moet men ook de nodige consequenties daarvan accepteren. Als men niet meer achter de BJZ staat, moet men deze maar afschaffen. Omdat onderhandelde hulpverlening een zeer delicate aangelegenheid is, moeten we ook zelf voortdurend onze werkwijze in vraag stellen.

Mevrouw Greet Leemans : De antwoorden op het verhaal van Kim zijn alle naast de kwestie. Zij vraagt dat men naar kinderen luistert. Daarop antwoordt men dat een probleem in feite als een geheel moet worden bekeken. Ik vind dat kinderen het recht hebben om niet tot een bepaald probleem te worden gerekend.

Mevrouw Yolande Avontroodt : Ik denk dat mevrouw Craeymeersch van Similes en de heer Bursens allebei gelijk hebben. Dat een behandeling voor het hele gezin aangewezen is, als het kind zelf een patiënt is met psychiatrische problemen zoals de heer Bursens bepleit, staat niet meer ter discussie in de hedendaagse psychiatrie. Als de ouder echter alleen patiënt is, is een familiale behandeling minder aangewezen. In dat geval is er nood aan een tweede opvangnet.

De heer Dirk Vos : Als kinderen spreken, moeten wij inderdaad luisteren. De drempel tot de hulpverlening is voor minderjarigen heel hoog door ons taalgebruik en door de structuur van de hulpverlening. Wie hulp nodig heeft wendt zich tot een bepaalde instantie, bijvoorbeeld de school en wordt daarna doorverwezen.

Voor ieder probleem is er een hokje, maar wat als er geen gepast hokje is voor het probleem ? De toegang en de inhoud van de jeugdhulpverlening moeten worden aangepast aan het standpunt van het kind.

De heer Eric Berx : Hoe kan de hele organisatie toegankelijker worden gemaakt voor kinderen en hoe kunnen we vermijden dat sommige jongeren of kinderen door de mazen van het net vallen ?

De heer Peter Brants, medewerker Kinderrechten commissariaat : De drempel is inderdaad te hoog. Een grote stap vooruit is de diensten lokaal organiseren : in Nederland staat men daarbij al heel ver. Maar het lokaal vestigen is nog geen oplossing als men geen rekening houdt met bereikbaarheid. Uit onderzoek blijkt dat hulpvragers al gauw afhaken als bijvoorbeeld een telefoonlijn bezet is. We moeten meer ingrijpen op de primaire hulpbronnen, zoals de school, de jeugdverenigingen.

Voor hulpverleners is het trouwens niet vanzelfsprekend de taal te spreken van kinderen jonger dan twaalf jaar. Ze hebben de neiging die taal in hun eigen ideeën te passen.

Mevrouw Rosette D'Hauwe : We moeten de hulpvragen inderdaad inventariseren en ons eens buigen over de missie van de verschillende sectoren. Daarna kunnen we de problemen oplossen op de manier die mevrouw Leemans voorstelt of op de wijze die de heer Vankeymeulen voorstaat. Wat we echter absoluut moeten doen is in grotere mate rekening houden met de kinderen en met hun ouders.

De heer Louis Vermeiren : Naast de scholen zijn er nog andere plaatsen waar jongeren bereikt kunnen worden. Ik denk bijvoorbeeld aan jeugdbewegingen en jeugdhuizen. Bij deze laatste werken trouwens al professionele mensen. Andere mogelijkheden zijn de sportclubs en straathoekwerk, zodat de hulpverlener gekend wordt op straat of in de jeugdcafés. Als we hulpverlening op die plaatsen kunnen introduceren, kunnen we veel problemen voorkomen.

De heer Ludo Serrien : In het Algemeen Welzijnswerk hebben we een aantal initiatieven genomen die de toegang moeten verbeteren, zoals een jeugdhuiswerking voor kansarme jeugd. Daarbij ontmoeten we trouwens vaak jongeren die later in de BIZ opduiken. We proberen nauwer aan te sluiten op hun vrije tijd. De dienstverleners moeten geregeld aanwezig zijn in de scholen, de buurt, enzovoort en snel kunnen inpakken op hun vragen. We mogen de kracht onder de jongeren evenmin onderschatten en moeten de mogelijkheden van zogenaamde peer-support onderzoeken. Daarom hebben we duizend jongeren opgeleid tot jeugdadviseur.

Mevrouw Katrien Heirman, Federatie Diensten Geestelijke Gezondheidszorg : Het zorgcircuit moet verder ontwikkeld worden op basis van een omschrijving van de missie en een inventaris van de behoeften. Iedere sector meent echter deskun-

dig te zijn op een bepaald terrein, terwijl andere sectoren vaak beter geschikt zijn.

De heer Herbert Van Keymeulen : Ik sluit mij aan bij mevrouw D'Hauwe en de heer Vermeiren. Wij moeten een antwoord geven op reële maatschappelijke behoeften. Vooraleer we doelstellingen formuleren, moeten we een analyse maken. Dit kan door in contact te treden met de cliënten. Volgens mij is dat ook onze eerste taak : de cliënten bevragen. Het Minorius-project is daartoe een belangrijk experiment.

De heer Eric Berx : Is de vraag naar een behoefteonderzoek bij het cliënteel over de sectoren heen verzoenbaar met de strategie om de aanbodsvormen op elkaar af te stemmen ? Is een dergelijke inventarisering van de hulpvragen prioritair of complementair ?

De heer Herbert Van Keymeulen : Als men de verschillende missies op elkaar heeft afgestemd, wie garandeert dan dat het resultaat ook aansluit bij de vragen die bij de bevolking leven ? De eerste vraag moet mijns inziens zijn : wat zijn de hulpvragen vanwege de cliënten en de maatschappij ?

De heer Bert Florizoone : Laten wij de zaken niet op hun kop zetten. Wie alles opnieuw wil gaan screenen, suggereert ten onrechte dat de sector aan geen enkele behoefte meer voldoet. Het tegendeel is het geval : in elk domein komen wel degelijk geslaagde invullingen voor. Overigens zijn behoeften altijd dynamisch.

De heer Hendrik Van Moorter : Ik steun het pleidooi van de heer Van Keymeulen voor een voortdurende dialoog tussen hulpverleners en cliënten. Men moet voeling met hen houden om sociale uitsluiting tegen te gaan.

Mevrouw Greet Leemans : De ervaring leert dat de knelpunten in de sector verschuiven. Zou het GEWIS, als registratiesysteem over de sectoren heen, niet kunnen helpen met de inventarisering ? In elk geval bestaat er op dit moment geen uniforme registratie over de sectoren heen.

2. Slotwoord door professor Jef Breda, Politieke en Sociale Wetenschappen, UFSIA

Professor Jef Breda : Ik ben met een onderzoek bezig inzake werkbelasting. Die blijkt hier hoog te zijn, maar dit is ook het geval in andere sectoren, bijvoorbeeld bij de OCMW's. Zijn alle gevallen in

de BJZ overigens even zwaar en dringend ? Is er geen behoefte aan een instrument waarmee men keuzes kan maken en prioriteiten vaststellen ?

Er bestaat een gebrek aan kennis over de ervaring die hulpverleners hebben met (potentiële) cliënten en probleemjongeren. Wie levert welke prestaties, wie doet wat (niet) ? Die kennis is overigens niet statisch : behoeften evolueren snel.

Wat de verschillende niveaus betreft, die kunnen best variabel zijn.

Niet alle lokale situaties bijvoorbeeld zijn aan elkaar gelijk. De toegankelijkheid kan best aansluiten bij wat lokaal reeds bestaat en waar de kansarme jongeren zich feitelijk toe wenden : het OCMW, de school. Daar is het dat men de aandacht voor jongerenproblemen moet inbouwen.

Het centrale niveau moet zorgen voor de middelen en die vervolgens doorspelen naar de regio's, die wel zelf plannen moeten maken in overeenstemming met de specifieke situatie. Tevens staat het centrale niveau in voor de kwaliteitscontrole.

Regionaal zijn afspraken, samenwerking en coördinatie nodig, maar dit is evenzeer het geval per individuele zaak. Ik pleit ter zake voor casemanagement door een vertrouwenspersoon. In Nederland slaagt men erin iets dergelijks te realiseren in de sector van de ouderenzorg, maar ik vrees dat wij hierin nog een lange weg te gaan hebben.

De welzijnszorg is inmiddels in het algemeen afgestapt van de hiërarchische echelonneringsgedachte. De problemen zijn dermate complex dat zij enkel kunnen aangepakt worden in een onderhandelend conglomeraat van verschillende zorgvoorzieningen in plaats van een vooraf vastgelegde hiërarchische structuur.

Ook de idee van één grote toegangspoort is inmiddels achterhaald, tenzij voor de zware en dure residentiële zorg, waar men dan wel moet garanderen dat alleen wie het echt nodig heeft er terechtkomt. In alle andere gevallen verdient een huis met vele, verschillende deuren de voorkeur terwille van de toegankelijkheid.

VERGADERING VAN DONDERDAG 10 DECEMBER 1998

THEMA : Preventie

MORGENVERGADERING

1. Inleiding

De heer Eric Berx : De discussienota is het resultaat van de bevraging van 100 directe actoren. De beste preventie is voor de meeste van hen de hulpverlening zelf. Die moet zowel kwantitatief als kwalitatief voldoende sterk zijn. Door vroegtijdige detectie wordt snel en adequaat ingrijpen mogelijk. De conclusie is dat de hulpverleningssector een maatschappelijke signaalfunctie moet hebben.

Bij de preventie moet men meer aandacht hebben voor specifieke risicogroepen. Risicogroepen zijn onder andere risicogezinnen – voor hen is opvoedingsondersteuning heel belangrijk -, schooluitvallers, druggebruikers en jeugddelinquenten. Indien bij POS en MOF sneller ingegrepen wordt, kan het escaleren van de problemen vaak voorkomen worden. Men pleit dan ook voor samenwerking tussen justitie en welzijn. De verschillende actoren willen ook effectiviteitsonderzoek terzake.

Het derde niveau is de preventie in het algemeen beleid. In het gezinsbeleid moet men rekening houden met het spanningsveld tussen de maatschappelijke verwachtingen en de veranderende rol van de gezinnen. Ook in het jeugd- en jeugdwerkbeleid, het woonbeleid en het participatiebeleid is preventie belangrijk. Zo kunnen de kinderrechten geoptimaliseerd worden. Ook de media zijn een belangrijk thema.

De algemene teneur is dat welzijnspreventie nu heel versnipperd is en niet gecoördineerd wordt. De geënquêteerden doen dan ook een aantal suggesties voor meer coördinatie : de oprichting van een interdepartementale gecoördineerde aanpak, coachen van de verschillende preventievormen, regionale afstemming, enzovoort.

2. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Katrien Verhegge, stafmedewerker strategisch management, Algemene diensten Kind en Gezin

Mevrouw Katrien Verhegge : We willen een aantal onderwerpen in verband met preventie in de bijzondere jeugdzorg (BJZ) behandelen : opvoedingsondersteuning, de heroriëntering van onze eigen

sector, de verwarring tussen structurele preventie en preventie in het kader van hulpverlening voor specifieke groepen en de organisatie van preventie.

In het kader van preventie is er nood aan voldoende vormen van opvoedingsondersteuning. Wij vinden het noodzakelijk dat er een continuüm van opvoedingsondersteuning is. We baseren ons hiervoor op het schema van Kousemaker-Timmers-Huygens. Zij hebben het over een continuüm van pedagogische hulpverlening als antwoord op de mate waarin ouders hun opvoedingssituatie al dan niet als problematisch opvatten. Het continuüm omvat vier categorieën. Bij de gewone opvoedingssituatie ervaren ouders weinig problemen bij het opvoeden. Als er opvoedingsspanning is, ervaren ouders hun opvoedingshandelen niet altijd als bevredigend en zijn ze op zoek naar oplossingen. Als ouders ernstige problemen ervaren en noodmaatregelen aangewezen zijn, is er sprake van opvoedingscrisis. Bij problematische opvoedingssituaties is opvoedingshandelen helemaal niet effectief en bevindt men zich in een negatieve spiraal. Hier is hulpverlening aangewezen.

Kind en Gezin wil zich, in het kader van de preventieve zorgen aan gezinnen met jonge kinderen, toeleggen op de eerste twee categorieën. Het is belangrijk dat wij, binnen de bepalingen van het decreet, al opvoedingsondersteuning bieden aan gezinnen met hele jonge kinderen.

Kind en Gezin doet meer dan alleen maar aan preventie en begeleiding. Ook in de kinderopvang, de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning en gezinsplaatsing zal gezinsondersteuning verder uitgebouwd worden, vooral voor de categorieën twee en drie. Kind en Gezin is niet deskundig voor POS en moet voor die categorie samenwerken met de BJZ.

Opvoedingsondersteuning moet voor ons vrijwillig en laagdrempelig zijn. Kind en Gezin heeft zeker dat imago. Een ander belangrijk element is de flexibele overgang in een continuüm van opvoedingsondersteuning dat we met verschillende partners moeten uitbouwen, waarbij gezinnen soepel moeten kunnen kiezen tussen verschillende vormen van opvoedings- en gezinsondersteuning.

Kind en Gezin is de eigen sector rond de ambulante en residentiële zorg ook aan het heroriënteren. Als we de sector heroriënteren, moeten we zorgen voor een flexibel gezinsaanbod, waarbij het vooral gaat om een invulling van het aanbod op maat van het gezin en niet zozeer een invulling vanuit wat de voorzieningen te bieden hebben aan gezinnen. Er

moet een aanbod gecreëerd worden waarbij gezinnen flexibel kunnen kiezen en werkvormen van Kind en Gezin en de BJZ zo flexibel mogelijk gehanteerd kunnen worden. Zo kan een tijdelijke opvang in de kinderopvang voor de kinderen al een voldoende steun betekenen. Indien nodig kan van een huisbezoek overgeschakeld worden op vrijwillige gezinsondersteuning of op intensievere hulp. We merken hier opnieuw een continuüm.

Wij pleiten eveneens voor een duidelijke scheiding tussen structurele preventie en preventie door hulp aan specifieke groepen. De BJZ beschikt over de nodige knowhow bij het verlenen van hulp aan kinderen in probleemsituaties. Wellicht kan ze die knowhow gebruiken om op dat vlak aan preventie te doen. Voor structurele preventie zullen een aantal partners moeten samenwerken. Ik denk hierbij aan het algemeen welzijnswerk en Kind en Gezin. Wij zijn gewoon te werken met jonge kinderen voor wie preventie heel belangrijk is. Kind en Gezin zal deze visie in een strategisch plan over de maatschappelijke positie van het kind verder uitbouwen.

In de nota heeft men het over een centrale Vlaamse dienst. Ik laat dit voorstel voor wat het is. Volgens mij moeten we ons richten op de coördinatie van de preventie op lokaal vlak, volledig aansluitend op lokale en regionale behoeftes. Dit sluit trouwens aan op de literatuur, waarin men stelt dat pedagogische preventie lokaal ingebed moet zijn in bestaande structuren en zoveel mogelijk moet aansluiten bij heel lokale behoeftes.

3. Inleidende uiteenzetting door de heer Jan Vos, Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten (VVSG)

De heer Jan Vos : Samen met Koen Vansevenant van het OCMW-Oostende heb ik een nota geschreven. Ik dank de initiatiefnemers voor de manier waarop ze het veld betrekken in dit debat. Ik hoop evenwel dat we het effect van dit initiatief zullen merken in de volgende regeerperiode.

In de discussienota heb ik veel stellingen gelezen die ik deel. Ook het OCMW vindt dat niet altijd op een goede manier wordt samengewerkt. Ook wij merken dat de eerstelijnszorg niet altijd gewaardeerd wordt. Voor specifieke opmerkingen over de methodiek, verwijs ik naar de specialisten terzake.

Ik zal mij concentreren op de inbreng van de OCMW's die optreden als eerstelijnsdiensten in

het algemeen welzijnswerk en samenwerken met de gespecialiseerde BJZ-diensten. Een OCMW vervult echter meer dan alleen maar een preventieve taak, het speelt ook een rol bij het beëindigen van plaatsingen. Voorts vormt de groep jongeren tussen 18 en 21 jaar voor ons een nijpend probleem. Wellicht houden deze twee laatste punten niet direct verband met dit debat, maar ik wou er toch de aandacht op vestigen.

OCMW's hebben vaker te maken met opvoedingsproblemen en plaatsingen dan iedereen denkt. De materiële problemen – de enige waarmee wij zeggend geconfronteerd worden – zijn vaak een aanleiding om ruimere hulp te verlenen. Een ander hardnekkig stereotiep is de overtuiging die bij velen leeft dat financiële hulp een vertrouwensrelatie in de weg staat.

Heel wat OCMW's, zeker in de grote steden, kunnen nauwelijks aan kwalitatieve hulpverlening doen. De sociale dienst van het OCMW is voor veel gezinnen een van de weinige permanente contactpunten. Het is ook niet eenvoudig om moeilijke gezinnen door te verwijzen naar gespecialiseerde diensten. Gezinnen die te maken hebben met generatiearmoede hebben bijvoorbeeld schrik voor diensten zoals de geestelijke gezondheidszorg of PMS.

In de sociale diensten van de OCMW's leeft dan ook veel frustratie. Enerzijds zijn deze diensten onderbenut, anderzijds zijn ze overbevrraagd. Op 1 januari 1998 waren er 128.446 personen afhankelijk van een bestaansminimum. Ten minste 40.000 onder hen waren minderjarigen. Bij de bestaansminimumtrekkers is er een vrij groot aantal gezinnen met opvoedings- en plaatsingsproblemen. De maatschappelijke werkers van het OCMW zijn weliswaar geen therapeuten, maar door hun praktische en persoonsgerichte gezinsondersteuning kunnen ze bijdragen tot het verhogen van het zelfrespect en tot het herstel van de relaties. Ze kunnen de mensen ook toeleiden naar specifieke vormen van ondersteuning zoals de BJZ of de Basiseducatie.

Voor het OCMW is een belangrijke taak weggelegd op het vlak van coördinatie, overleg en casemanagement. De maatschappelijke werkers kunnen de rol van casemanager op zich nemen, of ze kunnen ervoor zorgen dat de casemanager diegene is met de best mogelijke vertrouwensband met de cliënt. Lokale netwerken zijn zeer belangrijk. Het OCMW moet betrokken worden bij de hulpverlening van andere organisaties. Deze diensten moeten elkaar versterken en niet tegenwerken. Ook

het OCMW kan de relatie tussen kinderen die geplaatst zijn en hun ouders bevorderen of tegenwerken. Het OCMW kan, onder meer door materiële stimuli, de deelname van jongeren en gezinnen aan reguliere voorzieningen bevorderen. Met de term reguliere voorzieningen bedoelen we jeugdwerk en vakantiewerk, maar ook meer essentiële voorzieningen als onderwijs en tewerkstelling.

Ten slotte wil ik nog ingaan op het nijpend probleem van de jongeren tussen 18 en 21 jaar. Op dit ogenblik zijn 25 percent van de bestaansminimumtrekkers jonger dan 25 jaar. Uit een beperkt onderzoek in Oostende en Luik is gebleken dat 40 percent van deze jongeren te kampen heeft met complexe problematieken : onvoldoende onderwijs, druggebruik, gebrek aan tewerkstellingsperspectieven of contacten met justitie. Het gaat om jongeren die volledig zelfstandig willen leven zonder dat ze daarvoor voldoende maturiteit hebben. Vaak hebben ze de vrijwillige hulpverlening de rug toegekeerd, omdat ze dit ervaren als bemoeienis. Het OCMW moet dan een delicaat evenwicht proberen te vinden : het moet deze jongeren respecteren in hun vrijheid en tegelijk vermijden dat ze volledig in de marginaliteit terechtkomen. Het rigide hantieren van integratiecontracten biedt weinig soelaas. De combinatie van financiële steun en een gezonde bemoeienis kan wel effect hebben. De OCMW's beschikken echter over onvoldoende middelen om die uitdagingen aan te gaan. Men mag deze slotbedenking zeker niet verkeerd interpreteren. Ik wil de verhoging van de minderjarigheid niet opnieuw ter discussie stellen. Ik wil wel pleiten voor aangepaste methodieken en voldoende middelen om deze jongeren te ondersteunen in deze overgangperiode.

4. Inleidende uiteenzetting door dokter Hugo Ruymbeke, Federatie Diensten Geestelijke Gezondheidszorg (FDGG)

Dokter Hugo Ruymbeke : Ik wil graag reageren op de discussienota rond BJZ. Als vertegenwoordiger van de ambulante geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren was ik immers een van de honderd respondenten.

De sector van de CGGZ wordt door de Vlaamse overheid gesubsidieerd en verleent ambulante psychiatrische zorg aan kinderen, jongeren en volwassenen. Naast de zorg in de thuissituatie is er ook de categoriale hulpverlening, zoals hulp bij alcohol- en drugsmisbruik.

In België staan de subsidies voor de ambulante geestelijke gezondheidszorg en die voor de psychiatrische ziekenhuizen tegenover elkaar in een verhouding van een tot veertien. In Nederland is dat een verhouding van een op zeven. Toch ontwikkelt deze sector een dynamiek ten aanzien van de beleidsontwikkeling en een professionele zorg voor de cliënt. Jaarlijks worden er meer dan 40.000 kinderen, jongeren en volwassenen behandeld in de 84 centra in Vlaanderen. Een studie adviseert een verdubbeling van de hulpverleningscapaciteit voor jongeren om te voldoen aan de behoeften. De wachttijden zijn een groot probleem en staan acute hulpverlening die nodig is bij zelfmoordpogingen, schoolweigering en ernstige depressies in de weg.

Het is waar dat we worden vergoed voor het verbeteren van de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Maar we worden niet betaald om op dit ogenblik de maatschappelijke tekorten van 100 percent in de capaciteit te verhelpen, noch om het machteloze gevoel verder te dragen en te verdragen. De maatschappelijke en politieke verantwoordelijkheid is nu aan zet. We kunnen niet instaan voor het uit de hand lopen van bijvoorbeeld geweld, zoals de moord gepleegd door de dertienjarige in Schaarbeek.

Wat de preventie betreft, zoals omschreven in het studieproject van de FDGG, zijn we van mening dat de nota nergens de problemen van kinderen van 0 tot 13 jaar vermeldt. Een groot deel van de voorgestelde suggesties zijn vooral gericht op jongeren van 13 tot 20 jaar. Als kinder- en jeugdpsychiater vind ik dat zeer merkwaardig. De problemen komen niet zomaar uit de lucht vallen. Uit onze ervaring blijkt dat een bepaalde problematische ontwikkeling vaak al eerder een aanvang neemt, nog voor het derde levensjaar. Bij sommige problemen zoals hyperactiviteit kunnen de problemen al teruggevonden worden in het eerste levensjaar. Ook voor gedragsproblemen zijn soortgelijke bevindingen vastgesteld.

Spreeken over preventie veronderstelt dat de hulpverlening vroeger dient in te grijpen dan nu het geval is. In principe komt men te laat met de hulpverlening, waardoor soms bijzondere maatregelen nodig zijn, zoals de opvang in een gesloten instelling of gevangenis tot gevolg.

Ingrijpen in een ontwikkelingstraject van een probleemgedrag veronderstelt kennis en ervaring over het probleem en de doelgroep. Deze is aanwezig bij de kinder- en jeugdpsychiatrie middels zijn kennis van de psychopathologie, de leer van de verschijnselen van psychische stoornissen, waarbij een bio-

psychosociaal model voorop staat. Dit wil zeggen dat psychiatrische problemen vanuit verschillende invalshoeken worden benaderd. Vanuit dit model verricht de kinder- en jeugdpsychiatrie diagnostiek en meestal wordt ook een DSM4 – classificatie toegekend.

Ik heb de indruk dat de MOF- en de POS- begrippen te weinig differentiatie geven inzake de verschijnselen die zich voordoen en om een behandelingsplan op te stellen. Voor de beoordeling van probleemgedrag handelt men vooral vanuit de opvoedingssituatie. Ik denk dat dit een groot tekort is in de diagnostiek. Deze beoordeling dient aangevuld te worden met hypothesen vanuit de biologische, psychische en sociale dimensies. Uit recent onderzoek is gebleken dat bij 70 percent van de delinquente jongeren een psychiatrische diagnose kan worden vastgesteld.

Ik pleit er voor om het DSM4-systeem aangevuld met relevante subsystemen in te voeren als een eenduidig valide systeem voor alle jeugdsectoren. Bij sommigen zal dit weerstand oproepen, maar het is een systeem dat internationaal het meest geaccepteerd wordt om probleemgedrag in kaart te brengen.

De preventie zoals de FDGG die ziet, strekt zich uit over 3 actieterreinen. Ten eerste is er de universele preventie. In ons werk stellen we vast dat de kwaliteit van de relaties getuigt van tekorten in allerlei vaardigheden. Kenmerken zoals conflictoplossend vermogen, verdraagzaamheid, solidariteit en dergelijke zijn vaak zwak ontwikkeld bij deze jongeren. Dit is niet alleen bij hen het geval. Ook de ouders zijn soms erg benomen door hun eigen activiteiten waardoor ze het belang van hun kind uit het oog verliezen. De verhouding van baaswerknemer heeft vaak een autoritair karakter, in plaats van samen verantwoordelijkheid te dragen voor het werk. De school is ook wat in dit bedje ziek. Aan leerlingen wordt weinig effectieve inspraak gegeven in de organisatie van de school. Het is belangrijk dat het programma zo dringend mogelijk wordt afgewerkt.

Waar is er nog plaats voor positieve sociale vaardigheden? We zijn van mening dat opvoedingsondersteuning een belangrijke bijdrage kan leveren voor een universele preventie. Onder meer in de Verenigde Staten zijn er diverse projecten aan de gang. Zo zijn er programma's, die aan de scholen worden gelinkt en die de sociale vaardigheden van ouders en kinderen proberen te verhogen. Verder moeten we de middelen die ons ter beschikking staan, zoals de media, krachtig hanteren. Voor-

beelden van positief gedrag dienen te worden geïndoctrineerd. De wetenschappelijke ondersteuning is van groot belang.

Een tweede actieterrein is de ingebouwde preventie, die gaat om de preventie die verweven zit in de curatieve zorg of begeleiding en die zich niet laat toewijzen aan het terrein van de dienstverlening. Het gaat vooral over de curatieve activiteiten die preventieve effecten hebben of die met een preventieve bekommernis worden uitgevoerd, zoals een adequate voorlichting van patiënten. In de ambulante geestelijke gezondheidssector gaan we ervan uit dat een strikte indeling van de hulpverlening in curatie en preventie niet aan te raden is. Multidisciplinaire samenwerking is een voorwaarde voor de ingebouwde preventie.

Wat ten derde de preventie ten opzichte van de risicogroepen betreft, legt de FDGG sterk de nadruk op het organiseren van preventie op een systematische manier en vooral naar bepaalde risicogroepen. Dit veronderstelt dat bepaalde modellen worden gebruikt, zoals deze van Hosman en Price. Deze modellen zijn grondig bestudeerd en uitgetest in de Verenigde Staten en Nederland op hun effectiviteit. Volgens de indeling van Hosman en Price is het nodig om de volgende rubrieken goed te omschrijven met hun subdoelstellingen, meer bepaald doelgroep, doelen, afstemming, motivatie, multifactor-, multisysteem- en multimethodebenadering. Zeer belangrijk is ook de tijdsfactor: het programma dient over verschillende jaren te worden uitgeoefend. Een voordeel van deze onderzoekers is de eenduidige taal die ze hanteren. Voor een goede uitvoering van het preventieproject zijn goed geschoolde deskundigen nodig. Essentieel is ook dat men gebruik maakt van de bestaande voorzieningen in het ontwikkelen van een jeugdpreventiebeleid. We wijzen het oprichten van een nieuwe preventie-instelling dan ook af.

Ten aanzien van de risicogroepen moet een speerpuntenbeleid worden gevoerd. Meer middelen en een grotere inzet van voorzieningen moeten prioriteit krijgen. Er dient te worden gewerkt met verschillende preventieprojecten, bijvoorbeeld rond gedragsproblemen en -stoornissen. Daarbij moet voldoende aandacht worden besteed aan hyperactiviteit bij jongeren. Dit leidt immers vaak op latere leeftijd tot heel wat problemen: werkloosheid, integratieproblemen, opvoedingsproblemen met de eigen kinderen, enzovoort. Ook angst en depressie moeten op tijd worden aangepakt. Op termijn leidt dit tot grote economische schade: de arbeidsgeneeskunde toont dat aan. Voorts moet preventief gewerkt worden rond seksueel misbruik en ver-

waarlozing en rond kinderen van ouders met psychiatrische problemen.

Er is nood aan een verregaande functionele integratie van de jeugdzorg. De tijd van echelonnering is voorbij. Er moeten zorgcircuits worden georganiseerd. We kunnen diagnostische en therapeutische ervaring doorgeven. We beschikken over voldoende ervaring en kennis, maar we hebben te weinig middelen. De problemen van versnippering en te lage financiering dienen te worden aangepakt.

5. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Ingrid Van Eetvelt, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Bij het lezen van de discussienota springt een begripsverwarring in het oog. Preventie is een zeer ruim en vaag begrip. Elke goede hulpverlening voorkomt verdere problemen en kan aldus beschouwd worden als een vorm van preventie.

Ik zal vandaag enkel uitweiden over algemene preventie. Sinds 1965 wordt een onderscheid gemaakt tussen algemene en individuele preventie. Algemene preventie betreft alle initiatieven die gericht zijn op het voorkomen, uit de weg werken en neutraliseren van factoren die op een systematische manier hinderlijk zijn voor de ontplooiing van jongeren en alle initiatieven die de ontplooiing van jongeren in de hand werken.

Om samenwerking mogelijk te maken is er nood aan een gemeenschappelijk begrippenkader. Een interessant uitgangspunt wordt daartoe geleverd door de heer Frits De Caeter. Hij onderscheidt drie belangrijke dimensies in het begrip preventie : het moment waarop wordt ingegrepen in het probleem ; het offensieve of defensieve karakter van de preventieve actie en ten slotte de focus van de actie : is ze gericht op personen of structuren ?

Problemen kunnen worden aangepakt door zo vroeg mogelijk offensief structuurgericht in te grijpen, maar dienen ook individueel, preventief en soms defensief, repressief te worden aangepakt. Bij zware agressie van jongeren helpt alleen de politie. Maar er moet tegelijk aandacht zijn voor individuele hulpverlening voor de daders en slachtoffers en er moet worden gezocht naar de ontstaansgeschiedenis van het probleem.

Om problemen multidimensioneel en multifunctioneel te kunnen aanpakken, moeten alle sectoren erbij worden betrokken. Preventie moet daarbij zo dicht mogelijk aansluiten bij hulpverlening. Er is daarom nood aan een structuur waarin hulpverleners en preventiewerkers elkaar vinden. Elke sector moet daartoe de nodige middelen en mensen vrijmaken. Hulpverleners zijn voor preventiewerkers bevoorrechte getuigen, op voorwaarde dat ze oog hebben voor maatschappelijke oorzaken en specifieke problemen in de regio. Preventiewerkers verplichten hulpverleners afstand te nemen van individuele problemen en na te denken over structurele oorzaken. Er wordt verder gekeken dan de individuele verantwoordelijkheid. Hulpverleners worden aangezet om na te denken over hun eigen hulpverleningspraktijk.

De comités BJZ kregen bij hun ontstaan in 1965 reeds een algemene preventieve opdracht. Aanvankelijk kwam deze methodiek echter moeilijk van de grond. Vanaf de jaren tachtig werd aandacht besteed aan visie- en methodiekontwikkeling. In de comités werd de projectwerking van Frits De Caeter ontwikkeld. Het beleid bleef het belang van een preventieve werking benadrukken door opleidingsprojecten voor consultants en comitéleden, de oprichting van preventiecellen in de comités en door de vrijstelling van preventieconsultanten. Per comité BJZ werd een preventieconsulent aangesteld. Deze consultants kregen een aangepaste vorming, waardoor de visie- en methodiekontwikkeling verder werd gestimuleerd. In andere sectoren is deze specialisatie minder uitgebouwd. Daardoor krijgt methodiekontwikkeling er weinig kansen. De structuur van de preventiecel, met vertegenwoordigers uit diverse maatschappelijke geledingen, maakt deze cellen tot unieke preventiefora.

Met beperkte middelen worden op regionaal en bovenregionaal niveau structurele preventieprojecten opgezet, in samenwerking met andere sectoren. Voorbeelden zijn het project Uit de schoolse boot, het spijbelpreventieproject en het project kansarmoede. Klasse, het tijdschrift van het departement Onderwijs, deed ook al een beroep op preventiewerkers.

In samenwerking met de provincies uit het zuiden van Nederland werd een preventiedatabank ontwikkeld : een belangrijke inspiratie- en informatiebron voor de ontwikkeling van nieuwe preventieprojecten.

De preventie binnen de BJZ vertrekt van de kin- derrechtensvisie. Deze preventie is structureel, offensief, gaat terug naar de oorsprong van de pro-

bleemontwikkeling, richt zich op sleutelfiguren en hanteert de methodiek van de preventieve projectwerking. Er wordt gestreefd naar een gecoördineerd en geïntegreerd beleid, zodat maatschappelijke uitsluitingmechanismen kunnen worden omgebogen.

De volgende jaren wordt bijzondere aandacht besteed aan methodisch handelen. Daartoe worden in een meerjarenplan de visie, de te realiseren en de beoogde effecten samen met de te ondernemen acties gepland.

Als overheidsdienst willen de comités zich niet rechtstreeks tot de jongeren wenden, maar vooral tot de intermediaire organisaties : zij die dicht bij de jongeren staan en de beleidsverantwoordelijken : niet alleen politici, maar ook schooldirecties, jeugdhuisverantwoordelijken enzovoort.

Het verdrag inzake de rechten van het kind is een belangrijk instrument voor de comités om offensief en structureel ten behoeve van het kind te kunnen werken : inspraak en participatie verhogen, kennis vergroten, kinderen en het familiarisatieprobleem in de kijker plaatsen. Ten aanzien van de preventieve werking van de sectoren is er nood aan overleg met het oog op de ontwikkeling van een gezamenlijk beleid en een gemeenschappelijke visie. Zonder dit perspectief wordt een dergelijk overleg ervaren als ballast. De gemeenschappen hebben de bevoegdheid hier sturend op te treden. De behoefte aan een overkoepelende structuur wordt nog versterkt door het feit dat andere instanties, met name het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie in de gezondheidssector en het Vast Secretariaat voor Preventiebeleid van het ministerie van Binnenlandse Zaken op federaal vlak, bezig zijn een dergelijk beleid te ontwikkelen. Bovendien is een bundeling van krachten het enige mogelijke antwoord op de interventies van de veiligheidscontracten met hun vele middelen op het welzijnsterrein.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Helemaal kregen wij vanwege het Vast Secretariaat voor Preventiebeleid geen enkele reactie op ons verzoek hun beleidsvisie hier te komen uiteenzetten.

6. Inleidende uiteenzetting door mevrouw Christine Dupont, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs, afdeling Beleidsgerichte Coördinatie, coördinator Experiment Leerlichtcontrole

Mevrouw Christine Dupont : Wij hebben inmiddels al vijf tot zes jaar ervaring met spijbelpreventie. Aanvankelijk werkten wij alleen in Brussel. Vervolgens werd een experimentele regelgeving die op deze eerste ervaringen was gebaseerd, uitgetest in Antwerpen, Gent, Brugge, Genk en Hasselt. Dit schooljaar kwam daar een regionale werking in Dendermonde en Oostende bij. Een en ander wordt uitgevoerd door detachering van gemeentelijke coördinatoren, die gefinancierd worden met middelen van het federaal Impulsfonds.

De eerste opdracht bestaat erin het leerlingbegeleidend vermogen van de scholen te vergroten. Afwezigheden verraden immers belangrijke zorgvragen. De tweede betreft het versterken van de positie van de ouders in het algemeen en die van de kansarme (migrant-)ouders in het bijzonder. Ten slotte richten wij ook onze aandacht op de uitbouw van de samenwerking tussen onderwijs en welzijn. Het gaat hierbij specifiek om de preventie inzake schoolverzuim en -uitval en de begeleiding bij afwezigheid door PMS, school, MST en de ruime schoolomgeving enerzijds, in samenwerking met de comités voor bijzondere jeugdzorg anderzijds. Een studie van de bestaande regelgeving betreffende de CBJZ leerde ons dat de comités als Vlaams overheidsinitiatief bij uitstek geschikt konden zijn, omdat preventie en remediëring tot hun takenpakket behoren.

In de praktijk van de voorbije jaren kwamen wij tot de vaststelling dat de preventiewerking van de comités verrassend verscheiden is. Wij werden geconfronteerd met een heel breed spectrum gaande van gelukke specifieke samenwerkingsvormen tot complete mislukking. Vooral het eerste jaar deed dit laatste zich voor : wij vonden geen aansluiting bij de werking van de comités, ondanks het feit dat wij er eigen middelen mee naartoe brachten. De preventiecellen wilden blijkbaar autonoom blijven werken. Soms was er ook sprake van overlapping, zoals met het spijbelpreventieproject in Antwerpen, al kwam het daar toch tot enige, zij het voor verbetering vatbare, samenwerking. De verschei-

denheid in de samenwerking van de comités hangt samen met het belang dat elk comité al dan niet hecht aan de ondersteuning van scholen en met de houding van de consultants ; deze laatste blijken over het algemeen in hun dagelijkse werkzaamheden ook sterk afhankelijk te zijn van bureauleden en leden van de preventiecellen. Een gecoördineerd Vlaams preventiebeleid is daarom niet vanzelfsprekend en dat is een zorgwekkende vaststelling.

Er is ook weinig samenwerking inzake preventie tussen de welzijns- en de gezondheidssectoren van de verschillende regio's. Nochtans vormen de jongeren een doelgroep die bij uitstek voor preventie in aanmerking komt, in de eerste plaats op school. Daar zijn zij namelijk te vinden. Er worden dan ook veel programma's geschreven ten behoeve van de scholen, maar men vergeet al te vaak de instellingen mee te betrekken in de ontwikkeling ervan. Dit is nochtans noodzakelijk voor langetermijnsucces, al is het onvermijdelijk een tijd- en energie-rovende bezigheid. De centra voor leerlingenbegeleiding zouden in de toekomst een belangrijke rol kunnen spelen in de effectieve realisatie van deze samenwerking.

Bijna alle scholen hebben nood aan steun om een preventiebeleid uit te tekenen dat aangepast is aan hun leerlingen en leerkrachtenteam. Ze moeten geholpen worden om de problemen te detecteren en te bepalen welke oplossingen ze zelf kunnen leveren om preventief te werken.

Die steun is des te meer nodig omdat gemeenten eigen preventieve initiatieven in de scholen organiseren en de scholen middelen voor preventie krijgen van de veiligheids- of samenlevingscontracten. Indien de school zelf geen preventiebeleid heeft uitgestippeld, is ze overgeleverd aan de toevallige initiatieven van externe preventiewerkers en worden de middelen weinig efficiënt aangewend.

Het besluit is dat de Vlaamse overheid de CBJZ moeilijk vanuit een globale visie over preventie kan inzetten, niet voor de sector zelf maar ook niet sectoroverschrijdend bv. ten aanzien van het onderwijs. Dit is spijtig.

In het algemeen zijn we ook ontgoocheld over het gebrek aan preventieve ambities in de hulpverlening van de CBJZ. Zij blijven eisen dat een probleem gedefinieerd wordt in termen van POS. Bovendien is het criterium voor behandeling de vrijwilligheid. Zij zijn ook niet in staat tot een snelle mobilisatie van hulpverlening in noodsituaties.

Door gebrek aan samenwerking gaat ook veel tijd verloren.

De mensen uit het onderwijs weten dikwijls niet waar ze terecht kunnen voor hulp als ze een afwezigheid vaststellen die te maken heeft met probleemsituaties. Ik geef een aantal voorbeelden. Een moeder met een kleine baby laat dit kind over aan de zorgen van haar oudere kinderen om samen met haar vriend op internationaal transport te gaan. Een alcoholiste verzorgt haar kinderen niet. Ouders staan onverschillig ten opzichte van hun kinderen die in de prostitutie verzeild zijn. Ouders lijden onder de agressie van hun kinderen. De scholen en PMS-centra vragen voor dergelijke situaties om rechtstreekse interventie. Zij kunnen trachten de situatie op school leefbaar te houden en de jongeren te ondersteunen en te begrijpen en hen te helpen om op school goed te functioneren. Hun mogelijkheden zijn echter beperkt.

Het departement Onderwijs wil scholen de ruimte geven voor een niet aflatend contact met dergelijke jongeren en gezinnen in nood : scholen die geconfronteerd worden met jongeren die geregeld afwezig zijn om dergelijke redenen, zullen niet uitgesloten worden van subsidies. Maar hoe lang houdt men dit vol zonder mobilisatie uit de hulpverlening ? Scholen besteden vaak geen aandacht aan problemen met jongeren van 17 jaar omdat ze een jaar later niet meer leerplichtig zijn. Scholen vragen meer en meer om sancties. Is een repressief beleid echter wel efficiënt ?

Wij vragen duidelijkheid : is er een preventieve taak voor dispatching weggelegd voor de CBJZ of zijn zij enkel een toegangspoort voor het eigen voorzieningencircuit ? We willen ook dat de CBJZ de preventie ter harte nemen, samen met het onderwijs en de CLB's. Onderwijs vraagt dringend om de problemen niet te laten escaleren maar snel in te grijpen. De dossiers, die scholen en CLB melden aan de CBJZ, hebben vaak een zeer lange voorgeschiedenis. Wij zijn bereid de signaalgevoeligheid en de preventiewerking van de scholen uit te bouwen en te investeren in probleemdetectie. Maar we zijn ontmoedigd. We horen dat de sector dichtgeslibd is. Indien de CLB's geen mogelijkheden meer zien om te begeleiden moeten zij beroep kunnen doen op andere hulpverlening. Natuurlijk is de communicatie tussen de CBJZ, het algemeen welzijnswerk en alle andere actoren in de sector de basis hiervan. Kunnen we daarvoor op de inzet van de CBJZ's rekenen ? Zo niet, kunnen wij dan vanuit onderwijs zelf initiatieven nemen door de oprichting van regionale onderwijs-welzijnsnetwerken, gebaseerd op netoverschrijdende samenwerking.

king tussen de CLB's van een regio. Door de regelgeving moet dan wel de medewerking van alle welzijns- en gezondheidsvoorzieningen opgelegd worden.

Ten slotte wens ik te reageren op een aantal opmerkingen in de nota-Berx. Onderwijs is er niet van overtuigd dat het nuttig is de klemtoon te leggen op alternatieve leerprojecten en het deeltijds onderwijs op te waarderen om schoolmoeheid te bestrijden. Het lijkt ons belangrijker om te investeren om de schoolmoeheid vroegtijdig te bestrijden.

We moeten echter toegeven dat een aantal jongeren niet meer integreerbaar is, maar sommige centra voor deeltijds onderwijs slagen er wel in om bepaalde jongeren te integreren. Zij verrichten goed werk met jongeren die gedurende een aantal jaren geen positieve ervaringen met onderwijs meer gehad hebben. Het is misschien wel goed om in een werkgarantie te voorzien maar een aantal jongeren is hier nog niet aan toe.

De gevolgen van de leerplichtverlenging zijn niet enkel op te vangen door het deeltijds onderwijs kwalitatief uit te bouwen en werkgaranties te bieden. Het is ook nodig om in het onderwijs vanaf het begin van de schoolloopbaan de jongere preventief te begeleiden. Men moet niet alle energie richten op het einde van het circuit.

De CLB's zijn bereid om een brug te vormen tussen het welzijnswerk en de BJZ, maar hiervoor zijn twee oevers nodig.

7. Inleidende uiteenzetting door de heer Fons De Neve en mevrouw Mieke Van Den Eynde, studiedienst Bond van Grote en van Jonge Gezinnen (BGJG)

De heer Fons De Neve : We zijn verheugd dat u de gebruikers ook wil raadplegen, want de nota wekt de indruk dat zij over het hoofd worden gezien. Moeten we niet op de eerste plaats te rade gaan bij de jongeren en hun ouders ?

De BGJG is niet van dichtbij betrokken bij de sector van de bijzondere jeugdzorg. Wij hebben vooral zicht op wat vooraf gaat aan de sector en kunnen hierdoor preventief optreden. Dagelijks trachten we een bijdrage te leveren tot het welzijn van kinderen, jongeren en gezinnen door de voorwaarden te scheppen voor een kwaliteitsvol gezinsleven. We doen dit via dienstverlening, vorming en gezinspolitieke actie.

De overheid moet de voorwaarden voor een kwaliteitsvol gezinsleven creëren. Ervoor zorgen dat jongeren in een harmonieus gezin kunnen opgroeien, is immers ook preventie. Deze voorwaarden situeren zich op verschillende niveaus. Ten eerste op het algemeen maatschappelijk vlak. Ten tweede op het niveau van het gezin zelf. Daar zijn immers een aantal puur materiële zaken die bij gebrek aan al voor spanningen kunnen zorgen. Voor ons zijn kinderbijslag en een gemoduleerd bestaansminimum een eerste materiële zekerheid.

Een derde niveau is het relationele of pedagogische. Relatiebekwaamheid en opvoedingsondersteuning zijn zeer belangrijk. Ten slotte mogen we niet vergeten dat een gezin niet op een eiland leeft. Het maakt deel uit van een sociaal netwerk.

Volgens de BGJG is een brede benadering gewenst en dat begint bij een samenhangend gezinsbeleid. Deze bevoegdheid mag niet in handen zijn van één minister. Zij moet verdeeld worden over verschillende verantwoordelijken en beleidsniveaus. De uitdaging bestaat erin die verschillende verantwoordelijkheden op elkaar af te stemmen.

Een gezin is een dynamisch leefverband in een veranderende wereld. Welke elementen hebben invloed op het moderne gezin ? De combinatie werk en gezin weegt op het gezinsleven waardoor men kinderen vlugger materieel verrent ter compensatie van het gebrek aan aandacht. Voor jongeren tussen 12 en 15 jaar is er geen opvang. Dit is niet per definitie problematisch, maar we moeten er aandacht aan schenken.

Ook binnen het gezin is heel wat veranderd. Er is niet alleen de gewijzigde relatie tussen de partners, er is ook een nieuwe opvoedingscultuur : de bevelhuishouding heeft plaats gemaakt voor het onderhandelingsmodel. Omdat veel ouders zelf nog opgegroeid zijn in een bevelhuishouding, zoeken ze nu een houvast. We hebben ouders van tieners gevraagd met welke opvoedingsvragen zij zitten. Enkele van de vragen waarmee zij kampen zijn : wat is het verschil tussen normaal en problematisch opvoedingsgedag ? Wat met regels ?

Laten we derhalve oppassen voor stigmatisering. Wij hebben niet de indruk dat ouders per definitie problemen hebben. Maar ze zoeken een brede en laagdrempelige opvoedingsondersteuning. Overigens zijn niet alle nieuwe gezinsvormen per definitie problematisch. We moeten proberen iedereen die met gezinnen en kinderen in aanraking komt de nodige deskundigheid bij te brengen om de pro-

blemen vanaf het prilste begin op te merken en te signaleren.

We mogen ook niet steeds denken in termen van oorzaken en gevolgen. Zo staat een echtscheiding niet per definitie gelijk met een problematische opvoedingssituatie. Het gezin is weliswaar niet synoniem met geluk, maar het kan daar wel toe bijdragen. Daarom zijn we voorstander van een gezinsgerichte benadering in de BJZ. Daarbij moet men uitgaan van het potentieel dat, hoe weinig ook, aanwezig is in de gezinnen. De aandacht moet vooral ook gaan naar de factoren buiten de gezinnen die negatief inwerken op dat potentieel.

Het uitgangspunt moeten de rechten van kinderen zijn. Bij de organisatie van deze rondetafelgesprekken is daarmee in elk geval slechts beperkt rekening gehouden : jongeren en kinderen hebben in dit debat niet echt een stem gekregen. We moeten daarbij weliswaar zoeken naar een evenwicht tussen de belangen van het gezin en die van het kind.

Gezinnen hebben een negatief beeld over hulpverlening in het algemeen en de BJZ in het bijzonder en ze weten er ook niet veel over. Om dat te veranderen, moet er coördinatie en samenwerking komen tussen alle hulpverleners.

Een gezinspolitiek is een must en daarvoor moet er geld worden uitgetrokken. Het effect van een dergelijke politiek wordt echter pas op de lange termijn duidelijk. Daarom is het belangrijk een evaluatiemethode te ontwikkelen om na te gaan of de dingen die we doen op termijn resultaat opleveren.

Mevrouw Mieke Van Den Eynde : De BGJG is al jaren bezig met opvoedingsondersteuning. We hebben gemerkt dat het voor ouders niet evident is om aan andere ouders of aan hulpverleners te bekenen dat ze met vragen of problemen zitten in verband met de opvoeding van hun kinderen. Dit wordt nog moeilijker naarmate de kinderen ouder worden. Er kan al veel steun uitgaan van informele netwerken. In steden is het daarom belangrijk dat er plaatsen zijn voor informele contacten en voor informatie. Het moet mogelijk zijn dat de ouders, mensen die professioneel met hun kinderen omgaan, hun vragen of problemen kunnen aanbrengen zodat die hen eventueel kunnen doorverwijzen.

Opvoedingsondersteuning kan maar succes hebben als het vertrekt van de vragen die de ouders zich stellen. Dat hebben we ervaren toen we probeerden onze oefenscholen voor ouders aan te passen aan de situatie van kansarme ouders. Verder is het

belangrijk om de ouders aan te moedigen en oog te hebben voor de zaken die de ouders goed doen.

We mogen ons niet uitsluitend toespitsen op de risicogroepen : opvoedingsondersteuning moet ook gericht zijn op een ruim publiek. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van de sociale netwerken waarin de ouders al zitten. Dat betekent dat er op vele plaatsen deskundigheid moet aanwezig zijn. Daarom is er nood aan een ondersteuningscentrum voor opvoedingsondersteuning. Dat moet know-how verzamelen, zoeken naar goede methodieken en opleiding verzorgen voor mensen die de opvoedingsondersteuning verstrekken.

Het onderwijs kan voor kansarme kinderen zeer belangrijk zijn : zo kunnen ze aansluiting vinden op de samenleving. Voor sommige kinderen is de school het enige veilige plekje dat ze kennen en vaak worden daar problemen zichtbaar. Men mag niet alleen aandacht besteden aan het middelbaar onderwijs : de basisschool is essentieel voor de algemene preventie. Er werden al heel wat maatregelen genomen om kinderen uit risicogroepen in het onderwijs meer kansen te bieden. Voor veel scholen is het echter moeilijk om die mooie projecten waar te maken in de praktijk. Volgens ons is er een mentaliteitsverandering nodig : bij het aanbod op school moet men uitgaan van de verschillen tussen kinderen. Men moet zich niet richten tot de gemiddelde leerlingen en daarna kinderen die problemen hebben met die algemene aanpak proberen te helpen.

Ook zorgverbreding mag niet alleen bedoeld zijn voor specifieke doelgroepen. Vandaar dat schoolteams moeten gecoacht worden om stap voor stap aan een duurzame verbreding van de zorg te werken. Daarbij kan men de sterke punten van de school ontdekken en die op een doordachte wijze versterken en aanvullen. Er moet een open klimaat heersen op school, zodat kinderen, ouders, leerkrachten en directie zich allemaal betrokken kunnen voelen bij het onderwijs. Op school krijgen ouders te vaak te horen wat er allemaal mis gaat met het kind, maar weten ze zich geen raad met deze opmerkingen. De hulpeloosheid maakt dat ze weg blijven van het volgende oudercontact. De school dient ouders het gevoel te geven dat ze partners zijn en samen naar een oplossing kunnen zoeken.

In de nota van de heer Berx wordt voorgesteld selectieve kosteloosheid voor risicogroepen en gehandicapten in te voeren. We zijn voorstander van een minder stigmatiserende benadering. Zo kan men bijvoorbeeld aan scholen in een buurt met veel kansarmen meer middelen geven. Scholen in

meer welvarende buurten kunnen meer steunen op solidariteit tussen ouders.

Op vlak van jeugdbeleid hebben de gemeenten een belangrijke taak. Ze moeten mee zorgen voor leefbare buurten en veilige speelruimte voor kinderen, waar kinderen elkaar kunnen ontmoeten en zo verbondenheid ontwikkelen met de buurt. Speel- en ontmoetingsruimte in de buurt zorgt net als een lage drempel voor sportbeoefening, voor zinvolle vrijetijdsbesteding. Wij zijn van mening dat de bijdrage van jeugdwerkers op vlak van preventie vaak onderschat wordt. Er zijn meer middelen nodig voor ondersteuning van jeugdwerkers.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goeij, voorzitter : De vertegenwoordiger van de Jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap heeft zich ziek gemeld. Dit is spijtig want we wilden graag het standpunt van het jeugdwerk kennen. Het jeugdwerk staat immers in voor preventie in de brede zin. Dit aspect kan echter deze namiddag nog aan bod komen. Het standpunt van de Jeugdraad zullen we nog wel op een andere manier vernemen.

8. Beschouwing door mevrouw Nicole Vettenburg, Afdeling Strafrecht, strafvordering en Criminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid KUL

Mevrouw Nicole Vettenburg : Ik ben al 20 jaar werkzaam binnen de Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie. Quasi de hele periode hadden mijn onderzoeksactiviteiten betrekking op de relatie "onderwijs en delinquentie". Mijn huidig onderzoek gaat over "geweld in het onderwijs". Verder heb ik een deel van de vorming rond preventie aan de comités voor BJZ opgenomen en ben ik als praktijklector aangesteld voor het werkcollege "jongeren, delinquentie en preventie".

Ik zou hier enkele losse reflecties willen maken. In de inleidende nota van de heer Berx wordt niet dezelfde definitie van preventie gegeven als deze die wij binnen de Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie of de comités voor BJZ hanteren. In de nota spreekt men alleen over het voorkomen van blemmerende factoren, maar niet over het stimuleren van bevorderende factoren. Mijns inziens is dit laatste een wezenlijk aspect van preventie. Het gaat immers niet alleen om het wegwerken van antisociaal gedrag, maar ook om het stimuleren van sociaal gedrag.

Een andere bemerking is dat de aanpak pas een eerste keer als offensief wordt omschreven wan-

neer het gaat om organisaties. Het offensieve karakter, waarmee bedoeld wordt dat de keuzemogelijkheden van jongeren worden verruimd, is van belang in elke preventieve actie.

Het gezin wordt terecht als een belangrijk preventieterrein aangeduid. Opvoedingsbijstand aan de ouders volgt hieruit als preventieve activiteit. Persoonlijk vind ik dat, zowel in de tekst als in de inleidingen, dit domein te laat wordt vermeld, nl. als men reeds een weg in de probleemwording heeft afgelegd. Algemene preventie houdt ook acties in die gevoerd worden voor er problemen zijn. Maar waar leert men ouder te zijn ? De elementaire opvoedkundige principes worden nergens aangeleerd. Misschien is hier een taak weggelegd voor het onderwijs. Dit hoeft geen afzonderlijke opdracht in te houden, het veronderstelt enkel 'goed' onderwijs.

Terecht wordt gevraagd dat de scholen niet alleen aandacht besteden aan cognitieve aspecten, maar daarbij mag men de druk van de ouders op het onderwijs niet uit het oog verliezen. Een groot deel van de ouders kiezen voor een school die voornamelijk belang hecht aan het cognitieve aspect en minder aan de socio-emotionele opvoeding.

In de nota en in de inleidingen stelt men vast dat er een grote versnippering is in de preventie en pleit men voor coördinatie. Bedoelt men daarmee samenwerking tussen of integratie van voorzieningen ? Dit is een fundamenteel verschil. Theoretisch zou een integratie van diensten met gelijklopende doelstellingen aangewezen zijn. Als dit nu niet haalbaar is, kan het schema van F. De Cauter helpen om orde in de chaos te brengen. Vanuit een duidelijke profilering en positionering kunnen samenwerkingsafspraken worden vastgelegd. In mijn onderzoek naar de samenwerking tussen welzijnswerk en onderwijs bleek dat diensten die preventief werken en zich richten naar scholen zelf moeite hebben om zich duidelijk te profileren.

Verder dienen in een samenwerkingsverband de bestaande machtsverhoudingen mee in rekening te worden genomen (bv. organisaties uit de justitiële sector en de onderwijssector hebben vaak meer macht dan voorzieningen uit de welzijnssector) en kunnen netwerken best regionaal worden uitgebouwd.

MIDDAGVERGADERING

1. Debat

Mevrouw Trees Merckx-Van Goeij, voorzitter : Bepaalde problemen konden tijdens deze rondetafelgesprekken nog niet worden uitgeklaard. Dit geldt bijvoorbeeld voor de problematiek in verband met de Jeugdraad, gezien de vertegenwoordiger van de Jeugdraad niet is komen opdagen, en de federale netwerken. De aanwezigen kunnen vanmiddag nog wel commentaar leveren op deze problemen. Wanneer de commissie ad hoc bijna klaar is met de beleidsnota zullen we nog een terugkoppelingsvergadering organiseren voor de behandeling van de nota in plenaire vergadering : eind januari of begin februari zullen we de genodigden daartoe opnieuw uitnodigen.

De heer Walter Vandeneede, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdelingshoofd Algemeen Welzijnsbeleid : Vanmorgen werd het begrip algemene preventie ingevuld in de richting van curatie en hulpverlening. Ik pleit ervoor deze elementen van elkaar te scheiden. We moeten de vraag stellen : welk algemeen preventiebeleid willen we in Vlaanderen ? Algemene preventie dient in elke sector te worden georganiseerd : zo ontstaat de mogelijkheid tot professionalisering. Er moet een overkoepelende structuur worden opgericht die samenwerking en overleg tussen de preventiewerkers mogelijk maakt. Op beleidsvlak moet een visie omtrent preventie worden ontwikkeld.

De heer Herbert Van Keymeulen : Ik bewonder de preventieconsulenten van de bijzondere jeugdbijstand. Ze hebben al veel gepresteerd. Tientallen projecten werden gerealiseerd, er werden studiedagen georganiseerd, er werden boeken geschreven...

Door de gecoördineerde decreten hebben de comités voor bijzondere jeugdzorg heel wat taken gekregen. Hun algemene preventieopdracht situeert zich op verscheidene vlakken. Er moet onder meer worden samengewerkt met onderwijs, Kind en Gezin en de bredere sociale omgeving. Onze slagkracht is echter beperkt. We beschikken slechts over 16 preventieconsulenten. Dit aantal is te weinig en bovendien zijn onze financiële middelen beperkt. Het grootste gedeelte van het budget van de bijzondere jeugdbijstand, nl. 6,2 miljard frank wordt besteed aan de "monding van de stroom" en niet "aan de bron van de rivier". Slechts 31,5 mil-

joen frank gaat naar preventie en daarvan is het grootste gedeelte bestemd om het loon te betalen van de preventieconsulenten.

Op deze manier is het niet mogelijk om een algemeen preventiebeleid te voeren. Een verschuiving van middelen van hulpuitvoering naar preventie is echter niet mogelijk : ook op het vlak van de uitvoering zijn er onvoldoende middelen. Daarom dringen we aan op bijkomende middelen voor algemene preventie.

Tot op heden werkten we zonder beleidsplan voor preventie. We lieten, met goed resultaat, allerlei initiatieven tot stand komen. In de toekomst wensen we meer strategisch te werken. De preventiecellen zullen doelgerichte meerjarenplannen moeten opmaken.

Op dit moment zijn de comités voor bijzondere jeugdzorg samengesteld uit personen die zich vrijwillig ter beschikking stellen. Een eventuele professionalisering van de comités mag geraamd worden op een bijkomende uitgave van 300 miljoen frank op jaarbasis.

In de prestatiebegroting van de bijzondere jeugdbijstand voor 1999 wordt vermeld dat er een behoefte is aan een gecoördineerd preventiebeleid. De bijzondere jeugdbijstand heeft binnen dit ruimer geheel een belangrijke rol te spelen wegens zijn deskundigheid inzake POS en MOF.

Mevrouw Greet Mertens, schoolarts en medewerker Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg (VWJG) : Primaire preventie poogt problemen te voorkomen. Onderwijs bouwt dit in in de ontwikkeling van de eindtermen en de leerdoelen, waarin ook aandacht wordt besteed aan de relationele opvoeding. Men begon bij het basisonderwijs en is inmiddels opgeschoten tot de tweede graad van het secundair onderwijs, waar het werk zo goed als af is. Medisch gesproken, wil men groeien naar open en gezonde scholen die oog hebben voor het welbevinden van de leerlingen.

Secundaire preventie spoort problemen zo vroeg mogelijk op langs de klassieke detectiekanalen, zoals gesprekken met leerlingen.

Tertiaire preventie geeft hulp om erger te vermijden. Helaas komt alleen deze derde vorm in de tekst aan bod. In dit verband wordt er samengewerkt met de CLB's, die in opbouw zijn. Zij moeten een volwaardig detectieaanbod organiseren en probleemgestuurd werken met het oog op multi-

disciplinaire integratie. Deze beweging naar grotere schoolnabijheid zal twee jaar in beslag nemen. Het decreet op de CLB's vraagt de scholen om een voorrangbeleid en zorgverlening. De verschillende categorieën van leerlingen worden apart gewogen, wat (personeels)ruimte schept voor een specifieke werking met risicogroepen.

Ook inhoudelijk zal men meer probleemgericht moeten werken. Voorts wordt terecht aangedrongen op netwerkvorming, zowel intern (school, leerlingen en ouders) als extern (school, Kind en Gezin, comités voor bijzondere jeugdzorg, familiale hulp, naschoolse opvang, OCMW's enzovoort). Er bestaat inmiddels structureel overleg tussen onderwijs en welzijn, wat bijvoorbeeld gestalte krijgt in de spijbelprojecten. Ten aanzien van de risico's van druggebruik, dient men te werken aan een gezond schoolklimaat en samen te werken met de VAD, die een vragenlijst met het oog op risicoanalyse heeft opgesteld.

Het Vlaams preventielandschap is de laatste twee jaar sterk gewijzigd : er was de opkomst van de CLB's en meer lokaal en regionaal overleg. De vraag rijst of er daarnaast nog nieuwe instellingen moeten komen dan wel of een verdere integratie van bestaande instellingen zich opdringt, zodat het geld beter gebruikt kan worden.

Mevrouw Anita Wouters, Opvoedingstelefoon De Keerkring : Onze dienstverlening gaat vooraf aan de specialistische hulpverlening. Men vergeet dat er naast de gespecialiseerde ondersteuning bij de comités voor bijzondere jeugdzorg ook ondersteuning nodig is voor alledaagse opvoedingsproblemen. Men stapt te makkelijk over deze reële behoefte heen. Als ik hoor dat de preventiecellen 31 miljoen frank krijgen en draaien op vrijwilligers en tegelijk weet hoeveel geld naar opvoedingsondersteuning gaat, sta ik verstomd dat daarop zo zwak gereageerd wordt.

De heer Toon Walschap : Ik heb de indruk dat de meeste verzuchtingen die ik vanmorgen gehoord heb door het model van de PPJ voor de organisatie van de hulpverlening, beantwoord worden. Het lokaal werken, het aanwenden van de bestaande structuren en coördinatie en overleg tussen de lokale actoren worden in ons model verwerkt. Bovendien wordt het zo ook mogelijk om antwoorden te geven op alledaagse vragen over opvoeding.

Het heeft echter geen zin om in kansarme gezinnen, een belangrijke doelgroep van de BJZ, die met grote materiële problemen geconfronteerd worden, preventief rond opvoeding te werken. De

bekommernis van deze mensen is financieel rond te komen. Dan is een hele waaier van zorg nodig om te vermijden dat de opvoeding in het gedrang komt.

De heer Ralf Hallaert, leidend consultant Sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank Dendermonde : Over dossiers die bij ons terecht komen weten we vaak niet veel. Wij moeten alles nog opzoeken, wat tijdverlies betekent. Enkel bij MOF geeft de politie soms wat achtergrondinformatie. Dan kan de parketmagistraat beter bepalen hoe hij een dossier moet opvolgen, of het dossier al dan niet geseponneerd kan worden. De meeste diensten geven niet graag informatie aan ons door, tenzij wij er in slagen de verschillende betrokken diensten samen te brengen. Wij hebben soms het gevoel dat men de zaak naar ons wil doorschuiven. Dit maakt het moeilijk om de betrokkene een kans te geven in de maatschappij.

De heer Karel Henderickx : De CBJ's werken wel met vrijwilligers maar deze mensen zijn geschoolde deskundigen, professioneel betrokken bij de welzijnssector of opvoeding. Hun werking wordt ondersteund door een preventieconsulent die een speciale training gevolgd heeft. We moeten eerst bekijken wat zij inzake preventie kunnen doen en pas daarna nagaan hoe dit moet aangevuld worden. In de CBJZ's worden de problemen op het terrein gebruikt als basis om beleidsmaatregelen uit te werken. Deze methodologie is ook in andere sectoren bruikbaar.

De heer Marcel Schouterden, De Oever Hasselt : Er is hier veel gesproken over de ouders maar de kinderen zelf worden niet betrokken bij de preventie. Er wordt zelfs niet gemeten wat zij van bepaalde acties vinden. Ik denk dat kinderen ook een specifieke toegangspoort tot hulpverlening moeten krijgen. De BGJG zou niet altijd tevreden zijn als ze de verzuchtingen bij de kinderen van de leden zouden peilen. Kinderen hebben soms andere belangen dan ouders. Het gezondheidsmodel moet ook vanuit een psycho-sociale hoek bekeken worden.

Mevrouw Greet Mertens : Essentieel in de vernieuwing van het medisch model is precies de samenwerking van psychologen, pedagogen, maatschappelijk werkers, verpleegkundigen en artsen in één team.

De heer Eric Berx : De algemene teneur is dat men een gecoördineerde aanpak wil van de preventie. Mevrouw Vettenburg wijst erop dat er vooraf een uitzuivering moet zijn van de verschillende concep-

ten en een duidelijke positionering van de verschillende actoren. De discussienota draagt hier inderdaad niet toe bij, ze is enkel de verwerking van de enquête en de weergave van de huidige praktijk. Hoe kunnen we aan deze verzuchtingen tegemoetkomen ?

Mevrouw Nicole Vettenburg : Er wordt reeds jaren gediscussieerd over de definitie van preventie. Toch is het zeer belangrijk dat in een partnerschap rond preventieve acties iedereen met begrippen werkt die dezelfde inhoud dekken. Mogelijks kan de overheid, na het hier gevoerde overleg, de knoop doorhakken en de definitie vastleggen.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Preventie is naast voorkomen ook promoten. Sommige bepalingen uit het Kinderrechtenverdrag geven hiertoe een aanzet. Maar als zelfs de fundamentele grondrechten niet gegarandeerd zijn, is praten over het recht op hulpverlening een overbodige luxe.

Kinderrechten spelen een rol binnen de proactieve preventie. Via de basisvoorzieningen die alle kinderen en gezinnen bereiken moet aan algemene preventie gedaan worden. Dit betekent echter niet dat bijzondere voorzieningen geen werk moeten maken van preventie.

Mevrouw Angèle Willaert, ATD-Vierde Wereld : Ik ben als ervaringsdeskundige actief in een Leuvense gezinsgroep. We moeten een onderscheid maken tussen verenigingen die vechten voor onze rechten en de hulpverlening die probeert mensen tot hun recht te laten komen. Een diploma garandeert geen menswaardig bestaan. Problemen komen immers voor onder alle lagen van de bevolking. Vele mensen uit de vierde wereld hebben eigenlijk iets anders nodig dan hulpverlening.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Binnen de BJZ zijn de kinderrechten het uitgangspunt bij preventie. Wij doen dat bovendien in samenwerking met andere sectoren. Precies dit is onze meerwaarde. Er lopen verschillende projecten rond kinderen en preventie.

Mevrouw Mieke Van Den Eynde : De BGJG is altijd pleitbezorger van de kinderrechten geweest. Wij zien geen tegenstelling tussen de rechten van kinderen en de belangen van gezinnen. De Bond ontwikkelde een vormingsproject dat ouders laat zien hoe je rechten van kinderen kan in de praktijk brengen in het gezin. De zaken ook vanuit het standpunt van kinderen bekijken, komt ook de doelmatigheid van het beleid ten goede.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Ik heb nooit de indruk willen wekken dat wij de projecten van de preventiecel negatief beoordelen. Ik vind alleen dat preventie binnen de basisvoorzieningen moet plaatsvinden en daarom is het spijtig dat dit enkel binnen de BJZ gebeurt.

Mevrouw Christine Dupont : Wie preventie en hulpverlening combineert, dreigt te moeten binnendringen in een milieu waar dat niet als vanzelfsprekend wordt gevonden en zich dus gestigmatiseerd voelt.

Ik ben bereid de BJZ als uitvalsbasis te gebruiken voor preventie, omdat die gelijk is uitgebouwd in alle arrondissementen, maar als de comités in de hulpverlening alleen maar de toegangspoort willen zijn voor de BJZ, dan zal men ze blijven ontwijken.

Misschien is er nood aan een soort nuldelijn voor alle ouders die met bepaalde vragen en zorgen zitten. De comités kunnen wat mij betreft die rol spelen en toegangspoort zijn voor de verschillende sectoren.

De heer Walter Vandeneede : Ik ga helemaal niet akkoord met mevrouw Dupont. De plaats van de bijzondere jeugdbijstand zit in het bijzondere. Niet de BJZ, maar wel het algemeen welzijnswerk moet de motor worden van de algemene preventie. Maar elke sector moet wel aan algemene preventie doen in samenwerking met de motor.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Ik ken de spijbelprojecten onvoldoende, maar deze morgen is het me opgevallen dat het onderwijs onmiddellijk contact zoekt met de comités voor BJZ. Daardoor wordt spijbelen een probleem, wat het eigenlijk niet hoeft te zijn. Zegt spijbelen niet ook iets over het onderwijs ?

Mevrouw Christine Dupont : We hebben de problemen achter spijbelen onderzocht. Bij zware spijbelaars was er vaak sprake van zogenaamde multi-probleemsituaties. Kan men daarmee terecht bij het AWW ? De sector is zo versnipperd dat er dertig verschillende centra per regio zijn, waarvan we niet eens weten waarmee ze bezig zijn. In een arrondissement is er één comité voor BJZ waarvan we de opdracht (meenden te) kennen. Daarom hebben we met het comité contact gezocht.

De heer Luc Jaminé, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk : Mevrouw Dupont wijst op een reëel probleem. Tot voor kort waren er zelfs 250 centra van AWW. Door de druk van de overheid is er gelukkig een schaalvergroting gekomen en zijn er nu

nog maar dertig centra. Het is ook de bedoeling om op korte termijn, ten behoeve van de overheid en van de bevolking, te komen tot duidelijke profielen.

Ik ben het er overigens mee eens dat het AWW de preventie op zich moet nemen.

Mevrouw Nicole Vettenburg : We mogen ook de preventieambtenaren in de gemeenten niet over het hoofd zien. Soms zijn deze ambtenaren aangesteld in het kader van de veiligheidscontracten van Binnenlandse Zaken, op sommige plaatsen zijn dit ambtenaren aangeworven door de gemeente. Deze laatste hebben een coördinerende opdracht over de verschillende domeinen (huisvesting, welzijn, onderwijs...) heen en hebben een neutrale positie.

De heer Marcel Schouterden : Wanneer iemand van het onderwijs niet weet waar men met een hulpvraag terecht kan, hoe zou een cliënt dat dan moeten weten ? De sectoren moeten zelf hun verantwoordelijkheid opnemen. Het is belangrijk dat preventie gebeurt vanuit een visie en dat ze openstaat voor individuele vragen. Daarom pleit ik voor een aparte aanpak van de jeugdzorg.

De heer Piet Fontaine : Ik heb veel belangstelling voor de spijbelprojecten. Men mag zich zeker niet beperken tot het selecteren van zogenaamde multi-problem-jongeren, om die dan apart aan te pakken. Het is belangrijk dat deze kinderen zich beter thuis voelen op school.

Mevrouw Anita Wouters : Ik wil reageren op het pleidooi van de heer Schouterden, die gepleit heeft voor de oprichting van een aparte jeugddienst. Ik vind niet dat we telkens weer nieuwe diensten mogen oprichten. Zorgen voor de rechten van het kind is ook zorgen voor de rechten van de ouders. We zijn hier bezig de ouders te diskwalificeren.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Ik ben het daarmee niet eens. Ik vind net dat de ouders hier al meer aan bod gekomen zijn dan de minderjarige hulpvragers. Deze morgen legde Kind en Gezin bijvoorbeeld uit hoe ze proberen de opvoedingsondersteuning te organiseren met de behoeften van de ouders voor ogen.

De heer Marcel Schouterden : Ik heb niet gepleit om een aparte jeugddienst op te richten. Wel zou de jeugdsector een aparte samenwerking moeten opzetten met het belang van het kind voor ogen. Uiteraard kan dat niet losgekoppeld worden van de belangen van de ouders.

De heer Patrick Lambrecht, Vakgroep Ontwikkelings- en Levenslooppyschologie, Faculteit Psychologie en Opvoedkunde, VUB : Ik ben het eens met een definitie van preventie die het begrip ook een positieve inhoud geeft : we mogen daarbij niet alleen de problematische aspecten benadrukken. Maar we moeten erover waken dat preventie niet synoniem wordt voor opvoeding. We moeten ouders toelaten ouders te zijn en hun kinderen op te voeden.

Voor preventieve maatregelen is het belangrijk dat er tijdig gediagnosticeerd wordt. Meestal gebeurt dit veel te laat. Ik heb bij de mensen van de BJZ geïnformeerd welke populatie van de residentiële hulpverlening geniet. Deze populatie in BJZ blijkt dezelfde te zijn als die van de sector van de gehandicapten, zoals bijvoorbeeld categorie 11 en 14, en van het buitengewoon onderwijs, vooral dan de internaten van het gemeenschapsonderwijs. Ook dit wijst op het belang van een snelle diagnose.

In de nota wordt er herhaaldelijk gepleit voor evaluatie. Ik vraag me af hoe men de effecten van preventie zal meten. Een zaak zoals het aantal plaatsingen wordt immers ook door maatschappelijke en politieke factoren bepaald. Een dergelijke evaluatie moet niet enkel gebeuren op het einde, maar ook in de loop van het proces.

De heer Karel Henderickx : De hele discussie over preventie wordt vanzelfsprekend bepaald door wat er nu al gedaan wordt. Preventie maakt al deel uit van de opdracht van de BJZ sinds de wet van 1965. Wellicht is de beste werkwijze om van de BJZ te leren hoe zij het aanpakken. Als dat door andere sectoren is overgenomen, kunnen we kijken of er bepaalde aspecten aan de aandacht ontsnappen.

De heer Herbert Van Keymeulen : Men mag inderdaad het decretaal kader niet uit het oog verliezen. Volgens de gecoördineerde decreten dienen de comités voor bijzondere jeugdzorg alleen hulpverlening te organiseren bij POS maar hebben ze wel een algemeen preventieve opdracht. De preventiecellen hebben een coördinerende opdracht. We doen dus enkel wat de decreetgever ons vraagt : we hebben projecten uitgewerkt en een visie ontwikkeld die een voorwaarde is voor betere samenwerking.

Mevrouw Tia Dewannemaeker, preventieconsulent Comité voor bijzondere jeugdzorg Brussel : Ons project is opgezet doordat er een leemte bestond door de gebrekkige samenwerking tussen BJZ en het welzijnswerk inzake preventie. Niemand geeft kinderen een stem in hun buurt. Daarom hebben

wij die taak op ons genomen. We doen dit samen met lokale betrokkenen, zoals de jeugdclubs, het onderwijs en mensen uit het jeugdwelzijnwerk.

De heer Jan Bosmans : Ik herinner aan de theorie van de maatschappelijke kwetsbaarheid. De optimalisering van het werk van de BJZ en het Welzijnswerk heeft op zich reeds een preventief effect. Ik geloof niet dat men een algemeen model voor preventie kan ontwikkelen dat in alle omstandigheden werkt.

Een tweede bedenking is dat het altijd een aspect van de jongerencultuur is dat hij provocatief is en dat men daarvan de waarde moet erkennen. Jongeren gaan altijd de confrontatie aan met de samenleving. We mogen niet altijd in een model van escalatie gaan denken, maar moeten er ook de meer algemene structurele kenmerken van onze samenleving bij betrekken.

De heer Toon Walschap : In het model van PPJ, dat nog niet volledig is uitgewerkt, is er inderdaad niet veel plaats gereserveerd voor kinderen en jongeren. Toch vinden wij ook dat in het lokaal netwerk plaats moet worden gemaakt voor de jeugdclubs, de jeugdverenigingen en de sportclubs. We hebben geen uitgesproken standpunt over wie wat moet organiseren.

Ik stel voor de diensten lokaal en niet regionaal te organiseren. Men moet ook eerst bekijken wat er al gebeurt. In die zin vinden we dat de preventiecel en het comité van de BJZ een nieuwe plaats moeten krijgen in het geheel. Ik ben evenwel eerder geneigd om deze in de lokale netwerken te integreren en uit de CBJZ's weg te halen.

De heer Patrick Lambrecht : Moet er niet eerder op lokaal niveau worden ingegrepen bij opvoedingsproblemen en -crisissen, voor het problematisch wordt ?

De heer Toon Walschap : Ik doelde op de nulde lijn en preventie, en niet op de organisatie van de hulpverlening.

De heer Joz Vanden Eynden, Verbond van Voorzieningen voor Jeugd- en Gehandicaptenzorg : Ik spreek in naam van een vrouw die in het verleden werd opgenomen in een instelling. Ze stelt de vraag wanneer men nu eindelijk haar verleden zal afsluiten. Als ze zelf met een opvoedingsprobleem wordt geconfronteerd en hulp vraagt, wijst men haar steeds op haar eigen verleden zonder een antwoord te geven op de concrete vraag hoe ze het probleem moet aanpakken.

Verder gaat ze akkoord dat de rechten van het kind belangrijk zijn. Daarbij is het echter belangrijk dat men ook rekening houdt met de rechten van de ouders en dat men de taal van de kinderen juist decodeert. Als haar kind bijvoorbeeld gevallen is en ze de wonde heeft verzorgd, kan het gebeuren dat het tegen de juffrouw zegt : mamma pijn. Vaak wordt dit geïnterpreteerd alsof ze het kind pijn heeft gedaan en wordt ze beschouwd als een kindermishandelaar.

Mevrouw Katrien Verhegge : Er gebeurt al heel wat op lokaal vlak. In Kind en Gezin leggen we geen concept meer op, maar laten we de medewerkers zelf hun partners zoeken. Ik wil ook even reageren op datgene wat de heer Vanden Eynden heeft gezegd. Steeds meer proberen we preventie vanuit een positieve invalshoek te benaderen en opvoedingsondersteunend te werken. Als men uitgaat van de positieve krachten in het gezin, zal dit tot heel andere situaties leiden dan deze die hij aanhaalt.

De heer Ralf Hallaert : Ik hoor veel over individuele preventie. Wat als het gaat om de gerechtelijke jeugdbijstand ? Dan komt het erop aan om meer naar de context en de totale situatie te kijken.

Wat de kwestie van kinderrechten in een POS betreft, holt de huidige praktijk de verantwoordelijkheid van ouders uit. In een POS zijn het de kinderen die een dossier krijgen, die jaarlijks moeten verschijnen, en dergelijke meer. De ouders daartegen worden niet rechtstreeks geïnviseerd hoewel ze toch verantwoordelijk zijn voor de situatie. Bovendien begrijpen kinderen de hele procedure en de hele situatie niet zo goed in het geval van een POS.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Het probleem is blijkbaar dat de Vlaamse decreten nog niet helemaal in overeenstemming zijn met het Kinderrechtenverdrag. In dat verdrag staat duidelijk dat ouders als eerste verantwoordelijk zijn voor de opvoeding. Kinderen rechten geven betekent niet dat de verantwoordelijkheid van de ouders vermindert.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Het is belangrijk dat ouders op een manier worden benaderd, die geen beschuldiging inhoudt, om oplossingen mogelijk te maken. Ouders mogen niet als daders worden aanzien.

Mevrouw Angèle Willaert : Dit jaar werd in ons dorp de vereniging Pandora opgericht die vrouwen

beschermt tegen mishandeling. Geweld binnen het gezin moet even strafbaar worden gesteld als geweld erbuiten. Dit probleem is helemaal niet typisch voor de vierde wereld : het komt voor in alle lagen van de bevolking. Ik moet niet boeten voor de fouten van mijn vader.

Mevrouw Christine Dupont : Bij de organisatie van netwerken op lokaal niveau mag het Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid niet buiten de besprekingen worden gehouden, want het beschikt over veel middelen.

Er moet ook rekening mee gehouden worden dat jongeren met problemen in sommige gevallen steeds verder de diensten moeten zoeken die ze nodig hebben. In Brugge lopen bijvoorbeeld ook jongeren uit Oostende of Roeselare school.

De heer Karel Henderickx : De doelstellingen van de veiligheidscontracten zijn verschillend. Preventie in het kader van de bijstand aan personen is iets anders dan preventie zoals dat wordt begrepen door het ministerie van Justitie en van Binnenlandse zaken. Zij bedoelen met preventie vooral het voorkomen van negatieve gevolgen voor de maatschappij.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Vatten de gemeenten de veiligheidscontracten niet ruimer op dan alleen maar in het kader van de problematiek van de veiligheid ?

De heer Karel Henderickx : Er moet rekening worden gehouden met de verschillende doelstellingen en de mate waarin men er op elk vlak mee kan omgaan. Anders wordt de onduidelijkheid nog groter.

Mevrouw Christine Dupont : We werden bijvoorbeeld niet geraadpleegd over de aanpak door het Brussels gewest van het probleem van spijbelen. Het gewest beschikte over 100 miljoen frank, maar koos voor een repressieve aanpak. De veiligheidscontracten bieden mogelijkheden, maar een en ander zal niet vanzelf gaan.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Preventie gaat verder dan welzijn en hulpverlening : het gaat om een kwestie die ook sociaal-economische aspecten heeft. Er zijn specifieke maatregelen nodig voor bepaalde risicogroepen. Een en ander dient echter ook in een ruimer verband te worden gezien : zo kan spijbelen worden voorkomen door scholen meer aan de kinderen aan te passen.

De heer Walter Vandeneede : Lokale maatregelen of organisaties moeten van bovenuit worden on-

dersteund. Op dit vlak heeft Vlaanderen interessante instrumenten, zoals het SIF en het Jeugdwerkplan. Dergelijke plannen kunnen helpen om de lokale initiatieven te sturen : het schema dat de heer De Cauter opstelde is daarvan een goed voorbeeld. Bovendien kan men door een algemene gecoördineerde aanpak ook middelen van het Vast Secretariaat krijgen.

De heer Eric Berx : Kunt u in dit verband concrete suggesties doen ?

De heer Walter Vandeneede : Een te grote versnippering moet worden vermeden. Er zou kunnen gewerkt worden op het niveau van het arrondissement, of toch op zijn minst, moet er samenwerking komen tussen verschillende gemeenten. Een en ander moet landelijk worden gecoördineerd, met kennis van de lokale organisaties. Zo kunnen blinde vlekken worden opgespoord. Zo wordt op dit ogenblik bijvoorbeeld te weinig aan structurele, offensieve preventie gedaan. Het is ook belangrijk dat nieuwe methodieken ontwikkeld worden. Het Kinderrechtencommissariaat kan daarbij een taak vervullen.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : We mogen niet te veel hooi op onze vork nemen : universiteiten en wetenschappelijke instellingen zijn meer aangewezen om methodieken te ontwikkelen.

De heer Walter Vandeneede : We moeten als partners met het Kinderrechtencommissariaat samenwerken.

Mevrouw Tia Dewannemaeker : Er is behoefte aan een bovenbouw : momenteel kunnen we met de plaatselijke preventiewerkers slechts viermaal per jaar samenkomen. Gelukkig konden we beschikken over een vrijgestelde, maar toch moesten we vaststellen dat het ontwikkelen van nieuwe methodieken traag vorderde.

Mevrouw Greet Mertens : De herorganisatie van de preventieve gezondheidszorg gebeurt in verschillende echelons. Bepaalde sectoren hebben al een bovenbouw. Moeten we ook daar niet tot een eenheid komen ?

Mevrouw Katrien Verhegge : We moeten gebruik maken van wat er in de verschillende sectoren gebeurt. Het is daarom beter dat zij zelf mensen afvaardigen naar een coördinerende preventiecel, die dan vanuit de sectoren werkt in plaats van ernaast.

De heer Luc Jaminé : Verschillende diensten hebben volgens de verschillende decreten coördinatie

en preventie als opdracht. Wij zijn het erover eens dat er nood is aan preventie, dat die intersectoraal moet zijn en dat men de opgebouwde specialistische deskundigheid van de verschillende diensten niet mag vergooien. De overheid moet overlappen en tegenstrijdigheden in haar regelgeving wegwerken in een algemeen decreet op de jeugdhulpverlening. Hierdoor kan verspilling van tijd en geld worden tegengegaan.

De heer Herbert Van Keymeulen : De verwarring die zich gisteren manifesteerde in de hulpverlening, vertoont zich vandaag andermaal in de preventie. Laten we vanaf het begin beginnen door de verschillende missies naast elkaar te leggen en te vergelijken.

De heer Karel Henderickx : Waarom op de overheid wachten ? Waarom kunnen de actoren niet zelf als gelijkwaardige partners rond de tafel gaan zitten en met elkaar praten ?

De heer Jean Stevens, Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VFSIPH) : Een deel van de doelgroep van deze rondetafelconferentie bevindt zich in instellingen die door het VFSIPH zijn erkend. De lokale dimensie in deze instelling is helemaal zoek. Dat is frustrerend. Kinderen met problemen worden geïsoleerd, terwijl men zich zou moeten afvragen : wat kunnen we doen voor dit gezin ? De ouderbegeleiding beperkt zich vaak tot mensen met sensorische en mentale handicaps. Wij stellen meermaals vast dat generaties van dezelfde familie elkaar opvolgen in onze instellingen. Aan die kringloop komt geen einde.

De heer Eric Berx : Heeft iemand suggesties die het voorstel van de heer Henderickx concreter kunnen maken ?

Mevrouw Tia Dewannemaeker : Er bestaat een concept in de vorm van de preventiecellen.

De heer Frans Spiesschaert : Er wordt van onderuit hard gewerkt door de preventiecellen en de comités aan de ontwikkeling van een samenwerkingsmodel. De knowhow inzake preventie moet bewaard worden in een op te richten coördinerend platform. Daarom hebben we erop aangedrongen dat bij de samenstelling van de nieuwe comités mensen worden afgevaardigd die deskundig zijn op het vlak van preventie.

Mevrouw Christine Dupont : Het onderwijs zou alle mogelijkheden van de CLB's kunnen ontwikkelen en hen stimuleren ter zake het voortouw te

nemen. Op dit moment zitten de onderwijzers in de preventiecellen daar enkel als individu en is hun invloed afhankelijk van toevallige factoren.

De heer Frans Spiesschaert : De oprichting van dit coördinerend platform gebeurt zonder extra middelen, door de extra inzet van de preventieconsulent en van mij en dat in onze vrije tijd. Wij kunnen dit dus niet doen voor de 20 CBJZ's. De mensen die in dit platform zetelen, zouden niet enkel de mening van hun sector moeten vertolken maar ook de conclusies van deze preventiecel bij alle diensten van hun sector in het arrondissement bekend maken, zodat rekening kan gehouden worden met de diversiteit op het terrein. De PMS-centra worden voor die brugfunctie warm gemaakt.

Mevrouw Patricia Ceysens : Mevrouw Dupont heeft vanmorgen een aantal specifieke gevallen aangehaald waarvoor het onderwijs getracht heeft het CBJZ in te schakelen. Dit is niet gelukt. Kan ik hier reactie op krijgen ?

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : In deze gevallen was het mogelijk om Kind en Gezin in te schakelen. Waarom zou men dan al overgaan tot ingrijpende hulpverlening, zonder kinderen en ouders eerst een kans te geven ?

De heer Walter Vandeneede : De problemen die gedetecteerd worden op school, zouden eerst aan de eerstelijnszorg moeten gemeld worden. Pas als die vastloopt moet men een beroep doen op de CBJZ. Het heeft immers geen zin om dadelijk maatregelen door te voeren die zo sterk ingrijpen in het leven van de betrokkenen.

Het onderwijs moet voor een concreet probleem naar hulpverlening verwijzen maar ook nagaan welke structurele oplossingen het schoolbeleid zelf kan uitwerken. Ook dat is preventie.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Kind en Gezin krijgt geregeld kritiek omdat het zich bezighoudt met crisisopvang, wat een vorm van residentiële opvang is. Als men er nu voor pleit om de problemen in gezinnen met kleine kinderen wel door te verwijzen naar Kind en Gezin, kan ik niet meer volgen, laat staan dat ouders en kinderen weten waar ze aan toe zijn.

De heer Luc Jaminé : Enkele jaren geleden was er een affichecampagne die aanspoorde om met alle problemen naar de CBJZ te stappen. De coördinatie van de jeugdhulpverlening moet geregeld worden, eventueel in een kaderdecreet. Het is nodig om duidelijkheid te scheppen.

Bij het opstellen van een model zou men rekening moeten houden met een aantal bekommernissen. Het moet een intersectoraal model zijn waarvan het zwaartepunt op het lokaal vlak ligt. De regio's lijken mij een goede werkentiteit. Ook de provincies moeten een coördinerende taak krijgen. Het model mag niet vrijblijvend zijn, slechts dan is er rechtszekerheid en -gelijkheid. Misschien is het mogelijk om te werken met financiële incentives.

De heer Marc Parmentier : Bij het CBJZ in Antwerpen is er een wachtlijst van drie tot vier maanden voor vrijwillige hulpverlening. Preventie bestaat hier niet. We hebben de handen vol met de behandeling van de hoogdringende maatregelen.

De heer Herbert Van Keymeulen : De toestand in Antwerpen is inderdaad zorgwekkend. Men beschikt hier niet meer over de middelen om de jeugdcriminaliteit te bestrijden. Er wordt getracht om de voorzieningen voldoende middelen te geven. Volgende jaar komen er twee CBJZ's. Er zijn ook bijkomende consultants nodig.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : In Antwerpen levert de preventiewerker wel goed werk. Er zijn preventieve projecten voor de scholen, de registratie van de school-dropout, enzovoort.

Mevrouw Christine Dupont : Onderwijs vraagt duidelijkheid. De wereld van het welzijn moet in kaart gebracht worden en de tekst moet kloppen met wat op het terrein gebeurt. De CLB's moeten beter uitgerust worden voor preventie, netoverschrijdend en op regionaal niveau.

De heer Marc Parmentier : Het is nodig om een Vlaams preventiesecretariaat op te richten dat stimulansen geeft aan alle sectoren. Maar aan de bevoegdheid ter zake van de afzonderlijke voorzieningen mag niet geraakt worden. Binnen mijn eigen voorziening wil ik mijn rol bij de preventie zeker behouden. Het is natuurlijk nooit slecht als de overheid prikkels geeft.

De heer Jan Bosmans : De bevoegdheden van Kind en Gezin worden in het decreet beperkt naar leeftijd. Met het oog op een meer flexibele hulpverlening moeten de leeftijdsgrenzen wegvallen. De aard van de interventie is doorslaggevend.

Mevrouw Katrien Verhegge : Dit klopt maar is moeilijk te realiseren.

De heer Walter Vandeneede : We mogen preventie niet uit de verschillende sectoren weghalen en cen-

traliseren in een Vlaams preventiesecretariaat. Er is wel nood aan coördinatie op Vlaams niveau.

De heer Marc Parmentier : Bij een opnameplicht moet een advies verstrekt worden aan de doorverwijzer. Niets mag te moeilijk zijn. Wanneer aangeraden wordt door te verwijzen naar de kinderpsychiatrie, krijgen we vaak als antwoord dat daar geen plaats meer is.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : We hebben dit thema gisteren al behandeld. Dit wordt een punt in de beleidsnota.

Mevrouw Patricia Ceysens : Als kinderen geplaatst worden, hoe wordt de continuïteit van hun onderwijs dan gegarandeerd ?

Mevrouw Christine Dupont : We hebben ons daar vorig jaar een aantal keren over gebogen. Vooral in gesloten instellingen zat men met vragen, omdat de verblijven steeds korter worden. We hebben de kans gekregen een aantal voorstellen te lanceren. Het is onze bedoeling de band tussen voor en na te benadrukken. Al moet ik toegeven dat die band er niet altijd is. We zijn dit jaar echter niet meer samengekomen. Ook hier zijn de CLB's de aangewezen gesprekspartner. De minister van Ambtenarenzaken heeft toegezegd dat specifiek voor dit probleem een personeelslid zal aangeworven worden voor de gesloten instellingen.

De heer Walter Vandeneede : Plaatsingen worden steeds korter en precies daarom vraagt men zich af hoe het onderwijs daarop moet reageren. Onze bedoeling is proberen aan te sluiten op het onderwijs dat de jongeren al genoten hebben. In een aantal gevallen is dat echter moeilijk. Ik denk dat we veel meer aan individuele trajectbegeleiding moeten werken.

De heer Karel Henderickx : Er komen nog een aantal problemen op ons af gezien de recente evolutie op het vlak van justitie. Maar onderwijs en hulpverlening behoren hoe dan ook tot de opdracht van de Vlaamse Gemeenschap.

2. Slotwoord door de heer Frans Spiesschaert, Vlaams Centrum voor het Welzijn van Kinderen en Gezinnen, Vakgroep Sociale, Culturele en Vrijtijdsagogiek (UG)

De heer Frans Spiesschaert : Ik heb hier af en toe verwijten gehoord aan het adres van de Vlaamse overheid als zou ze al te veel regels uitvaardigen.

Wie zoiets zegt, kent de preventiesector niet. Deze sector is het ideaalvoorbeeld van deregulering.

Toch geloven we allen sterk in preventie, hoewel men heel af en toe preventie in de BJZ wil afschaffen. Een Nederlandse hoogleraar stelde ooit dat iedereen weet dat preventie werkt en dat we bijgevolg moeten ophouden de zin ervan in vraag te stellen. Er zijn evenwel twee voorwaarden aan de werking : het moet gaan om een volgehouden en massale inspanning. Maar er is een discrepantie tussen de verwachtingen en de mogelijkheden.

Wat kan het doel van preventie zijn ? Kan ze de druk op de hulpverlening verminderen ? Er zijn verschillende redenen om dit te betwijfelen, onder meer de klemtoon die men hier heeft gelegd op het recht op hulp. Hulp en preventie moeten elkaar niet overbodig maken maar versterken.

Preventie heeft veel verschillende inhouden. Vanmorgen heeft mevrouw Van Eetvelt verwezen naar het model-De Cauter. Vanmiddag had men het over het gunstig effect van het koppelen van het preventiewerk aan de hulpverleningsdiensten. We moeten een onderscheid maken in de verschillende inhouden van preventie. Als de hulpverlening claimt dat ze met preventie bezig is, dan zeg ik uiteindelijk, waarom niet ? Er moet continuïteit zijn tussen hulpverlening, preventie en beleidsvoering. We moeten een onderscheid maken tussen de definities van preventie. Het is zeer belangrijk de preventieve denkwijze te stimuleren.

Het preventiebeleid moet veel dingen tegelijk in het vizier nemen. Dit moet beginnen bij de activering van de welzijns promotie. Daarbij wil ik verwijzen naar wat de vertegenwoordigers van de BGJG hebben gezegd. Mensen hebben het recht een kwaliteitsvol leven op te bouwen. Daarbij kunnen ze ondersteuning nodig hebben. Dat moet dan een nuldelijnsinitiatief zijn. Dit is ook van belang opdat de kwaliteit van de steun uit de directe omgeving hoog zou zijn. Deze steun moet immers gebaseerd zijn op correcte informatie en dat is niet vanzelfsprekend. Wanneer we het hebben over het activeren van de profylaxis, dan gaat het om individuele preventie op een vroeg interventieniveau. We kunnen de individuele welzijnsontwikkeling van kinderen op de voet volgen, dank zij de begeleiding van Kind en Gezin en weldra ook dank zij die van de centra voor leerlingenbegeleiding.

Preventie dient ook aandacht te hebben voor doelgroepen. Ten slotte mag ze haar signaalfunctie niet verliezen, en dit zowel naar het welzijns- en preventiebeleid, naar de kindeffectiviteit van de ande-

re beleidssectoren, wat hier ook wel het structureel niveau van preventie werd genoemd, als naar de actoren op het terrein. Daarom moet er geïnvesteerd worden in middelen, in opleiding en in theorievorming.

We moeten naar preventie kijken vanuit de definitie van preventie en vanuit de definitie van welzijn. In het schema van Frits De Cauter komen verschillende aspecten aan bod inzake de inhoud en de focus van preventie. Enerzijds kan men het hebben over het ontbreken van onwelzijn. We kunnen daarvoor objectieve normen hanteren. Het Kinderrechtenverdrag kan daarvoor een goede checklist bieden. Daarnaast moet ook de subjectieve component mee verrekend worden. Men moet rekening houden met het aanvoelen van de kinderen en van de ouders.

We kunnen welzijn ook definiëren als een recht op persoonlijke en maatschappelijke ontplooiing. In de wetenschap is er een parallel met het concept quality of life. Ook daar speelt de subjectieve component een belangrijke rol. Ook de methodiek van preventie is belangrijk. Toch ondervind ik op het terrein vaak weerstand tegen die vereiste. De voorstudie die voor de opbouw van methoden noodzakelijk is, vergt veel middelen en veel tijd. Er moet immers aandacht zijn voor probleem- en doelgroepanalyse en voor de ontwikkeling van een strategie. Er blijft weinig energie over om concrete dingen te gaan doen. De snel evoluerende samenleving is daarbij nog een bijkomend knelpunt. De analyses vragen heel wat tijd en zijn verouderd voor ze bruikbaar worden. Daarom moeten we andere mogelijkheden zoeken om methodisch te werken en toch sneller op de werkelijkheid in te grijpen. Het fenomeen van de dropping is bekend in het jeugdwerk. Daarbij is het essentieel ergens uit te komen, een bepaald doel te bereiken. De kans om dat doel te bereiken wordt groter als men de instructies nauwgezet opvolgt. Er bestaat echter een variëteit op de dropping : de rechtdoor-tocht. Daarbij geeft men de groep de opdracht om altijd rechtdoor te gaan. Dan moet men altijd toetsen of de gevolgde weg nog in overeenstemming is met de uitgangspunten. Zo kan er ook een alternatief gezocht worden voor het planmatig en doelgericht werken.

BIJLAGE VERSLAG RONDETAfelGESPREKKEN**Lijst van genodigden rondetafelgesprekken**

**COMMISSIE AD HOC BIJZONDERE
JEUGDZORG****Lijst van genodigden rondetafelgesprekken****1. Rechtstreeks betrokken actoren**

– *Gebruikers (ouders en jongeren)*

Bond van Grote en van Jonge Gezinnen

Kind en Samenleving

Balans vzw

Oudergroep Bijzondere Jeugdzorg

ATD-Vierde Wereld vzw

– *Federaties, koepels*

Verbond van Voorzieningen voor Jeugd- en Gehandicaptenzorg (VVJG)

Pluralistisch Platform Jeugdzorg (PPJ) vzw

Jongerenbegeleiding vzw

Pluralistisch Platform Gehandicaptenzorg (PPG) vzw

Federatie Pleegzorg

Federatie Begeleid Zelfstandig Wonen

Vlaams Samenwerkingsverband Dagcentra (VSD)

Federatie Centra Kamertraining (TCK)

Federatie onthaal-, oriëntatie- en observatiecentra

Steunpunt voorzieningen bijzondere jeugdbijstand

– *Werknemers*

Gemeenschappelijk Vakbondsfront Opvoedingssector

– *De heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn*

– *Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn*

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur
Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn

- Afdeling Bijzondere Jeugdbijstand
- Afdeling Gemeenschapsinstellingen
- Afdeling Algemeen Welzijnsbeleid
- Afdeling Welzijnszorg

– *Jeugdpsychiatrie*

VMSI, Verbond der Medisch Sociale Instellingen (Caritas)

Federatie voor diensten Geestelijke Gezondheidszorg

Vlaamse Vereniging voor Geestelijke Gezondheidszorg vzw (VVGZ)

Overlegplatform Vlaamse Kinder- en Jeugdpsychiatrie

Vlaamse Vereniging voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie

– *Leidend jeugdrechter*

Leidend jeugdrechter mevrouw B. Hänsch, Jeugdrechtbank Antwerpen

2. Aanverwante sectoren

– *Kind en Gezin*

– *VFSIPH*

– *OCMW/gemeenten/politie*

Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten

– *MST/PMS*

Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap (OVSG)

Begeleidingsdienst voor de Vrije PMS-centra

Vormingscentrum van de PMS-centra van de ARGO

– *Onderwijs*

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs
Afdeling Beleidsgerichte Coördinatie

– *Algemeen Welzijnswerk*

Steunpunt Algemeen Welzijnswerk

– *Coördinatiecentrum Uit de Marge vzw*

– *Vast Secretariaat voor preventiebeleid, Ministerie Binnenlandse Zaken*

– *Cultuur*

Jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap

Ministerie van Vlaamse Gemeenschap, Administratie Jeugdbeleid

– *Kinderrechtencommissaris*

- *Gezins- en Welzijnsraad*
- *Wetenschappelijke wereld*

Aanspreekpunten :

Prof. Jan Lauwers, UIA, Departement Politieke en Sociale Wetenschappen

Prof. Ingrid Ponjaert, VUB, Faculteit Psychologie en Opvoedkunde

Prof. Eugène Verhellen, UG, Centrum voor de Rechten van het Kind
Vakgroep Sociale, Culturele en Vrijtijdsagogiek

Prof. Lode Walgrave, KUL, Faculteit Rechtsgeleerdheid
Afdeling Strafrecht, strafvordering en Criminologie

3. Respondenten enquête

Project Alternatieve Maatregelen – Elegast vzw

De heer Stefan Verhelst, Jeugdrechtbank Brugge, leidend jeugdrechter

De heer Christian Maes, Parket Gent, advocaat-generaal Hof van Beroep

Mevrouw Nieuboer, eerste substituut-procureur des Konings, Parket Hasselt

Sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank in Antwerpen

Sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank in Kortrijk

Comité voor bijzondere jeugdzorg Brussel-Halle-Vilvoorde

Comité voor bijzondere jeugdzorg Hasselt

Bemiddelingscommissie bijzondere jeugdbijstand Gent

Bemiddelingscommissie bijzondere jeugdbijstand Kessel-Lo

Opvoedingstelefoon – de Keerkring vzw

Oikoten vzw

Project Crisishulp aan huis vzw

Ondersteuningsteam migranten Bijzondere Jeugdzorg vzw

Gemeenschapsinstelling "De Kempen"

De Touter/De Tandem vzw, Berchem

De Mutsaard vzw, Antwerpen

De Oever vzw, Hasselt

De Kerseboom vzw, Brugge

De Zandberg vzw, Varsenare-Jabbeke

Hof ter Welle vzw, Beveren

KRACHTLIJNEN VOOR EEN TOEKOMSTIG BELEID INZAKE BIJZONDERE JEUGDZORG

ONTWERP VAN MAATSCHAPPELIJKE BELEIDSNOTA

Uitgebracht door de Commissie ad hoc Bijzondere Jeugdzorg

17 februari 1999

INHOUD

	Blz.
1. Inleiding	133
2. De legitimering van de bijzondere jeugdzorg	133
2.1. Het hervormingsdebat inzake de Wet op de Jeugdbescherming	133
2.2. Het Armoededeбат en de bijzondere jeugdzorg	134
2.3. Het Kinderrechtenverdrag en de bijzondere jeugdzorg	135
2.4. Naar een geactualiseerde legitimering van de bijzondere jeugdzorg	135
3. De decretale principes en de praktijk van de bijzondere jeugdzorg	136
3.1. Subsidiariteit	137
3.2. Differentiatie	137
3.3. De gezinsgerichtheid en emancipatiegerichtheid	138
4. Populatie en doelgroep van de bijzondere jeugdzorg	139
5. Organisatie van de (bijzondere) jeugdzorg	139
6. De verwijzings- en beslissingsstructuur in de bijzondere jeugdzorg	141
7. Preventie	142

1. Inleiding

Het Vlaams Parlement richtte op 9 juli 1998 de Commissie ad hoc Bijzondere Jeugdzorg op met als bevoegdheid de opstelling van een maatschappelijke beleidsnota over bijzondere jeugdzorg.

In een eerste fase werd door de heer Eric Berx, expert van de commissie, de ‘Discussienota bijzondere jeugdzorg’ opgesteld. Dit gebeurde op basis van een schriftelijke bevraging van directe actoren in de sector bijzondere jeugdzorg en in belendende sectoren¹.

In een tweede fase werden op basis van de discussienota thematische rondetafelgesprekken over de bijzondere jeugdzorg georganiseerd met directe en intermediaire actoren uit de sector bijzondere jeugdzorg, uit belendende sectoren en met vertegenwoordigers van ouders en jongeren². Deze rondetafelgesprekken hadden plaats in de Schelp van het Vlaams Parlement op 3, 7, 9 en 10 december 1998.

De Commissie ad hoc bijzondere jeugdzorg gelaste vervolgens de heer Eric Berx om in overleg met de voorzitter, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, en de verslaggevers, mevrouw Patricia Ceysens en mevrouw Kathy Lindekens, tot de redactie van deze eerste ontwerp-beleidsnota. Inmiddels werd deze behandeld in de Commissie ad hoc Bijzondere Jeugdzorg.

2. De legitimering van de bijzondere jeugdzorg

De basis voor de huidige bijzondere jeugdzorg wordt juridisch gevormd door drie wetteksten :

- De wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming.

Deze wet heeft hoofdzakelijk betrekking op misdrijf omschreven feiten (MOF), strafrechtelijke regels die inbreuken op de jeugdbescherming strafbaar stellen, de territoriale bevoegdheid van de jeugdgerichten en de rechtspleging van die gerechten.

- De gecoördineerde decreten van 4 april 1990 inzake de bijzondere jeugdbijstand. Deze decreten hebben vooral betrekking op problematische opvoedingssituaties (POS) en preventie.
- De bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij de bijzondere wet van 8 augustus 1988. Artikel 5, paragraaf 1, II, 6° van deze wet regelt de bevoegdheid inzake de jeugdbescherming tussen Staat en Gemeenschappen.

Belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen interfereren in de loop van het laatste decennium met de basispremisen in de huidige regelgeving en beïnvloeden de praktijk in en rondom de bijzondere jeugdzorg in Vlaanderen : de ratificatie van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, het Algemeen Verslag over de Armoede en de bevindingen van de parlementaire Commissie ad hoc Armoede en Sociale Uitsluiting met betrekking tot het thema bijzondere jeugdbijstand, en het federale debat inzake de hervorming van de wet op de jeugdbescherming.

Een actualisering van de legitimering van de bijzondere jeugdzorg dient rekening te houden met deze maatschappelijke ontwikkelingen.

2.1. Het hervormingsdebat inzake de wet op de jeugdbescherming

In de huidige praktijk worden tot nog toe vergelijkbare maatregelen opgelegd voor jongeren die als misdrijf omschreven feiten (MOF) pleegden en jongeren in problematische opvoedingssituaties (POS). Uit de Discussienota blijkt nochtans dat tal van actoren zowel binnen als buiten de bijzondere jeugdzorg voor een duidelijker onderscheid tussen POS en MOF pleiten. Dit onderscheid wordt niet zozeer verantwoord vanuit te onderscheiden probleemkenmerken van de cliëntpopulatie, maar wel in functie van een duidelijker en andersoortige afhandeling tussen POS en MOF.

De Wet op de jeugdbescherming van 8 april 1965 en de huidige organisatie en uitvoering van maatregelen voldoen maatschappelijk niet langer als reactie op uitingen van jeugdcriminaliteit.

In een toekomstige praktijk dient deze andersoortige afhandeling van jeugddelicten minstens te vertrekken van de volgende premissen :

- responsabilisering van de jongeren ;

¹ Zie lijst van respondenten als bijlage bij de Discussienota.

² Zie lijst van deelnemers als bijlage bij het verslag van de rondetafelgesprekken op 3, 7, 8 en 10 december 1998.

- herstel voor het slachtoffer ; en
- bescherming van de samenleving.

De commissie ad hoc bijzondere jeugdzorg laat zich inspireren door de herstelvisie zoals ze door prof. Lode Walgrave in de hoorzitting van de commissie op 19 november 1998 is toegelicht ³.

Deze herstelvisie is complementair aan de hulpverleningsfinaliteit van de huidige bijzondere jeugdzorg. Van afhandelingsvormen gestoeld op de herstelvisie kan immers het meeste educatieve effect op jongeren worden verwacht. Hulpverlening moet steeds overwogen worden en moet parallel aan de herstelafhandeling aangeboden kunnen worden.

De commissie beveelt aan :

- dat de Vlaamse Gemeenschap de uitvoering van alternatieve afhandelingsvormen bij minderjarige delictplegers veralgemeent en hierbij de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap maximaal benut ;
 - dat de Vlaamse Gemeenschap op korte termijn de alternatieve afhandelingsvormen die nu reeds in sommige gerechtelijke arrondissementen voor minderjarigen worden opgezet, koppelt aan wetenschappelijk onderzoek. Dit wetenschappelijk onderzoek moet voorzien in zowel een procesevaluatie als een effectevaluatie.
- De uitbreiding naar andere gerechtelijke arrondissementen en de implementatie van de methodieken dient rekening te houden met de resultaten van dit wetenschappelijk onderzoek ;
- dat de Vlaamse Gemeenschap op middellange termijn toewerkt naar een gecoördineerd aanbod van afhandelingsvormen als dader-slachtofferbemiddeling, gemeenschapsdienst en leerprojecten die in alle gerechtelijke arrondissementen moeten kunnen worden georganiseerd ;

- dat gelet op de bevoegdheidsverdeling op het vlak van de jeugdbescherming de voorzitter en de verslaggevers van de commissie ad hoc een brief schrijven aan het Federale Parlement met het verzoek tot dringend overleg over de basisprincipes voor de wijziging van de wetgeving op de Jeugdbescherming en de organisatie van de jeugdgerichten en de organisatie van de uitvoering.

2.2. Het Armoedebat en de bijzondere jeugdzorg

Het Algemeen Verslag over de Armoede duidde de relatie tussen armoede en problematische opvoedingssituaties. De problematiek van uithuisplaatsing van kinderen en jongeren, de problematiek van de gebrekkige vrijwilligheid van de hulpverlening in de bijzondere jeugdzorg en het tekort aan participatiekansen voor ouders was onderwerp van bespreking in de parlementaire Commissie ad hoc Armoede en Sociale Uitsluiting.

Het Vlaams Parlement heeft in zijn motie van aanbeveling van 4 maart 1998 tot besluit van het op 19 februari 1998 in plenaire vergadering gehouden themadebat over armoede en sociale uitsluiting de volgende aanbevelingen voor de bijzondere jeugdzorg geformuleerd :

- Onderzoek te laten verrichten naar het hulptraject dat moeilijk opvoedbare jongeren doorlopen, om beter zicht te krijgen op de hulpbehoeften, de afstemming van het aanbod op de behoeften, de effectiviteit van de hulp enzovoort ;
- De bijzondere jeugdbijstand verder te stimuleren en te ondersteunen ten voordele van een hulpverlening op maat, waarbij een gezinsgerichte werking het uitgangspunt vormt ;
- Ervan uitgaand dat, om plaatsingen in de bijzondere jeugdbijstand te verminderen, er een ruimer beleid noodzakelijk is dat voorkomt dat mensen in de marginaliteit gedwongen worden, de werking en de impact van eerstelijnsvoorzieningen zoals algemeen welzijnswerk, jeugdbeleid en OCMW's te versterken en initiatieven te ontwikkelen die complementair aan de bijzondere jeugdbijstand de ondersteuning van gezinnen tot doel hebben.

³ Zie verslag van de gedachtewisseling met prof. Lode Walgrave.

Verdere concretisering gebeurde in de themagroep Jeugd van de Vlaamse Intersectoriële Commissie

Armoedebestrijding. De commissie ad hoc neemt zich voor deze aanbevelingen nog te verwerken in de definitieve maatschappelijke beleidsnota.

2.3. Het Kinderrechtenverdrag en de bijzondere jeugdzorg

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, geratificeerd in België op 15 januari 1992 is een duidelijke weerspiegeling van een zich wijzigend kindbeeld. Kinderen en jongeren worden gezien als rechtssubjecten.

Belangrijke principes voor de uitbouw van de jeugdzorg zijn :

- de belangen van het kind dienen de eerste overweging te zijn bij alle maatregelen die hen betreffen (art. 3).
- de rechtswaarborgen van de betrokkenen moeten gevrijwaard worden (art. 40).
- tenzij het belang van het kind dit anders vereist dragen de beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind (art. 18, paragraaf 1).
- de overheden moeten passende bijstand voor ouders bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden waarborgen door middel van instellingen, voorzieningen, en diensten voor kindergedrag (art. 18, paragraaf 2).

Een relevante classificatie van de rechten van het kind concretiseert deze principes rond volgende kernbegrippen :

- Provisie : kinderen hebben recht op gelijke toegang tot de voorzieningen die moeten aansluiten bij hun specifieke noden en vragen.

Hierdoor zal zowel in voldoende basishulpvoorzieningen als in specifieke hulpvoorzieningen moeten geïnvesteerd worden.

- Protectie : kinderen hebben het recht om tegen bepaalde gedragingen en activiteiten beschermd te worden (mishandeling, misbruik, verwaarlozing, uitbuiting, willekeurige vrijheidsberoving,...).
- Participatie : kinderen hebben het recht om zelf meningen te uiten, handelingen te stellen en hebben recht op inspraak.

In het kader van een hulpverleningscontext betekent dit voor de bijzondere jeugdzorg dat niet alleen de rechten op gepaste hulpverlening moeten gevrijwaard worden, maar dat evenwaardig hieraan ook de kinderrechten in de hulpverlening van fundamenteel belang zijn.

Bovendien kan uit het recht op niet-inmenging in het privé-leven (art. 16) het recht om hulpverlening te weigeren worden afgeleid. Van dit recht kan worden afgeweken als de protectierechten geschonden worden.

De commissie beveelt aan :

- dat de decreetgever zijn regelgeving op de jeugdzorg baseert op de dragende principes van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

2.4. Naar een geactualiseerde legitimering van de bijzondere jeugdzorg

De huidige bijzondere jeugdzorg is onvoldoende te legitimeren vanuit een strikt omschreven doelpubliek of vanuit welomschreven hulpvragen van cliënteel. Vooral de maatschappelijke noodzaak tot het hulpverleningsaanbod aan minderjarigen staat centraal. Leefsituaties van kinderen en jongeren kunnen dermate problematisch zijn dat het maatschappelijk noodzakelijk is om een hulpverleningsaanbod te doen, ook zonder dat een hulpvraag wordt gesteld.

Het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind biedt met het protectierecht van kinderen een duidelijk referentiekader voor dit maatschappelijk noodzakelijk hulpaanbod in een toekomstige bijzondere jeugdzorg.

Derhalve is voor de legitimering van de bijzondere jeugdzorg niet het vrijwillige of gedwongen karakter, maar wel het maatschappelijk noodzakelijke karakter van het hulpverleningsaanbod essentieel. Dit hulpverleningsaanbod is nooit vrijblijvend, wat impliceert dat in de bijzondere jeugdzorg steeds sprake is van onderhandelde hulpverlening en waarbij de aanvaarding van hulpverlening een procesdoel is. Wat niet wegneemt dat de hulpverleningsvraag vrijwillig kan zijn.

Omwille van het maatschappelijk noodzakelijke karakter van de hulpverlening is de bijzondere jeugdzorg geen louter particuliere aangelegenheid, en moet de overheid betrokken blijven bij de toewijzing van dit hulpaanbod.

In de bijzondere jeugdzorg dient het belang van het kind en van de rechten van het kind centraal te staan. Dit impliceert dat wanneer aanvaarde hulpverlening niet mogelijk blijkt, elke dwang bij maatschappelijk noodzakelijk bevonden hulpverlening dient gemotiveerd te worden vanuit de schending van de protectierechten of provisierechten van minderjarigen.

Armoede en sociale uitsluiting als dusdanig mogen in geen geval de reden zijn voor gedwongen hulpverlening.

De commissie beveelt aan :

- met het oog op een wijziging van de gecoördineerde decreten van 4 april 1999 te werken naar een duidelijker en verifieerbare omschrijving van problematische opvoedings- en leefsituaties van minderjarigen en van de schendingen van hun provisie- of protectierechten die aanleiding kunnen geven tot dwingend maatschappelijk optreden.

Hiertoe dient de Vlaamse minister van Welzijn een werkgroep op te richten, waarin naast de intersectorale actoren, noodzakelijk ook actoren uit de ouderorganisaties, uit de armoedebeweging, uit de kinderrechtenbeweging, en het Vlaams Parlement worden betrokken.

De opvoedings- en leefsituaties van minderjarigen die dermate problematisch zijn dat een hulpverleningsaanbod maatschappelijk noodzakelijk wordt bevonden zijn niet limitatief te omschrijven. Procedures zullen moeten blijven bestaan.

De legitimering van de bijzondere jeugdzorg heeft als randvoorwaarden een algemeen en gecoördineerd preventiebeleid en het beschikbaar zijn van voldoende, kwalitatieve en toegankelijke basis-

voorzieningen in de algemene jeugd- en gezinszorg.

Vastgesteld wordt dat met name de opvoedingsbijstand en -ondersteuning nog onvoldoende is uitgebouwd. Ouders hebben recht op ondersteuning bij de opvoeding. Kinderen hebben het recht om in hun gezin op te groeien. Relaties en contacten tussen kinderen en ouders moeten worden gestimuleerd.

De commissie beveelt aan :

- dat de Vlaamse Gemeenschap opvoedingsondersteunende dienst- en hulpverlening prioritair meer beschikbaar en meer toegankelijk maakt in de onmiddellijke lokale leefomgeving van het gezin en de jongere, en dit vanuit verschillende sectoren : het OCMW, Kind en Gezin, het algemeen welzijnswerk, buurtwerk, ervaringsdeskundigen uit de armoedebeweging, de scholen enzovoort.

Daarnaast hebben ook de centra voor leerlingenbegeleiding, de bijzondere jeugdzorg, de diensten geestelijke gezondheidszorg een belangrijke rol bij de opvoedingsondersteuning.

3. De decretale principes en de praktijk van de bijzondere jeugdzorg

De gecoördineerde decreten van 4 april 1990 inzake de bijzondere jeugdbijstand zijn gestoeld op enkele centrale principes : subsidiariteit bij het hulpaanbod, differentiatie van de hulpverleningsvormen, een gezinsgerichte en emancipatorische werking.

Uit de rondetafelgesprekken op 3, 7, 9 en 10 december 1998 blijkt dat deze centrale principes algemeen gedragen blijven. Ze hebben de hulpverleningspraktijk in de bijzondere jeugdzorg gestuurd. Voortgang in de realisatie van deze decretale principes botst heden nochtans op heel wat knelpunten die een oplossing vergen.

3.1. Subsidiariteit

Met het subsidiariteitsprincipe wordt bedoeld dat bij gelijkblijvend effect in de hulpverlening steeds wordt gekozen voor de minst interventieïstische vorm. Subsidiariteit staat niet in tegenstelling tot het principe van de meest effectieve hulp, met name zo snel, adequaat, kort en intensief mogelijk. Subsidiariteit houdt in dat bij gelijkblijvend effect vrijwillig aanvaarde hulpverlening primeert op gedwongen hulpverlening, dat ambulante hulpverlening overwogen moet worden vóór residentiële hulp en dat algemene jeugdzorg eerst moet afgewogen worden voordat bijzondere jeugdzorg wordt ingesteld.

Uit de rondetafelgesprekken blijkt dat het subsidiariteitsprincipe te vaak niet kan worden gerealiseerd. Voorzieningen voor algemene jeugdzorg of gezinszorg zijn onvoldoende beschikbaar. Regionaal zijn er bovendien grote verschillen, waardoor voor recht op dienst- en hulpverlening te vlug een beroep moet worden gedaan op bijzondere jeugdzorg. Binnen de huidige bijzondere jeugdzorg blijken de wachtlijsten voor ambulante hulpverlening dermate lang dat effectieve hulp te lang wordt uitgesteld. Hierdoor escaleren de problemen node-loos, waardoor uiteindelijk meer ingrijpende interventies noodzakelijk worden.

Vrijwillig aanvaarde en onderhandelde hulpverlening heeft de voorkeur op gedwongen hulpverlening. Vastgesteld wordt dat nog onvoldoende aansluiting wordt gevonden bij cliënteel om de kansen op aanvaarde, onderhandelde hulpverlening te vergroten.

De commissie beveelt aan :

- dat de Vlaamse Gemeenschap de eerstelijns jeugd- en gezinszorg prioritair uitbouwt.

Gezinsbegeleiding en opvoedingsondersteuning zowel als (crisis)hulpverlening voor jongeren moet bij voorkeur buiten de huidige bijzondere jeugdzorg worden uitgebouwd ;

- dat de Vlaamse Gemeenschap binnen de bijzondere jeugdzorg voorrang geeft aan de ambulante hulp ;
- dat de Vlaamse Gemeenschap methodieken ondersteunt die beter aansluiting vinden bij het cliënteel, waardoor de maatschappelijk noodzakelijk bevonden hulp-

verlening in de bijzondere jeugdzorg ook beter onderhandeld en aanvaard kan worden door het cliënteel. De inschakeling van vertrouwenspersonen, ervaringsdeskundigen en bemiddelaars dient hierbij te worden gestimuleerd.

Subsidiariteit in de hulpverlening kan maar worden gerealiseerd in de mate dat ook kwantitatief voldoende hulpverleningsaanbod beschikbaar is, in de mate dat ook de screening, diagnose, indicatiestelling en toeleiding deskundig verloopt, en in de mate dat de effecten van de hulpverlening voldoende bekend zijn.

Teveel is de aangeboden hulpverleningsvorm in de praktijk afhankelijk van individuele beslissingen van verwijzers, van toeval, van de beschikbaarheid of lengte van de wachtlijst van hulpverleningsvormen.

De commissie beveelt aan :

- dat de Vlaamse Gemeenschap het hulpverleningsaanbod in het algemeen kwantitatief versterkt. De uitbouw van het hulpverleningsaanbod dient mee bepaald te worden door op te zetten behoeftenonderzoek.

Dat behoeftenonderzoek dient intersectoraal te worden opgezet en regionaal te worden afgestemd, in functie van kennis van te verwachten ontwikkelingen en tendensen in toekomstige hulpvragen. Het behoeftenonderzoek moet gebaseerd zijn op permanente, uniforme en intersectorale registratie van hulpvragen en hulpaanbod.

- dat de Vlaamse Gemeenschap meer effectiviteitsonderzoek verricht in de bijzondere jeugdzorg en de jeugdzorg in het algemeen. Bij dit effectiviteitsonderzoek moeten naast de hulpverleningsactoren ook de cliënten betrokken worden.

3.2. Differentiatie

De differentiatie van werkvormen en methoden in de huidige bijzondere jeugdzorg wordt algemeen als een positieve ontwikkeling aanzien. Specifieke doelgroepen zoals niet begeleide minderjarige asielzoekers en de groep van jongeren met een

ernstige drugproblematiek zullen een verdere differentiatie noodzaken.

De commissie beveelt aan :

- dat de Vlaamse Gemeenschap de differentiatie van werkvormen en methodieken in de bijzondere jeugdzorg intensiveert en meer afstemt op specifieke doelgroepen. De hulpverlening dient meer vraaggestuurd te worden ;
- dat de Vlaamse Gemeenschap residentiële voorzieningen verder differentieert. Particuliere voorzieningen in de bijzondere jeugdzorg, de gemeenschapsinstellingen en specifieke voorzieningen in de gehandicaptenzorg en de kinder- en jeugdpsychiatrie dienen beter op elkaar te worden afgestemd en moeten kunnen samenwerken in een netwerk. Trajecthulpverlening dient mogelijk te zijn over verschillende werkvormen en sectoren heen. Regelgeving dient dit te faciliteren ;
- dat de Vlaamse Gemeenschap pleegzorg ook naar perspectiefzoekende gezinsopvang differentieert, naast perspectiefbiedende. Er dient overleg gepleegd te worden met de federale overheid om voor steungezinnen, tijdelijke opvanggezinnen, weekendgezinnen de huidige administratieve regelgeving inzake domiciliëring en kinderbijslag te wijzigen opdat de ouders erkend kunnen blijven in hun ouderschap ;
- dat de Vlaamse Gemeenschap de ontwikkeling van pedagogische projecten stimuleert. Voor de gedifferentieerde afhandeling van als misdrijf omschreven feiten dienen herstelgerichte afhandelingsvormen te worden opgezet : herstelbemiddeling tussen dader en slachtoffer, gemeenschapsdienst en leerprojecten ;
- dat de Vlaamse Gemeenschap voorziet in een ondersteuningsstructuur, een steunpunt voor inhoudelijke en methodische ontwikkeling binnen de bijzondere jeugdzorg.

In deze ondersteuningsstructuur moeten zowel de particuliere sector, de overheid en de verwijzende instanties, en het wetenschappelijk onderzoek worden betrokken. Deze ondersteuningsstructuur dient ook in te staan voor

effectevaluatie bij vernieuwende methodieken, werkvormen en projecten in de bijzondere jeugdzorg.

3.3. De gezinsgerichtheid en emancipatiegerichtheid

Overeenkomstig het Kinderrechtenverdrag dient in de bijzondere jeugdzorg het belang van de rechten van het kind centraal te staan.

Ouders, kinderen en jongeren worden in vergelijking met vroeger in het algemeen meer betrokken in de bijzondere jeugdzorg. Het Armoedebesluit enerzijds en de Internationale Verklaring voor de Rechten van het Kind en het afgeleide Minoriusproject in de bijzondere jeugdzorg zijn hiertoe een bijzondere stimulans geweest. De betrokkenheid van kinderen, jongeren en ouders blijft toch nog onvoldoende ten gevolge van de mentaliteit of ten gevolge van een onaangepaste methodiek.

De externe rechtspositie van de jongeren is juridisch verbeterd, maar stelt in de praktijk problemen : moeilijke communicatie met advocaten, kostprijs, geen mogelijkheid tot inschakelen van vertrouwenspersonen.

De interne rechtspositie dient verder te worden versterkt. Jongeren en ouders hebben recht op inzichtelijke en toegankelijke hulpverlening in de bijzondere jeugdzorg. Dit impliceert dat de communicatie tussen ouders, jongeren en de hulpverlener moet worden gestuurd in de richting van meer dialoog. Informatie, evaluatie en verslaggeving dient genuanceerd, dynamisch en toegankelijk te zijn voor jongeren en ouders.

Kinderen en ouders hebben recht op een kwaliteitsvolle hulpverlening binnen de bijzondere jeugdzorg. Dit betekent dat elke plaatsing in een voorziening of in een opvanggezin op de eerste plaats en zoveel als mogelijk perspectiefzoekend moet zijn. Kinderen en ouders hebben tijdens dit plaatsingsproces recht op informatie over de bijzondere jeugdzorg en over de voorziening in het bijzonder. Geplaatste jongeren hebben recht op een vertrouwenspersoon om hun rechten te helpen garanderen.

Voor de gebruikers moet een klachtenrecht worden ontwikkeld.

De Jongeren- en Ouderslijn (JO-lijn) moet beter bekend worden gemaakt bij het cliënteel en moet vrij toegankelijk zijn.

De commissie beveelt aan :

- dat de Vlaamse Gemeenschap concrete richtlijnen inzake de rechten van kinderen en ouders uitgebreid opneemt in de minimale sectorale kwaliteitscriteria van de bijzondere jeugdzorg in het kader van de verdere implementatie van het kwaliteitsdecreet ;
- dat de Vlaamse Gemeenschap de implementatie van kinderrechten in alle voorzieningen garandeert ;
- dat de Vlaamse Gemeenschap de oprichting van oudergroepen in de bijzondere jeugdzorg stimuleert ;
- dat de Vlaamse Gemeenschap onderwijsinstellingen aanzet om op te leiden naar een emanciperende hulpverleningshouding en -vaardigheid ;
- dat het Vlaams Parlement in het bovenvermeld overleg met het Federale Parlement (p. 134) ook de externe rechtspositie van jongeren aankaart.

4. Populatie en doelgroep van de bijzondere jeugdzorg

De huidige bijzondere jeugdzorg heeft wettelijk en decretaal de opdracht hulpverlening te organiseren voor jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd (MOF) en kinderen en jongeren in een problematische opvoedingssituatie (POS). In de praktijk blijken interventies bij POS en MOF nauwelijks gedifferentieerd ; ook diagnostisch wordt in de actuele praktijk geen duidelijk onderscheid vastgesteld.

Bovendien blijft het begrip problematische opvoedingssituatie een interpretatief begrip ; de belemmering van de ontplooiingskansen van minderjarigen worden centraal gezet. De inschatting van het volume van de aanwezige problematiek (breedte, hoogte, lengte) vormt de grond van een problematische opvoedingssituatie. Deze inschatting kan

niet enkel het resultaat zijn van kenmerken van cliënten. Ze wordt mede beïnvloed door het bestaand en veranderend hulpverleningsaanbod dat wordt georganiseerd vanuit andere sectoren en ook door evoluerende maatschappelijke verwachtingen ten aanzien van het aanbod van de bijzondere jeugdzorg.

Derhalve is een sluitende operationalisering van de doelgroepomschrijving niet mogelijk. Bovendien is een te enge omschrijving ook maatschappelijk niet wenselijk gezien hierdoor teveel jongeren tussen sectoren terecht komen zonder effectieve en efficiënte hulp.

De commissie beveelt aan :

- dat de werkgroep waarvan sprake op pagina 136 (geactualiseerde legitimering) kinderen en jongeren in problematische opvoedings- en leefsituaties decretaal omschrijft vanuit de inspiratie van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, met name in termen van het belang van provisie- en protectierechten van kinderen ;
- jongeren met als misdrijf omschreven feiten, de huidige MOF, ook in de toekomst tot de doelgroep van de bijzondere jeugdzorg te laten behoren om zodoende inhoud te geven aan de aan het herstelrecht geëigende afhandeling. Daarnaast moet hulpverlening steeds overwogen worden en parallel aan de herstelafhandeling aangeboden kunnen worden.

5. Organisatie van de (bijzondere) jeugdzorg

Verscheidene sectoren hebben in Vlaanderen een bevoegdheid inzake jeugdzorg :

- de bijzondere jeugdbijstand ;
- het VFSIPH ;
- Kind en Gezin ;
- de geestelijke gezondheidszorg ;
- de kinder- en jeugdpsychiatrie ;
- het algemeen welzijnswerk ;

- het onderwijs ;
- het jeugdwerk ;
- de OCMW's.

De meeste van deze sectoren zijn daarenboven nog opgesplitst in afdelingen of diensten met onderscheiden missies en strategieën. Tussen deze sectoren inzake jeugdzorg is weinig samenwerking.

Deze verbrokkeling van het landschap van de jeugdzorg in Vlaanderen heeft belangrijke negatieve gevolgen :

- het landschap van de jeugdzorg is voor de hulpvrager ondoorzichtig. Veeleer bepaalt het toeval, meer dan de aard van de problematiek, waar een hulpvrager wordt geholpen ;
- het gebrek aan afstemming geeft blinde vlekken en overlappingsen : sommige minderjarigen vallen tussen twee stoelen en krijgen geen effectieve hulp ; voor andere minderjarigen komen meerdere hulpverleners tussen ;
- de verkokering tussen de sectoren roept vragen op van efficiëntie en effectiviteit en staat een integrale jeugdzorg in de weg.

Om het probleem van de verbrokkeling van de jeugdzorg op te lossen dienen de verschillende sectoren noodzakelijk op elkaar te worden afgestemd met het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind als centraal referentiekader. Deze afstemming in de richting van een integrale jeugdzorg dient planmatig en stapsgewijs te verlopen. Zowel een top-down als een bottom-up benadering zijn hierbij mogelijk.

Vanuit een top-down benadering dienen eerst de missies van de onderscheiden sectoren met elkaar te worden vergeleken en op elkaar te worden afgestemd. Naderhand dient een overall-programmatie tot stand te komen opdat op termijn overlappingsen en blinde vlekken in het hulpaanbod zouden verdwijnen.

Waar mogelijk moeten diensten onder de gemeenschappelijke noemer jeugdzorg worden geclusterd. Zo kunnen zowel algemene als bijzondere jeugdzorg, vanaf de eerste tot de derde lijn binnen eenzelfde organisatorische geheel worden opgenomen. Met diensten die een belangrijke rol spelen inzake jeugdzorg, maar die niet kunnen worden ingepast,

dienen samenwerkingsverbanden, bijvoorbeeld door middel van protocollen, tot stand te komen.

Om tot een grotere eenheid in de jeugdzorg te komen is gelijktijdig eveneens een bottom-up benadering aangewezen.

De commissie beveelt aan :

- dat op korte termijn op basis van een inventaris de gecoördineerde decreten bijzondere jeugdzorg van 4 april 1990 en de uitvoeringsbesluiten geoptimaliseerd worden ;
- dat de Vlaamse Gemeenschap in het kader van een kwaliteitsbeleid ook de middelen en voorwaarden garandeert voor kwaliteitsvolle arbeidsvoorwaarden voor alle personeelsleden ;
- om op korte termijn over gaan tot de selectie van experimentele regio's voor integrale jeugdzorg. Hierbij moet de ondersteuning door de Vlaamse overheid worden gegarandeerd door te voorzien in coördinatie en regie, door experimentele flexibilisering van de regelgeving, door een incentive-beleid en door te voorzien in wetenschappelijk effecten-onderzoek, uitgaande van het recht van kinderen en jongeren op een dienst- en hulpverlening op maat ;
- dat op korte termijn de intersectorale afstemming tussen de verschillende diensten en sectoren op de agenda geplaatst wordt van de Gezins- en Welzijnsraad ;
- dat de Vlaamse Regering op korte termijn een interdepartementale werkgroep Jeugdzorg opricht met als initiële doelstelling de vergelijking van missies van de verschillende sectoren, de doelgroepen, de toegankelijkheid en de toegangspoort, de normering en de programmatie, en met als finale bedoeling te komen tot een ontwerp van overkoepelend plan van strategische en operationele doelstellingen voor de jeugdzorg ;
- dat de Vlaamse Gemeenschap binnen een nader te faseren tijds kader op middellange termijn toewerkt naar een decreet jeugdzorg in Vlaanderen met het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind als algemeen referentiepunt.

6. De verwijzings- en beslissingsstructuur in de bijzondere jeugdzorg

De huidige bijzondere jeugdzorg kent twee verschillende toegangspoorten, met name het comité voor bijzondere jeugdzorg voor de vrijwillige hulpverlening en de jeugdrechtbank voor gedwongen hulpverlening.

De bemiddelingscommissie voor bijzondere jeugdbijstand is bovendien de centrale spil in het beleid van de Vlaamse Gemeenschap om vrijwillige hulpverlening uit de justitiële sfeer te houden. Een rechtstreekse vordering door het parket is in problematische opvoedingssituaties niet mogelijk, tenzij via een procedure van hoogdringendheid, de zogenaamde 45-dagenprocedure. Eerst dient de bemiddelingscommissie ertoe te beslissen om een dossier door te sturen naar het parket. Vastgesteld werd dat amper in een vijfde van dossiers de bemiddeling werd aangevraagd door het cliënteel zelf.

De procedure van hoogdringendheid leidt bovendien in situaties van geweld tegen kinderen te vaak tot ineffectieve hulp en onverantwoorde vertraging bij de besluitvorming.

De huidige verwijzingspraktijk kent verschillende problemen : de verwijzing gebeurt eerder aanbodgericht dan vraaggestuurd, de aard van de verwijzing is te veel het resultaat van toeval en van individuele beslissingen ; er is sprake van oneigenlijke verwijzingen ten gevolge van de volzetting en lange wachtlijsten bij bepaalde werkvormen, regionale verschillen zijn soms groot.

De commissie beveelt aan :

- dat de Vlaamse Gemeenschap de toewijzing van hulpverlening in de bijzondere jeugdzorg ook in de toekomst afhankelijk maakt van een beslissing van een officiële, niet particuliere instantie ;
- dat de Vlaamse Gemeenschap maatregelen neemt om op korte termijn de caseload bij de sociale diensten van de comités voor bijzondere jeugdzorg en van de jeugdrechtbank te verlagen rekening houdende met de wetenschappelijke doorlichting van de huidige werkbelasting via het onderzoek van prof. Jef Breda van de UFSIA en ook in functie van een meer permanente bereikbaarheid van deze diensten ;

- om in het algemeen te komen tot meer concrete en juridische verifieerbare omschrijvingen van de problematische opvoedings- en leefsituaties en de schendingen van kinderrechten die aanleiding kunnen zijn tot een maatschappelijk gedwongen hulpverleningsinterventie.

In het raam van het beroepsgeheim van alle hulpverleners in de jeugdzorg dient ook expliciet het meldingsrecht te worden voorzien voor deze omschreven problematische opvoedings- en leefsituaties ten behoeve van de protectierechten van kinderen en jongeren ;

- dat de Vlaamse Gemeenschap de procedure bij hoogdringendheid decretaal herzielt in functie van meer effectieve hulp voor kinderen en jongeren waarvan de protectierechten fundamenteel geschonden zijn door bv. de huidige procedure van hoogdringendheid om te keren ;
- om de sluis- en bufferfunctie naar gedwongen hulpverlening te optimaliseren ;
- om toe te werken naar een bevoorrecht regionaal en intersectoraal aanspreekpunt voor cliënteel met betrekking tot kinderrechten, klachten en bemiddeling in de jeugdzorg. Ervaringsdeskundigen uit de armoedebeweging en ook personen met deskundigheid op vlak van kinderrechten dienen noodzakelijk deel uit te maken van dit regionaal aanspreekpunt. Voor de gehele organisatie moet samenwerking met het Kinderrechtencommissariaat worden opgezet ;
- om op middellange termijn te streven naar een multidisciplinaire organisatie van de screening, diagnose en indicatiestelling als een deelfunctie binnen een regionale en intersectoraal georganiseerde jeugdzorg.

Hierbij dient rekening te worden gehouden met de verwachte bevindingen van de interdepartementale werkgroep Jeugdzorg, met de conclusies van de Gezins- en Welzijnsraad en met de aanbevelingen uit het onderzoek naar de experimenten inzake regie in de jeugdzorg.

De huidige sectorale toegangspoorten dienen derhalve ook betrokken te worden bij

de experimenten van regionale regie in de jeugdzorg.

7. Preventie.

Het rondetafelgesprek over preventie op 10 december 1998 bevestigt in extenso de bevindingen uit onderzoek (Melis B. en Goris P. : Algemene preventie in Vlaanderen : op zoek naar orde in de chaos, poging tot situering van de verschillende sectoren in het veld van algemene preventie inzake welzijns- en integratieproblemen van jongeren, 1996), met name dat verschillende preventieve werkingen uit verscheidene sectoren of beleidsdomeinen elkaars positie niet (er)kennen en dat de werkingen niet op elkaar zijn afgestemd. Het gevolg hiervan is inefficiëntie, overlapping en leemten.

Het belangrijkste besluit van deze studie is dat er nood is aan een gezamenlijk preventiebeleid inzake jeugdwelzijn, waarbinnen een samenwerking kan opgezet worden met respect voor de positie en de methodiek van alle betrokken actoren.

Om een dergelijk gezamenlijk jeugdwelzijnspreventiebeleid uit te bouwen is het noodzakelijk dat elke sector of voorziening zich duidelijk profileert en positioneert. De bijzondere jeugdzorg is hierbij één actor in dit preventielandschap. Elke sector en elke voorziening dient duidelijk te kunnen aangeven wat zij met hun werking willen realiseren, bij wie en op welke wijze.

Hiertoe :

- dient gewerkt te worden met eenzelfde duidelijk conceptueel kader, onder andere voor de definiëring van het begrip jeugdwelzijnspreventie en voor de invulling van de onderscheiden preventiestrategieën ;
- dient elke sector en elke voorziening duidelijk aan te geven waar zij zich situeert op de tijdlijn van de probleemwording (specificiteit van doelgroep en thema), de focus van de actie (structuur- of persoonsgericht) en het karakter van de actie (offensief of defensief) ;
- dienen de overlappingen en leemtes te worden weggewerkt. In functie hiervan zullen in onderlinge afspraak de preventieopdracht van secto-

ren of voorzieningen worden verruimd of verengd ;

- kunnen na een duidelijke positionering samenwerkingsafspraken worden gemaakt omtrent efficiënte en kwaliteitsvolle preventieactiviteiten op vlak van welzijns- en integratieproblemen van jongeren.

Jeugdwelzijnspreventie raakt diverse andere beleidsdomeinen : huisvesting, onderwijs, werkgelegenheid, gezondheidszorg, cultuur, enzovoort en vergt een integrale aanpak die de grenzen van departementen en sectoren overstijgt. Vandaar dat welzijnspreventie dient erkend te worden als een volwaardige en horizontale Vlaamse bevoegdheid.

De commissie beveelt aan :

- dat het Vlaamse Parlement bij prioriteit een raamdecreet inzake de Vlaamse jeugdwelzijnspreventie opstelt. Hierin dient minimaal het conceptueel kader te worden bepaald ;
- dat de Vlaamse minister voor Welzijn binnen de Vlaamse administratie een intersectorale cel voor ondersteuning inzake jeugdwelzijnspreventie formeert, met als beginopdracht de vorming en de ondersteuning bij de positionering van de onderscheiden actoren ;
- dat Jeugdwelzijnspreventie prioritair lokaal dient te worden georganiseerd ;
- dat de Vlaamse minister voor Welzijn een interdepartementale werkgroep voor overleg en samenwerking inzake de bevordering van de Vlaamse jeugdwelzijnspreventie opricht, waarbij ook het werkveld aan bod dient te komen ;
- dat de Vlaamse Gemeenschap toewerkt naar overleg en afstemming tussen gemeenschapsbevoegdheid en federale bevoegdheid inzake het preventiebeleid.

RONDETAfelGESPReK

op 25 februari 1999 :

**Terugkoppeling over het ontwerp van maatschappelijke beleidsnota
bijzondere jeugdzorg**

VERSLAG

**namens de Commissie ad hoc Bijzondere Jeugdzorg
uitgebracht door mevrouw Patricia Ceysens en mevrouw Kathy Lindekens**

SPREKERSLIJST

- BOSMANS Jan, Verbond van Voorzieningen voor Jeugd- en Gehandicaptenzorg (VVJG)
- DECKERS Cecile, Federatie Begeleid Zelfstandig Wonen
- DUPONT Christine, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs, afdeling Beleidsgerichte Coördinatie, coördinator Experiment Leerplichtcontrole
- FLORIZOONE Bert, VZW Jongerenbegeleiding
- FONTAINE Piet, ATD-Vierde Wereld
- HALLAERT Ralf, leidend consulent Sociale dienst bij de Jeugdrechtbank Dendermonde
- HÄNSCH Brigitte, jeugdrechter
- HANSON Karl, Centrum voor de Rechten van het Kind, Universiteit Gent
- HENDERICKX Karel, kabinetsmedewerker van minister Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn
- HUYBRECHS An, Ondersteuningsteam migranten Bijzondere Jeugdzorg
- KIESEKOMS Gie, Project Crisishulp aan huis
- PARMENTIER Marc, VZW Elegast
- PELGRIMS Jozef, Kind en Gezin
- POSSEMIERS Rudi, Jongerenwerking Rzoezie Mechelen
- RAHOENS Lucien, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand
- ROBERT Johan, Vlaamse Samenwerkingsverband Dagcentra (VSD)
- ROSIUS Michel, VZW De Oever Hasselt
- RUYSSCHAERT Philippe, Vrijzinnige Dienst voor Pleegzorg, Gent
- SCHOUTERDEN Marcel, VZW De Oever Hasselt
- SERRIEN Ludo, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk
- STAES Karel, ATD-Vierde Wereld
- STEVENS Jean, Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap
- TAVEIRNE Paul, VZW Nieuwland Sint-Kruis (Brugge)
- TIMMERMANS Hilde, Bond van Grote en Jonge Gezinnen
- VAN EETVELT Ingrid, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand

- VAN KEYMEULEN Herbert, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdelingshoofd Bijzondere Jeugdbijstand
- VANDAMME Willy, VZW Jongerenbegeleiding
- VANDEKERCKHOVE Ankie, Kinderrechtencommissaris
- VANDEKEYBUS Mon, VZW Oikoten
- VANDENEDEE Walter, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdelingshoofd Algemeen Welzijnsbeleid
- VERBIEST Paul, Onthaal en Oriëntatiecentrum De Zandberg
- VERHEGGEN Katrien, Kind en Gezin
- VERHELST Marc, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, aandachtsambtenaar relatie Welzijn-Justitie
- VERMEIREN Louis, Pluralistisch Platform Jeugdzorg (PPJ)
- VETTENBURG Nicole, Onderzoeksgroep Jeugdcriminaliteit KUL
- VOS Dirk, Kinderrechtencommissariaat
- WALSCHAP Toon, Pluralistisch Platform Jeugdzorg (PPJ)
- WOUTERS Anita, VZW De Keerkring

INHOUD

	Blz.
MORGENVERGADERING	147
1. Inleiding	147
2. De legitimering van de bijzondere jeugdzorg	147
2.1. Het hervormingsdebat inzake de wet op de jeugdbescherming	147
2.2. Het armoededeбат en de bijzondere jeugdzorg	150
2.3. Het Kinderrechtenverdrag en de bijzondere jeugdzorg	152
3. De decretale principes en de praktijk van de bijzondere jeugdzorg	153
3.1. Subsidiariteit	153
3.2. Differentiatie	154
3.3. De gezinsgerichtheid en de emancipatiegerichtheid	156
MIDDAGVERGADERING	156
4. Populatie en doelgroep van de bijzondere jeugdzorg	156
5. Organisatie van de (bijzondere) jeugdzorg	160
6. De verwijzings- en beslissingsstructuur in de bijzondere jeugdzorg	165
7. Preventie	173

MORGENVERGADERING

1. Inleiding

Mevrouw Trees Merckx-Van Goeij, voorzitter : We willen vandaag uw opmerkingen vernemen over het ontwerp van maatschappelijke beleidsnota over de krachtlijnen voor een toekomstig beleid inzake bijzondere jeugdzorg. Ik stel voor dat we het document hoofdstuk per hoofdstuk overlopen. We beginnen met de inleiding en de legitimering.

De heer Jan Bosmans, Verbond van Voorzieningen voor Jeugd- en Gehandicaptenzorg (VVJG) : In de Discussienota was een beschrijving opgenomen van de manier waarop die tot stand was gekomen en van bepaalde zogenaamde good practices in de jeugdzorg. Ik meen dat het belangrijk is ook in de beleidsnota een korte versie daarvan op te nemen.

2. De legitimering van de bijzondere jeugdzorg

2.1 Het hervormingsdebat inzake de wet op de jeugdbescherming

De heer Willy Vandamme, VZW Jongerenbegeleiding : Onder de titel “Het hervormingsdebat inzake de wet op de jeugdbescherming” staat op pagina 133 en 134 dat de toekomstige afhandeling van jeugddelicten zou moeten uitgaan van meer verantwoordelijkheid van de jongeren, herstel voor het slachtoffer en de bescherming van de maatschappij. Volgens mij moet daaraan uitdrukkelijk worden toegevoegd dat ook jongeren die delinquente feiten hebben gepleegd het recht op begeleiding en vorming hebben. Dit behoort immers tot de fundamentele rechten van de mens. Het zou dan ook goed zijn dat in de aanbevelingen mee te nemen. Daarnaast zijn er ook belangrijke rechten op herstel, sanctie en de bescherming van de samenleving. Samen vormen ze de vier gronden voor ons optreden. De Vlaamse Gemeenschap is vooral bevoegd inzake het recht op begeleiding en het herstelrecht. De twee andere kwesties zijn volgens mij bevoegdheden van de federale overheid. Zo is de gemeenschapsdienst als sanctie volgens mij geen taak van de Vlaamse overheid.

De heer Herbert Van Keymeulen, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand, afdelingshoofd : Deze nota is een zeer interessant werkstuk, maar toch is het probleem van de bevoegdheden tussen staat en ge-

meenschappen niet grondig aangepakt. Dit kan de toekomstige werkzaamheden van de bijzondere jeugdzorg in het gedrang brengen.

De eerste aanbeveling op pagina 134, namelijk dat de Vlaamse Gemeenschap haar bevoegdheden inzake de zogenaamde alternatieve afhandelingsvormen bij minderjarige delictplegers maximaal moet benutten, begrijp ik niet. De gemeenschappen zijn immers niet bevoegd op het vlak van sanctierecht en hun bevoegdheid inzake herstelrecht is op zijn minst onduidelijk. Dit geldt zowel wat de normering betreft als wat betreft de uitvoering van de beslissingen.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goeij, voorzitter : De administratie stelt dus dat de uitvoering en de alternatieve afhandeling van herstel- en sanctiemaatregelen bij minderjarige delinquenten niet tot de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap behoort.

De heer Herbert Van Keymeulen : Ik meen dat de Vlaamse Gemeenschap enkel bevoegd is voor alles wat hulpverlening betreft, en niet voor herstelrecht en zeker niet voor het sanctierecht. Ik meen dus dat ook de uitvoering en afhandeling niet tot de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap behoort. Er bestaat geen juridische grond voor een onderscheid tussen de wetgeving en het opleggen van maatregelen en de afhandeling ervan. Het gaat hier om mijn persoonlijke mening. Dit moet juridisch dus wel verder onderzocht worden.

Mevrouw Patricia Ceysens : Ik denk persoonlijk dat in de huidige stand van de staatshervorming de federale wetgever bevoegd is voor de aanstelling, de organisatie van de werkzaamheden van de jeugdrechter en de opgave van de maatregelen, terwijl de maatregelen die de jeugdrechter kan opleggen wel door de gemeenschappen kunnen worden ingevuld. Inzake meerderjarige delinquenten is de Vlaamse Gemeenschap ook bevoegd voor daderen slachtofferhulp, niet voor de normering, maar voor de uitvoering en invulling ervan. Ik denk dus dat we wel degelijk bevoegd zijn.

Persoonlijk pleit ik ervoor om zelfs binnen de huidige staatshervorming verder te gaan en een opdeling te maken tussen de territoriale en de materiële bevoegdheden. De federale overheid zou dan alleen bevoegd zijn voor de invulling van de territoriale bevoegdheid van de jeugdrechtbanken, en niet voor de materiële bevoegdheden.

Op de laatste zin voor de aanbevelingen op pagina 134 pleiten we ervoor om ook in het kader van her-

stelmaatregelen hulpverlening aan te bieden. Op pagina 139 pleiten we ervoor om de behandeling van POS en MOF uit elkaar te houden, maar ook bij MOF moet er echter hulpverlening zijn.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Zelfs met de huidige bevoegdheidsverdeling is de alternatieve afhandeling van sancties een gemeenschapsbevoegdheid. We willen onze bevoegdheden namelijk maximaal interpreteren.

De heer Bert Florizoone, VZW Jongerenbegeleiding : Ik ben gewonnen voor een maximale interpretatie van de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap. Ik pleit voor een nog meer radicaal standpunt. De commissie ad hoc van het Vlaams Parlement legt zich neer bij de huidige bevoegdheidsverdeling. Nochtans zorgt de bestaande situatie voor onduidelijkheden en moeilijkheden : de wetgeving is zeer complex en de situatie in Brussel is zelfs totaal onoverzichtelijk. Ik meen dat de commissie ad hoc best wel ambitieus mag zijn. Ze moet de confrontatie met de federale overheid aangaan. De jeugdbescherming moet indien mogelijk integraal overgedragen worden naar de gemeenschappen. Hoe lang zal Vlaanderen tolereren dat artikel 53 over de verplichte opname in de gevangenis niet kan afgeschaft worden omdat de Franstaligen niet meer gesloten instellingen willen openen ? Ik besef wel dat mijn pleidooi niet in overeenstemming is met de stellingname van professor Walgrave, die ervoor pleit de bevoegdheid voor MOF terug te geven aan de federale overheid. Mijn standpunt is enkel ingegeven door de zorg om de bestaande problemen aan te pakken en niet door een flamingantistische houding. De heer Christian Maes is een gelijklopende mening toegegaan.

Ten slotte wil ik beklemtonen dat herstelmaatregelen niet de enige doelstelling mag zijn voor de rechterlijke jeugdbescherming. Een combinatie is wellicht aan te raden. Aandacht voor herstelmaatregelen en alternatieve sancties is echter wel een nieuwe ontwikkeling en moet dus nog verder uitgebreid worden.

De heer Karel Henderickx, kabinetsmedewerker van minister Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn : Is het de bedoeling om het debat over de verdeling van de bevoegdheden aan te wakkeren of wil men zo vlug mogelijk concrete stappen nemen om met de huidige bevoegdheden zo veel mogelijk te realiseren ? Indien dit het geval is, moet dit duidelijker geformuleerd worden in de tekst. In elk geval is deze nota niet het einde van het debat over de verdeling van de bevoegdheden.

De heer Willy Vandamme : In de tekst op pagina 134 wordt het recht op hulpverlening wel erkend maar in de opsomming van de zogenaamde premissen waarvan men bij de afhandeling van jeugdelinquenten moet uitgaan, wordt het niet vermeld. Het recht op vorming en begeleiding moet ook hier duidelijk vermeld worden.

De heer Marc Verhelst, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, aandachtsambtenaar relatie Welzijn-Justitie : Ik pleit er ook voor om Vlaanderen zoveel mogelijk bevoegdheden te geven, maar ik vraag me af of we nu zoveel bevoegdheden hebben als hier gesuggereerd wordt, zelfs al interpreteren we onze bevoegdheden zo ruim mogelijk. Bij de strafuitvoering voor meerderjarigen is Vlaanderen enkel bevoegd voor hulpverlening die complementair is aan de strafrechtelijke procedure.

Bovendien is de kwestie van de bevoegdheidsdiscussie minder belangrijk dan de verhouding tussen welzijn en strafuitvoering. Die moeten gescheiden blijven, maar zijn complementair. Zelfs indien jeugdbescherming volledig Vlaamse bevoegdheid zou zijn, zou er nog discussie bestaan over de juiste verhouding tussen hulpverlening en uitvoering van strafmaatregel.

De heer Lucien Rahoens, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand : Het Arbitragehof heeft de bevoegdheidsconflicten tussen de federale overheid en de gemeenschappen beslecht op basis van het criterium hulpverlening.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : In de bijzondere wet, die er kwam na het arrest, staat hulpverlening als finaliteit voor uitvoering van maatregelen niet uitdrukkelijk vermeld.

De heer Lucien Rahoens : Toch lijkt er geen twijfel over te bestaan dat de federale overheid bevoegd is voor de opgave van beschermingsmaatregelen bij delinquentie en de gemeenschap voor de uitvoering ervan, precies omwille van de hulpverlenende finaliteit van die maatregelen. Mocht de federale wetgever sanctiemaatregelen opgeven die deze finaliteit niet kennen, dan zie ik niet goed hoe de gemeenschap bevoegd kan zijn voor de uitvoering ervan. Er bestaat echter een inhoudelijke discussie, ook in de sector, of bijvoorbeeld slachtofferbemiddeling een hulpverleningsaangelegenheid is, dan wel een loutere uitvoering van strafrecht. In-

dien het de bedoeling is onze bevoegdheden maximaal te interpreteren, moet in de tekst duidelijk gesteld worden waar dit nu (nog) niet gebeurt en waar die moet (kan) gebeuren.

De heer Mon Vandekeybus, VZW Oikoten : De samenwerking tussen justitie en welzijn biedt belangrijke voordelen inzake bemiddeling dader-slachtoffer. Het welzijnswerk hoeft zich niet te bekommeren over problemen met veiligheid en wettelijke normen en kan zich concentreren op de ervaring van de mensen zelf. Er is uiteraard wel controle van justitie nodig op het resultaat van de bemiddeling. Het is belangrijk dat die scheiding bestaat en dat de jongere dat weet.

De heer Jan Bosmans : Zowel in de bijzondere wet van 1988 als in de arresten van het Arbitragehof staat dat bijstand behoort tot de persoonsgebonden aangelegenheden. Het doel van de maatregelen van de Vlaamse overheid moet hulpverlening zijn. Maar hulpverlening is ook nodig bij gerechtelijke dossiers. Hulpverlening moet gebeuren tijdens het gerechtelijk onderzoek en tijdens de straf. De scheiding is niet vol te houden. Hoewel ik een voorstander ben van een maximale interpretatie van de Vlaamse bevoegdheden en zelfs van uitbreiding ervan, zullen we altijd met beslissingen van de federale overheid moeten rekening houden. Het is misschien niet opportuun om dit debat, dat tien jaar geleden reeds gevoerd is, opnieuw te starten.

De heer Marc Parmentier, VZW Elegast : In de tekst staat dat herstelmaatregelen en hulpverlening complementair zijn. Dit is inderdaad het geval in de praktijk. Herstel, onder gelijk welke vorm, wordt pas gerealiseerd in de hulpverlening. In de premissen zou dus ook moeten staan : herstel en hulpverlening, want nu is er alleen sprake van herstelmaatregelen.

De heer Herbert Van Keymeulen : Het Arbitragehof heeft zich duidelijk uitgesproken over de verdeling van de bevoegdheden : het criterium is niet de vraag of de hulpverlening vrijwillig is of verplicht. Het criterium is of de finaliteit al dan niet hulpverlening is. Daarom kan Vlaanderen misschien bevoegd zijn voor de uitvoering van herstelmaatregelen maar zeker niet voor sancties. Ik ben een voorstander van homogene bevoegdheidspakketten en dus voor een maximale interpretatie en uitbreiding van de Vlaamse bevoegdheden. Daartoe moet echter de bijzondere wet worden aangepast en de tekst moet dan ook in die zin worden gewijzigd.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : We zullen de tekst aanpassen.

Mevrouw Patricia Ceysens : De discussie over de staatshervorming werd gevoerd in de commissie voor Staatshervorming en Algemene Zaken maar zij heeft geen standpunt ingenomen over justitie.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De commissie voor Staatshervorming en Algemene Zaken stelt wel voor om de discussie over justitie verder te zetten.

Mevrouw Patricia Ceysens : Over het herstelrecht hebben we lang gepraat in de commissie. Wij vinden dat het herstelrecht vooral een kwestie is van alternatieve straffen. Volgens sommige leden is een gemeenschapsdienst hulpverlening en sanctie tegelijk. Dan lijkt de Vlaamse Gemeenschap bevoegd om de gemeenschapsdienst te bepalen en te begeleiden. Andere leden pleiten er juist voor om beide aspecten van elkaar gescheiden te houden. Dan zou justitie bepalen of de norm geschaad is en de straf uitspreken, terwijl de gemeenschap bevoegd is voor hulpverlening en begeleiding.

De heer Marc Parmentier : Sancties zijn noodzakelijk, maar in een eerste fase hebben ze voor minderjarigen een averechts effect en leiden ze tot polarisering en verhinderen ze integratie. Het herstel wordt door de begeleiding gerealiseerd en niet met een sanctie.

De heer Mon Vandekeybus : De gemeenschapsdienst moet gescheiden blijven van de bemiddeling en door een afzonderlijke dienst georganiseerd worden. Anders rijzen gelijksoortige problemen als bij de voormalige jeugdbeschermingscomités die ook tegelijk instonden voor hulpverlening en controle. De alternatieve sancties voor meerderjarigen worden georganiseerd door de probatie-instellingen en ook zij zorgen voor een goede hulpverlening.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : In de ontwerp-beleidsnota van onze commissie wordt op pagina 134 aanbevolen dat de voorzitter en de verslaggevers van de commissie het federale parlement dringend om overleg verzoeken over de basisprincipes voor de wijziging van de wetgeving op de Jeugdbescherming en de organisatie van de jeugdrechtbanken en van de uitvoering. Onder de jeugdrechtbanken is er een opdeling nodig : jeugdrechtbanken moeten een rol spelen bij het optreden van de gemeenschap.

De heer Willy Vandamme : Er moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen hulpverlening, sanctie, herstel-, straf- en beschermingsrecht. Bij de concrete begeleiding moet een en ander echter worden gecombineerd. Er moet een debat worden gehouden over wie daarvoor bevoegd is. De Vlaamse Gemeenschap moet hierover een duidelijk standpunt innemen.

De heer Ralf Hallaert, leidend consulent Sociale dienst bij de jeugdrechtbank Dendermonde : Elke maatregel van jeugdrechters wordt nu al beïnvloed door de hulpverlening. De maatregelen zijn steeds afhankelijk van de vooruitgang van de jongere in een specifieke context en van het aanbod inzake hulpverlening.

2.2 Het armoededebat en de bijzondere jeugdzorg

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Heeft de vergadering suggesties in verband met verwijzingen naar het armoededebat in het hoofdstuk over legitimering ?

De heer Johan Robert, Vlaams Samenwerkingsverband Dagcentra : We zijn ontgoocheld dat het debat over legitimiteit zich tot jongeren beperkt. Er moet ook rekening gehouden worden met de problematiek van de gezinnen. Ik ben blij dat in de beleidsnota onder meer verwezen wordt naar inclusief gezinsbeleid. Het belang van het gezin blijkt echter nog niet duidelijk genoeg. Er moet een opmerking toegevoegd worden dat gezinnen recht hebben op bijstand en hulpverlening. Naast de legitimatie in termen van protectie- en provisie-rechten voor kinderen moet ook het recht op hulpverlening in de tekst worden opgenomen. Rechten hebben op zich immers weinig inhoud. Al in de wet van 1912 en van 1965 stond dat kinderen het recht hebben op bescherming, maar het is niet duidelijk waartegen en op welke manier dat moet gebeuren. De concrete aanpak van de bescherming stuit immers op veel kritiek van de armenbeweging.

In de ontwerp-beleidsnota wordt verwezen naar de maatschappelijke noodzaak om te kunnen interveniëren in het gezin. Dat is vanzelfsprekend nodig, maar de hulpverlener mag niet de opdracht krijgen te onderzoeken of een leefsituatie of een problematische opvoedingssituatie (POS) een noodsituatie is. Daardoor zou immers onder meer het gevaar ontstaan dat de gezinnen niets meer durven te zeggen aan de hulpverleners. In de tekst moet duidelijk gemaakt worden dat er een onderscheid bestaat tussen hulpverlening en interventie en dat ge-

zinnen het recht hebben op bijstand en hulpverlening.

Mevrouw Patricia Ceysens : In de ontwerp-beleidsnota is er al een opmerking die aansluit bij uw suggestie : op pagina 136 staat dat de opvoedingsbijstand en -ondersteuning nog onvoldoende zijn uitgebouwd. Ouders hebben recht op ondersteuning bij de opvoeding. Kinderen hebben het recht om in hun gezin op te groeien. Relaties en contacten tussen kinderen en ouders moeten worden gestimuleerd.

De heer Piet Fontaine, ATD-Vierde wereld : Ik sluit me aan bij de opmerkingen die gemaakt werden in verband met de legitimiteit in termen van hulpverlening. Ik ben blij dat gestreefd wordt naar hulpverlening op maat en een gezinsgerichte werking. Het gezin wordt echter soms al te gemakkelijk veroordeeld : men moet luisteren naar het gezin. Het is belangrijk om vanuit de situatie van het gezin te vertrekken.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Het ontwerp van maatschappelijke beleidsnota neemt inderdaad veeleer de kinderrechten als uitgangspunt.

Dirk Vos, Kinderrechtencommissariaat : Deze discussie wekt ten onrechte de indruk dat kinderrechten en gezinsrechten tegenover elkaar staan. De eerstgenoemde zijn een relatief recent verschijnsel : dat de wetten op de jeugdbijstand van 1912 en 1965 de kinderrechten als uitgangspunt zouden nemen is dan ook niet helemaal juist. De kinderrechten worden pas op de voorgrond geplaatst door het Kinderrechtenverdrag. Daarin zijn het recht op opvoeding en ondersteuning door de ouders echter opgenomen.

Mevrouw Anita Wouters, VZW De Keerkring : Een Nederlands wetenschappelijk onderzoek toonde aan dat specifieke doelgroepen die reeds kennis hebben gemaakt met uitsluitingsmechanismen, zoals kansarme gezinnen en gezinnen met risicojongeren, niet geneigd zijn een beroep te doen op hulpverlening. Zij hebben angst om nagewezen te worden omdat zij van de norm afwijken. Ze hebben behoeften voor er echt sprake is van problemen. Het is daarom van belang dat men niet alleen werkt vanuit de BJZ. Opvoedingsondersteuning moet beschouwd worden als een recht voor alle ouders, vertrekkend vanuit een bestaande behoefte en niet vanuit een probleemsituatie.

Mevrouw Kathy Lindkens : Uw opmerkingen komen wel degelijk aan bod in het ontwerp van beleidsnota, en wel op pagina 138, waar gesproken

wordt over gezins- en emancipatiegerichtheid. Er wordt gepleit voor meer dialoog tussen jongeren en ouders en hulpverleners.

Mevrouw Anita Wouters : Dat is juist, maar ik blijf erbij dat in de tekst onvoldoende het onderscheid wordt gemaakt tussen aanbodgerichte problemen en vraaggerichte behoeften.

Mevrouw Patricia Ceysens, waarnemend voorzitter : Men moet pagina 134 samenlezen met pagina 136. Dan merkt men dat er duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen wat zich voor en achter de toegangspoort van de BJZ afspeelt. Op pagina 136 wordt namelijk – terecht – aandacht gevraagd voor opvoedingsondersteunende diensten en hulpverlening buiten de BJZ.

Mevrouw Hilde Timmermans, Bond van Grote en van Jonge Gezinnen : De opvoedingsondersteuning wordt in het ontwerp van beleidsnota al te zeer doelgroepgericht benaderd. Men ziet de ruimere aanpak vanuit het sociaal-culturele werk over het hoofd. Deze is minder stigmatiserend en heeft daarom een groter bereik. Voorts ontbreekt de opvoedingsondersteuning in het onderdeel preventie, waar ze volgens mij beter thuishoorde.

De heer Willy Vandamme : Het kansarmoededeбат zal weldra gevolgd worden door een ander onafwendbaar maatschappelijk debat. Het blijkt immers dat steeds meer problemen waarmee de sector geconfronteerd wordt, gekleurd zijn door de sociale context. Een belangrijk voorbeeld hiervan wordt gevormd door het groeiende fenomeen van geweld en agressie. Mijn medewerkers worden sinds kort frequent bedreigd. Onlangs nog diende ik de procureur te bellen om voor iemand bescherming te vragen na een doodsbedreiging. Dit verschijnsel is een aspect van een probleem dat de hele samenleving raakt : hoe kan men jongeren integreren en hen zo behoeden voor dergelijke excessen ? Zij dragen immers niet persoonlijk de hele schuld. Het maatschappelijk debat komt te weinig aan bod.

De heer Jan Bosmans : De commissie ad hoc mag zich niet beperken tot de aanbevelingen van de themagroep Jeugd van de Vlaamse Intersectorale Commissie Armoedebestrijding. Het probleem van de toegangspoorten komt er te weinig aan bod. In het parlementair themadebat over armoede werd dit item nochtans als één van de twee belangrijke kritieken geformuleerd. Men was van mening dat de dialoog tussen de rechter en het comité bijzondere jeugdzorg niet altijd goed verloopt.

Ten tweede vroeg men aandacht voor het probleem van het recht op informatie en het inzage-recht in de dossiers. De wet op de bescherming van de persoonsgegevens is in onze sector immers niet toepasbaar. Men weet dat, maar een en ander heeft tot gevolg dat de aanpak in de praktijk zeer ongelijk verloopt. Er is nood aan een consensus ter zake. Het is belangrijk dat men zich daar zo snel mogelijk over uitsprekt.

De heer Herbert Van Keymeulen : Het is wellicht een goed idee het ontwerp te verrijken met een beknopte analyse van de veranderingen in de maatschappelijke toestand.

De heer Ralf Hallaert : Ook gezinnen verzetten zich steeds meer tegen tussenkomsten. Zelfs magistraten krijgen hiermee te maken.

De heer Dirk Vos : Binnen dit debat over de hulpverlening mogen we ons niet alleen over geweld buigen. Het zou verkeerd zijn jongeren en geweld al te strak met elkaar te associëren. Veel POS zijn trouwens het resultaat van geweld van de samenleving tegenover sommige groepen.

De heer Karl Hanson, Centrum voor de Rechten van het Kind, Universiteit Gent : De auteurs van deze nota zijn uitgegaan van de rechten van het kind. Ze benaderen het kind wel heel categorisch, terwijl de kinderrechten een uitnodiging vormen om ook andere diensten aan te spreken. De aanknopingspunten zijn te klein.

De heer Marc Parmentier : Er is dringend nood aan registratie van aanmeldingsklachten voor voorzieningen die door de overheid gesubsidieerd worden. Binnen de hulpverleningssector beschikken we over informatie die ook belangrijk is voor preventie.

Mevrouw Patricia Ceysens, waarnemend voorzitter : Klopt het dat de vraag leeft om een extra maatschappelijke legitimering voor de BJZ toe te voegen ? Daarbij zouden geweld en agressie aandachtspunten zijn ?

De heer Karel Henderickx : We mogen de zogenaamde geweldtoename niet overroepen. Slechts tien percent van alle jongeren in de bijzondere jeugdzorg werd geplaatst wegens delinquentie. Uit een gesprek met het ministerie van Onderwijs blijkt dat ook de uitspraken over geweld op school overdreven zijn. We moeten opletten dat de bijzondere jeugdzorg geweld niet als de belangrijkste legitimering gaat beschouwen.

Mevrouw Patricia Ceysens, waarnemend voorzitter : De legitimering van de bijzondere jeugdzorg, zit hem in het predikaat bijzonder. Vóór de toegangspoort moet er dus ook iets zijn. De vraag was volgens mij om naast kinderrechten en armoede ook de maatschappelijke context als deel van de legitimering te stellen.

De heer Toon Walschap, Pluralistisch Platform Jeugdzorg (PPJ) : De media besteden meer aandacht aan geweld dan vroeger. Betekent dit dat er ook meer geweld is ? Onderzoek spreekt dit tegen.

Mevrouw Patricia Ceysens, waarnemend voorzitter : Dit is nochtans een signaal dat wij uit het veld hebben opgevangen.

Mevrouw Anita Wouters : We mogen ons niet al te zeer toespitsen op geweld. Er zijn nog andere problemen.

De heer Willy Vandamme : De grond van de zaak is dat we de bijzondere jeugdzorg niet alleen vanuit de gezinnen en de armoedebeweging mogen legitimeren. Gezien de maatschappelijke problemen is ook die invalshoek belangrijk.

De heer Jan Bosmans : De problematische leefsituatie levert een nieuw referentiebegrip.

Mevrouw Patricia Ceysens, waarnemend voorzitter : Op de vraag of we POS door problematische leefsituatie kunnen vervangen, zullen we later een antwoord formuleren. Omdat we de bijzondere jeugdzorg bijzonder willen houden, vragen we ons af of we de begrippen mogen verbreden. Onderschatten we het belang van de opvoeding niet als we het voortaan over leefsituatie hebben ?

2.3 Het Kinderrechtenverdrag en de bijzondere jeugdzorg

De heer Dirk Vos : Op bladzijde 135 wordt verwezen naar de drie p's : provisie, protectie en participatie. Dit is de enige keer dat participatie wordt vermeld. Het is vreemd dat men één van de kernbegrippen verder in de tekst zomaar weglaat. Dit is overigens in strijd met de geest van het verdrag. Participatie is ook belangrijk wegens de preventieve werking.

De commissie beveelt verder aan dat de decreetgever zijn regelgeving inzake de jeugdzorg baseert op

de dragende principes van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Voor ons is dit te vrijblijvend. Wij stellen voor het verdrag te incorporeren in de hulpverlening.

Mevrouw Patricia Ceysens, waarnemend voorzitter : We hebben participatie bewust weggelaten omdat het debat met de ouders anders te moeilijk wordt. Het is immers niet onze bedoeling de ouders een bepaalde standaard op te leggen en de maatschappij te laten tussenkomen als die norm niet gehaald wordt. Wij hebben ervoor gekozen een selectie te laten maken van punten die niet geschonden kunnen worden. Participatie lijkt ons te hoog gegrepen. Dit is wellicht een betwistbare keuze.

De heer Dirk Vos : Ik vraag in mijn tussenkomst niet om een standaard te zetten. Het is alleen opvallend dat er in de hulpverlening niet over participatie gesproken wordt. Hiermee bedoel ik dat de inbreng van het kind in het hulpverleningsproces niet aan bod komt.

Mevrouw Patricia Ceysens, waarnemend voorzitter : Ik stel voor dat u per punt aangeeft waar dit opgenomen kan worden. Toch wil ik erop wijzen dat dit ook een politieke discussie is.

Mevrouw Anita Wouters : Ik ben het ermee eens dat de samenleving bepaalde grenzen moet trekken met betrekking tot de schending van de kinderrechten. Daarnaast heeft de samenleving ook een pedagogische verantwoordelijkheid. Een lokale werking gericht op opvoedingsondersteuning zal dit ten goede komen.

De heer Louis Vermeiren, PPJ : In de tekst staat dat de commissie aanbeveelt dat de decreetgever zijn regelgeving op de jeugdzorg baseert op de dragende principes van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. In de titel spreekt men evenwel over de bijzondere jeugdzorg. Waarom doet men de overstap naar de gehele jeugdzorg ?

Mevrouw Patricia Ceysens, waarnemend voorzitter : U hebt gelijk. Toch willen we in de legitimering de gehele jeugdzorg meenemen. Om consequent te zijn dienen we de titel aan te passen.

Als er geen opmerkingen zijn over 2.4, Naar een geactualiseerde legitimering van de bijzondere jeugdzorg, stappen we over naar het volgende punt.

3. De decretale principes en de praktijk van de bijzondere jeugdzorg

3.1 Subsidiariteit

De heer Bert Florizoone : U spreekt over de noodzaak van prioritaire uitbouw van een eerstelijns-jeugd- en gezinszorg. Dit is een verdedigbare stelling. Toch pleit ik voor inventarisatie en daarna voor een eventuele uitbreiding van de bestaande diensten. Ook moet duidelijk zijn welk soort gezinsbegeleiding van de hulpverleners wordt verwacht. Wat mij betreft : niet de zeer aanklappende gezinsbegeleiding, niet de crisishulpverlening voor POS. Ik ben voorstander van het principe dat de schoenmaker bij zijn leest moet blijven.

Verder heeft elke eerstelijnsdienst de uitdrukkelijke verantwoordelijkheid om door te verwijzen. Ik stel vast dat er in Vlaanderen plaatsen zijn waar kinderen in een problematische opvoedingssituatie gedumpt worden zonder dat men zicht heeft op passende hulp en waar de ouders niet geresponsabiliseerd worden.

De heer Jan Bosmans : Subsidiariteit is het moeilijkste en meest kwetsbare decretale principe. We vinden dat dit onvoldoende tot uiting komt in de tekst. Men dient steeds de situatie te bekijken om te bepalen welke hulpverlening nodig is. Momenteel worden bepaalde werkvormen benadeeld.

Mevrouw Patricia Ceysens, waarnemend voorzitter : Heeft u het over het tweede punt in de aanbeveling, met name dat de Vlaamse Gemeenschap binnen de bijzondere jeugdzorg voorrang geeft aan de ambulante hulp ?

De heer Jan Bosmans : De voorkeur voor de ambulante hulp moet niet afgeleid worden van het subsidiariteitsprincipe. Dit moet in de praktijk worden bekeken. We vinden dat het principe misbruikt wordt. Screening en indicatiestelling zijn heel belangrijk voor een efficiënte hulpverlening.

Mevrouw Kathy Lindekens : Daarom spreken we over ambulante hulp en niet over ambulante hulpverleningsvormen.

De heer Jan Bosmans : Ik vind dat u deze wending moet verduidelijken.

Mevrouw Anita Wouters : Ook al wordt gekozen voor de meest geschikte hulpverlening, in de praktijk bestaan er in de thuisbegeleiding wachtlijsten tot één jaar. Er is in de sector dan ook heel veel sa-

menwerking tussen de verschillende diensten nodig.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Het kan een hoofdaanbeveling zijn dat er maar een goede werking kan zijn als er een voldoende aanbod is.

De heer Karel Henderickx : Als men over principes praat, moet men niet over concrete situaties discussiëren.

De heer Willy Vandamme : De praktijk heeft het debat gestimuleerd. Er bestaat een grote nood in de jeugdbijstand. De subsidiariteit bestaat in de praktijk niet. Er zijn te weinig plaatsen en de wachtlijsten zijn lang. Het moet gezegd worden dat de toestand schijnheilig is. Men mag dit niet wegdiscussiëren door te schermen met principes. In de praktijk gebeuren er plaatsingen als er plaatsen vrij zijn. Voor de piekmomenten moeten er snel oplossingen gevonden worden.

De heer Toon Walschap : Subsidiariteit blijft de minst ingrijpende maatregel maar met een gelijkblijvend effect. Dit laatste vind ik niet in de aanbeveling. Ook ten aanzien van de gezinsbegeleiding en opvoedingsondersteuning kan men zich de vraag stellen waar de subsidiariteit gebleven is. Zowel bij de ambulante als de residentiële voorzieningen bestaan er wachtlijsten. Hierover is onderzoek nodig.

De heer Dirk Vos : Het begrip subsidiariteit wordt soms misbruikt om te verdoezelen dat er geen toegang is tot de meest aangewezen hulpverlening.

Mevrouw Christine Dupont, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs, afdeling Beleidsgerichte Coördinatie, coördinator Experiment Leerplichtcontrole : De Vlaamse Gemeenschap moet de eerstelijns jeugd- en gezinszorg prioritair uitbouwen. Het is niet duidelijk of met de tussenkomst van de heer Florizoone de aanbeveling gereduceerd wordt. Vanuit onderwijs vinden we het belangrijk dat men niet enkel interventies doet voor POS-ers.

De heer Bert Florizoone : Ik bedoelde enkel dat opvoedingsondersteuning en gezinsbegeleiding moeten uitgebouwd worden in de eerstelijnszorg. De eerstelijnszorg moet zich echter niet bezighouden met zaken die in de bijzondere jeugdzorg thuishoren.

De heer Herbert Van Keymeulen : De laatste zin van de derde aanbeveling op pagina 137 – De in-

schakeling van vertrouwenspersonen, ervaringsdeskundigen en bemiddelaars – vind ik vrij vaag. Binnen welk kader past dat ? Ik wil waarschuwen voor een inflatie van personen aan wie de minderjarigen zich kunnen hechten.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Er wordt geen uitspraak gedaan over de vraag of die taak al dan niet kan ingevuld worden door de consultant. Jongeren hebben daar recht op en daarom hebben we daarin voorzien. In procedures is soms sprake van het recht op een advocaat. Wij dachten dat het beter was te spreken over vertrouwenspersonen, ervaringsdeskundigen en bemiddelaars.

Mevrouw Sonja Becq : We moeten dat niet beschouwen als een extra persoon. In de bemiddelingscommissie wordt gewerkt met een vertrouwenspersoon. Dit kan een ouder zijn, iemand van het comité voor bijzondere jeugdzorg, of een vriend.

De heer Herbert Van Keymeulen : Ik heb geen moeite met dit principe. Dit moet echter duidelijker gesteld worden.

Mevrouw Kathy Lindekens : We hebben dit erin gezet wegens de opmerking tijdens de vorige rondetafelgesprekken dat jongeren steeds opnieuw hun verhaal moeten vertellen.

De heer Jan Bosmans : Is het de bedoeling om de crisishulpverlening in de toekomst buiten de bijzondere jeugdzorg uit te bouwen ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Bij voorkeur wel, ja. Dit moeten we verifiëren wanneer we het hebben over de organisatie. De gezinsgerichtheid is ook belangrijk binnen de bijzondere jeugdzorg.

De heer Gie Kiese-koms, Project Crisishulp aan huis : Ik wil me graag aansluiten bij deze opmerking. Binnen de hulpverlening wordt geëxperimenteerd met crisishulp aan huis. We hebben kunnen vaststellen dat het aanklappend karakter van de hulpverlening een meerwaarde is voor de gezinnen. Het zou een verlies zijn alles opnieuw buiten de bijzondere jeugdzorg te houden.

De heer Louis Vermeiren : Subsidiariteit is belangrijk. Het verbaast me dan ook dat in dit verband de woorden bij voorkeur gebruikt worden. Ik meen dat men de beste hulp moet kunnen bieden. Misschien is die in sommige gevallen wel buiten de bijzondere jeugdzorg of buiten de ambulante zorg te vinden.

Mevrouw Anita Wouters : Het subsidiariteitsprincipe is zeer belangrijk. Men moet vooral nagaan waaraan behoefte is.

De heer Willy Vandamme : In de aanbevelingen van de commissie wordt veel aandacht besteed aan onderzoek. Dat is interessant. Toch wil ik hierbij opmerken dat er al veel onderzoek is gebeurd, maar dat dit niet erg effectief is gebleken voor de sector. Praktijk en onderzoek dienen hand in hand te gaan. Dit kan een taak zijn voor een op te richten steunpunt. Dit is blijkbaar ook een aanbeveling van de commissie.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Inzake onderzoek vermelden we het intersectorale uitdrukkelijk. We verwachten ook veel van de registratie.

De heer Willy Vandamme : Ik meen dat de registratie verplicht zou moeten worden.

Mevrouw Cecile Deckers, Federatie Begeleid Zelfstandig Wonen : De aanbeveling om de gezinsbegeleiding te organiseren buiten de BJZ zal een vroegtijdige aanpak vergemakkelijken. Toch moet binnen de bijzondere jeugdzorg voldoende capaciteit behouden worden voor het aanpakken van moeilijke situaties zoals mishandeling of misbruik van kinderen.

3.2. Differentiatie

De heer Bert Florizoone : De differentiatie mag verdergezet worden. Ik vraag me echter af of de minderjarige asielzoekers en de jongeren met ernstige drugproblemen wel thuishoren in de bijzondere jeugdbijstand. Als er geen andere oplossing bestaat, dan moet daarvoor in een substantiële verhoging van de middelen van de sector voorzien worden.

Hier komen ook de gemeenschapsinstellingen in beeld. Ik heb nooit begrepen waarop de Vlaamse administratie zich baseert om die buiten de bijzondere jeugdbijstand te houden. Dit komt de samenwerking niet ten goede. Daardoor ontsnappen de gemeenschapsinstellingen ook aan de algemene dynamiek. Deze voorzieningen vallen ook niet onder de bepalingen van het kwaliteitsdecreet.

De pedagogische projecten die, zoals Oikoten, hun noodzaak en hun nut hebben bewezen, kunnen niet blijvend geconfronteerd worden met een tijdelijk statuut. Er moeten criteria worden opgesteld

om dergelijke initiatieven bestaanszekerheid te geven. De opvoedingsprojecten moeten nu niet voldoen aan de verplichtingen van het decreet op de kwaliteitszorg. Wordt dit geen verhaal van verschillende snelheden ?

De heer Karel Henderickx : De indeling van de gemeenschapsinstellingen gebeurt om praktische redenen. Het zou mij verwonderen als dit de samenwerking in de weg staat. Ik ben zelf hiervoor verantwoordelijk geweest en toen was de samenwerking heel goed. In de praktijk komt er meer en meer samenwerking tussen de bijzondere jeugdbijstand en de particuliere instellingen. In de gemeenschapsinstellingen is men volop bezig met kwaliteitscontrole. Indien men niet oppast, is die daar sneller in voege dan bij de instellingen die onder het kwaliteitsdecreet vallen. Het is evident dat de organisaties, die onder de bevoegdheid van de overheid vallen, even goed moeten functioneren als de andere, maar de vraag is of dit op dezelfde manier moet gebeuren. Er moet inderdaad betere ondersteuning komen van de instellingen. Natuurlijk moet hiervoor in voldoende middelen voorzien worden.

De heer Mon Vandekeybus : Volgens mij moet de tekst ook voldoende aandacht besteden aan de projectorganisaties. Omwille van de effectiviteit moet de overheid hen continuïteit bieden. Na 17 jaar werkt Oikoten nog altijd met jaarlijkse contracten. Ons statuut is zelfs nog verslechterd : vroeger wisten we op 1 augustus of ons project het volgende jaar kon doorwerken, nu kan het zijn dat we moeten wachten tot 31 december. Het evaluatieverslag van de experimenten moet pas in april na het werkingsjaar ingeleverd worden. Dit betekent dat er niet serieus kan geëvalueerd worden en dat het experiment niet kan verlengd worden. Er is een erkenning voor minstens twee jaar nodig. Nu moeten wij voortdurend arbeidscontracten opzeggen. We kunnen toch niet blijven werken met contracten van bepaalde duur ? Elk pedagogisch project duurt vier maanden. In de praktijk zal de dienst dus moeten stilliggen vanaf oktober, omdat we niet weten of ons contract met de overheid verlengd wordt het volgende jaar en de door ons georganiseerde pedagogische projecten dus de kalenderjaargrenzen niet mogen overschrijden. Er zou eindelijk een statuut moeten komen. Het departement van Begroting ligt dwars omdat het zo moeilijk is om flexibiliteit in te bouwen.

De heer Willy Vandamme : Ik steun de oproep om de projecten beter te ondersteunen en te erkennen. Ik vind de aanbevelingen van de commissie zeer goed. Toch zou ik er willen op wijzen dat men spe-

cifieke aandacht moet besteden aan de integratie van de allermoeilijkste categorieën in de bijzondere jeugdzorg. Hoe moeilijker de situatie van de jongere, hoe meer men immers geneigd is om de jongere af te zonderen.

De heer Herbert Van Keymeulen : De projecten en experimenten die hun waarde bewezen hebben moeten in het bestaande erkennings- en subsidiëringsbesluit opgenomen worden in bijkomende categorieën.

De heer Karel Henderickx : Dit is een technische discussie. Dit moeten we niet in de aanbevelingen opnemen. Het is inderdaad belangrijk dat projecten langer dan één jaar kunnen functioneren. Opnemen in het besluit heeft ook nadelen. Men moet voldoende mogelijkheden laten om antwoorden te formuleren op nieuwe uitdagingen.

De heer Jan Bosmans : We moeten opletten dat stabiliteit niet verwordt tot rigiditeit. In artikel 56 van het besluit is voldoende de mogelijkheid gelaten voor projecten en vernieuwing. Differentiatie moet voortdurende vernieuwing en dynamiek mogelijk maken. We moeten geen categorieën bijcreëren.

De heer Louis Vermeiren : We moeten de projecten reële kansen geven maar niet nog meer categorieën creëren.

De heer Dirk Vos : In de tweede aanbeveling op pagina 138 wordt gesproken over trajecthulpverlening. Elders in de tekst wordt gesproken over trajecthulpverlening voor bepaalde doelgroepen. Is trajectbegeleiding mogelijk voor alle jongeren ?

Mevrouw Patricia Ceysens : Ik denk dat u verwijst naar een vroegere versie van de tekst.

De heer Dirk Vos : Jongeren kunnen misschien participeren in het steunpunt, waarvan sprake in de laatste aanbeveling.

Mevrouw Anita Wouters : De overheid moet bestaansmogelijkheden scheppen voor complementaire werkvormen, die beantwoorden aan de maatschappelijke behoeften.

De heer Willy Vandamme : Er moeten soepele erkenningsmogelijkheden komen die het personeel en de projecten zekerheid bieden maar toch een flexibele werking toelaten.

De heer Mon Vandekeybus : In de tweede aanbeveling wordt niet verwezen naar de sector van de

geestelijke gezondheidszorg. Ik neem aan dat het om een vergetelheid gaat. Deze sector kan een belangrijke ondersteuning bieden aan de bijzondere jeugdzorg. Jongeren moeten onder meer in het kader van nazorg, maar ook in combinatie met andere lopende maatregelen, begeleid kunnen worden via therapie.

De heer Jan Bosmans : Ik wil aandacht vragen voor de combinatie van pleegzorg met andere vormen van bijzondere jeugdbijstand.

In verband met de regeling van de domiciliëring en de kinderbijslagen is verder onderzoek aangewezen.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Voordat we iets wijzigen moet een en ander goed worden onderzocht. Voor wat betreft de domiciliëring en de kinderbijslag moet ook nog met andere factoren rekening worden gehouden. Vlaanderen is in dit verband niet bevoegd. Overleg met het federale niveau is aangewezen.

3.3 De gezinsgerichtheid en de emancipatiegerichtheid

Mevrouw Christine Dupont : Om de vierde aanbeveling op pagina 139 van de ontwerp-beleidsnota te verwezenlijken is een goede samenwerking met de welzijns- en de gezondheidsvoorzieningen noodzakelijk. Onderwijs kan dit niet alleen realiseren.

MIDDAGVERGADERING

De heer Philippe Ruyschaert, Vrijzinnige Dienst voor Pleegzorg, Gent : Na een gesprek met de commissie ad hoc blokletterde de pers : pleegdienst dient afgebouwd. In de Financieel-Economische Tijd zou mevrouw Ceysens hebben verklaard dat de pleegzorg een niet aangewezen werkvorm is, al gaat dat, naar ik verneem, terug op een foutief citaat. De overheidscampagne Vlaanderen Leeft propageert nogmaals hetzelfde.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Mevrouw Ceysens, de heer Berx en ikzelf hadden een onderhoud met de pers over het ontwerp van beleidsnota. Wij hebben echter niets dergelijks gezegd en zelfs geen enkele indicatie in die richting gegeven. Wel integendeel, op pagina 138 van het ontwerp kan men lezen dat de commissie aanbevelingen doet om de pleegzorg meer kansen te geven. Wat de overheidscampagne aangaat : daarover waren wij evenzeer als u verwonderd. Wellicht kan de heer Van Keymeulen hierop enig licht werpen ?

De heer Herbert Van Keymeulen : Wij weten evenmin hoe de afbouw van de pleegzorg in die campagne is geraakt. Wij distantiëren ons er nadrukkelijk van en zullen een en ander onderzoeken.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Wat de pers betreft, stel ik voor dat de sector Pleegzorg om een onderhoud verzoekt. Dat is beter dan een recht op antwoord te laten publiceren. Wij hebben immers mogen ervaren dat men oprechte belangstelling heeft voor het onderwerp van de bijzondere jeugdzorg. Men moet begrijpen dat niet iedere redacteur even goed op de hoogte is van alle fineses van het dossier.

4. Populatie en doelgroep van de bijzondere jeugdzorg

De heer Rudi Possemiers, Jongerenwerking Rzoëzie Mechelen : Marokkaanse en Turkse jongeren in de grote Vlaamse steden moeten een belangrijke doelgroep van de bijzondere jeugdzorg vormen. Zij hebben immers, door de dubbele vervreemding waarvan zij het slachtoffer zijn, geen enkel toekomstperspectief. Het gevolg is voor een kleine groep een opeenstapeling van geweld en criminaliteit. In Mechelen gaat het om een tiental jongeren, in Antwerpen wellicht om heel wat meer. Nederland is hiermee al twintig jaar bezig, niet altijd even succesvol, maar in elk geval erg leerzaam. Een aanpak over de departementsgrenzen en in samen-

spraak met de federale overheid is aangewezen. Het Mechelse stadsbestuur is in elk geval vragende partij. Ik wens te benadrukken dat het om een dringende kwestie gaat.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Deze ochtend hadden wij het bij de bespreking van de uitgangspunten over differentiatie. Wellicht past het aangehaalde onderwerp beter daarin.

De heer Rudi Possemiers : Welke plaats het in de tekst krijgt, heeft geen belang, zo lang men maar beseft hoe dringend de zaak is : deze jongeren kunnen nergens terecht, zelfs niet in een gesloten instelling als Mol.

De heer Karel Henderickx : De helft van de jongeren in Mol zijn migranten.

Mevrouw Kathy Lindekens : Ik denk dat de heer Possemiers het heeft over een kleine groep migranten met problemen.

De heer Karel Henderickx : Dit is een andere discussie, die gaat over agressieve jongeren die zwaar criminele feiten hebben gepleegd. Die jongeren kan de Vlaamse Gemeenschap geen hulp bieden. Dit is het debat dat we deze voormiddag gevoerd hebben.

De heer Rudy Possemiers : Het valt wel onder de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap omdat het over opvoeding en onderwijs gaat. Ik heb het over jongeren van pakweg 13 jaar die we moeten begeleiden tot ze meerderjarig zijn opdat ze zouden slagen in het onderwijs. In Nederland heeft men voor die jongeren jeugdgevangnissen opgericht en dat heeft niets uitgehaald. We moeten hen zes jaar lang opvoeden en onderwijzen en daar een resultaatsverbintenis aan koppelen. In Mol, waar ze maximaal drie maanden verblijven, wordt enkel hun agressief gedrag bedwongen. Maar we moeten hen een alternatief bieden dat rekening houdt met hun specifieke cultuur.

Ik pleit hiervoor uit gezond eigenbelang, maar ook vanuit het belang van de betrokken jongeren.

De heer Karel Henderickx : U heeft het niet over zwaar agressieve jongeren, maar wel over delinquente jongeren. En dat is een discussie over het jeugdrecht.

De heer Rudy Possemiers : Ik heb het over die jongeren die ontsnappen uit Mol. Nu worden zij opgesloten in gevangnissen.

De heer Herbert Van Keymeulen : Op bladzijde 139 lees ik in de aanbevelingen dat hulpverlening steeds overwogen moet worden en parallel aan de herstelafhandeling aangeboden moet kunnen worden. Ik stel voor deze zin anders te stellen want zoals die thans luidt geeft men impliciet te kennen dat de Vlaamse Gemeenschap niet bevoegd is inzake herstelafhandeling.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : We gaan de discussie van vanmorgen niet hernemen. We zijn voor beide zaken bevoegd. Deze zin is ons antwoord op de vraag om hulpverlening in het aanbod te behouden.

De heer Karel Staes, ATD-Vierde Wereld : Op bladzijde 139 lees ik dat het begrip POS een interpretatief begrip blijft. Dit kan pijnlijk klinken voor vierdewereldgezinnen. Vooral omdat op bladzijde 136 gevraagd wordt ouderorganisaties in te schakelen. Onze ervaring heeft ons geleerd dat armoede ervoor zorgt dat vooral jonge gezinnen met kleine kinderen in een POS terechtkomen. Hun situatie is niet vergelijkbaar met die van jongeren.

De heer Johan Robert : In het decreet wordt het begrip POS niet beperkt tot kinderen. Ik pleit ervoor in de eerste aanbeveling op p. 139 “kinderen en jongeren” te schrappen. Ook ouders hebben recht op opvoedingssteun en -bijstand.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Binnen de bijzondere jeugdzorg ?

De heer Johan Robert : Jawel.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris : Ook hier is het woord participatie verdwenen. We horen vaak van jongeren dat hun mening toch niet telt. In een aantal gevallen leidt dit tot een POS. Het is belangrijk participatie op te nemen.

De heer Louis Vermeiren : Ik sluit mij hierbij aan.

Ik wil de heer Robert nog zeggen dat we steeds vertrekken vanuit de kinderen omdat zij de zwakste partij zijn. Door voor hen te zorgen, zorgen we ook voor de ouders. We mogen hierin geen tegenstelling zoeken.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Bovendien is het begrip participatie niet vrijblijvend. Het wordt vermeld in het Kinderrechtenverdrag. Een bijkomend argument is dat participatie de kans op succes vergroot. Uiteindelijk zoeken we toch een oplossing die iedereen bevredigt.

De heer Karel Henderickx : Moeten we een inbreuk op het participatierecht dan beschouwen als een reden voor de bijzondere jeugdzorg om op te treden ?

Mevrouw Patricia Ceysens : Participatie bestaat uit verschillende dimensies. We willen duidelijk vastleggen wanneer de overheid kan tussenkomen en gaan daarbij uit van provisie en protectie. Twee begrippen die ook verder uitgeklaard zullen moeten worden door een werkgroep.

Als we ook het begrip participatie opnemen in deze discussie, dreigen we een norm op te leggen. Dit kan voor ons niet. Ik weet dat dit niet evident is, maar het biedt wel rechtszekerheid.

De heer Karl Hanson : De drie begrippen zijn even belangrijk. Waarom werd participatie vooraf uitgesloten, als een werkgroep zich toch nog over de begrippen moet buigen ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De tekst is algemeen en moet verder verfijnd en verduidelijkt worden. Op die manier zullen we meer rechtszekerheid bieden.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Het probleem zou zijn dat de overheid te ver ingrijpt in de opvoeding. Hetzelfde kan gezegd worden over het protectierecht : in hoeverre dient de overheid het kind te beschermen ?

De heer Willy Vandamme : Ik wil nog even ingaan op de opmerking van de heer Robert. Het is belangrijk om de problematiek van de jeugdbijstand te bekijken vanuit het perspectief van de ouders. Er is een essentieel verband tussen de opvoedings- en de jongerenproblematiek. De bijzondere jeugdbijstand moet iets doen aan de problemen van ouders en kinderen. Men mag dit niet naar de achtergrond verschuiven.

De heer Karel Staes : Ik ben het daarmee eens.

De heer Ludo Serrien, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk : Er is in de nota nergens sprake van de problematiek van de jongvolwassenen. Deze vormen toch ten dele een doelgroep van de bijzondere jeugdzorg, aangezien ze gebruik maken van de voortgezette hulpverlening. Het noodzakelijke begeleidingsaanbod, in aansluiting op deze voortgezette hulpverlening, is echter onvoldoende verzekerd in de andere sectoren (waaronder het algemeen welzijnswerk). Is het opportuun om ook te verwijzen naar de behoefte aan een begeleidingsaanbod voor deze groep ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : We kunnen het specifieke aanbod voor adolescenten opnemen in de aanbevelingen van de commissie bij de differentiatie of bij de organisatie. Zou u jongvolwassenen specifiek als doelgroep van de bijzondere jeugdzorg vermelden ?

De heer Ludo Serrien : Alleen voor zover ze gebruik maken van de mogelijkheid tot voortgezette hulpverlening. De leeftijdsafbakening is voor de uitbouw van een integrale jeugdzorg een belangrijk element. Jongvolwassen hebben recht op intensieve begeleidingsprogramma's, die echter buiten de bijzondere jeugdzorg moeten worden aangeboden. Dit is de jongste tien jaar niet gebeurd.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Er staat hierover inderdaad weinig in de nota. Ik stel voor dat we dit opnemen.

Mevrouw Patricia Ceysens : Is het de vraag dat de commissie kinderen, jongeren "en gezinnen" in een POS decretaal omschrijft ?

De heer Johan Robert : Dit is een goede vraag. Het gaat over een POS. Jongeren en kinderen zitten erin, anders kan er van opvoeding geen sprake zijn. Ik heb het er moeilijk mee dat er alleen wordt gesproken over het protectie- en beschermingsrecht in de bijzondere jeugdzorg. In sommige situaties is dit niet voldoende. De specificiteit van onze sector kan een antwoord bieden op vragen van ouders die er niet uitgeraken.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : We beschouwen dit als een provisierecht.

De heer Johan Robert : Niet alleen de kinderen maar ook de ouders hebben recht op opvoedingsbijstand.

De heer Willy Vandamme : Het is essentieel om hierover na te denken, zonder ons evenwel te vergalopperen.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Ik ben er geen voorstander van dat kinderen en jongeren ad nominatum verdwijnen onder de noemer van de bijzondere jeugdzorg. Ik zou het spijtig vinden als men alles onder de term gezinnen zou plaatsen.

De heer Johan Robert : Misschien moet men de term veranderen en spreken over gezins- en kindhulpverlening.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De commissie zal de opmerking ernstig nemen en er een antwoord op geven.

Mevrouw Cecile Deckers : Men weigert soms voor kinderen een dossier op te maken als de ouders niet te bespeuren vallen, omdat er dan geen sprake zou zijn van problematische “opvoedings”situatie.

De heer Karel Staes : Als de POS verbreed wordt tot leefsituatie, wat is dan het referentiekader ?

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Ik nodig iedereen uit om te reageren op deze uitbreiding.

De heer Lucien Rahoens : Ik trek uit de tekst de conclusie dat de commissie voorstelt om in het voorstel van decreet de POS en de leefsituatie te omschrijven en ook de specifieke doelgroepen van de bijzondere jeugdzorg aan te duiden. Klopt dit ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De commissie stelt voor om de POS en de leefsituatie duidelijk te omschrijven en in het voorstel van decreet op te nemen. We hebben nog niet beslist of we de specifieke doelgroepen in dat decreet zullen opnemen. Wat is het provisie- en protectierecht ? Vanaf welk moment wordt dit geschonden en moet er opgetreden worden ? Dat moet allemaal nog uitgemaakt worden.

De heer Lucien Rahoens : Op andere plaatsen in de tekst wordt er voorgesteld hulpverlening te voorzien voor specifieke doelgroepen. Als men het heeft over een leefsituatie, komt dit dan niet overeen met een specifieke doelgroep ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Leefsituatie is ruimer dan een specifieke doelgroep.

Mevrouw Patricia Ceysens : Problematische leefsituaties zijn tegelijkertijd meer en minder dan een POS. Ook nu bestaan er al criteria om te bepalen vanaf wanneer de overheid kan optreden in de meest private kern. Met de term POS is er een terugkoppeling naar opvoeding. Het nadeel daarvan is dat er soms helemaal geen sprake is van opvoeding. Soms volstaat die term dus niet.

Door een ruimere interpretatie zouden we echter kunnen loskomen van de eigenheid van de bijzondere jeugdzorg. Daarom hebben we beslist om ons daarover nu niet uit te spreken. We willen daarvoor een ruimere werkgroep samenstellen. Wanneer is een tussenkomst van de overheid noodzakelijk ? Ik

vind de opmerking van mevrouw Van Den Heuvel terecht.

De heer Ludo Serrien : Hierbij zijn ook andere sectoren betrokken dan de bijzondere jeugdzorg. De drugproblematiek kan zijdelings ook te maken hebben met een POS, maar andere gespecialiseerde diensten hebben hier ook een taak.

De heer Karel Henderickx : We halen de methodes en de principes van gedwongen optreden door elkaar. De jongeren met drugproblemen kunnen een doelgroep zijn van de bijzondere jeugdzorg in die zin dat men dwingend kan optreden. Er zijn echter wel betere instellingen dan die van de bijzondere jeugdzorg om dit op te vangen.

De heer Jan Bosmans : Het invoeren van het begrip leefsituatie sluit aan bij de actuele ontwikkelingen in de bijzondere jeugdbijstand. Ik meen dat we het in deze sector niet enkel mogen hebben over opvoedingssituaties. Dit heeft ook te maken met het functioneren van de hulpverlening en met justitiële ingrepen op de situatie. De kern is niet altijd in het gezin te vinden. De kracht van de huidige evolutie is dat men de hele leefsituatie beschouwt en niet enkel het gezin.

De heer Karel Staes : Voor de mensen die in armoede leven is de leefsituatie precies problematisch. Het gaat immers meestal om een overlevings-situatie. Dit valt echter niet volledig samen met een tekort aan opvoeding. Het gaat hier om externe zaken die de leefsituatie van mensen bepalen. Het element leefsituatie is voor ons dus tegelijk verhelderend en problematisch.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Om deze reden willen we actoren van de armoedebeweging bij de werkgroep betrekken.

Mevrouw Anita Wouters : De evolutie van problematische opvoedingssituatie naar problematische leefsituatie doet me schrikken. In onze maatschappij bestaan veel klasseverschillen. Mensen die materiële dingen tekort komen, worden vaak als problematisch gedefinieerd. Het beleid moet zeker overleg plegen met de basis eer een dergelijke verandering wordt doorgevoerd.

De heer Karel Henderickx : We praten hier voortdurend over twee verschillende vragen tegelijkertijd. De eerste is of een leefsituatie, zonder POS, ook een toegang kan zijn tot de bijzondere jeugdbijstand. De tweede is in welke gevallen men dwingend gaat optreden. De vierdewereldbeweging

vraagt een duidelijke definiëring van de basis voor een gedwongen optreden.

De heer Karl Hanson : Ik ben het daarmee eens. Begrippen als kind in gevaar en predelinquentie zijn moeilijk operationaliseerbaar. Toch is het de moeite waard dit decretaal te verfijnen en oog te hebben voor de procedure : wie bepaalt of een situatie onder die definitie valt ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De eerste aanbevelingen op pagina 136 gaan hierover. In hoofdstuk 6 over de verwijzings- en beslissingsstructuur geven we hierop een antwoord.

De heer Paul Taveirne, VZW Nieuwland uit Sint-Kruis Brugge : Met een goede omschrijving van een opvoedingssituatie zouden veel problemen opgelost zijn.

Mevrouw Kathy Lindekens : Een van de redenen waarom we de term problematische leefsituatie invoeren is dat de vorige term POS heel stigmatiserend is. Nu horen we dat de nieuwe term even stigmatiserend is.

De heer Karel Henderickx : Een term is op zich niet stigmatiserend. De context waarin men de term gebruikt geeft hem echter een zekere betekenis. Bij dwang lijkt het altijd of er iemand schuld treft, al is dit niet noodzakelijk het geval. Elke term zal na een tijdje een stigmatiserend effect hebben.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Het is de bedoeling om in de definitieve versie van onze nota een aantal termen nader te omschrijven.

De heer Willy Vandamme : De term POS is stigmatiserend omdat het de indruk wekt dat de ouders schuld treft. Er zijn ook maatschappelijke oorzaken. Het is belangrijk om de schuld van de maatschappij ook aan te duiden.

5. Organisatie van de (bijzondere) jeugdzorg

De heer Bert Florizoone : De samenwerking tussen de verschillende sectoren in de jeugdzorg kan inderdaad verbeterd worden. In de concrete praktijk is er toch een gunstige evolutie waar te nemen. De BJZ is in vergelijking met andere welzijnssectoren een glazen huis. De sectoren in de JZ, die opgesomd zijn op pagina 139, zijn vertegenwoordigd in de comités, de bemiddelingscommissies en de besturen van de instellingen. We moeten inderdaad optreden tegen de ondoorzichtigheid, het gebrek aan

overeenstemming en de zogenaamde verkokering. In de tekst wordt voorgesteld om een integrale jeugdzorg in een organisatorisch geheel te organiseren. Als men dat letterlijk neemt kan je alle hulpverlening wel in een organisatie opnemen, met centra die hulp bieden van de wieg tot het graf. Ik heb hier dus heel wat bezwaren tegen : monopolies beperken de keuzemogelijkheden van de cliënten, grootschalige organisaties met een zware top leiden tot vervreemding aan de basis. Zo een monsterorganisatie zou zelfbedruipend proberen te zijn en dus voornamelijk doorverwijzen naar diensten van de eigen organisatie. Zal een dergelijke organisatie werkelijk alle problemen kunnen behandelen en zal er geen nood meer zijn aan gespecialiseerde instellingen ? Een dergelijke organisatie zal een enorme macht hebben die in de eerste plaats voor de cliënt nefast kan zijn. Kortom, samenwerkingsverbanden lijken me een goed idee, maar grootschalige fusies niet.

De heer Ludo Serrien : Ik ga akkoord met de opmerkingen van de heer Florizoone. In de nota staat dat zowel de algemene als de bijzondere jeugdzorg, van de eerste tot de derde lijn, binnen eenzelfde organisatorisch geheel worden opgenomen. Dit is geen goed voorstel. Bovendien zijn de verschillende sectoren al die fusies moe. Het is beter een goede regionale samenwerking te stimuleren.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De tekst is niet duidelijk, maar het is duidelijk dat hij bezwaren oproept.

De heer Willy Vandamme : Ik ben het niet eens met de integratie van de instellingen en diensten, maar ik denk dat integratie op een ander niveau wel zinvol is. Zo had ik de nota trouwens ook gelezen.

Mevrouw Patricia Ceysens : In de aanbevelingen gaan we niet zo ver om te pleiten voor één organisatie. Het gaat voornamelijk over garanties voor een goede samenwerking.

De heer Jan Bosmans : Er is onmiskenbaar een probleem om de werking van de verschillende diensten en organisaties met elkaar in overeenstemming te brengen en een integrale jeugdzorg te garanderen. Daar moet aan gewerkt worden en zo had ik de aanbevelingen van de nota ook begrepen en niet als een pleidooi voor fusies. Tijdens vorige besprekingen zijn we toch tot de conclusie gekomen dat de problemen waarmee de BJZ geconfronteerd wordt, niet allemaal door deze sector zelf opgelost kunnen worden. Dan is samenwerking geboden.

In de aanbevelingen wordt heel dikwijls gesproken over maatregelen die op korte termijn moeten genomen worden. Dit verheugt me, maar ik zou graag weten wat men precies bedoelt met korte termijn. We kunnen de verkokering en de verspilling door overlappings enkel verminderen door een algemeen decreet over de jeugdzorg. Indien het parlement zo een decreet wil, moet dit in de tekst duidelijk vermeld zijn en moet er een concreet tijdschema aan verbonden worden. Ik pleit hier alvast voor.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De toelichting op pagina 140 is niet duidelijk geformuleerd. We bedoelen in elk geval niet dat alle diensten en instellingen moeten fuseren tot één grote organisatie.

Nog voor de paasvakantie zal de definitieve nota besproken worden in de plenaire vergadering. Het parlement zal zich dan uitspreken over de verschillende aanbevelingen. Die aanbevelingen zijn bestemd voor het volgende parlement zelf, de regering en geven ook aanwijzingen voor mogelijke onderhandelingen met het federale parlement. Met de uitvoering van een aantal aanbevelingen zoals die over de arbeidsvoorwaarden en de experimentele regio's, kan men onmiddellijk na de goedkeuring ervan beginnen.

De Gezins- en Welzijnsraad is intussen samengesteld : onze beleidsnota kan er vlug besproken worden. Ook de aanbevelingen aan de Vlaamse regering over de oprichting van een interdepartementale werkgroep jeugdzorg kunnen nog voor het einde van deze regeerperiode worden uitgevoerd. Volgens de leden van de commissie moet het algemeen decreet op de jeugdzorg gedurende de volgende regeerperiode worden goedgekeurd.

De heer Ludo Serrien : Bestaat niet het risico dat een en ander naast elkaar zal verlopen ? Van de minister en de Gezins- en Welzijnsraad wordt soms hetzelfde verwacht. Deze raad kan door het Vlaams Parlement worden gestimuleerd om een en ander te coördineren. Versnippering kan immers leiden tot een verlies aan energie. Zal de interdepartementale werkgroep enkel uit ambtenaren bestaan ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : De samenstelling van de Gezins- en Welzijnsraad wordt geregeld bij decreet. Daarbij zijn alleen problemen uit de sector welzijn als opdracht opgelegd. De interdepartementale werkgroep zal bestaan uit vertegenwoordigers van de administratie. Naast de Gezins- en Welzijnsraad is er ook effectief behoef-

te aan zo'n interdepartementale werkgroep. De samenstelling en de opdrachten van de Gezins- en Welzijnsraad zijn immers te beperkt. Zeker als bijvoorbeeld sectoren als geestelijke gezondheidszorg en onderwijs erbij worden betrokken. Bovendien hebben Vlaamse openbare instellingen (VOI's) zoals Kind en Gezin en het Vlaams Fonds een grote bestuurlijke autonomie.

De heer Jan Bosmans : Het zou goed zijn dat de werkgroep ook meewerkt aan een intersectorale programmatie. Het is daarom belangrijk dat de werking van de werkgroep voldoende steun krijgt. Dit is in de Gezins- en Welzijnsraad niet het geval. De administraties van onder meer de VOI's moeten in de werkgroep vertegenwoordigd worden.

Mevrouw Christine Dupont : Ik ben blij met de derde aanbeveling op pagina 140. Het PMS kan een brugfunctie vervullen. Door een aantal experimenten is er in het onderwijs een nieuwe evolutie op gang gebracht. Het is positief dat er een mogelijkheid bestaat tot samenwerking tussen de jeugdzorg en het onderwijs. Het Vlaams Parlement moet in dit verband wel de nodige middelen reserveren. Met de huidige middelen is alleen experimenteren mogelijk.

De heer Louis Vermeiren : Ik schaar me achter de visie dat integrale jeugdzorg dient te worden gerealiseerd via samenwerkingsverbanden en niet via fusie. Hoe wil de commissie deze samenwerkingsverbanden op het lokale niveau tot stand brengen ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : We willen juist graag weten hoe u een en ander gerealiseerd wil zien. Het kan alleszins niet de bedoeling zijn om tabula rasa te maken.

De heer Marcel Schouterden, VZW De Oever Hasselt : Wij zijn er reeds sinds twee jaar in Limburg in geslaagd om met alle voorzieningen en diensten uit de provincie een experiment rond samenwerkingsverband voor te stellen. In het voorstel werd aan de overheid gevraagd om dit experiment goed te keuren en te ondersteunen, via onder meer het toekennen van een coördinator. Het is immers belangrijk dat een niet-betrokken partij de zaken wat objectiever in goede banen kan helpen leiden. De bedoeling van het experiment zou zijn : een zicht krijgen op de werkelijke behoeften in de provincie, los van de historische inplanting van de voorzieningen, die toe nog toe duidelijk de plaatsingen beïnvloedde, en een betere afstemming van het aanbod op de geconstateerde vragen.

Daarnaast wilde het samenwerkingsverband haar ambitie uitbreiden naar andere sectoren, die – van preventie tot de zwaarste hulpverlening – met jeugd te maken hadden. Van daaruit konden regionale kwaliteitscirkels tot stand worden gebracht, waarbij de verschillende voorzieningen en diensten als het ware klant werden van elkaar en elkaar daardoor zouden aanzetten tot steeds verbeterd en correcter aanbod.

Het feit dat in Limburg alle actoren bereid waren om in alle openheid hieraan deel te nemen, draagt bij tot het mogelijk slagen van dergelijk samenwerkingsverband.

De heer Willy Vandamme : Samenwerking tussen en herstructurering van verschillende instellingen is een delicate operatie. Ik ben van mening dat de verschillen tussen de instellingen gerespecteerd moeten worden : diversiteit is een goede zaak. Gedwongen fusies zijn niet aangewezen.

Mevrouw Katrien Verheggen, Kind en Gezin : Samenwerkingsplatformen blijken in de praktijk niet altijd zoveel op te leveren. Als men samenwerkingsverbanden integrale jeugdzorg wil creëren, zal men die duidelijke doelstellingen moeten geven. Nauwkeurig onderzoek van de effecten van al die veel geroemde samenwerking zou ook interessant zijn.

De heer Ludo Serrien : Een regionale coördinatie lijkt mij een uitstekend idee. De schaal is goed, maar men moet wel na de experimentele fase duidelijk maken wie nu precies de nieuwe opdracht op zich gaat nemen. Men zou bijvoorbeeld de opdracht van de CBJ's met het oog hierop kunnen herdenken. Voorts is verplichte participatie aangewezen. Men kan haar opnemen als erkenningsvoorwaarde : anders blijft alles te vrijblijvend, zoals in de huidige regeling van het regionale welzijns-overleg. De coördinerende instantie zou op termijn ook kunnen belast worden met een planningsopdracht. Er blijken immers nogal grote ongelijkheden te bestaan tussen het zorgaanbod van de verschillende regio's.

De heer Herbert Van Keymeulen : De samenwerking tussen de verschillende sectoren moet niet alleen op regionaal niveau geregeld worden : ook de top speelt een belangrijke rol. Men kan veel node-loze energieverpilling voorkomen door vooraf de missies van de werkvormen op elkaar af te stemmen. In de toekomst zal de samenwerking pas werkelijk gestalte kunnen krijgen als er een algemeen raamdecreet voor de Vlaamse jeugdzorg komt.

Ook Nederland, dat met gelijkaardige problemen geconfronteerd wordt, denkt daaraan.

De heer Ralf Hallaert : Wij werken nu al zoveel mogelijk met andere diensten samen, voor zover zij dat willen. Of dat soort contacten kunnen passen in de evolutie van gedwongen naar vrijwillige hulpverlening, verdient onderzoek.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : We zullen bij het opstellen van de definitieve versie met uw opmerkingen rekening houden. Hopelijk slaagt de administratie erin een en ander te becijferen tegen de dag dat we dit ontwerp behandelen in de plenaire vergadering. Het is in elk geval onze bedoeling om voor elke aanbeveling die we doen ook de kosten te schatten.

De heer Bert Florizoone : Ik vraag aandacht voor de vormings-, trainings- en opleidingsmogelijkheden van alle betrokkenen. Die vormen een onderdeel van goede arbeidsvoorwaarden. Voorts pleit ik voor formeel gestructureerd overleg tussen de verschillende bemiddelingscommissies.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand : Goede arbeidsvoorwaarden zijn evenzeer een vereiste voor de consultants en de beleidsmensen. Drie mensen is echt wel weinig.

De heer Karel Staes : Op pagina 140 wordt gewaagd van een ondoorzichtig landschap. In dit verband wil ik een pleidooi houden voor permanente toegankelijkheid, ook op wekdagen na de werkuren, en in het weekend.

De heer Paul Taveirne : De reorganisatie op departementaal niveau moet gebeuren op basis van de werkelijke noden die regionaal werden geregistreerd en niet in de eerste plaats op basis van de zogenaamde missies van de departementen.

De heer Lucien Rahoens : Toch is het belangrijk dat men niet alleen de noden als uitgangspunt neemt. Als men heldere missies opstelt voor de departementen, kan men vermijden dat het aanbod in de verschillende regio's al te divergent wordt. De twee benaderingen zijn belangrijk en kunnen tegelijkertijd gerealiseerd worden.

De heer Marcel Schouterden : Het feit dat samenwerkingplatforms soms te weinig effecten genereren is vooral te verklaren doordat men zich te weinig inzet en te weinig de eigen beperkingen durft

op te geven. Indien men echter integrale jeugdzorg belangrijk vindt, dan zal men dit prioritair moeten stellen, omdat vele items die hier in de nota besproken werden dan moeten passen onder die gemeenschappelijke noemer. Op dit ogenblik constateer ik hierbij een aantal tegenstrijdigheden. Zo wordt preventie weggehouden uit de Bijzondere Jeugdbijstand en verkleint een verfijning van de definitie van het begrip POS de kans om ooit tot een integrale jeugdzorg te komen.

Integrale jeugdzorg moet een politiek bewuste keuze zijn, waarbij alle deelaspecten een gepaste plaats krijgen onder die gemeenschappelijke noemer. Je kan niet pleiten voor een doorgedreven samenwerking en ondertussen de verkokering en de versnippering verderzetten.

De heer Karel Henderickx : Maar ook in een integrale jeugdzorg zullen we ooit met de vraag geconfronteerd worden wie recht heeft op gespecialiseerde hulp en wie niet. In die zin is een duidelijke omschrijving van het begrip POS geen verloren tijd.

Mevrouw Patricia Ceysens : Bovendien is een duidelijke omschrijving van POS niet in de eerste plaats belangrijk voor de uitvoerders, maar vooral voor de rechtszekerheid van de cliënten.

De heer Marcel Schouterden : Eigenlijk komt het erop neer dat we vooraf een aantal grenzen vastleggen die we bij het beoordelen van een bepaalde situatie in het oog houden. Vanaf een bepaald punt moet vrijwillige hulpverlening vervangen worden door gedwongen hulpverlening. De praktijk leert me echter dat mensen met zware moeilijkheden veel bereidwilliger kunnen zijn dan mensen met vrij kleine moeilijkheden.

De heer Karel Henderickx : Ook in de gezondheidszorg merken we dat meer gespecialiseerde hulp tot overconsumptie leidt. Uiteindelijk is dat niet meer te betalen. Hoe garanderen we gespecialiseerde hulp aan wie gespecialiseerde hulp echt nodig heeft ?

De heer Lucien Rahoens : Ik hoop dat de commissie een definitie vindt voor integrale jeugdzorg. Het begrip wordt hier immers in verschillende betekenissen gebruikt, waarbij soms organisatorische overwegingen en dan weer overwegingen inzake hulpverlening vermengd worden.

Mevrouw Patricia Ceysens : Dat zijn we nog van plan.

Mevrouw Christine Dupont : We mogen de bijzondere jeugdzorg niet al te zeer specialiseren, zoals de heer Henderickx bepleit. Vanuit de actuele functie van het comité bijzondere jeugdzorg als aanspreekpunt, bieden consulenten niet-gespecialiseerde hulp. Hieraan voorbij gaan zou afbreuk doen aan een werkelijk integrale jeugdzorg, waarbij de CLB's de nuldelijnszorg voor hun rekening kunnen nemen. Integrale jeugdzorg veronderstelt dat alle betrokkenen maximaal samenwerken.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Ook in het algemeen welzijnswerk kan zeer gespecialiseerde hulpverlening geboden worden. Het eigene aan de BJZ is dat men niet zonder meer uitgaat van de hulpvraag, maar dat men die vraag zelf interpreteert op grond van maatschappelijke overwegingen.

De heer Ralf Hallaert : POS is een geladen afkorting. Viervijfde van alle jongeren die geplaatst worden na een juridische tussenkomst, hadden met een POS te maken. Dit betekent dat ze eerst al een beroep hadden gedaan op vrijwillige hulpverlening. In veel gevallen biedt een plaatsing enige rust in hun leven wat vaak tot een gunstig proces en uiteindelijk ook tot gezinshereniging leidt.

De heer Karel Henderickx : Kenmerkend voor de bijzondere jeugdzorg is niet zozeer dat de hulpverlening onder dwang gebeurt. Aanklampende hulpverlening vergt ook een bijzondere methodiek. Daarvoor worden ook extra middelen uitgetrokken. Ik denk dat het budgettair onmogelijk is die methodiek aan iedereen aan te bieden.

De heer Ludo Serrien : De beperking van de kosten is maar één aspect van deze kwestie.

In de nota merk ik een aantal tegenstellingen. Enerzijds pleit men, geïnspireerd door het Verdrag over de kinderrechten en de opmerkingen van de armenbeweging, voor een vraaggestuurd aanpak, maar anderzijds vraagt men ook meer dwingende interventies. Het verschil tussen aanklampende en vrijblijvende hulpverlening is niet altijd even duidelijk. Dit leidt tot verwarring. In het algemeen welzijnswerk wordt ook aanklampende hulpverlening aangeboden.

De heer Mon Vandekeybus : Een van de kenmerken van de bijzondere jeugdzorg is dat men ingrijpt omdat er een belangenconflict is. De discussie gaat over de aard van de hulpverlening. Als men hierover een akkoord bereikt, kan er een gespecialiseerd aanbod ontwikkeld worden.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : De vraag rijst wat de behoeften zijn van de hulpvrager. Deze laatste zoekt een antwoord op zijn vraag en ligt niet wakker van de verschillende diensten die er bestaan. De nadruk ligt op de hulpvrager en niet op de vraag of de bestaande diensten moeten blijven bestaan. Deze zijn gelegitimeerd als er op de juiste manier een beroep op wordt gedaan.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : De eerste overweging van de bijzondere jeugdzorg is het belang van het kind. Dit is niet altijd de hulpvrager.

Mevrouw Patricia Ceysens : Dit is het probleem. De maatschappelijke noodzaak ligt niet altijd bij de hulpvrager.

Het experiment dat in Limburg is aangevraagd, telt drie partners : de bijzondere jeugdzorg, Kind en Gezin en het Vlaams Fonds voor categorie 14. Waarom heeft men de onderwijssector er niet bij betrokken ?

De heer Marcel Schouterden : De onderwijswereld is wel vragende partij geweest, maar stelt dat hij te weinig ervaring heeft met deze problematiek. We zijn wel geneigd om onze ervaringen te delen en eventueel samen te werken. Het is de bedoeling van het experiment om moeilijkheden te herkennen en te voorkomen, bijvoorbeeld in verband met het spijbelen. Uit een onderzoek blijkt dat tien procent van de kinderen in de bijzondere jeugdzorg niet naar school gaat. We willen dit systematisch aanpakken.

Het is tevens de bedoeling het experiment geleidelijk te laten uitdeinen naar andere sectoren, om uiteindelijk de hele jeugdzorg te omvatten. De geleidelijkheid hierbij heeft enkel te maken met de voorzichtigheid om alles begeleid en in een aanvaardbaar en haalbaar tempo voor de deelnemers te laten verlopen. De keuze om met de drie sectoren te starten heeft er ook mee te maken dat wij een betere onderhandelingspositie wilden hebben ten aanzien van bijvoorbeeld grotere, machtige sectoren als onderwijs en psychiatrie, waar wij vaak het gevoel hebben niet gehoord te zijn.

De heer Karel Staes : De hulpverlener heeft af te rekenen met een ernstig conflict tussen enerzijds de maatschappelijke noodzaak en anderzijds de verantwoordelijkheidsvraag.

In Gent is er bijvoorbeeld onderzoek verricht over de toegankelijkheid van het onderwijs. Men stelt vast dat bepaalde kinderen leeronwillig zijn of niet in staat zijn om geregeld naar school te gaan. Als

men echter nadenkt bij wie of waar de uiteindelijke verantwoordelijkheid ligt, wordt het moeilijker. Door de structuren wordt men gedwongen om smal te kijken. Ik weet niet of met dit aspect in de tekst rekening is gehouden.

Mevrouw Kathy Lindekens : U bedoelt dat de maatschappij intervenueert bij het kind, terwijl ze eigenlijk bij zichzelf zou moeten interveniëren.

De heer Karel Staes : Dit is zeer algemeen gesteld. Neem bijvoorbeeld het aspect van de huisvesting. Mensen leven vaak in zeer erbarmelijke omstandigheden waardoor de kinderen gedoemd zijn om niet te kunnen volgen op school. Dit komt vaak alleen in crisismomenten tot uiting. Het zou goed zijn dat de hulpverlener in staat is om de problemen te signaleren en op te roepen dat er opgetreden moet worden. Vaak ziet men veel noden waaraan men niets kan doen.

De heer Lucien Rahoens : De commissie stelt terecht dat het bestaan van basisvoorzieningen en een goede toegankelijkheid voorwaarden zijn voor de legitimatie van de bijzondere jeugdzorg. Dit heeft betrekking op zowel de hulpverlening als de sociale politiek.

Mevrouw Patricia Ceysens : Het is niet omdat de problemen bij de bijzondere jeugdzorg terechtkomen, dat deze laatste die moet oplossen.

Mevrouw Christine Dupont : De vraag rijst dan welke instantie ervoor moet zorgen dat de juiste hulpverlening wordt gevonden. Dit aspect missen we.

Mevrouw Brigitte Hänsch, jeugdrechter : Ik schrijf vaak een brief naar de woonmaatschappij om te zeggen dat het kind pas naar huis kan komen als de woning in goede staat is. Elke hulpverlener ziet de brede context en onderneemt de nodige stappen.

De heer Jan Bosmans : We missen het performant maken van de signaalfunctie van de sector van de bijzondere jeugdbijstand. De hulpverlener in de bijzondere jeugdzorg kan de zaken niet oplossen die maatschappelijk misgaan. Hij kan wel oproepen tot verantwoordelijkheid.

De heer Karel Staes : Het gaat erom dat er vaak signalen worden gegeven, maar dat men er niet veel mee kan doen.

De heer Ralf Hallaert : In het gerecht ondervinden we dat de hulpverlener enerzijds gericht is op de cliënt en anderzijds op de maatschappij.

De heer Karel Staes : De hulpverlener geeft signalen, maar heeft te weinig invloed op wat ermee gebeurt. Ik ontmoet dan ook veel gefrustreerde hulpverleners.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Ik denk dat er in de nota voldoende suggesties te vinden zijn om hieraan iets te doen.

6. De verwijzings- en beslissingsstructuur in de bijzondere jeugdzorg

Mevrouw Christine Dupont : Wat bedoelt men met de laatste twee punten in de aanbevelingen van pagina 141 en 142 ?

De heer Jan Bosmans : Ik heb de indruk dat de aanhef van hoofdstuk 6 niet geconcretiseerd wordt in de aanbevelingen.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Waarover hebt u het dan precies ?

De heer Marc Parmentier : Er werden een aantal kanttekeningen gemaakt bij de bemiddelingscommissie. Men gaat daar echter niet verder op door. Het uitgangspunt van het decreet om zo veel mogelijk te werken met vrijwilligheid, is goed. In de praktijk staat de toepassing van de 45-dagenmaatregel in sommige situaties echter haaks op de belangen van de minderjarigen. In bepaalde POS-situaties zou men de jeugdrechter moeten kunnen ontslaan van de procedure van vrijwilligheid.

De heer Willy Vandamme : De commissie beveelt aan dat de Vlaamse Gemeenschap de toewijzing van de hulpverlening in de bijzondere jeugdzorg afhankelijk maakt van een beslissing van een officiële, niet-particuliere instantie. Worden daarmee ook de comités bedoeld ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Er wordt een drempel gecreëerd. Er wordt niet uitgesloten dat deze instantie het comité is. Daarover hebben we nog geen vaste opinie.

De heer Marc Parmentier : Wil de commissie een limitatieve lijst opstellen van de gevallen waarin de procedure van vrijwilligheid niet toegepast moet worden ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : We zeggen dat deze procedure geen voldoening geeft. Daarom denken we onder andere aan het omkeren van de procedure van de 45-dagenregel.

De heer Marc Parmentier : Wil u alles herzien of wil u een lijst opstellen van ernstige intrafamiliale inbreuken waar de vrijwilligheid niet kan toegepast worden ?

Mevrouw Patricia Ceysens : Wanneer er nu een klacht wordt ingediend bij het parket, dan kan men gedurende 45 dagen niet zinvol handelen. Door die hervorming zou het mogelijk worden om binnen de 45 dagen iets te doen binnen de vrijwilligheid.

Mevrouw Brigitte Hänsch : Ik kan een voorbeeld geven. Een jongen in een POS, die al bij het comité terecht is gekomen, ranselt zijn moeder af. De politie komt tussenbeide en de procureur wordt verwittigd. Die oordeelt dat het nog steeds om een POS gaat maar stelt wel dat de jongen dringend geplaatst moet worden. De moeder wil de jongen trouwens niet meer bij zich houden. Dan moet de jeugdrechter een plaats zoeken voor de jongen. Dit moet terug behandeld worden door het comité. Dat zegt echter dat het niets meer kan doen. De bemiddelingscommissie moet opgeroepen worden. De jongen en zijn moeder moeten opnieuw verschijnen voor de jeugdrechter. De mensen ervaren dit als een paardjesmolen.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Het is niet de bedoeling de procedure in alle gevallen om te keren. We specificeren wel dat het moet gaan om de gevallen waarin de protectierechten geschonden worden.

De heer Marc Parmentier : Is men decretaal verplicht om iedereen door te sluisen naar de vrijwilligheid, wat de feiten ook zijn ? Dat leidt soms tot bizarre situaties, waardoor de hulpverleners in getewensnood komen.

De heer Herbert Van Keymeulen : Dit systeem is in het decreet ingevoerd om de vrijwilligheid zo veel mogelijk kansen te geven. In de sector is dit echter een van de punten die op het meeste kritiek stuiten, omdat het systeem niet cliëntgericht is. Een decretale wijziging dringt zich op. Het zou niet goed zijn de bijzondere jeugdbijstand opnieuw te justialisieren en terug te keren naar de vorderingsgronden uit de wet van 8 april 1965. De vorderingsgronden moeten beperkt blijven. Eens het parket de jeugdrechtbank gevorderd heeft, moet deze rechtbank volledige bevoegdheid hebben.

Mevrouw Brigitte Hänsch : Op zaterdag en op zondag is het comité niet bereikbaar. Dat is een groot probleem.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Daarvoor moet er een oplossing gevonden worden.

De heer Karel Henderickx : Natuurlijk is deze situatie niet altijd ideaal. Een aantal gevallen worden het best opgelost via de vrijwillige hulpverlening. Ik zie niet in waarom een jongere niet opnieuw mag opteren voor vrijwillige hulpverlening. Dit is zijn recht. De 45 dagen zijn bedoeld om de handelingsvrijheid van het parket af te bakenen. Nu wordt het parket soms ingeschakeld op zaterdag omdat dan geen andere hulpverlening mogelijk is. Het is moeilijk om criteria voor gedwongen hulpverlening te bepalen. Dit hangt niet alleen af van de ernst van de situatie maar ook van de bereidheid van de betrokkene om zich te onderwerpen aan de vrijwillige hulpverlening.

De heer Marc Parmentier : Het basisprincipe van de vrijwilligheid is zeer goed. Indien men de vrijwilligheid echter te veel veralgemeent, leidt dit tot bizarre situaties. We moeten voor bepaalde situaties in andere mechanismen voorzien.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Dit geeft inderdaad aanleiding tot eigenaardige situaties. Ik heb een dergelijk geval meegemaakt. Een jongen van twaalf jaar waarvan men denkt dat hij geïndoctrineerd wordt, wordt door de jeugdrechter bij hoogdringendheid geplaatst. Dit dossier wordt daarna aan het comité overgemaakt. De rechter kan op dat moment de plaatsing niet afdwingen en de jongere blijft waar hij is. Een maatregel die opgelegd wordt, moet uitgevoerd kunnen worden.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : In dit concrete geval is het spijtig dat het comité niet de kans heeft gekregen om de verschillende partijen eerst samen te brengen. Het comité had het akkoord van de verschillende partijen : de jongere, de moeder en de persoon bij wie de jongere nu verblijft. De bemiddelingscommissie heeft een zitting gereserveerd maar die moest uitgesteld worden wegens de skivakantie van de advocaat.

De heer Marc Parmentier : Het kan bijvoorbeeld niet dat wij aan een vader, die voor het misbruiken van zijn kind in de gevangenis zit, toestemming moeten vragen. Er zijn situaties die om een andere werkwijze vragen.

De heer Jan Bosmans : Ik vind het jammer dat we de verwijzings- en beslissingsstructuur nu alleen voor de hoogdringende gevallen behandelen. Dit moet het sluitstuk zijn van dit debat. Er is al gepraat over trajectbegeleiding, cliëntgerichtheid, legitimatie. Er is nog niet gepraat over de multidisciplinariteit, wel over de snelheid, de permanentie, de bereikbaarheid en de toegankelijkheid van de sector. Het is inderdaad belangrijk dat de voorzieningen performant zijn. In de paragraaf vóór de aanbevelingen moeten de verschillende functies van het CBJZ ontward worden. Pas dan kunnen de snelheid, de toegankelijkheid, de diepgang en de multidisciplinariteit van de hulpverlening aan bod komen. We moeten de aanbevelingen op pagina 141 hieraan toetsen en verder uitwerken. Nu zijn een aantal aanbevelingen heel vaag. Dit is onvoldoende.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Ik ben het eens met de volgorde die u voorstelt. De toewijzing is geen taak voor de hulpverlening of een private instantie. In een volgende aanbeveling is sprake van screening, diagnose en indicatiestelling. Beide aspecten moeten duidelijk gescheiden worden.

In de oorspronkelijke tekst was de bemiddelingscommissie verantwoordelijk voor de oprichting van een aanspreekpunt. Deze visie heeft het echter niet gehaald. Over de sluis- en bufferfunctie hebben wij enkel algemene aanbevelingen gemaakt omdat het standpunt van de sector onvoldoende is gebleken uit de vorige samenkomsten.

De heer Jan Bosmans : Via een multidisciplinaire organisatie van de screening, diagnose en indicatiestelling, moet men komen tot een multidisciplinair verslag. Dit verslag moet voorgelegd worden aan een officiële instantie die bevoegd is voor de toewijzing en al dan niet het advies volgt. Heeft deze instantie voldoende gezag om het advies naast zich neer te leggen ? De jeugdrechter kan dit wel. Hoe wordt dit concreet georganiseerd ?

Mevrouw Patricia Ceysens : Het gaat inderdaad om een zeer complex probleem. Momenteel zijn er twee toegangspoorten : de comités en de jeugdrechtbanken, respectievelijk op vrijwillige en verplichte basis. Wanneer een jongere een MOF pleegt wordt de jeugdrechtbank ingeschakeld. In het geval van een POS zijn er twee mogelijkheden : ofwel komen ze via een klacht bij het parket bij de jeugdrechtbank terecht, ofwel worden ze op basis van vrijwilligheid aangemeld. Deze situatie schept problemen. Zowel een POS als een MOF kunnen bij de jeugdrechtbank terecht komen. Wanneer een POS aangemeld wordt bij het parket, wordt het geval doorverwezen naar een comité. Er wordt voorgesteld om deze doorverwijzing af te schaffen.

Wie beslist waar de jongere terecht komt ? Een multidisciplinair team moet een centrale rol krij-

Wie beslist waar de jongere terecht komt ? Een multidisciplinair team moet een centrale rol krij-

gen : wanneer de aanmelding van de jeugdrechtbank komt, maar ook wanneer ze afkomstig is van de comités, Kind en Gezin of het Vlaams Fonds. Uiteraard kan zo'n multidisciplinair team in elk van de instellingen worden ingebouwd. Dit zou de eenvormigheid echter niet ten goede komen.

De heer Willy Vandamme : Ik zie het multidisciplinair team anders. Doordat het over de hulpverleningsvraag moet oordelen, wordt een sluis gecreëerd die het hele systeem zal blokkeren. Welke vragen moeten er volgens u bij dit team terechtkomen ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Alle vragen in verband met kind en jeugd.

Mevrouw Patricia Ceysens : Er zou een multidisciplinair team per regio worden opgericht. Het probleem is momenteel dat jongeren op een verschillende manier worden doorgestuurd naargelang de plaats waar ze zich aanmelden.

De heer Willy Vandamme : Wat is de verhouding tot het Vlaams Fonds ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Wat hier een multidisciplinaire organisatie genoemd wordt, vertoont gelijkenis met de Provinciale Evaluatiecommissie (PEC) van het Vlaams Fonds. Een kritiek kan zijn dat er dubbel werk moet worden gedaan maar anderzijds is er het voordeel van de multidisciplinaire benadering. We zouden uiteraard ook het comité zelf multidisciplinair kunnen maken maar we hebben nu eenmaal gekozen voor een andere weg.

De heer Willy Vandamme : Ik zie de taken van de regionale hulpverleningscel anders : ze moet zorgen voor de afstemming van de jeugdhulpverlening, voor het stimuleren van de samenwerking, voor coördinatie enzovoort.

Mevrouw Patricia Ceysens : Ons voorstel gaat verder.

De heer Willy Vandamme : De cel kan bijvoorbeeld ook zorgen voor het samenbrengen van derdelijns-hulpverlening. Ik vraag me echter af of ze ook een sluisfunctie moet krijgen. Ik vrees dat de doorstroming daardoor zal geblokkeerd worden.

De heer Lucien Rahoens : Ik durf me nog niet uitspreken over het systeem dat wordt voorgesteld. Er zijn immers nog veel open vragen : moet het instrument altijd verplicht worden gebruikt of dient het ad hoc te worden ingeschakeld ? Is het advies

bindend of niet ? Het nut van het instrument zou kunnen zijn dat de discussie over waar de jongere thuis hoort, kan worden ondervangen. In dat geval moet het advies bindend zijn.

Mevrouw Patricia Ceysens : De heer Vandamme stelt blijkbaar voor dat elke instantie afzonderlijk voor de screening zou instaan en dat pas daarna wordt samengewerkt. Wij willen dat de onderlinge afstemming al vroeger gebeurt. Het is bijvoorbeeld belangrijk vroegtijdig vast te stellen dat een jongere in een POS autistisch is.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Hebben we uw zorg niet via de regie van de hulpverlening opgevangen ?

De heer Karel Henderickx : Het is belangrijk dat sommige jongeren tijdig worden gescreend. Het Vlaams Fonds heeft een aantal voorzieningen daartoe gemachtigd. Dat kan ook voor de bijzondere jeugdbijstand gebeuren. Is er nood aan toewijzing naar de sector ?

De heer Herbert Van Keymeulen : Ik kan meegaan met het idee dat we de verschillende sectoren in het bredere geheel van de jeugdzorg samenbrengen volgens het 'zonnestelselmodel', met dien verstande dat ik een voorbehoud wens te maken voor de gedwongen hulpverlening.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Het gebrek aan multidisciplinariteit van de CBJ's werd destijds veroorzaakt door het ambtenarenstatuut. In plaats van naar een andere organisatievorm te zoeken, zou men beter de comités hervormen.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Komt dan de verbinding met de andere sectoren niet in gevaar ?

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Een multidisciplinaire aanpak kan zowel de CBJ's als de sociale diensten van de jeugdrechtbanken op zich al ten goede komen. Niet elke jongere moet gescreend worden.

De heer Bert Florizoone : Laten wij ons vooral niet overhaasten.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Het ontwerp spreekt over middellange termijn.

De heer Bert Florizoone : De meningen zijn zowel binnen als buiten de sector verdeeld. Voor sommige problemen vormt het voorstel een oplossing. Zo kan de organisatie van een permanentiegraad de opvang van dringende problemen verbeteren. Ook

een multidisciplinaire samenstelling kan een en ander oplossen. Het voorstel is daarom in elk geval het overwegen waard. Het lijkt echter in strijd met recente ontwikkelingen : zo werden licentiaten niet eens toegelaten tot het laatste examen voor consultant. Vergeet echter niet dat de onthaal-, observatie- en oriëntatiecentra (OOOC) reeds multidisciplinair samengesteld zijn. Worden zij overbodig ?

Het is overigens zo dat MOF-jongeren in de praktijk niet noodzakelijk altijd voor het parket of de jeugdrechter verschijnen. Beide kunnen immers alsnog vragen aan de CBJ's om vrijwillige opvang te organiseren. Komt het gezag van de CBJ niet in gevaar door dit voorstel ? Worden zij dan geen louter formeel adviesorgaan ?

Mevrouw Patricia Ceysens : We proberen hier precies deze knoop te ontwarren. De inzet is een goede begeleiding van de probleemjongeren.

Mevrouw Brigitte Hänsch : Jaren geleden had men de bedoeling om de jeugdrechter alleen een strafrechtelijke bevoegdheid te geven. In de praktijk is de jeugdrechter niet alleen strafrechter, maar ook burgerlijk rechter. Hij denkt in beide patronen, omdat hij bijvoorbeeld ook vertrouwd is met echtscheidingsgevallen. De jeugdrechter vraagt nu advies aan de OOOC. Wat als een multidisciplinair team iemand foutief verwijst ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Zij verwijzen niet, maar adviseren.

Mevrouw Brigitte Hänsch : Het blijft alsnog een open vraag of het advies bindend zal zijn of niet.

Mevrouw Patricia Ceysens : Wij pleiten voor een afzonderlijke afhandeling voor MOF- en POS-jongeren. Zo hopen we o.m. het stigma van de MOF te verminderen.

Mevrouw Anita Wouters : Dat doet mij denken aan het interessante Nederlandse model van de bureaus jeugdzorg die goed blijken te werken. Bij ons gaat toch wel een en ander fout. Laten wij dit voorstel niet zomaar weggooiën.

De heer Jan Bosmans : De CBJ's vormen het koninginnenstuk van de hervorming van de bijzondere jeugdzorg. Laten wij hen respectvol benaderen wanneer we hun profiel hertekenen. De knoop kan ontward worden door eerst en vooral hun verschillende functies te analyseren.

Het is goed dat professionaliteit en multidisciplinariteit toenemen, maar dan moeten wij valideren

van wat reeds bestaat. Een en ander moet intersectoraal gelden, dus ook voor de bemiddelingscommissies bijvoorbeeld.

Mevrouw Cecile Deckers : Ik vrees voor het drempelverhogend effect van de nieuwe structuur. De Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning zijn door hun laagdrempeligheid zeer waardevol.

Mevrouw Christine Dupont : De multidisciplinariteit wordt het best intersectoraal georganiseerd. Eventueel kan men het het voorwerp maken van een experiment. De multidisciplinariteit hoeft daarom niet in één team gestalte te krijgen, maar kan geconcretiseerd worden door de betrokken hulpverleners bij de beoordeling van een dossier te betrekken.

Er moet vermeden worden dat de jongere tussen de mazen van het net valt. Wie een dossier opneemt, draagt ook de verantwoordelijkheid de jongere niet te laten vallen.

De heer Willy Vandamme : Er kan voorzichtig geëxperimenteerd worden met het multidisciplinair team. De screeningfunctie kan uitgeteerd worden voor zeer ernstige gevallen.

Ik pleit ervoor de comités te behouden, maar ze te bekijken vanuit de specifieke missie van de BJZ, nl. het maatschappelijk noodzakelijke ingrijpen. In functie daarvan moet bekeken worden wie, met welke deskundigheid, deel moet uitmaken van het bureau van het comité. Men moet afstappen van de idee dat alleen vertegenwoordigers van de maatschappij in het bureau moeten zetelen. Multidisciplinariteit is gewenst.

Welke rol zullen de consultants van de sociale diensten spelen in de toekomst ? De multidisciplinaire samenstelling zal afhangen van die rol.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : We moeten er over waken dat er niet overal een verschillende lokale aanpak van de bijzondere jeugdzorg ontstaat.

Bovendien zouden we ook eens ons licht moeten opsteken bij de Franse Gemeenschap. De jeugdrechter kan daar als scheidsrechter optreden bij conflicten in de vrijwillige hulpverlening, zonder dat de vrijwillige hulpverlening daarom wordt stopgezet. Bij gedwongen hulp kan een cliënt vrijwillige hulp voorstellen aan de rechter. De rechter kan weigeren, maar moet die weigering wel motiveren.

In de nota zijn de verwijzingen naar de consultants al te negatief. De consultants verdienen onze waardering. Er gebeuren veel goede zaken. Dit zou in de nota uitdrukkelijk moeten vermeld worden

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Het is een goede zaak dat er overal meer en meer in multidisciplinaire teams wordt gewerkt. Het voordeel van dit voorstel van de commissie is dat de beslissing vooraf wordt genomen, zodat het oneigenlijk gebruik van de BJZ wordt vermeden.

Ik denk dat er nood is aan een hulpdienst voor hulpverlenende instanties. Enkele jaren geleden heeft men in Nederlands Limburg een experiment opgestart met zogenaamde diagnose- en interventiecentra's (DIC) waarbij één team verantwoordelijk was voor screening, diagnose en doorverwijzing. Dat team bracht het gezag van de verschillende sectoren niet in het gedrang, maar verreed wel dat iemand verkeerd terecht kwam. We zouden eens moeten nagaan of de problemen die werden gesignaleerd, zoals een hogere drempel en een te grote case-load, daar ook optreden.

De heer Paul Verbiest, Onthaal en Oriëntatiecentrum de Zandberg : Ik wil het even hebben over één bepaalde werkvorm, namelijk de onthaal-, observatie- en oriëntatiecentra (OOOC's). Het comité en de rechtbank kunnen een diagnose vragen. Niet alle jongeren moeten door een OOOC passeren. Ik wil de noodzaak van een regionale dienst voor screening niet ontkennen, maar de bestaande diensten moeten er wel bij betrokken worden.

De heer Louis Vermeiren : Als we de OOOC's buiten de BJZ plaatsen, verdwijnt het gevoel dat die OOOC's alleen maar voor de BJZ werken.

De heer Paul Verbiest : Opname in een OOOC kan ook als een onderzoek beschouwd worden, maar wordt jammer genoeg nog veel te vaak ervaren als een soort van plaatsing.

De heer Dirk Vos : Ik denk dat het voorstel heel interessant is. Er moet wel rekening gehouden worden met het feit dat veel adviezen van OOOC's onuitvoerbaar zijn bij gebrek aan doorverwijzingsmogelijkheden. Indien de OOOC's deze functie krijgen, moeten ook de middelen worden vrijgemaakt om effectief uit te voeren wat zij adviseren.

De heer Karel Henderickx : De helft van alle jongeren die opgenomen worden in een OOOC gaan niet verder naar de BJZ. Screening is dus zeker nuttig. In de tekst wordt onvoldoende aandacht besteed aan de rol van de jeugdrechtbanken. Noch-

tans is de rol van de jeugdrechtbanken in het geval van een POS volledig een Vlaamse bevoegdheid. We moeten de jeugdrechter wellicht de bevoegdheid geven van een neutrale beslissingsinstantie in het geval van conflicten in de gewone hulpverlening. Daarna kan het dossier terug doorgegeven worden aan de hulpverlening.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, de voorzitter : We moeten onze zin over de functie als sluis en buffer dus verduidelijken.

Mevrouw Patricia Ceysens, waarnemend voorzitter : Ik geloof niet dat ons voorstel de drempel van het systeem zou verhogen. De cliënt ziet immers dezelfde aanmeldingspunten : wij creëren geen nieuwe toegangspoort, maar bouwen achter die poorten een nieuwe structuur uit.

De heer Ralf Hallaert : Bestaat het gevaar niet dat de multidisciplinaire teams wachtkamers worden voor de probleemgevallen die al de tijd dat ze daar vertoeven, niet worden geholpen ? Wat is de rol van de consultant in dit schema ?

Mevrouw Patricia Ceysens, waarnemend voorzitter : Volgens ons treden consultants op als trajectbegeleider.

De heer Jean Stevens, Vlaams fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap : Is het denkbaar dat de provinciale evaluatiecommissie advies vraagt aan het multidisciplinaire team als ze geconfronteerd wordt met personen met een handicap die liever in de gehandicaptenzorg dan in de bijzondere jeugdzorg terecht komen, om stigma te vermijden ?

Mevrouw Patricia Ceysens, waarnemend voorzitter : Het voordeel van de multidisciplinaire teams is dat ze zeker de oplossing zullen zoeken die het best geschikt is. We moeten dit nog verder in de commissie bespreken. De heer Stevens is blijkbaar veeleer voorstander van een functieomschrijving van de teams als een adviesinstantie voor wanneer men er zelf niet uitgeraakt.

De heer Karel Henderickx : Men dient eerst duidelijk de functie te bepalen van de multidisciplinaire teams. Als die alleen zouden instaan voor screening en indicatiestelling, ben ik van mening dat er al organisaties bestaan die die functie kunnen uitvoeren.

Nog een instelling creëren zou alleen maar geldverspilling zijn. Als de teams meer moeten doen en erover waken dat de hulpvrager de hulp krijgt die

hij nodig heeft, moeten ze organisatorisch uitgebouwd worden voor deze functie.

De heer Herbert Van Keymeulen : Ik meen dat er een zekere eensgezindheid bestaat dat er nood is aan multidisciplinaire teams en een methodiek om screening en diagnose te optimaliseren. Het blijft nog een open vraag op men per regio de adviesorganen voor diagnose centraal of sectoraal gaat organiseren.

De rol van de bemiddelingscommissies is van een andere orde. Ze hebben een sluisfunctie en dienen zoveel mogelijk te vermijden dat kinderen in een POS bij de jeugdrechtbank terecht komen.

De heer Toon Walschap : De vraag rijst wat er gebeurt als er een diagnose gesteld is. Vaak hebben ouders liever een psychiatrische diagnose dan dat ze moeten toegeven dat er iets fout gelopen is in de opvoeding. Wie kan er ingrijpen eens er een diagnose is gesteld ? Als de diagnose niet wordt opgevolgd, gaat het dossier terug naar het comité en vervolgens naar de bemiddelingscommissie. Als deze laatste niet tot een consensus komt, wordt het dossier naar de jeugdrechtbank doorverwezen. Is het niet beter dat de jeugdrechter onmiddellijk kan ingrijpen en dat de bemiddelingscommissies worden afgeschaft ?

Mevrouw Brigitte Hänsch : In de gevallen waar mensen tot dialoog en betere inzichten zijn gekomen, kan ik momenteel de zaak niet opnieuw doorverwijzen naar de comités. Het zou een hele vooruitgang zijn als dat wel mogelijk zou zijn. Na een proefperiode kan de zaak dan definitief door de rechtbank worden afgesloten.

Mevrouw Patricia Ceysens, waarnemend voorzitter : Mevrouw Hänsch vraagt dus dat de jeugdrechtbank het dossier zou kunnen afsluiten.

De heer Jan Bosmans : Het vrijwillig karakter van de hulpverlening kan ook buiten de bijzondere jeugdzorg in het gedrang komen, bijvoorbeeld wanneer jongeren op advies van de geneesheer in de gehandicaptenzorg zijn terechtgekomen. Ook in die gevallen moeten hun rechten gevrijwaard worden.

Ik ben van mening dat de bemiddelingscommissie haar verdienste heeft gehad. Als we ze evalueren moeten we oog hebben voor de hele werking ervan en ons niet beperken tot haar functie van sluis. Wat zijn de relaties tussen het comité, de bemiddelingscommissie en jeugdrechtbank ?

Het multidisciplinaire team beslist over de toegang tot het systeem, maar wat is de concrete taak van de hulpverlener in de bijzondere jeugdzorg ? De relatie tussen cliënt en hulpverlener is cruciaal. Deze laatste dient niet voor alles het fiat te vragen van het comité.

De heer Karel Henderickx : De huidige bemiddelingscommissie heeft twee duidelijke functies, die van bemiddelaar en van scheidsrechter. Als men pleit voor de afschaffing van deze commissie, moeten deze opdrachten toch door iemand uitgevoerd worden. Ik neem aan dat men niet van plan is bemiddeling en arbitrage onmogelijk te maken.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Volgens de commissie is een belangrijke functie van de consulent trajectbegeleiding. Men kan niet alles aan de instelling overlaten. Er is immers een groep jongeren die frequent verandert van dienst of instelling. Toch is er nood aan een vaste figuur om de jongere en het gezin te volgen.

De heer Jan Bosmans : Men mag niet te veel vragen van de consulent, hij kan niet instaan voor de beheersing van de kosten, de diagnose en hulpverlening.

Mevrouw An Huybrechs, Ondersteuningsteam migranten Bijzondere Jeugdzorg : Ik ben geen voorstander van het afschaffen van de bemiddelingscommissie of van de regel van 45 dagen. Die bepalingen bieden in het geval van migranten een belangrijke externe motivatie om in de vrijwillige hulpverlening te blijven. Dit is een stok achter de deur. Na verloop van tijd krijgen de mensen meer inzicht in de zin en het belang van de hulpverlening. Mettertijd beginnen ze dan gemotiveerd meewerken.

De heer Louis Vermeiren : Dit is een correcte opmerking : wanneer de mensen voor de jeugdrechtbank moeten verschijnen, ervaren ze de hulpverlening als een vorm van dwang. Mettertijd wordt dit echter niet meer ervaren als een straf maar als reële hulp.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Een van de belangrijke voordelen van de bemiddelingscommissie is dat alle partners rond de tafel gebracht worden, zodat overeenstemming kan bereikt worden. Er bestaat ook een mogelijkheid van doorverwijzing naar de gerechtelijke hulpverlening. Wanneer mensen niet gehoord worden door de commissie maar rechtstreeks zijn doorverwezen naar de jeugdrechtbank, voelen ze zich in hun rechten geschaad. Ik meen dat het in de huidige structuren, met de hui-

dige gedwongen hulpverlening, niet mogelijk is de bemiddelingscommissie af te schaffen.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : De bemiddelingscommissie werd jaren geleden gunstig ontvangen omdat ze er zou toe bijdragen dat de hulpverlening uit de gerechtelijke sfeer zou blijven. Nu blijkt dat maar een vijfde van de dossiers door het cliënteel zelf voor de commissie worden gebracht. Zijn die dan onvoldoende ingelicht over het bestaan van de bemiddelingscommissie ? Wijst dit cijfer niet op gebrek aan geloof of vertrouwen van het cliënteel in deze instantie ?

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Dit is een algemeen cijfer. Er bestaat echter een groot verschil tussen de verschillende regio's. Dit hangt af van het beleid van het comité. Als het comité zelf naar de bemiddelingscommissie stapt, of de jongere en de ouders daartoe motiveert, worden er vanzelf minder bemiddelingsverzoeken gedaan door het cliënteel.

Mevrouw Brigitte Hänsch : Mijn ervaring met de bemiddelingscommissies is dat ze even beschikbaar zouden moeten zijn als de jeugdrechter.

Mevrouw Anita Wouters : Heel veel gezinnen weten niet van het bestaan van de bemiddelingscommissie.

De heer Karel Henderickx : Er wordt door dat cijfer in de laatste zin in de tweede paragraaf op pagina 141 geïnsinueerd dat er iets mis is met de bemiddelingscommissie. Maar het cijfer op zich zegt niet veel.

De heer Toon Walschap : Er werd hier net gezegd dat de bemiddelingscommissies kan dienen als stok achter de deur. Daar heb ik zo mijn bedenkingen bij. Het was in elk geval niet de oorspronkelijke bedoeling bij de oprichting van de commissie. Bemiddeling is trouwens een proces en dus volstaat het niet mensen samen of een voor een te horen. Misschien functioneert de bemiddelingscommissie vrij goed, maar dan heeft ze wel geen correct naam. Bemiddeling is immers niet hetzelfde als arbitrage of dreigen met de stok achter de deur.

De heer Herbert Van Keymeulen : De bemiddelingscommissie heeft een negatief imago, omdat ze in het begin niet echt goed kon werken. Het zogenaamde gerechtelijk luik van de gecoördineerde decreten is immers heel laat in werking getreden. Daardoor hadden de bemiddelingscommissies genoeg geen cases. Het belang van de bemiddelingscommissies is echter jaar na jaar gegroeid. Bijna in de helft van de gevallen komt men tot be-

middeling. De werking ervan moet vanzelfsprekend wel geoptimaliseerd worden door meer vorming en training. Dit systeem van bemiddeling als methodiek is uniek.

De heer Bert Florizoone : Ik ben een voorstander van het behoud van de bemiddelingscommissies, al ben ik het ermee eens dat de werking ervan geoptimaliseerd kan worden. De cijfers op pagina 141 zijn zeer misleidend. Bepaalde comités zetten zelf de stap naar de bemiddelingscommissie maar doen dat na overleg met de ouders. In de cijfers wordt dit echter opgenomen als een geval waarin het comité het initiatief neemt. Er zijn wel grote verschillen tussen de regio's. Daaraan moet iets gedaan worden.

De heer Jan Bosmans : Men moet in elk geval garanderen dat de commissies overal ongeveer op dezelfde manier werken. Wanneer de bemiddelingscommissie zo belangrijk is in de bijzondere jeugdbijstand, dan begrijp ik niet hoe ieder objectief gegeven erover ontbreekt. We missen in elk geval een objectieve beschrijving en analyse van de situatie.

De heer Karl Hanson : De bedoeling bij de oprichting van de bemiddelingscommissies was om hulpverlening en gerecht te scheiden. Belangrijker dan het cijfer op pagina 141 is de vraag wat er gebeurt met de gevallen waarin bemiddeling niet tot een oplossing leidt. Gaan die alle naar de jeugdrechtbank ?

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Tien jaar geleden gingen negentig percent van de dossiers naar de rechtbank. Nu gebeurt dit in minder dan de helft van de gevallen.

De heer Karl Hanson : Wanneer men soms dreigt met een interventie van de bemiddelingscommissie, hoe is het dan eigenlijk gesteld met het vrijwillig karakter van de hulpverlening ?

Toon Walschap : Deze cijfers geven een onjuist beeld van de werking van de bemiddelingscommissie.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Een bemiddeling is geslaagd als we de juiste hulp hebben kunnen bieden, eventueel kan het gaan over gedwongen hulp. Iedere organisatie in de BJZ heeft een stok achter de deur. Zelfs bij gedwongen hulpverlening wordt er nog altijd onderhandeld.

De heer Marc Parmentier : Ik zou dat graag willen geloven, maar in de praktijk blijkt dat de dader interfamiliaal het slachtoffer kan afschrikken door te

dreigen met de strafrechter. Bij vrijwillige hulpverlening blijft het misbruik soms duren.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Ook bij gedwongen hulpverlening is het moeilijk om intrafamiliaal geweld te stoppen.

De heer Michel Rosius, VZW De Oever Hasselt : Hulpverlening is per definitie minstens voor een deel vrijwillig. Maatregelen worden opgelegd. Het in theorie strikte onderscheid tussen CBJ en jeugdrechtbank, is er niet altijd in de werkelijkheid. Een comité legt soms hulpverlening op zonder dat de betrokkene rechtsbescherming geniet : dwang kan al in een ongelegitimeerde fase meespelen. Anderzijds moet de hulpverlening nog contact altijd contact nemen met de cliënten, zelfs bij een plaatsing door de jeugdrechter.

De heer Ralf Hallaert : Viervijfde van de plaatsingen gebeuren via de jeugdrechtbank. Alle plaatsingen worden voorgelegd aan de bemiddelingscommissie. In sommige situaties moet onmiddellijk gereageerd worden. Wij kunnen echter niet altijd onmiddellijk optreden omdat we geen informatie krijgen van het comité. We moeten het onderzoek opnieuw uitvoeren. Dat is tijdsverlies.

Mevrouw Patricia Ceysens : Als we nu de bemiddelingscommissies zouden afschaffen, bestaat het gevaar dat men ons over enkele jaren vraagt om de comités af te schaffen. Het goede aan de bemiddelingscommissie is dat de mensen een duidelijk verschil zien tussen de vrijwillige hulpverlening van de comités en de jeugdrechtbank. Het probleem is niet dat de comités en de bemiddelingscommissies uiteindelijk toch nog de jeugdrechter moeten inschakelen. Het probleem is het tijdverlies. Kunnen we dit niet oplossen door de hulpverlening aan strikte termijnen te koppelen ?

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : De gemiddelde termijn is drie weken, soms is het zelfs maar één dag.

De heer Karl Hanson : Men zou moeten vertrekken van het kind dat op zoek is naar hulp. Nu draait men de zaak om. Het lijkt wel dat het de bedoeling is een onafhankelijk systeem op te richten dat op zoek gaat naar cliënten.

De heer Karel Henderickx : Nu herbeginnen wij het debat van deze morgen over de legitimatie van de BJZ. We willen een gedwongen optreden zo lang mogelijk uitstellen onder andere omdat vrijwillige hulpverlening efficiënter is. De formele realisatie hiervan maakt een aantal regels noodzakelijk die inderdaad een negatief effect hebben : soms

komt men in een cirkel terecht. We moeten eerst de verschillende noodzakelijke functies bespreken : de bemiddeling, de scheidsrechterlijke functie,... Welke zijn er, wie moet ze uitoefenen, moeten ze al dan niet gescheiden worden ? Het is niet goed dat we de verschillende discussies door elkaar voeren.

De heer Toon Walschap : De bemiddeling gebeurt vooral bij de comités. Het is niet de bedoeling om nu de bemiddelingscommissie af te schaffen en later de comités.

We vragen ons af op welke manier de sociale diensten van de rechtbank en de comités kunnen geïntegreerd worden. Hoe kunnen ze hun werking op elkaar afstemmen ? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat ze informatie kunnen uitwisselen ? Het is niet mogelijk om termijnen te verbinden aan de begeleiding van de comités. Sommige dossiers worden immers volledig in het comité afgehandeld. Het is moeilijk te bepalen wanneer men tijd verliest.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Het is de bedoeling om nu over de functies te praten. We moeten momenteel nog niet te veel spreken over de onderlinge verhoudingen of de samenstelling van de verschillende organen.

De heer Herbert Van Keymeulen : Deze ochtend hebben we allemaal het belang van de subsidiariteit bevestigd. Als we deze subsidiariteit ten volle willen laten werken, is het noodzakelijk om de werking van de bemiddelingscommissie te optimaliseren. We hebben geen alternatief voor de bemiddelingscommissie.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Het is belangrijk dat er een onafhankelijke instantie bestaat die kan bemiddelen. Een cliënt komt soms in conflict met een consulent. Een consulent raakt soms uitgekeken op een cliënt. Iedereen heeft recht op nieuwe kansen. De bemiddelingscommissie kan deze kansen geven.

Het is belangrijk dat zoveel mogelijk actoren uit de jeugd- en gezinshulp bij de bemiddelingscommissie worden betrokken. Soms loopt een bemiddeling vast doordat de consulent niet het mandaat heeft meegekregen om een beslissing te nemen. Hiermee moet rekening worden gehouden.

Mevrouw Christine Dupont : Is het niet zinvol om het multidisciplinaire team in dit verband een rol te geven ? Dit team kan vaststellen dat er problemen zijn met het vrijwillige karakter en dat er nood is aan bemiddeling. Op deze manier kunnen

zowel de bemiddelingscommissie als het multidisciplinaire team zinvolle afzonderlijke functies krijgen.

De heer Karel Henderickx : Het multidisciplinaire team kan zo niet optreden als neutrale instantie. Het is betrokken partij, doordat het al een analyse heeft gemaakt.

Er moet rekening mee worden gehouden dat bemiddeling een specifieke functie is die een eigen methodiek vergt.

De heer Jan Bosmans : De functie moet blijven. De vormgeving is een ander probleem. We hebben de principes van emancipatie, gezinsgerichtheid en subsidiariteit onderschreven. Iedereen in de bijzondere jeugdzorg moet deze beginselen respecteren. Er moet zoveel mogelijk op basis van vrijwilligheid worden gewerkt. Omtrent de relatie tussen comité en bemiddelingscommissie bestaan er nog heel wat problemen.

Een objectieve instantie is een edel doel, maar daartoe zijn er waarborgen nodig. De bufferfunctie moet goed bewaakt worden.

Mevrouw An Huybrechs : Er moet uitgegaan worden van de belevingswereld van de betrokkenen. Zo verwachten migranten geen hulp van buiten de eigen familie. Alle andere hulp wordt als dwingend beschouwd. Het is daarom heel belangrijk dat de grenzen en de structuren duidelijk worden gemaakt. Zo kunnen de migranten zelf zien dat de hulp in hun eigen belang is.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : We moeten nog goed nadenken vooraleer we aanbevelingen doen in verband met de bemiddelingscommissie en de comités.

Bij slechts een vijfde van de dossiers werd de hulp door de cliënten zelf aangevraagd. Het is dan ook erg belangrijk dat er een plaats is waar jongeren en hun ouders met vragen terecht kunnen. Dit kan regionaal georganiseerd worden. Daarom is het van belang dat dit intersectoraal wordt geregeld.

Mevrouw Christine Dupont : Ook binnen Onderwijs zitten we met de vraag of er behoefte is aan een aanspreekpunt.

De heer Karel Henderickx : De werkgroep Kinderrechten binnen de Vlaamse administratie heeft in dit verband een voorstel gedaan tot oprichting van een kinderrechtenvrijplaats. Kinderen kunnen er informatie krijgen, gehoord worden enzovoort. Er

werd afgesproken dat dit op lokaal vlak diende te worden georganiseerd en zeker niet op school. De organisatie zou moeten gebeuren op het niveau van het algemeen welzijnswerk en het jeugdwerk.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Een andere conclusie was dat het niet de bedoeling mocht zijn om iets nieuws uit te vinden. Bij de ene gemeente zou de jongere in de bibliotheek terecht kunnen ; in de andere in het gemeentehuis enzovoort. Door bijkomende aanspreekpunten of overleginstanties te creëren bestaat immers het gevaar dat kinderen, ouders en hulpverleners door het bos de bomen niet meer zien. Daarom is het beter om te optimaliseren wat nu al bestaat.

De heer Jan Bosmans : Het niet-particuliere karakter, waaraan gerefereerd wordt in de eerste aanbeveling, is geen garantie voor een transparante beslissing. Transparantie is nochtans essentieel.

Mevrouw Ingrid Van Eetvelt : Ik ben het daar volledig mee eens.

7. Preventie

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Dan beginnen we nu met het laatste punt : preventie. We hebben vijf aanbevelingen geformuleerd en vragen nu uw mening daarover.

De heer Dirk Vos : Jongeren laten participeren aan het hulpverleningsproces werkt preventief. Dat moet duidelijker naar voren komen in de tekst.

De heer Jan Bosmans : Verschilt deze interdepartementale werkgroep met deze waarvan sprake in de hoofdstukken over hulpverlening en legitimering ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Hier zijn inderdaad nog andere partners actief.

Mevrouw Kathy Lindkens : Preventie is een veel ruimer begrip. Ook het stedelijk beleid en cultuur spelen een preventieve rol. Bovendien begint preventie in een vroeger stadium.

De heer Jozef Pelgrims, Kind en Gezin : Kind en Gezin doet al jaren aan preventie. We proberen zo vlug mogelijk aanwezig te zijn in gezinnen waar problemen de kop opsteken. We doen op verschillende manieren aan preventie : residentiële opvang, projecten, gebruik maken van het aanwezige netwerk, ... Kind en Gezin zit op dezelfde golflengte als deze commissie.

Mevrouw Nicole Vettenburg, onderzoeksgroep Jeugdcriminologie KULeuven : In de nota wordt de term 'jeugdwelzijnspreventie' gebruikt. Het begrip 'welzijn' hierin verwijst naar een situatie waarin de problemen zich reeds manifesteren (zie bijvoorbeeld het onderscheid tussen jeugdwerk en jeugdwelzijnswerk), terwijl verder in de tekst ook de basisvoorzieningen als onderwijs, huisvesting, werkgelegenheid, cultuur, enzovoort, vermeld worden. Het is niet duidelijk waar de jeugdwelzijnspreventie zich situeert ten aanzien van de algemene preventie, noch ten aanzien van de preventie binnen de bijzondere jeugdzorg.

De heer Karel Henderickx : Er wordt evenmin iets gezegd over preventie binnen de bijzondere jeugdzorg. Kan die blijven bestaan of moet die worden afgestemd op alle andere vormen van preventie ? Men zou kunnen observeren of een of andere problematiek zich met een hogere dan een normale frequentie voordoet in een of andere regio of locatie.

De heer Herbert Van Keymeulen : We moeten werken binnen een groter geheel waarbinnen de bijzondere jeugdzorg zijn eigen rol speelt. Is dat mogelijk ?

De heer Marc Parmentier : Waar vind ik de relatie met de stedelijke preventieraden terug ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Dat zit vervat in de laatste aanbeveling. Het meeste lokale preventiebeleid wordt federaal gestuurd.

Mevrouw Nicole Vettenburg : De bevoegdheidsverdeling tussen de Vlaamse en federale overheid is een belangrijk punt. Toch bestaat de mogelijkheid om dit lokaal te organiseren, wat meteen ook neutraler is. Voor mij is dit algemene preventie.

De heer Walter Vandeneede, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, afdelingshoofd Algemeen Welzijnsbeleid : Voor het eerst is hier sprake van preventie vanuit de jeugdwelzijnsvoorzieningen. Alle welzijnsvoorzieningen moeten preventie uitbouwen.

Elke voorziening moet voor zichzelf uitmaken welke plaats zij wil innemen. Nu is men al te vaak naast elkaar bezig waardoor blinde vlekken ontstaan.

Op administratief vlak moeten alle betrokken actoren de handen in elkaar slaan om preventie

samen verder uit te bouwen. Deze stappenlijst kan daartoe een leidraad zijn.

Mevrouw Kathy Lindekens : Iedereen was op zijn eigen manier bezig met preventie. Er was geen continuïteit.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Vaak rijst de vraag of de bijzondere jeugdzorg zich wel moet bezighouden met structurele preventie. Maar wie moet het doen als er zich niemand anders mee bezighoudt ? Het is dan ook interessant om het project Lettertjes in de Soep te vermelden. Dat is uitgegroeid tot een werkgroep, die ook een studiedag heeft georganiseerd. Het project is nadien stilgevalen. Nochtans zijn er fundamentele zaken gezegd die men niet zomaar kan laten liggen.

De heer Herbert Van Keymeulen : Het is onmogelijk om een goed preventiebeleid te voeren zonder een monitoringsysteem. Cijfermateriaal is onontbeerlijk.

De heer Jan Bosmans : De leemten worden duidelijk geïllustreerd door de ontwikkelingen in de diverse sectoren. Zo worden de centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning gedwongen een doelgroepenbeleid te voeren tot de leeftijd van zes jaar. Een structurele regelgeving voor de private gezinsplaatsingsdiensten liet te lang op zich wachten ondanks de preventieve effecten van deze diensten.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Het grote nadeel van een geslaagde preventie is dat men nooit cijfers kan voorleggen. Een preventie die werkt, is moeilijk bewijsbaar, omdat men de gedaalde cijfers altijd anders kan uitleggen. Het probleem is echter dat men altijd cijfers nodig heeft om middelen te verkrijgen om iets te realiseren.

De heer Paul Taveirne : Ik heb moeite met het begrip jeugdwelzijnspreventie. Men wil jeugdwelzijn voorkomen ? Dit lijkt me vreemd.

De heer Walter Vandeneede : Het zou interessant zijn dat iemand de teamvergaderingen bijwoont en luistert naar de bespreking van de dossiers met een oor voor de maatschappelijke oorzaken. Terwijl de hulpverleners zoeken naar oplossingen voor het gezin, kan die persoon dan nagaan hoe die oorzaken voorkomen kunnen worden. Vervolgens kunnen de vertegenwoordigers van de diverse sectoren samenwerken en de problemen preventief aanpakken.

Mevrouw An Huybrechs : Een van de aanbevelingen is dat de jeugdwelzijnspreventie prioritair lokaal wordt georganiseerd. Dit spreekt voor zich. Uit ervaring weet ik echter dat een lokaal subsidiëeringsbeleid negatief kan werken. In Antwerpen zijn de subsidies voor het jeugdwelzijn afgebouwd, omdat deze sector zich onvoldoende kon verdedigen. Zwakke groepen blijven in de kou staan als de subsidiëring niet vanuit de overheid gegarandeerd blijft.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Het is nodig om de zaken op een rij te zetten. Mevrouw Vettenburg heeft al belangrijke conclusies getrokken. Hiermee kan eventueel rekening gehouden worden.

De heer Marcel Schouterden : Wat ik mis in de algemene preventie, is een goede beeldvorming van de jeugdhulpverlening. Dat is immers bevorderlijk voor het vinden van toegang tot noodzakelijke hulp. Momenteel is dat niet altijd het geval. De hulpverlening heeft nog te vaak een beschuldigend karakter.

De heer Paul Taveirne : Ik heb het nog altijd moeilijk met de term jeugdwelzijnspreventie. Waarom spreken we niet over preventie van de schending van kinderrechten ? Het uiteindelijke doel van de preventie is het welzijn van de jeugd.

De heer Karl Hanson : De term preventiestrategie heeft zowel betrekking op het voorkomen van schendingen als op het vergroten van de voordelen. Het project Lettertjes in de Soep is een voorbeeld van dat laatste.

Mevrouw Nicole Vettenburg : Ik ben ook niet gelukkig met de term jeugdwelzijnspreventie. Het is het moment om de terminologie te zuiveren. Ik heb zelf geen kant-en-klare term. Ik wijs er verder op dat zowel het bevorderen van positieve factoren als het wegwerken van negatieve factoren (offensief en defensief) deel kan uitmaken van elke preventieve actie, waar ze zich ook op de probleemwordingslijn bevindt.

De heer Karl Hanson : Ik wou alleen maar zeggen dat de term niet alleen betrekking heeft op het voorkomen van schendingen. Misschien kan men de term jeugdwelzijns promotie gebruiken naar analogie met gezondheids promotie.

De heer Jean Stevens : Ik vind de preventie van de schending van kinderrechten een te enge term. Men dient immers ook te voorkomen dat bijvoor-

beeld kinderen in een POS op termijn een persoonlijkheidsstoornis ontwikkelen.

De heer Dirk Vos : Men realiseert zich onvoldoende dat de kinderrechten ook betrekking hebben op het milieu waarin men verblijft. Ieder kind heeft recht op onder meer een goede woning en voldoende voedsel.

Mevrouw Kathy Lindekens : Men kan de chronische situaties ook vermijden door een betere screening en preventie.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey, voorzitter : Sommige van de hier besproken punten, onder meer de verwijzings- en beslissingsstructuur van de bijzondere jeugdzorg, moeten in de commissie ad hoc opnieuw aan bod komen. We zijn echter wel gebonden aan een strikte timing. Als we het dossier voor de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement willen brengen, moeten we onze conclusies voor het paasreces formuleren. Dat betekent dat we op sommige punten wellicht voorwaardelijk zullen moeten spreken. Hopelijk zal dit dat wel een aanzet betekenen voor het volgende parlement.

Verder wil ik benadrukken dat we zeer blij geweest zijn met de actieve betrokkenheid van de mensen van de sector. We hopen dat het Vlaams Parlement u op een goede manier zal vertegenwoordigen. Ook de medewerking vanuit het kabinet en de administratie was volgens ons voorbeeldig. Dat is een precedent in dit parlement. Namens de hele commissie wil ik u allen oprecht danken voor uw medewerking.

KOSTPRIJSRAMING

AANBEVELINGEN COMMISIE AD HOC BIJZONDERE JEUGDZORG VLAAMS PARLEMENT

SIMULATIE DOOR HET KABINET VAN DE HEER LUC MARTENS,
VLAAMS MINISTER VAN CULTUUR, GEZIN EN WELZIJN

Raming van de de kostprijs van de aanbevelingen van de commissie zoals geformuleerd in het ontwerp van maatschappelijke beleidsnota dd. 17 februari 1999 (de aanduiding p+cijfer verwijst naar de pagina waar de betrokken aanbeveling vermeld staat). Bedragen in miljoen frank op jaarbasis.

In deze oefening worden de aanbevelingen omgezet in te ondernemen acties teneinde concrete berekeningen te kunnen doen, zonder evenwel uitspraak te doen of dit voor de betrokken aanbeveling de enig mogelijke of de beste actie is.

1. Arbeidsuren :

Het betreft hier een minimale raming van de arbeidsuren die door personen binnen en buiten de administratie zullen gepresteerd worden in werkgroepen en aanpassing van regelgeving.

p136+140	herschrijven decreten en uitvoeringsbesluiten :	120 mandagen
p136	werkgroep definitie POS (30 x 5 a 4u)	75 mandagen
p140	interdepartementale werkgroep jeugdzorg (40 x 10 a 8u)	400 mandagen
p142	interdepartementale werkgroep preventie (30 x 10 a 8u)	300 mandagen

Budgetten in miljoen frank en op jaarbasis :

2. Wetenschappelijk onderzoek :

p134	effectmeting projecten	5
p137	behoeftenonderzoek	registratie 10 onderzoek 5
p137	effectiviteitsonderzoek	bijzondere en algemene jeugdzorg 10

3. Zorgaanbod

3.1 uitbreiding

p136+137	gezinsondersteuning in gewone opvoedingssituaties	10
	bijv. uitbouw opvoedingsondersteuning AWW 29x 3,5	100
p134+138	uitbouw projecten en experimenten BJ (bijkomend)	100
p138	differentiatie aanbod	
	bijv. uitbreiding capaciteit 100 plaatsen	200
	0,5 mio per ambulante plaats	
	1,5 mio per residentiële plaats	
p140	kwaliteitsvolle arbeidsvoorwaarden ;	
	ter indicatieve titel : uitbreiding personeel 1 per 10	250

3.2 kwaliteitsverbetering

p138	ondersteuningsstructuur	20
p140	vorming personeel voorzieningen (1% op de loonmassa)	50
p140	gemeenschapsinstellingen	100
p140	opzetten experimentele regio's (4x5 mio)	20
p141	sociale diensten (2 per dienst + 5 A1)	130
p141	vorming en optimaliseren verwijzers	10

3.3 algemeen aanbod

p141	regionale aanspreekpunten (14 x 3,5)	50
p141	(minimale) optimalisatie multidisciplinaire teams	58

4. Preventie

p142	preventiewerker per AWW (29 x 2)	58
------	----------------------------------	----

Wetenschappelijk onderzoek	30 miljoen
Zorgaanbod	1.098 miljoen
Preventie	58 miljoen
TOTAAL :	1.186 miljoen
